

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

**ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU
MODELİ (1924-1978)**

DOKTORA TEZİ

Sabri BECERİKLİ

BURSA 2019

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

**ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU
MODELİ (1924-1978)**

DOKTORA TEZİ

Sabri BECERİKLİ

Danışman

Prof. Dr. Muammer DEMİREL

BURSA 2019

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Sabri BECERİKLİ

EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 07/01/2019

Tez Başlığı / Konusu: Öğretmen Yetiştirmede İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Modeli (1924-1978)

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 396 sayfalık kısmına ilişkin, 07/01/2019 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

07.01.2019

Adı Soyadı: Sabri Becerikli
Öğrenci No: 811230014
Anabilim Dalı: İlköğretim
Programı:
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
Prof. Dr. Muammer Demirel
07.01.2019

* Turnitin programına Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

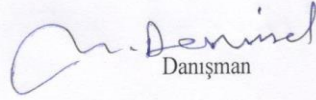
“Öğretmen Yetiştirmede İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Modeli (1924-1978)”

adlı Doktora tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Sabri BECERİKLİ

Danışman

Prof. Dr. Muammer DEMİREL

İlköğretim ABD Başkanı

Prof. Dr. Handan Asûde BAŞAL

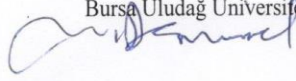
T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlköğretim Anabilim Dalı'nda 811230014 numara ile kayıtlı Sabri BECERİKLİ'nin hazırladığı "Öğretmen Yetiştirmede İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Modeli (1924-1978)" konulu Doktora çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 21.12.2013 günü, 16.00-16.30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy ~~çokluğu~~) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. Muammer DEMİREL

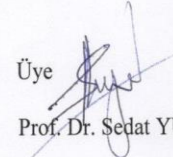
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Sedat YÜKSEL

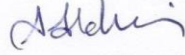
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Abamüslim AKDEMİR

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Uğur ÜNAL

T.C. Cumhurbaşkanlığı

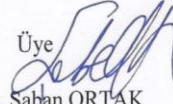
Devlet Arşivleri Başkanlığı

Üye

Prof. Dr. Şaban ORTAK

Afyon Kocatepe Üniversitesi

ÖNSÖZ

Doktora süreci bu yola girmiş olan için bitmeyecek gibi görünen uzun bir yolculuktur. Bu yolculukta çeşitli olaylar gelişir. Çünkü doktora çalışmasıyla harcanmış olan yıllar yaşamın zaten içinde aktığı yıllardır. Araştırmacı bu dönemde hayatının merkezine doktora tezini yerleştirir. Aslında altı senelik bir süreçte yaşananların ortaya çıkarmış olduğu en basit şey tezdır. Ders dönemi görürsünüz, tez izleme komitelerine katılırsınız, makale yazarınız. Ama yazılanlar hep akademik olarak tezin etrafında dolaşır. Sürekli bir şeylerin peşinden koşmak durumunda kalırsınız. Bu tempoyu yıllarca sürdürmek ve bunun nihayetinde küçük bir eser ortaya koymak ancak etrafınızdakilerle mümkün olabilir. Sadece okuyup yazmak doktora yolunun toprağı değildir. Hayatın içinde yaşanan her şeyin yanında elde edilmiş olan küçük bir materyaldır tez. Etraftakilerden biri danışmandır. Danışman sadece akademik bir kavram değildir. O görevi yapacak kişide şefkat, sevgi ve merhamet duygusunun olması gereklidir. Öğrencisini akademik bir makinenin dişlisi olarak değil, insan olarak görmek özelliklerine sahip olmalıdır. Bu özellikleri taşıyan danışmanla karşılaşmakta çok büyük nimettir. Çalışmalarım boyunca benden desteklerini esirgemeyen değerli Danışman Hocam Muammer Demirel'e teşekkür ederim. Fakat tek birey olarak onun katkısı sizi yaşamınızın en tecrübesiz olduğu yıllarında ayakta tutmaya yetmez. Bu süreçte manevi olarak beni destekleyen dostlarım Mehmet Demirbağ, S. Gülşah Yıldırım, Özdemir Yılmaz'a teşekkür ederim. Bilimsel olarak fikirlerini sunan Fatih Demirel, Sedat Yüksel, Muhlis Özkan, Abamüslim Akdemir'e; Yüksek Öğretmen Okulunun arşivini kullanmama izin veren Çapa Fen Lisesi Müdürü Kemal Karabulut'a ve müdür yardımcılara; cevaplandırmaya ihtiyacım olduğu sorulara her koşulda cevap veren Yüksek Öğretmen Okulu mezunu Kazım Ceylan'a ve beni aralarına kabul eden bütün Yüksek Öğretmen Okulu mezunlarına teşekkürlerimi sunarım.

Doktora yaşam zincirinin en önemli halkasını elbette aile oluşturur. Her ne olursa olsun aile sizden bir şey esirgemez. Her türlü zorluğu onların sevgisi ve desteğiyle aşarsınız. Her zaman “ben sizin için yaşıyorum” diyen ve hep yanımda olan babam Yakup Becerikli’ye, tezimi yapmam için elinden gelen desteği vermeye çalışan abim Rüştü Becerikli’ye teşekkür ederim.

İnsanın hayatında iki önemli kadın vardır. Benimde hayatımda iki Fatma var. Bütün bir süreci aklınıza getirdiğinizde yanınızda her dakikanızda yapmış olduğunuz çalışmalarda belki de başka kimseye yansıtamadıklarınızda hep sizinle olur eşiniz. Yorgunluğunuzu, üzüntünüzü, sevincinizi paylaşırsınız. Ders çalıştığım her saatte arkamdaki masada sırtıma sırtını dayayıp ders çalışan bana sırt sırta çalışma ortamı sağlayan, sevgisiyle hayatın setresinden uzaklaştıran sevgili eşim Fatma Becerikli’ye teşekkür ederim. Hayatımdaki ilk Fatmam annem 18.01.2018’de vefat etmiştir. İnsan kendisinin terlediğini hissetmezken onu fark edebilecek tek varlıktır anne, gurbette okuyan çocuğunun fotoğrafındaki ekmeğin güzel pişmemiş olduğunu fark edebilecek tek kişidir anne, bizi sevgiyle büyüten, sürekli iyiliğimizi düşünen, hayata karşı hiç kötü bir şey düşünmeyen, bir ailenin bütün yükünü üstlenirken yüzünden gülümseme hiç eksik olmayan, biraz fazla çalıştığımda hasta olmamdan korkan, ulaşılmaz bir sevgiyi içinde barındıran, sevgisini hiçbir şeye değiştiremeyeceğim canım anneme teşekkür ederim.

Son olarak çalışmamda hatalar var ise tamamen benden kaynaklıdır. Umarım aynı konuda çalışmak isteyenler bu hataları tekrar etmez. Ayrıca tez çalışmasını Eğitim Programı Açısından Yüksek Öğretmen Okulları adlı Kuap (E)-2016/10 kodlu proje ile destekleyen Bilimsel Araştırmalar Proje birimine teşekkürlerimi sunarım.

Sabri Becerikli

ÖZET

Yazar : Sabri BECERİKLİ
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı : İlköğretim Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı :
Tezin Niteliği : Doktora Tezi
Sayfa Sayısı : XXII +387
Mezuniyet Tarihi :
Tez : Öğretmen Yetiştirmede İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Modeli
(1924-1978)
Danışmanı : Prof. Dr. Muammer DEMİREL

ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU MODELİ (1924-1978)

Bu çalışmada, Türkiye eğitim tarihinde lise öğretmeni yetiştirme üzerinde önemli bir model olan İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunun teşkilat, idari, eğitim-öğretim yapısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada, Osmanlı Arşivi, Cumhuriyet Arşivi, Yüksek Öğretmen Okulu Arşivi ve ilgili kanun ve yönetmelikler kullanılarak doküman analizi yapılmıştır. Yapılmış olan analizler sonucunda, Yüksek Öğretmen Okulunun tarihsel sürecinde geçirmiş olduğu evreler: kuruluşu ve gelişmesi, Okulun yapısındaki değişimler, program değişimleri, yaşanan problemler ve başarıları ortaya koyulmuştur.

Yüksek Öğretmen Okulu, Osmanlı'dan gelen Dârülmüallimîn geleneğini sürdürerek alan derslerinin Üniversitede, meslek derslerinin Okulda verilmiş olduğu Fransa örnekli bir model olarak Türkiye'de lise öğretmeni yetiştirmiş olan bir kurumdur. 1924 senesinde,

Yüksek Muallim Mektebi adıyla açılmış olan Okul, 1978 senesinde öğrenci alınmaması yönünde verilen bir karar ile birlikte kapatılma sürecine girmiştir.

Okulu tarihi sürecinde iki döneme ayırmak mümkündür. Yüksek Öğretmen Okuluna, 1964 senesine kadar sadece lise mezunu şartını taşıyan öğrenciler alınmıştır. Bu tarihten itibaren ise daha çok ilk öğretmen okulu son sınıf öğrencilerinden başarılı olanlar ve kısmen de lise mezunu olup üniversiteye yerleşenler arasından seçim yapılmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri genelde fen-edebiyat fakültelerine gönderilmiştir. Alan derslerini üniversitede alan öğrenciler Yüksek Öğretmen Okulunda eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi, genel öğretim metodu, maârif teşkilatı ve idare dersi olmak üzere çeşitli meslek dersleri görmüşlerdir. Dört yıllık ve yatılı bir okul olan Yüksek Öğretmen Okulunun son senesi, staja ayrılmıştır. Öğrencilerin her türlü ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu mezunları çoğunlukla liselerde ve üniversitelerde görev yapmışlardır.

Anahtar sözcükler: Dârümuallimîn, öğretmen yetiştirme, yüksek öğretmen okulu.

ABSTRACT

Author : Sabri BECERİKLİ
University : Bursa Uludag University
Field : Primary Education
Branch :
Degree Awarded : PhD
Page Number : XXII +387
Degree Date :
Thesis : Istanbul Higher Teacher Training School (İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu) Model in Teacher Education (1924-2978)
Supervisor : Prof. Dr. Muammer DEMİREL

İSTANBUL HIGHER TEACHER TRAINING SCHOOL (İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU) MODEL IN TEACHER EDUCATION (1924-1978)

The present study aims to investigate the organizational, administrative and academic structure of Istanbul Higher Teacher Training School (İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu), an important model in training high school teachers in Turkey's history education. In the study, document analyses were performed using the Ottoman archives, the Republican archives, the archives of the Higher Teacher Training School and the relevant laws and regulations. As a result of the analyses, the stages of the Higher Teacher Training School in the historical process: establishment and development, the changes in the structure of the School, program changes, problems experienced and achievements of the School were revealed.

The Higher Teacher Training School, while preserving the traditions of Dârümuallimîn (Male Teacher Training School) from the Ottoman era, was an institution that trained high school teachers in Turkey and that the subject area courses were taught at the

University and the professional courses were taught at the School just like the model in France. The School that was opened in 1924 under the name of the Higher Teacher Training School (Yüksek Muallim Mektebi) entered a process of closure in 1978 with the decision not to enroll students.

It is possible to analyze the school into two periods: The Higher Teacher Training School only admitted the students, until 1964, who had graduated from high school. From this date on, mostly the final grade students who were successful in the primary teacher school and partially high school graduates who got a place a university were admitted. The students of the Higher Teacher Training School were sent to study at the Faculties of Science and Literature. The students who took the subject courses at the university took a number of professional courses at the the Higher Teacher Training School such as educational psychology, educational sociology, general teaching methods, and educational organization and management. The last year of the the Higher Teacher Training School, a four-year and boarding school, was assigned for internship. All the needs of the students were met by the State. The graduates of the the Higher Teacher Training School were mostly employed at high schools and universities.

Key words: Dârülmualimîn (male teacher training school), teacher training, higher teacher training school

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	viii
ÖZET.....	x
ABSTRACT.....	xii
İÇİNDEKİLER.....	xiv
TABLolar LİSTESİ.....	xix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxi
1. BÖLÜM	1
Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu	1
2. BÖLÜM	5
Kuramsal Çerçeve	5
2.1. Dünyada Öğretmen Eğitimin Tarihçesi	5
2.2. Osmanlıda Öğretmen Eğitiminin Tarihçesi	10
2.2.1. Dârümuallimîn-i idâdiye.....	11
2.2.2. Dârümuallimîn-i âliye.....	14
2.2.2.1. Dârümuallimîn-i âliyede eğitim-öğretim.	21
2.2.2.1.1. Ders programları.	21
2.2.2.1.2. Öğretmenlik uygulaması.....	27
3. BÖLÜM	30
Yöntem	30
4. BÖLÜM	32
Bulgular.....	32
4.1. Yüksek Öğretmen Okulu Modeli	32
4.1.1. Hazırlık sınıfının kurulması.	39
4.1.2. Bursluluk meselesi.	43
4.2. Okulun Yetiştirmek İstediği Öğretmenin Nitelikleri.....	47
4.3. Yüksek Öğretmen Okulunda Eğitim ve Öğretim	49
4.3.1. Ders programları.	50
4.3.2. Meslek derslerinin içeriği.	61
4.3.2.1. Okulun ilk yıllarında verilmiş olan meslek derslerinin içerikleri.	62
4.3.2.2. Okulda 1951 sonrası verilmiş olan meslek derslerinin içeriği.	64
4.3.2.2.1. Öğretim metodu.	64
4.3.2.2.2. Çocukluk ve gençlik ruhbilimi.	64

4.3.2.2.3. Eğitim ruhbilimi.	65
4.3.2.2.4. Ruh sağlığı bilgisi.	65
4.3.2.2.5. Uygulama çalışmaları dersi.	66
4.3.2.3. Okulun son dönemlerinde verilmiş olan meslek derslerinin içeriği.	66
4.3.2.3.1. Eğitim psikolojisi.	67
4.3.2.3.2. Eğitim sosyolojisi.	68
4.3.2.3.3. Maârif tarihi ve teşkilatı.	68
4.3.2.3.4. Genel öğretim metodu.	69
4.3.2.3.5. Özel öğretim yöntemleri.	69
4.3.2.3.6. Eğitim felsefesi.	70
4.3.2.3.7. Eğitimde idarecilik.	70
4.3.2.3.8. Rehberlik teşkilatı ve teknikleri.	71
4.3.3. Öğretmenlik uygulaması.	71
4.3.3.1. Uygulama okulları.	81
4.3.4. Sınavlar.	84
4.3.4.1. Yabancı dil derslerinin sınavları.	87
4.3.5. Öğrenim planları.	89
4.3.6. Ders kitapları.	106
4.3.7. Hazırlık sınıfı öğretim ve sınav işleri.	111
4.4. Okulun İdari Yapısı.	113
4.4.1. Okul müdürünün görevleri.	113
4.4.1.1. Okulda görev yapmış olan müdürler.	114
4.4.2. Müdür başyardımcılarının görevleri.	117
4.4.3. Müdür yardımcılarının ve müzakerecilerin görevleri.	118
4.4.3.1. Nöbet tutma görevi.	120
4.4.3.2. Danışmanlık görevi.	121
4.4.4. Muallim muavininin görevleri.	122
4.4.5. Yüksek öğretmen okulu kurul ve komisyonları.	122
4.4.5.1. Satın alma komisyonu.	123
4.4.5.2. Disiplin kurulu.	123
4.4.5.2.1. Disiplin kurulunun üyeleri.	123
4.4.5.2.2. Disiplin kurulunun görevleri.	125
4.4.5.2.3. Disiplin kurulu tarafından verilen cezalar.	126
4.4.5.3. Öğretmenler kurulu.	128

4.4.5.3.1. Öğretmenler kurulu üyeleri.....	128
4.4.5.3.2. Öğretmenler kurulunun görevleri.	129
4.4.6. Okuldaki diğer işler ve görevliler.	130
4.4.6.1. İç hizmetler memuru.	130
4.4.6.2. Satın alma memuru ve mutemet görevlisi.....	131
4.4.6.3. Hesap işleri memuru.....	131
4.4.6.4. Ambar ve depo memuru.	132
4.4.6.5. Kütüphane memuru.	133
4.4.6.6. Sekreterlik.	133
4.4.6.7. Ders aletleri memuru.....	134
4.4.6.8. Ayniyat memuru.....	134
4.4.6.9. Sağlık işleri, doktor ve eczacı.	134
4.4.6.9.1. Doktor.....	136
4.4.6.9.2. Eczacı.....	137
4.4.6.10. Rehberlik bürosu.	137
4.4.6.11. Hizmetliler.....	138
4.4.6.11.1. Bekçiler.....	139
4.4.6.11.2. Kapıcılar.	140
4.4.7. Okulun yazı işleri.....	140
4.4.8. Okulun öğretim kadrosu.	142
4.4.8.1. Öğretmenlerin görevleri.	149
4.4.8.2. Hazırlık sınıfı öğretmenlerinin görevleri.....	151
4.4.8.3. Üniversite öğretim elemanlarının (müzakereci öğretmenlerin) görevleri.....	151
4.5. Giriş Şartları ve Sınavları	154
4.5.1. Giriş şartları.	154
4.5.1.1 Başvuru süreci.	160
4.5.2. Kayıt kabul sınavları.	161
4.5.2.1. Eleme sınavı.	164
4.5.2.2. Giriş sınavı.	166
4.5.2.3. İlk öğretmen okulundan alınacak öğrencilerin seçimi.	167
4.6. Disiplin ve İşleyiş	173
4.6.1. Okulda uyulması gereken kurallar.	173
4.6.1.1. Davranışlarla ilgili kurallar.	173
4.6.1.2. Tatil dönemlerine ait özel kurallar.	175

4.6.1.3. Öğrenci başarı durumu ile ilgili kurallar.	176
4.6.1.4. Devam durumları.....	178
4.6.2. İç talimâtlar.	180
4.6.2.1. Vakit cetvelleri.	181
4.6.2.2. Öğrencilerin çeşitli işleri ile ilgili talimâtlar.	188
4.6.2.3. Ziyaretçiler ile ilgili talimâtlar.	189
4.6.2.4. Görevliler ile ilgili talimâtlar.....	190
4.7. Okul Öğrencileri ve Faaliyetleri	191
4.7.1. Öğrenciler.	191
4.7.1.1. Öğrenci sayıları.	195
4.7.1.1.1. Bölümlere göre mezun sayısı.....	208
4.7.1.1.2. Yabancı dil derslerindeki öğrenci sayısı.....	210
4.7.2. Öğrencilerin faaliyetleri.	211
4.7.2.1. Eğitsel kollar.	211
4.7.2.2. Öğrenci dernekleri.....	212
4.7.2.3. Öğrenci olayları.....	221
4.8. Okulun Fiziki ve Ekonomik Şartları.....	233
4.8.1. Okulun fiziki şartları.	233
4.8.1.1. Bina durumu.	233
4.8.1.1.1. Kantin.	242
4.8.1.1.2. Yatakhane.	243
4.8.1.1.3. Mescit.	244
4.8.1.1.4. Okulun kütüphanesi.	244
4.8.2. Okulun ekonomik şartları.	252
4.8.2.1. Okulun bütçesi.....	252
4.8.2.2. Öğrencilere sağlanan imkânlar ve onlar için yapılmış olan masraflar.	262
4.8.2.2.1. İhtiyaçlar için yapılmış olan ihaleler.	266
4.8.2.2.2. Beslenme.....	273
4.8.2.3. Tazminat meselesi.	279
4.8.2.4. Senetler.....	284
4.8.2.4.1. Taahhütname.....	284
4.8.2.4.2. Yüklenme senedi.	284
4.8.2.4.3. Kefillik senedi.....	287
4.9. Sosyal Faaliyetler	288

4.9.1. Spor.....	289
4.9.2. Geziler.....	291
4.9.2.1. Şehir içi gezileri.....	292
4.9.2.2. Şehir dışı gezileri.....	294
4.9.3. Anma törenleri.....	295
4.9.4. Yayınlar.....	300
4.9.5. Sanatsal faaliyetler.....	301
4.9.6. Sosyal yardımlar.....	302
4.10. Yüksek Öğretmen Okulunun Kapatılma Süreci.....	303
4.10.1. Albert Malche'nin raporu.....	303
4.10.2. Birinci maârif şûrası.....	305
4.10.3. Üçüncü maârif şûrası.....	306
4.10.4. Dördüncü maârif şûrası.....	307
4.10.4.1. Eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okulu teşkilatı hakkında proje.....	308
4.10.4.2. Dördüncü maârif şûrası komisyon raporu.....	309
4.10.4.3. Milli eğitim bakanının şûradaki görüşleri.....	311
4.10.5. Türkiye eğitim milli komisyonu.....	314
4.10.6. Öğretmen yetiştirme komitesi raporu.....	316
4.10.7. Yedinci maârif şûrası.....	318
4.10.8. Yüksek öğretmen okulunun kapatılması.....	320
4.11. Yüksek Öğretmen Okulunun Yaygın Etkisi.....	327
5. BÖLÜM.....	331
Tartışma ve Sonuç.....	331
Kaynakça.....	342
Ekler.....	377
Özgeçmiş.....	386

TABLULAR LİSTESİ

Tablo	Sayfa No
1. <i>İdâdî Şubesinin 1869 Nizâm-nâmesinde Planlanmış Olan Ders Programı</i>	12
2. <i>İdâdî Şubesi 1876 Tarihli Ders Programı</i>	13
3. <i>1891 Âliye Şubesi Haftalık Ders Programı</i>	21
4. <i>1898-1899 Âlî Şubesi Bölümlerinin Birleştirilmiş Haftalık Ders Programı</i>	22
5. <i>Âlî Şubesinin 1901-1902 Haftalık Ders Programı</i>	24
6. <i>Âlî Şubesinin 1908 Haftalık Ders Programı</i>	26
7. <i>1951 Meslek Dersleri</i>	54
8. <i>1967, 1969, 1971 Senelerine Ait Meslek Dersleri Programı</i>	57
9. <i>1972 Yüksek Öğretmen Okulu Meslek Dersleri</i>	58
10. <i>1975-1976 Döneminde Uygulanmış Olan Program</i>	61
11. <i>Sosyal Bölümler Öğrenim Planı</i>	94
12. <i>Fen Bölümleri Öğrenim Planı</i>	98
13. <i>1972-1973 Burslu Öğrencilerin ve 1975-1976 Burslu-Yatılı Öğrencilerin Öğrenim Planları</i>	105
14. <i>Okul Müdürleri</i>	116
15. <i>1924-1949 Tarihlerinde Öğretmenlerin Mevcudu ve Mezuniyetleri</i>	144
16. <i>Okulda Ders Vermiş Olan Öğretmenler</i>	146
17. <i>Yıllara Göre Öğretmen Sayısı</i>	148
18. <i>Sınav Bölümleri ve Şubeler</i>	162
19. <i>Test Bölgeleri</i>	168
20. <i>1946-1947 Ders Yılı Vakıf Cetveli</i>	182
21. <i>1946-1947 Tatil Vakıf Cetveli</i>	183
22. <i>Kız Öğrencilerin Banyo ve Çamaşır Saatleri</i>	185
23. <i>Erkek ve Kız Öğrencilerin Banyo Saatleri</i>	186
24. <i>1971 ve 1975 Senesi Yemek Saatleri</i>	187
25. <i>1924-1978 Arası Toplam Öğrenci Sayısı</i>	196
26. <i>1925-1977 Arası Mezun Öğrenci Sayısı</i>	202
27. <i>1925-1948 Arası Bölümler Bazında Mezun Sayısı</i>	208
28. <i>1951-1970 Arası Yabancı Dil Derslerini Takip Eden Öğrenci Sayısı</i>	210
29. <i>Merkez ve Sarı Bina Hasarı</i>	227
30. <i>1924-1925 Kütüphanedeki Kitap Sayısı</i>	245
31. <i>1925-1926 Kütüphanedeki Kitap Sayısı</i>	246

32. 1968 Yılı Kütüphanedeki Kitapların Alanlara Göre Ayrımı	249
33. 1968 Yılı Okuyucu Sayısı.....	249
34. Okulun 1925 Yılı İçerisinde Öngörülen Masrafları	253
35. 1927-1932 Tarihleri Arasında Okulun Bütçesi	256
36. 1972'de Okulun Diğer Giderlerine Ayrılmış Olan Bütçe	261
37. 15/16.07.1935 ve 19.07.1935 Tarihlerinde Yapılması Planlanan İhaleler.....	268
38. 23.07.1935 Tarihinde Yapılması Planlanan Yaş Sebze İhalesi.....	270
39. 21.11.1938 Tarihinde Yapılması Planlanan İhale İlanı.....	272
40. Yüksek Öğretmen Okulu Kız Öğrencileri İhtiyacı İçin Düzenlenmesi Planlanan 23.12.1940 Tarihli İhalenin İlanı.....	272
41. 1925 Senesi Yemek Listesi.....	274
42. 1925 Senesinde Okul Yemekhanesinden Yararlanan Kişi Sayısı	275
43. 1958 Yılı Yemek Listesi	277
44. 1925 Senesinde Okulu Terk Eden Fizik-Kimya Şubesi Öğrencilerinden Süheyla Hanıma Çıkarılan Borç Listesi	280
45. Öğretmen Okullarınının 120. Yılı Tören Programı.....	298

KISALTMALAR LİSTESİ

- BCA:** Başkanlık Cumhuriyet Arşivi
BDİE: Başvekâlet Devlet İstatistik Enstitüsü
BİGM: Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü
BMS: Birinci Maarif Şûrası
BOA: Başkanlık Osmanlı Arşivi
ÇEA: Çapa Eski Arşivi
DAMMİD: Dârülmua'llimîn-i Âliye Mezûnînine Mahsûs İstatistik Defteri
DDN: Dârülmua'llimîn ve Dârülmua'llimât Nizâmnâmesi
DMS: Dördüncü Milli Eğitim Şûrası
DSİM: Ders Senesi İhsâiyât Mecmûası
DTTT: Devre-i Tatbikiye Talebesi Talîmât-nâmesi
EK: Encümen Kararları
İ.MF: İrade Maârif
İ.MMS: İrade Meclis-i Mahsûs
İ.ŞD: İrade Şûrâ-yı Devlet
İYÖÖLHR: İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ve Öğretmen Lisesi Hakkında Rapor
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
MEİMHC: Milli Eğitim İstatistikleri, Milli, Halk, Çocuk Kütüphaneleri
MEİMHCÜOK: Milli Eğitim İstatistikleri, Milli, Halk, Çocuk, Üniversite ve Okul Kütüphaneleri
MEİMTYÖ: Milli Eğitim İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim
MEİYÖ: Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim
MEMTYÖİ: Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri
MF.ALY: Maârif Nezâreti Tedrîsât-ı Âliye
MF.MKT: Maârif Nezâreti Mektûbî Kalemi
MFV: Maârif Vekâleti
MİMTYÖ: Meslek Teknik ve Yüksek Öğretim
MTTB: Milli Türk Talebe Birliği
MUN: Maârif-i Umûmiye Nezâreti
MV: Maârif Vekilliği
NOÖOEE: Necati Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü
ÖOGM: Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü
ÖYROYP: Öğretmen Yetiştirme Komitesi Raporu ve On Yıllık Plan

RG: Resmi Gazete

SNMU: Sâlnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiye

T: Talîmâtlar

TCBDİE: Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü

TCMV: Türkiye Cumhuriyeti Maârif Vekâleti

TD: Tebliğler Dergisi

TEM: Tebliğler Mecmûası

TEMKR: Türkiye Eğitim Milli Komisyonu Raporu

TM: Tedrîsât Mecmûası

TMTF: Türkiye Milli Talebe Federasyonu

TN: Talîmâtnâmeler

TV: Takvîm-i Vekâyi

TY: Tarih Yok

ÜMŞ: Üçüncü Milli Eğitim Şûrası

YMŞ: Yedinci Milli Eğitim Şûrası

Y.MTV: Yıldız Mütenevvi Marûzât Evrakı

YÖA: Yüksek Öğretmenliler Albümü

YÖOTC: Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti

YÖOTCT: Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Tüzüğü

YÖOTD: Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Derneği

YÖOTDAT: Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Derneği Ana Tüzüğü

YÖOY: Yüksek Öğretmen Okulu Yönetmeliği

1. BÖLÜM

Giriş

Bu bölümde araştırmanın problem durumu ve kuramsal çerçevesi hakkında bilgiler yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Bu çalışmada, Türkiye eğitim tarihinde önemli bir yer kaplayan İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunun tarihçesi, faaliyetleri ve programları detaylı bir şekilde incelenerek geçmişte lise öğretmenlerinin nasıl yetiştirildiğinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Yüksek Öğretmen Okulunun Türkiye tarihinde lise öğretmeni yetiştiren birkaç okuldan biri olması, okulda diğer öğretmen yetiştiren kurumlardan farklı bir modelle eğitim verilmesi, okuldan mezun olanların lise öğretmenliğinden başka görevler yapmış olmaları söz konusu okulu eğitim tarihi açısından önemli kılmıştır. Yüksek Öğretmen Okulunun mezunları kendilerini sadece öğretmenlik yapmakla sınırlandırmamışlar, birçok alanda görev yapmışlardır. Yüksek Öğretmen Okulu mezunları, lise öğretmenliğinden başka üniversitelerde öğretim elemanı olarak çalışmışlar, Milli Eğitim Bakanlığında üst düzey görevler üstlenmişlerdir. Okulun önemli bir yanı da uygulanmış olan eğitim-öğretim modelidir. Alan derslerini üniversitede gören öğrenciler, meslek derslerini kendi okullarında akşam saatlerinde görmüşlerdir. Böylece sabah ve akşam yoğun bir program uygulanarak güçlü bir öğretmen yetiştirilmesi planlanmıştır. Dolayısıyla Yüksek Öğretmen Okulu modeli, Türkiye eğitim tarihinde örnek bir model olarak tarihsel açıdan önem arz etmiştir.

Türkiye öğretmen yetiştirme tarihi ile ilgili gerek Osmanlı gerekse Türkiye Cumhuriyeti dönemleri ekseninde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu, Osmanlı'da kurulmuş olan öğretmen okulu Dârümuallimîn'in mirasıdır. Okulun tarihsel zeminini oluşturmuş olan Dârümuallimîn ile ilgili Seyit Taşer'in (2010) 'Tanzimat'tan Cumhuriyete Modernleşme Sürecinde Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Eğitim Yönetimi ve

Denetimi' adlı doktora tezi; Uğur Ünal ve Togay Seçkin Birbudak'ın (2013) 'İstanbul Dârülmualimîni' adlı eseri; Hamza Altın'ın (2009) 'II. Abdülhamid ve II. Meşrutiyet Devirlerinde Öğretmen Yetiştirme Meselesi' adlı doktora tezi önemli kaynaklardır. Bu çalışmalar Dârülmualimînin bütün şubelerinin tarihsel gelişimini ortaya koymuştur. Ünal ve Birbudak'ın (2013) çalışması, İstanbul Dârülmualimînini detaylı olarak ele almıştır. Taşer (2010) ve Altın (2009) ise çalışmalarında sadece İstanbul'u değil, taşradaki öğretmen okullarını da ele almışlardır. Bu çalışmalar genel olarak Dârülmualimînin kuruluş ve gelişim süreçleri, programları, öğrencileri ve öğretmenleri, okulların fiziki şartları gibi konuları incelemiştir. Diğer çalışmalardan farklı olarak Taşer, öğretmen okullarının teftiş ve denetim konularına da değinmiştir.

Cemil Öztürk'ün (2007; 1998) 'Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası' ve 'Türkiye'de Dünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar' adlı çalışmaları hem Osmanlı hem de Cumhuriyet dönemlerini içermiştir. Türkiye'de Dünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar (1998) adlı eserde Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde öğretmen yetiştiren kurumlara kısaca değinilmiştir. Öztürk'ün çalışmalarında Dârülmualimînin Yüksek Öğretmen Okulu dönüşümünden sonraki kısımlarından da bahsedilmiştir. Öztürk de yukarıda bahsi geçmiş olan çalışmalar gibi kuruluş ve gelişim süreçleri, programları, öğrencileri ve öğretmenleri, okulların fiziki şartlar gibi konuları ele almıştır.

Tayyip Duman (1991), 'Türkiye'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme' adlı çalışmasında sadece Cumhuriyet döneminde orta öğretim düzeyindeki okullara öğretmen yetiştirme sorunu üzerinde durmuş ve yönetmeliklerde, raporlarda, maârif şûralarında geçen konuları ele almıştır. Ayrıca çalışmada Yüksek Öğretmen Okulu ve uygulamaları ile ilgili bölüm de yer almıştır.

Yukarıda bahsi geçmiş olan eserlerden Yüksek Öğretmen Okuluna değinenler, okul hakkında genel bir çerçeve çizmişlerdir. Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili detaylı bilgi

veren çalışmalar ise İsa Eşme'nin (2001) 'Yüksek Öğretmen Okulları' adlı eseri, Yücel Gelişli'nin (2006) 'Ankara Yüksek Öğretmen Okulu' adlı çalışması, Nazım Bayata'nın (2011; 2014) 'Giderayak Anılar' ve 'İstanbul (Çapa) Yüksek Öğretmen Okulu Anıları' adlı eserleri, Cahit Kavcar'ın (1982) 'Tarihe Karışan Bir Öğretmen Yetiştirme Modeli: Yüksek Öğretmen Okulu' adlı makalesidir. Ayrıca Ramazan Demir'in (2002) 'Işığı Arayan Genç' adlı çalışmasında İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili anılarını anlatmış olduğu küçük bir bölüm yer almıştır.

Eşme'nin (2001) yüksek öğretmen okullarını ele aldığı çalışması çoğunlukla mezunların anılarından oluşturulmuştur. Eşme, yüksek öğretmen okulları ile ilgili kuruluş ve gelişim süreçleri, programları, öğrencileri ve öğretmenleri, okulların fiziki şartları gibi konulara değinmiştir. Gelişli (2006) çalışmasının bir bölümünde yüksek öğretmen okullarının tarihsel sürecine değinse de, Ankara Yüksek Öğretmen Okulunun gelişimini ayrıntılı bir şekilde ortaya koymuştur. Kavcar (1982), kısa bir tarihçe verdikten sonra daha çok Ankara'da başlamış olan hazırlık sınıfı modelini ele almıştır. Bayata (2011; 2014) ise çalışmalarında kendinin ve arkadaşlarının hatıralarını anlatmıştır.

Bahsedilen bu çalışmalar, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu hakkında çeşitli bilgileri içermiştir. Mevcut çalışmada ise Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili değinilmemiş ya da az değinilmiş konular ayrıntılı olarak incelenerek okulun tarihi gelişim evreleri ve ders programları ele alınmıştır. Bu bağlamda İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu hakkında şu sorulara cevap aranmıştır:

Türkiye Tarihi'nde önemli yerlere gelen ve sayıları azımsanmayacak olan kişileri yetiştiren sistem, program nasıldı? Öğretim programı hangi bileşenleri içermekteydi? Okul kuruluş amacı olan liselere öğretmen yetiştirmekten daha farklı bir boyuta nasıl geçmiştir? Okulu yönetenlerin, Milli Eğitim ve Hükümetin okula bakış açısı nedir? Okuldan Türkiye için neler beklenmiştir? Bu öğrenciler nasıl seçilmiştir? Okulun mezunlarının eğitim-

öğretime katkısı nasıl gerçekleşmiştir? gibi soruların cevapları konunun kapsamını oluşturmaktadır.

2. BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde öğretmenlik mesleğinin tarihi gelişimi hakkında bilgiler sunulmaktadır.

2.1. Dünyada Öğretmen Eğitimin Tarihçesi

İnsanlığın var oluşundan beri öğretme ve öğrenme eylemi gerçekleşmiş, öğretmenlik mesleği günümüzdeki profesyonel şeklini alana kadar çeşitli evreler geçirmiştir.

İnananlar tarafından ilk insan olarak kabul edilen Hz. Âdem aynı zamanda öğretmenlik vasfını taşımıştır. Çünkü Peygamberler kendilerine melekler vasıtasıyla öğretilenleri öğretmekle yükümlü tutulmuş öğretmenler olarak toplumlarda yerlerini almışlardır (Akdemir, 2015).

Eski çağ toplumlarında okulların varlığı ve bu okullarda öğreticilik yapanların olduğu kaynaklarda yer almıştır. Mısır, Çin, Hint ve Yunan medeniyetlerinde her düzeydeki okullarda öğretim yapılmıştır. Ayrıca bireylerin ailedeki eğitimleri de önem arz etmiştir. Çocuk ilk öğretmenleri olarak annesini, babasını ve yahut kendine öğretmenlik yapan bakıcısını tanımıştır (Cubberley, 1920/2004; Kanad, 1963).

Eski çağın filozofları eğiticilik görevini icra etmiş olan en meşhur öğretmenlerdir. Yunan şehir devletlerinde ücret karşılığında ders vermiş olan sofistler, öğretmenlik mesleğinin antik çağlardaki en bariz örnekleri olarak ortaya çıkmıştır. Sofistler, politik kariyer edinmek isteyenlere şehir devletlerinde özel dersler vermişler, zengin aile çocuklarını kendi açtıkları okullara yöneltmişlerdir. Bu okullarda dil dersi verilip öğrencilerin iyi bir hatip olması sağlanmıştır. Sofistler, Yunan şehir devletlerindeki eğitim sisteminin alt yapısını oluşturmuştur. Sofistler arasında ünlü ve iyi olanlar diğerlerine nazaran daha fazla ücret almış ve daha çok öğrenci kazanmıştır. Sokrates'in eleştirileri ile birlikte sofistlik anlayışı başka bir boyuta taşınmış ve sofistlerin bireyselliğini ahlâki

öğretilerle reddeden Sokrates'in felsefesini taşıyan okulların Atina'da açılması gerçekleşmiştir (Akdemir, 2015; Cubberley, 1920/2004; Kanad, 1963).

Roma hâkimiyetinin ortaya çıkışı ve Yunan devletlerini egemenliği altına almasıyla birlikte iki kültür arasında ciddi bir etkileşim olmuştur. Roma tarihinde, Yunanlılarla karşılaşana kadar aile ve devlet bürokrasisindeki ve bir kaç özel okuldaki eğitimin dışında herhangi bir okul eğitimine rastlanmamıştır. Güney İtalya'daki Yunan topluluklarından köle olarak alınan bilginler, öğretmen ve hatip olarak istihdam edilmişlerdir. Yunan devletleri ve Roma'da yükseköğretim seviyesindeki eğitimler dil, gramer eğitimleri ve hitabet sanatını içermiştir. Yunanlılardan hatipliği öğrenen Romalılar, bu eğitimde çok önemli Romalı öğretmenler yetiştirmiştir. Roma'da öğretmenlerin itibarı çok yükselmiş ve öğretmenler önemli sayılabilecek gelirler elde etmişlerdir. Hatta İmparatorlar iyi öğretmenlere çok önem vermiş, onlara ev ve yüksek maaş tahsis etmişlerdir (Cubberley, 1920/2004).

Hristiyanlığın doğuşu ve Roma'da yaygınlaşması ile beraber, pagan öğretilerinin hâkim olduğu Roma okulları ve Hristiyan Romalıların çocuklarına evlerinde vermiş oldukları yeni dinin öğretileri arasında uyumsuzluk ortaya çıkmıştır. Kilise okullarının açılması, Hristiyanlığın Roma devletince kabul edilmesi, ortaçağ Avrupa'sında eğitim ve öğretimin Hristiyanlık temelli olmasına öncülük etmiştir. Bunun yanında önemli katedral ve manastırlarda dünyevi bilimlerde öğretilmiştir. Söz konusu okullarda din adamları öğretmenlik yapmıştır (Cubberley, 1920/2004).

1150 yılında, Avrupa'da, katedrallerde öğretmenlik yapacaklara lisans verilmesi uygulamasına başlanmıştır. 1179 yılında da Roma'da bütün eğitimcilerin denetlenmesi kararı alınmış ve öğretmenlik lisansı olmayanların bu mesleği icra etmelerine müsaade edilmemiştir (Cubberley, 1920/2004).

İslam dünyası da, Hristiyan dünyasına benzer şekilde, dini öğretimin önde olduğu eğitim anlayışını benimsemiştir (Akdemir, 2015). Öğretmenlerin kendi bünyelerinde

yetiştirilmesi, dini öğretimin yanında müspet ilimlerinde öğretilmiş olması ve öğretmenlik için özel bir formasyon verilmemesi benzerlikler arasında yer almıştır. Fakat İslam medeniyetini Hristiyan medeniyetinden ayıran farklar da olmuştur. Hristiyanların eğitim-öğretim süreçleri, ibadethane okullarında din adamları tarafından yürütülmüştür. Müslümanlar ise medrese denilen ve ibadethanelerinden farklı binalara ve teşkilata sahip öğretim kurumları açmıştır. Medreselerde öğretmenlik yapanlar, batıdaki gibi bir ruhban özelliği taşımamıştır. Medreselerden din adamları yetişmiş ama medreseler din adamı yetiştirmeye endekslenmemiştir (Akyüz, 2011; Cubberley, 1920/2004).

Rönesans ve Reform çağıyla birlikte, ortaçağın din temelli yapısına karşı ortaya çıkmış düşünceler neticesinde eğitimin üzerindeki kilise baskısı da kırılmaya başlamıştır. Öğretmenliğin bağımsız bir meslek olmasının alt yapısı, bu dönemlerin mücadeleleri sayesinde oluşmuştur (Akdemir, 2015). Batı, aydınlanma çağını yaşamış, kiliseyi eğitim kurumlarından uzaklaştırmak için devlet okulları açma girişimi başlatmıştır. Bu girişimlerin sonucunda kilise okulları da merkezileştirilmiş, yeni anlayışta okullar açılmıştır. Ortaya çıkmış olan seküler anlayış, öğretmen eğitimine de yansımıştır (Cubberley, 1920/2004).

1738 senesinde öğretmenlerin kalitesini artırmak için Almanya’da öğretmenlere yönelik seminerler düzenlenmeye başlanmıştır. Bu seminerler, Fransa’da da düzenlenmiştir. Seminerleri vermek için çeşitli enstitüler kurulmuş, hatta öğretmen okulları kurulduktan sonra bile seminerler devam etmiştir. Modern anlamda öğretmen okulu ilk olarak 1778 yılında Prusya’da açılmıştır. Bu okulların sayıları yüzyılın sonunda dörde çıkarılmıştır (Cubberley, 1920/2004).

Osmanlı eğitim sistemine önemli etkisi bulunan Fransa’da ise öğretmen okulu kurulma kararı, 1794 yılında alınmıştır (Ladd, 1907). Bu dönem Fransa’da, kiliseyi eğitim organizasyonunun tamamen dışına itmek için birçok alanda seküler okul açılmıştır (Cubberley, 1920/2004). Dârülmuallimîninin Âlî kısmına ve Yüksek Öğretmen Okuluna

örnek teşkil eden (Fındıkoğlu, 1948; Satı, 1327) Fransa Öğretmen okulunun derslere başlaması, 1795 senesinde gerçekleşmiştir. Okula, 'Ecole Normale' adı verilmiştir. Burada Fransız devrimlerine sahip çıkacak ve öğretme sanatını öğrenecek öğretmenleri yetiştirmek amaçlanmıştır (Smith, 1982).

Ecole Normale'ye sadece erkek öğrenci alınmıştır. Eğitim-öğretim sonunda öğrencilerin kendi bölgelerine geri dönüp Ecole Normale kurmaları ve öğrendikleri yöntemleri öğretmeleri planlanmıştır. Okul, bir nevi kurs özelliği göstermiş, dört aylık bir eğitim-öğretim süresi tasarlanmıştır. Okulun programı ilk olarak basit düzeyde planlanmış ve okulda okuma, yazma, aritmetiğin ilk unsurları, pratik geometri, tarih ve Fransızca dilbilgisi derslerinin verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu derslerin dışında, Fransa'nın eğitim meselelerinin konuşulduğu konferanslar düzenlenmiştir. Okul maddi imkânsızlıklardan ötürü ciddi problemler yaşamış, ülkenin dört bir yanından gelen öğrenciler için barınma ve yeme-içme sorunları ortaya çıkmıştır. Okulda öğretmenlik yapanların öğretim yöntemlerini istenilen düzeyde verememesi, öğrencileri daha çok alan bilgileriyle donatması da sorun olarak görülmüş ve ciddi şekilde eleştirilmiştir. 20 Ocak 1795 tarihinde başlanılan eğitim-öğretimin ilk dört aylık kurs süresi, 19 Mayıs 1795 tarihinde son bulmuştur. Nitekim istenilen performansın elde edilemediği düşünüldüğünden kurslara yeniden başlanılmamıştır (Ladd, 1907; Smith, 1982).

Napolyon'un imparatorluğu döneminde okul yeniden canlandırılmıştır. Napolyon, lise ve yükseköğretime önem vermiş ve Fransa'da birçok lise açmıştır. Ecole Normale'yi de lise öğretmeni yetiştirecek yapıya dönüştürmüştür. Böylece liselere gönderilecek olan sadık bir şekilde yetiştirilmiş öğretmenler, liseden yükseköğretime gidecek olan sadık bir sınıfı şekillendirecekti. Derslere 1810'da başlanmış, okul ise edebiyat ve fen bölümlerine ayrılmıştır. Öğrenciler, kendi derslerine ek olarak okul müdürünün planlamış olduğu seminerler görmüşlerdir. Bu seminerlerde öğrenciler dersleriyle ilgili çeşitli konuları görüp

problemleri tartışmışlardır. Fen öğrencileri, edebiyat öğrencilerinden farklı olarak deneylerinin tekrarlarını gerçekleştirmişlerdir. Okulun süresi iki yıllık planlanmışken, 1811’de üç yıla çıkarılmıştır (Ladd, 1907; Smith, 1982).

Fransa’nın bir türlü oturmayan siyasi düzeninin, öğretmen yetiştirmeyi de ciddi şekilde etkilediği görülmüştür. İktidarlar kendi felsefesini sürdürecektir öğretmen yetiştirmek istese de Ecole Normale’nin kendine has bir çizgisi olmuş ve bu da okulun 1822 yılında kapatılmasına yol açmıştır. Fakat 1828’de tekrardan açılmış ve süresi iki yıl olarak belirlenmiştir. Kısa bir süre sonra okulun süresi üç yıla çıkarılmıştır. 1838 yılında okul için önemli bir karar alınmış, öğrencilere son senelerinde liselerde iki haftalık staj yapma usûlü getirilmiştir. 1845 senesinde ise okula, ‘Ecole Normale Superieur’ adı verilmiştir (Ladd, 1907; Smith, 1982).

Okulun ders programında 1900’lü yıllara kadar çok ciddi değişiklikler yapılmamıştır. İlk iki yıl alan dersleri görülmüş, üçüncü yıl ise pedagoji çalışmaları yapılmıştır. Edebiyat bölümünde alan dersleri içerisinde Yunan, Latin, Fransız dillerinin gramer yapısı, edebiyatı ve tarihi verilmiş, yabancı dil olarak Almanca ve İngilizce öğretilmiş, bunlar yanında tarih, coğrafya, felsefe dersleri de programda yer almıştır. Fen bölümünde ise yabancı dil eğitiminin dışında matematik, kimya, zooloji, jeoloji, mineraloji, botanik gibi alan dersleri verilmiştir. Üçüncü yıl ise öğretmenlerin kontrolünde öğrencilerin dersleri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmaları şeklinde planlanmıştır. Bu çalışmalar ve dersler öğrencilerin öğrenim gördükleri alanların özel öğretim yöntemlerini öğrendikleri dersler olarak işlenmiştir. Fakat öğretimin pedagoji kısımları istenilen düzeye bir türlü getirilememiş, sürekli eleştirilmiştir (Ladd, 1907; Smith, 1982).

1870-1940 yılları arasında okuldaki mezun olan öğrencilerin büyük çoğunluğu lise, üniversite veya eğitim yönetimi ofislerinde görevler üstlenmiştir. Bazı mezunlar Fransa’nın önde gelen siyasi ve kamu figürleri olmuştur (Smith, 1982).

1903 yılında okulun yapısını etkileyecek önemli bir değişiklik yapılmıştır (Fındıkoğlu, 1948; Simith, 1982). Bu tarihte Ecole Normale Superieur, Paris Üniversitesine entegre edilmiştir (Ladd, 1907). Böylelikle okulun alan öğretimi Üniversitede, mesleki öğretimi kendi bünyesinde verilmeye başlanmıştır (Fındıkoğlu, 1948).

Osmanlı Devleti, Fransız eğitim sisteminden ciddi derecede etkilenmiş, okullarını genellikle bu ülkeden modellemiştir (Akyüz, 2011). Dârümuallimînin yapısına bakıldığında, Fransa'daki okulla benzerlikler gösterdiğini söylemek mümkündür. Dârümuallimînin Âlî şubesinin Dârülfünûna bağlanması, Ecole Normale Superieur'un yapısının doğrudan alınması ile açıklanabilir. Benzer yapının Osmanlı döneminde de uygulanmaya başlanması Satı Bey tarafından eleştirilmiştir. Satı Bey, bu uygulamanın sadece Fransa'da olduğu, Avrupa'da başka bir devlette olmadığı üzerinde durmuştur. O, öğretmenlik mesleğinin Dârümuallimînin çatısı altında verilmesi gerekliliğine inanmıştır (Satı, 1327).

2.2. Osmanlıda Öğretmen Eğitiminin Tarihçesi

Osmanlı klâsik dönemlerinde önemli eğitim-öğretim kurumları medreselerdi. Medreseler de okuyanlar modern mekteplerin açılmasına kadar devletin memur, müderris ve öğretmen ihtiyaçlarını karşılamışlardır (Akyüz, 2011; Ünal & Birbudak, 2013). Modern eğitim kurumları ile birlikte medreseler önemini yitirmiş ve ikincil duruma düşmüştür (Akyüz, 2011). Fatih dönemine kadar medrese eğitimi görmüş olanların öğretmenlik yapmasında bir sakınca görülmemiş, öğretmenlik için ayrı bir formasyon da verilmemiştir (Akyüz, 2011; Ünal & Birbudak, 2013). Fakat İlk defa Fatih Sultan Mehmed döneminde sıbyân mekteplerinde öğretmenlik yapacak olanların medrese eğitimleri yeterli görülmemiş, öğretmenlik yapacaklara Eyüp ve Ayasofya Medreselerinde ayrı bir program uygulanması kararı alınmıştır. Programda Arapça sarf ve nahiv, edebiyat, mantık, adâb-ı mübâhase ve usûl-i tedris, münâkaşalı akâid, riyâziyât dersleri yer almıştır. Programda öğretmenlik

meslek dersi olan usûl-i tedrisin yer alması öğretmenlik mesleğine ayrı bir önemin verildiğini göstermiştir (Muallim Cevdet, 1332). Fatih'den sonraki dönemlerde bu uygulamadan vazgeçilmiştir (Ünal & Birbudak, 2013).

II. Mahmud'un geniş kapsamlı olarak giriştiği reform çalışmalarında eğitim de yerini almıştır. Sultanın, sivillerin eğitime yönelik kurmuş olduğu ve bizzat isimlerini kendisinin verdiği rüşdiye mekteplerinin ilki Sultan Ahmed Cami yanında bulunan sıbyân mektebinde Mekteb-i Maârif-i Adliye ismiyle 1839 yılında açılmıştır. Mekteb-i Maârif, devlet dairelerine memur, askeri yüksekokullara öğrenci yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Daha sonra rüşdiyede okumak isteyenlerin yoğun taleplerini karşılamak amacıyla ikinci bir rüşdiye Süleymaniye Camisi yanındaki sıbyân mektebinde, Mekteb-i Ulûm-ı Edebiye-i Adliye ismiyle açılmıştır. Rüşdiyelerin yenileri, 1847'den itibaren İstanbul'da, 1856'dan itibaren de taşrada açılmaya başlanmıştır (Demirel, 2002). Böylelikle sayıları giderek artmış olan rüşdiyelere öğretmen yetiştirmek için 16 Mart 1848 tarihinde Dârümuallimîn-i Rüşdî denen Osmanlı tarihindeki ilk modern öğretmen okulu da açılmıştır. İlerleyen zamanlarda Dârümuallimîn gelişerek büyümüş, 1868 senesinde ilk mekteplere öğretmen yetiştirmek amacı ile Darümuallim-i Sıbyân açılmıştır (Ünal & Birbudak, 2013).

1869 yılında Osmanlı eğitim teşkilatına geniş kapsamlı olarak düzen verecek olan Maârif-i Umûmiye Nizâmnâmesi ilan edilmiştir. Nizâmnâmeye göre, İstanbul'da Rüşdî, İdâdî, Sultânî şubelerinin kurulacağı ve kaliteli öğretmenlerin yetiştirileceği, Dârümuallimîn-i Kebîr adıyla büyük bir öğretmen okulu açılması öngörülmüştür. Bu üç şubenin dışında teşkilatlandırılmış olan Sıbyân şubesi de Dârümuallimîn-i Kebîre bağlanmıştır (Düstûr, 1289). Nizâmnâmede öngörülen İdâdî şubesi ancak 1876 senesinde açılabilmiş, Sultânî şubesi ise hiç açılmamıştır (Ünal & Birbudak, 2013).

2.2.1. Dârümuallimîn-i idâdiye. İdâdî şubesi Edebiyat ve Ulûm bölümlerine ayrılmıştır. Eğitim-öğretim süresi iki yıl olarak belirlenmiş ve ilk olarak otuz öğrenci

alınması, bu öğrencilere de yüz kuruş burs verilmesi planlanmıştır. İdâdî şubesinin 1869 Nizâmnâmesinde planlanan müfredatında bulunan dersler tablo 1’de verilmiştir (Düstûr, 1289).

Tablo 1

İdâdî Şubesinin 1869 Nizâmnâmesinde Planlanmış Olan Ders Programı

İdâdî Şubesi 1869	
<u>Edebiyat kısmı</u>	<u>Ulûm kısmı</u>
Arabî ve Fârisîden tercüme ameliyatı	İlm-i mevâlîd
Türkçe şiir ve inşâ	Hendese-i resmiye ve menâzır
Fransızca	Cebir
Kavânîn-i Osmâniye	Hikmet-i tabîiye
Mantık	Kimya
İlm-i servet-i milel	Resim

Ders programı ve teşkilatı planlanmış olmasına rağmen, İdâdî şubesine girecek seviyede öğrenci bulunamadığı için şubenin açılışı ilk etapta gerçekleştirilememiştir (Başkanlık Osmanlı Arşivi [BOA], İrâde Şûrâ-yı Devlet [İ.ŞD], 9/476). Fakat 1874 senesine ait bir ilanda üç senelik İdâdî şubesinin açıldığı bilgisi verilmiştir. İlanda şubenin giriş şartları ve dersleri hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Öğrencilerin bursları Nizâmnâmedeki gibi yüz kuruş olarak belirlenmiştir. Bu ilanda bir de mezun olacıklara sekiz yüz ile bin kuruş arası bir maaş verileceği yazılmıştır (Takvîm-i Vekâyi [TV], 1291).

Rüşdiye şubesi mezunlarından olup İdâdî şubesine devam etmek isteyenlerden Türkçe’yi serbest okumaları, dört işlem yapabilmeleri, biraz da Farsça ve Arapça bilmeleri yeterli görülmüştür. Rüşdiye çıkışlı olmayanlardan ise Türkçeyi serbest okumaları, dört işlemi, Farsça ve Arapça’yı yeterli derecede bilmelerinin istenmesinden başka, adayların hatt

ve imlâyı bilmeleri, orantılara kadar hesap yapabilmeleri, coğrafya, inşa ve geometri bilmeleri de gerekli görülmüştür (TV, 1291).

1874 ilanında İdâdî şubesinin Nizâmnâmede planlananın aksine üç yıllık ve tek şubeli olarak açıldığı bilgisi verilmiştir. İdâdî şubesi programında verilecek derslerin ise toplu olarak isimlerinin bahsi geçmiş, fakat hangi dersin hangi senede görüleceği bilgisi verilmemiştir. Programda hesâb, muâmelât ve usûl-i defterî, cebir, mantık, tarih-i umûmî ve Osmânî, lisân-ı ecnebî ve hüsn-i hatt, resim, inşâ-i Türkî, ilm-i belâgat, hendese, müsellesât-ı müsteviye, kozmografya, mebâdî-i ulûm-ı tabîye, hıfzıssıhha dersleri yer almıştır (TV, 1291).

Bahsi geçen ilana göre, İdâdî şubesinin açılışı 1874 olsa da (TV, 1291) derslerin başlaması 1876 senesinde mümkün olabilmiştir. 1874 senesinde verilmiş olan ilan aksine İdâdî şubesi, 1876 yılında, 1869 Nizâmnâmesi'ndeki gibi, iki yıllık bir şube olarak derslere başlamıştır. Fakat 1869 Nizâmnâmesi'nde öngörüldüğü şekliyle Edebiyat ve Ulûm bölümlerine taksim edilmemiş, tek bir bölüm olarak eğitim-öğretime başlanmıştır. Şubenin birinci sınıfı sözel ağırlıklı, ikinci sınıfı ise sayısal ağırlıklı olarak düzenlenmiştir. Tablo 2'de iki yıl ve tek bölümlü olarak öğretime başlatılan İdâdî şubesinin programı yer almıştır (BOA, İ.ŞD, 39/2047; Ünal & Birbudak, 2013).

Tablo 2

İdâdî Şubesi 1876 Tarihli Ders Programı

İdâdî Şubesi 1876	
<u>1. sınıf</u>	<u>2. sınıf</u>
Türkçe belâgat	Mantık
Cebr-i alâ	Kozmografya
Hendese	Müsellesât
Fransızca	Cebir

Arabî	Hendese
Fârisî	Kimya
Resim	Fransızca
	Resim
	Arabi
	Farisi

İdâdî şubesinin ömrü pek uzun olmamıştır. Şube 1880^a senesinde kapatılmıştır (Muallim Cevdet, 1332^b). Kemal Paşa'nın Maârif Nâzırlığı döneminde, 1882'de, Dârümuallimîn-i Âliye Nizâmnâmesi hazırlanmış, bu Nizâmnâme ile Dârümuallimîn-i Kebir yeniden üç şubeli haline döndürülmek istenmiştir. İdâdî şubesi, Ulûm ve Edebiyat bölümlerine ayrılmış şekilde tekrar açılıp okulun yatılı hale getirilmesi hedeflenmiştir (Öztürk, 1998). Fakat bu girişimden sonra Dârümuallimîn'in yatılı hale dönüştürülmesi ancak 1886-1887 döneminde mümkün olmuş (Cevat, 1338/2001), 1891 tarihinde de İdâdî şubesi, Âlî şubesi olarak açılmıştır (BOA, İrâde Meclis-i Mahsûs [İ.MMS], 126/5394).

2.2.2. Dârümuallimîn-i âliye. Dârümuallimîn'in İdâdî şubesinin yeniden açılışı, 29 Ekim 1891 tarihinde gerçekleşmiştir. Şubenin ismi Dârümuallimîn'in, Âlî şubesi olarak adlandırılmıştır (BOA, İ.MMS, 126/5394). Bu şube 1978 tarihine kadar çeşitli değişikliklere rağmen yaşamış ve lise öğretmeni yetiştirme tarihimizde önemli bir yer kaplamıştır (Eşme, 2001; Kavcar, 1982).

^a Muallim Cevdet, Dârümuallimîn öğrencilerine vermiş olduğu ve Tedrîsât Mecmûasında yayımlanmış olan konferansta, şubenin kapatılmasının Kâmil Paşa nâzırlığı döneminde ve 1297 tarihinde gerçekleştiğini belirtmiştir. Ünal ve Birbudak'ın (2013) eserlerinde, Muallim Cevdet'in vermiş olduğu konferans kaynak gösterilerek 1880 tarihi verilmiştir. Gündüz (2013) ise aynı bilgiyi 1881 diye yorumlamıştır. Muallim Cevdet konferansında 1869 Maârif Nizâmnâmesinin 1286'da yayımlanmış olduğunu söylemiş olmasından ve Kâmil Paşanın nâzırlığının 1880 Eylülünde başlaması, 1881 Aralık ayının başında bitirilmesinden hareketle hicri takvimin kullanıldığına kanaat getirilmiştir. Böylelikle şubenin kapatılması 1880 tarihi diye yorumlanmıştır.

^b Muallim Cevdet'in makalesi Tedrîsât Mecmûasında yer almıştır. Mecmûanın bu sayısının tarihinin yazılı olduğu kısımda sadece Mart ayı yazılıdır. Bir sonraki sayı Şubat 1332 diye belirtilmiştir. Bu nedenle Cevdet'in yazısının bulunduğu sayının yılı 1332 olarak belirlenmiştir.

Dârümuallimîn için 1891 tarihinde yirmi bir maddeden oluşan bir Nizâmnâme yapılmıştır. Bu Nizâmnâmede Dârümuallimîn, ikişer yıllık olmak üzere bir müdür yönetiminde İbtidâiye, Rüşdiyye ve Âliye şubelerine ayrılmış olup Âliye şubesi Edebiyat ve Fünûn kısımlarına bölünmüştür (BOA, İ.MMS, 126/5394).

1891 Nizâmnâmesi müstakil bir Nizâmnâme olarak yapılmamıştır. Maârif-i Umûmiye Nizâmnâmesi yürürlükte var iken Dârümuallimîn için müstakil bir Nizâmnâmeye gerek duyulmamış, 1869 Nizâmnâmesinin Dârümuallimîn ile alâkalı kısımları düzenlenmiştir (BOA, İ.MMS, 126/5394).

Maârif Nizâmnâmesinin ilgili bölümlerinde yapılmış olan değişikliğin amacı, Dârümuallimîni zamana ve gerekli ihtiyaçlara göre düzenlemek ve iyi öğretmenler yetiştirmek olarak belirtilmiştir. Bunun için ise Dârümuallimînin yeniden ve iyi bir şekilde ıslahı gerekmiştir (BOA, İ.MMS, 126/5394). 1869 Nizâmnâmesinde de benzer şeylerin altı çizilmiştir (Düstûr, 1289).

Kaliteli öğretmen yetiştirmek için Dârümuallimînin yeniden ıslah edilmek istenmesi, okuldan beklenen performansın sağlanamamasından kaynaklanmış olabilir. Nitekim Dârümuallimîn istenildiği gibi teşkilatlandırılmamıştır. Rüşdî, İdâdî ve Sultânî şubelerinden bir tek Rüşdî şubesi ayakta kalabilmiştir. Maârif Nizâmnâmesinde Sıbyân şubesi Dârümuallimîne bağlanmış olsa da, Sıbyân şubesi teşkilatlanma olarak bu üç şube oluşumunun dışında bırakılmıştır. Öngörüldüğü gibi Sultânî şubesi de açılmamıştır. İdâdî şubesi açılrsa da 1880'de kapatıldıktan sonra on bir yıllık bir süreçte Dârümuallimîn sadece Rüşdiyye seviyesinde öğretmen yetiştiren bir konuma düşmüştür (BOA, İ.MMS, 126/5394).

Maârif Nizâmnâmesinde Rüşdiyye şubesinden diğer şubelere yukarıya doğru geçişe izin verilmiştir. Lakin Dârümuallimînin, Sıbyândan Rüşdiyyeye geçişi sağlanamamıştır (Düstûr, 1289). Zaten Sıbyân şubesi, Rüşdiyyeye öğrenci yetiştirebilecek kapasiteye de sahip olamamıştır. Bu nedenle Rüşdiyye şubesini besleyecek öğrencilerin daha çok medreselerdeki

zayıf öğrencilerden karşılanmış olması, öğretmen yetiştirmede istenilen başarının ortaya çıkmasına engel oluşturmuştur. 1891 senesinde hazırlanmış olan Nizâmnâmede bu konuya değinilmiştir. Özellikle medreselerdeki iyi öğrencilerin Rüşdiye şubesini tercih etmediğinden dolayı Sıbyân şubesi de Dârümuallimîn teşkilat yapısı içerisine alınmış, böylelikle Sıbyândan Rüşdiyeye, Rüşdiyeden Âliye şubesine kaliteli öğrenci yetiştirmek istenmiştir. Sıbyân, Rüşdiye ve Âliye olmak üzere üç şubeyle açılacak Dârümuallimîn öğrenci altyapısı büyük oranda medreselerin kaliteli öğrencilerinden oluşturulmak istenmiştir (BOA, İ.MMS, 126/5394).

Nizâmnâmede her şubenin mezununa, kendi şubesinin derecesine mahsûs mekteplerde muallimlik yapabilme ve bir üst şubeye devam edebilme hakkı tanınmıştır. Dârümuallimîn bu yapıyla ikişer seneden altı yıllık uzun soluklu bir öğretmen yetiştiren kurum olarak teşkilatlandırılmıştır (BOA, İ.MMS, 126/5394).

Osmanlı zamanında medrese ve modern mekteplerde, öğrencilere kendi hayatlarını idame ettirecek burslar verilmiştir (Akyüz, 2011). 1891 tarihli tadilatta da bu gelenek bozulmayıp İbtidâî öğrencisine 50, Rüşdî öğrencisine 75, Âlî öğrencisine aylık 100 kuruş burs verilmesi planlanmıştır (BOA, İ.MMS, 126/5394; Maârif-i Umûmiye Nezâreti [MUN], Sâlnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiye [SNMU], 1316). Bu burslar daha sonraki tarihlerde biraz düşürülmüştür. 1899 ve 1900 yıllarında öğrenci bursları için İbtidâî şubesine 40 Rüşdî şubesine 60, Âlî şubesine 80 kuruş ayrılmıştır (MUN, SNMU, 1317; 1318). 1891 Nizâmnâmesinde her şube öğrencisine bir defaya mahsûs olmak şartıyla ders kitaplarının ücretsiz verilmesi de ayrıca yer almıştır (BOA, İ.MMS, 126/5394).

Öğrencilere destek sadece burslar üzerinden yapılmamıştır. Osmanlı modern mekteplerinin hepsinde başarıyı sağlama ve artırmaya yönelik öğrenciyi teşvik edici ödüller verilmiştir (Demirel, 2013). Dârümuallimînde de bu uygulama yapılmış, başarılı öğrenciler ödüllendirilmiştir. Her bölümün birincisi ve ikincisi seçilmiş, birinciye altın, ikinciye gümüş

madalya takılmıştır. Bazen de bu madalyalar öğrenci mezun olup göreve başladıktan sonra ancak verilebilmiştir (BOA, Yıldız Mütenevvi Marûzât Evrakı [Y.MTV], 294/37; İrâde Maârif [İ.MF], 15/11; Maârif Nezâreti Mektûbî Kalemi [MF.MKT], 1000/41).

1896-1897 yıllarında, Âlî şubesinin Fünûn ve Edebiyat kısımları birleştirilerek şubenin süresi üç yıla çıkarılmıştır. Fakat bu uygulamadan 1900-1901 senelerinde vazgeçilmiş, şube eski yapısına döndürülmüştür (BOA, Maârif Nezâreti Tedrîsât-ı Âliye [MF.ALY], 17/77; MUN, SNMU, 1317).^c

1908’de, Âlî şubesini Cumhuriyet Dönemi’nde de etkileyecek olan uygulamaya geçilmiştir. Mevzubahis tarihte öğrenciler bazı derslerini Dârülfünûnda almaya başlamışlardır (Satı, 1334).

1908’de Dârümuallimîninin, Âlî şubesi öğrencilerinin Dârülfünûnda ders görmeye başlaması, derslerin iki ayrı binada yapılması sonucunu doğurmuştur. Farklı binalarda derslerin yapılmış olması, eski duruma alışkın öğrenciyi müşkül durumda bırakmış ve hatta öğrencilerin endişeleri basında dile getirilmiştir (Mirat-ı Maârif, 1324).

Şubenin ikili durumu uzun sürmemiş, 1909 yılında ekonomik gerekçeler nedeniyle Âlî şubesi kapatılarak öğrencileri tamamen Dârülfünûna kaydırılmıştır (Ferîd, 1325b; Satı, 1334). Âlî şubenin kapatılması konusunda iki söylenti ortaya çıkmıştır. İddialardan biri, o yılki Maârif bütçesinin yetersizliği olarak öne sürülmüştür. Bir diğer iddia ise Dârülfünûnun fen ve edebiyat kısımlarına yeterli sayıda öğrenci bulunamaması olmuştur. Böylece iki farklı kuruma masraf edilmeyerek Dârümuallimîninin Âlî şubesi lağvedilip hem Dârülfünûnun öğrenci sayısı sorununa çözüm sağlanmak istenmiş hem de ekonomik bir tasarruf yapılması yoluna gidilmiştir (Ferîd, 1325b).

^c BOA, MF.ALY, 17/77 belgesinde yıllara göre öğrenci mezunları verilmiştir. Belge rûmî tarihli olarak düzenlenmiştir. Fakat belge içerisindeki tablolara bakıldığında verilmiş olan her yılın mezunları hakkındaki tarihlerin rûmî ya da hicri olup olmadığı yönünde bir bilgi yoktur. Belgede Âlî şubesinin 1312 senesinde tek bölümlü olarak teşkilatlandırıldığı yazılmıştır. Bu tarihte rûmî ya da hicri olup olmadığı yönünde bilgi yer almamıştır. Fakat BOA, Y.MTV, 294/37 belgesinde öğrencilere verilmiş olan ödüllerden bahsedilmiştir. Bu belgede ödül verilen öğrencilerin mezuniyetleri ile BOA, MF.ALY, 17/77 belgesindeki öğrenci mezuniyet tarihleri karşılaştırıldığında belgede verilmiş olan tarihlerin rûmî olduğu kanaatine varılmıştır. Dolayısıyla 1312 senesi 1896-1897 dönemine denk gelmiştir.

Şubenin kapatılması çeşitli eleştirilere neden olmuştur. Kapatılma kararını tenkit eden Ferîd Bey, Nezârete yazdığı mektupta şubenin bir an evvel açılmasını talep etmiştir. Ferîd Bey mektubunda, birçok okulda öğretmenlik yaptığından bahsettikten sonra on yedi sene de Dârümualliminde hesâb öğretmenliği yaptığını, bu nedenle ciddi bir tecrübe sahibi olduğunu ve söyleyeceklerinin dikkate alınması gerektiği belirtmiştir. O, daha çok Dârülfünûnun alan uzmanlığı konusunda bireyler yetiştirmesi gerektiğinin ve öğretmen yetiştirme işine talip olmamasının üzerinde durmuştur (Ferîd, 1325a). Ferîd Bey, Dârümuallimînin bir meslek ve sanat mektebi olduğunu, mektepte usûl-i tadrîs ve terbiye, ulûm-i ahlâk, hıfzıssıhha, sade bir şekilde tatbikat-ı fenniye (laboratuvar) gibi derslerin görüldüğünü ve Dârülfünûnda bu derecede öğretim yöntemleri derslerinin gerekli olmadığını yazmıştır. Bu nedenlerden dolayı Dârümuallimînin Âlî kısmının neden lağvedildiğini kavrayamadığını, Dârülfünûnun ise öğretmen yetiştirebilecek bir kurum olmadığını vurgulamıştır (Ferîd, 1325b).

Âliye şubesi 1910 yılında tekrar açılmış ve Satı Bey, bütün şubelerin müdürü yapılmıştır (Ünal & Birbudak, 2013). Satı Bey, ‘Meşrutiyetten sonra maârif tarihi’ adlı makalesinde bahsedilen tarihte derslerin bazılarının Okulda, bazılarının da Dârülfünûnda verilmeye devam edildiği yazmıştır. Şubenin bir ara tekrardan kapatıldığını söyleyen Satı Bey’in yazdıklarından hareket edilirse Dârümuallimînin, 1908’den sonra, 1915 Nizâmnâmesi çıkana kadar, zaman zaman derslerinin bir kısmını, zaman zamanda hepsini Dârülfünûnda gördüğünü söylemek mümkün olabilir (Satı, 1334). Nizâmnâme çıkınca bu usûl tam olarak oturtulmaya çalışılmış, uygulamanın yapısının sınırları ortaya konulmuştur (MUN, Dârümuallimîn ve Dârümuallimât Nizâmnâmesi [DDN], 1331).

Şube, ilk mezunlarının verildiği 1892 yılından Dârülfünûna geçiş sürecine kadar toplamda iki yüz otuz sekiz mezun vermiştir. Bunlardan doksan dördü Fünûn bölümünden,

doksan yedisi Edebiyat bölümünden ve kırk yedisi tek şubeli olunan yıllarda mezun olmuştur (BOA, MF.ALY, 17/77).

Âliye şubesinin mezunları ve görev yerlerinin bir kısmı Sâlnâmelerde yer almıştır. Sâlnâmeler dışında, okulda 1908 senesinde kısa bir süre müdür muavinliği yapmış olan Abbas Efendi, öğrencilerin kayıtlarını düzenlemiş ve görev yerleri ile ilgili daha detaylı bilgileri kayıt altına almıştır (Dârümuallimîn-i Âliye Mezûnînine Mahsûs İstatistik Defteri [DAMMİD], 1325).

Âliye şubesinde Osmanlı coğrafyasının her bölgesinden öğrenci okumuştur. Mezunların büyük bir kısmı idâdîlerde önce öğretmenlik sonra müdürlük gibi görevler yapmışlardır. Mezun gençler ülkenin birçok yerinde hizmet vermişlerdir. İçlerinde numûne mektepleri, rüşdiye mektepleri muallimliği yapanlardan başka, kendi okulları olan Dârümuallimînde de görev yapanlar olmuştur. Muallimler, mesleklerinde adım adım ilerlemiş, aralarında mutasarrıflık, valilik, Maârif Nezâretinde çeşitli görevler ve nâzırlık yapanlar da olmuştur (DAMMİD, 1325; MUN, SNMU, 1317, 1319, 1321). Âlî şubesinden mezun olup Türkiye Cumhuriyeti'ne katkıda bulunan önemli isimlerinde varlığından bahsetmek mümkündür. Nitekim Hasan Ali Yücel, Şemsettin Günaltay okulun mezunları içerisindeki önemli isimler arasında yerlerini almışlardır (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2010). 1930 yılında Meclisteki vekillerin mezuniyetleri üzerine yapılan bir istatistiğe göre, o sene mecliste Âliye şubesi mezunu sekiz vekil olduğu bilgisi verilmiştir. Bu tarihlerde mecliste 316 vekil görev yapmıştır (Cumhuriyet, 03.11.1930).

5 Temmuz 1915 tarihinde, Dârümuallimîn için önemli bir değişiklik gerçekleşmiştir. Bu tarihte Dârümuallimîn ve Dârümuallimât Nizâmnâmesi yayımlanmıştır (MUN, DDN, 1331). Öğretmen okulları ile ilgili önemli kararlara imza atan bu Nizâmnâme, 1930 yılına kadar yürürlükte kalmıştır (Resmi Gazete [RG], 31.01.1931).

Nizâmnâmede Dârümuallimîn, İbtidâî, İhzârî, Âlî olmak üzere üç şubeye ayrılmıştır. Eğitim süreleri İbtidâî şubesinde dört, İhzârî şubesinde iki, Âliye şubesinde dört sene olarak belirlenmiştir. İbtidâî şubesinden giren bir öğrenciyi Âliye şubesinin sonuna kadar on senelik bir eğitim-öğretim süreci beklemiştir. Âlî şubesi ise Edebiyat, Tabîat ve Riyâziyat kısımlarına ayrılmıştır. Son sene ise uygulamaya ayrılmıştır. Âliye şubesi mezunları, ortaöğretim ve yükseköğretimde öğretmen olma hakkına sahip olmuştur. Ayrıca şube, eğitim-öğretim takvimi ve sınav dönemleri bakımından Dârülfünûna bağlanmıştır (MUN, DDN, 1331).

1921 senesinde ise Dârümuallimînin Âlî kısmına yeni öğrenciler alınmıştır. Tarih ve Coğrafya bölümüne üç kişi, Edebiyat bölümüne iki kişi, Felsefe ve Terbiyeye bir kişi, Kimyaya iki kişi alınmıştır. Bu alımdan anlaşıldığı gibi, okulda 1915 Nizâmnâmesinden beri bölüm sayıları arttırılmış ve Cumhuriyet dönemindeki bölümlerin zemini oluşturulmuştur (TM, Maârif Şuûnu, Teşrîn-i Evvel 1337).

Öğrencilerin derslerini Dârülfünûnda görüyor olmaları, okullarında almaları gereken mesleki derslerini uzun süre aksatmalarına sebebiyet vermiştir. Bu nedenle 1920 tarihinde bir karar alınmıştır. Söz konusu kararda meslek derslerinin Dârümuallimînde alınmasının gerekliliği vurgulanmıştır (TM, Dârümuallimîn Şuûnu, Şubat 1920). Bununla birlikte öğrencilerin meslek derslerini yeterli derecede alamaması konusunda tartışmalar devam etmiştir. Bu sorun, 1923 yılında okulun müdürlüğüne getirilen İbrahim Alaaddin (Gövsâ) Bey tarafından da dile getirilmiştir. Alaaddin Bey, Ferîd Bey'in dile getirdiği Dârülfünûnda ihtisas talebesi yetiştirilir, öğretmen yetişmez görüşünü destekleyen fikrini ortaya koymuştur. Alaaddin Bey, Âliye kısmının daha önceki yapısına dönmesi, yeni programın yapılıp derslerin Dârümuallimînde verilmesi ve programın içerisinde hangi dersler olması gerektiğini Nezârete bir lâyiha olarak sunmuştur (İbrahim Alaaddin, 1923).

2.2.2.1. Dârülmualimîn-i âliyede eğitim-öğretim.

2.2.2.1.1. Ders programları. Âlî şubesi, 1891 senesinde Edebiyat ve Fünûn olmak üzere iki bölümlü olarak açılmış (BOA, İ.MMS, 126/5394), 1908 yılında ise derslerin bir kısmı Dârülfünûnda görülmeye başlanmıştır (Mirat-ı Maârif, 1324; Satı, 1334). Tablo 3'te şubenin 1891'den 1908 senesine kadar olan sürecinde uygulanmış olan bazı programlarına yer verilmiştir (BOA, İ.MMS, 126/5394).

Tablo 3

1891 Âliye Şubesi Haftalık Ders Programı

Âlî Şubesi 1891			
Edebiyat Sınıfı			
<u>Birinci sene</u>	<u>Saat</u>	<u>İkinci sene</u>	<u>Saat</u>
Akâid	2	Akâid	2
Arabî	2	Arabî	2
Fârisî	2	Fârisî	2
Türkçe	3	Türkçe	3
Tarih	3	Tarih	3
Coğrafya	2	Coğrafya	2
Fransızca	4	Fransızca	4
Toplam	18		18
Fünûn Sınıfı			
<u>Birinci sene</u>	<u>Saat</u>	<u>İkinci sene</u>	<u>Saat</u>
Mükemmel hesâb	2	Cerr-i eskal	2
Mükemmel hendese	3	Tersimat-ı riyâziye ve arazi üzerinde mesâha ameliyâtı	2
Mükemmel cebr-i âdî ve logaritma	3	Kozmografya ve harîta-i coğrafi	2

		almak	
Müsellesât-ı müsteviye ve küreviye	2	Hikmet-i tabîye	3
Hikmet-i tabîye	2	Kimyâ-yi uzvi ve tahlil ameliyâtı	3
Kimyâ-yi madenî	2	İlm-i mevâlîd	3
İlm-i mevâlîd-i selâse	2	Fransızca	5
Fransızca	5	Usûl-i tadrîs	1
Fenn-i tersîmât-ı riyâziye	2		
Toplam	23		21

Şubenin yapılmış olan ilk programında Edebiyat ve Fünûn bölümleri için en dikkat çekici ayırım, öğretmenlik meslek dersi olan usûl-i tadrîsin Fünûn bölümü programında yer alırken Edebiyat bölümü programında yer almamış olmasıdır (BOA, İ.MMS, 126/5394). 1896-1897 öğretim yılında Edebiyat ve Fünûn kısımları birleştirilerek tek bir şube haline getirilmiş ve bu şubenin öğretim süresi üç yıla çıkarılmıştır. Bu uygulamadan 1900-1901 senesinde vazgeçilmiş, şube eskisi gibi iki bölümlü yapıya döndürülmüştür (BOA, MF.ALY, 17/77; MUN, SNMU, 1317). Programlar tekrardan ayrıldığında Edebiyat öğrencilerinin alması içinde bir usûl-i tadrîs dersi konulmuştur (MUN, SNMU, 1319). Böylece Edebiyat bölümü müstakil bir bölüm iken ilk defa bu dersle tanışmıştır (BOA, MF.ALY, 17/20; MUN, SNMU, 1319; 1321). Tablo 4'te şubenin bölümlerinin birleştirilmiş olan ders programı verilmiştir (BOA, İ.MMS, 126/5394; MUN, SNMU, 1316; 1317; 1318).

Tablo 4

1898-1899 Âlî Şubesi Bölümlerinin Birleştirilmiş Dönemi Haftalık Ders Programı

Âlî Şubesi 1898-1899

<u>Dersler</u>	<u>1. Sene</u>	<u>2. Sene</u>	<u>3. Sene</u>
Ulûm-ı dinîye-i akâid	1	1	2

Edebiyat-ı Osmâniye	1	1	1
Kitâbet-i resmiye		1	1
Usûl-i tedrîs			1
Edebiyat-ı Arabiye	1	1	1
Edebiyat-ı Farisiye	1	1	1
Fransızca	4	4	3
Hesap	2		
Usûl-i defterî	1	1	
Cebr-i âdî ve alâ	2	1	1
Hendese	1	2	1
Müsellesât	1	1	
Tersîmât-ı riyâziye			2
Kozmografya		1	1
Makine		1	1
Hikmet-i tabîiye	2	2 ^d	1
Mevâlîd-i selâse	2	1	2
Coğrafya-i umûmî ve umrânî	1	1	1
Tarih-i umûmî ve Osmânî	1	1	1
Kimya	2 ^e	2	1
Kavânîn	1	1	1
İlm-i servet		1	1
Toplam	24	25	24

^d Bu ders, 1899'dan itibaren ikinci senede bir saate düşürülmüştür (MUN, SNMU, 1316).

^e Kimya dersinin ilk sene kimyâ-yi gayr-ı uzvî, ikinci sene kimyâ-yi uzvî, üçüncü sene tahlîlât-ı kimyeviye olarak okutulması planlanmıştır (MUN, SNMU, 1316).

Yukarıda da bahsedildiği gibi, Âlî şubesinin birleştirilmiş hali 1900-1901 döneminde değiştirilerek şube yeniden eskisi gibi iki bölümlü yapıya kavuşturulmuştur. Aşağıdaki tabloda bölümlerin tekrardan ayrılmış olduğu program verilmiştir (BOA, MF.ALY, 17/20; MUN, SNMU, 1319; SNMU, 1321).

Tablo 5

Âlî Şubesinin 1901-1902 Haftalık Ders Programı

Âlî şubesi 1901-1902					
Edebiyat sınıfı			Fünûn sınıfı		
<u>Dersler</u>	<u>1.</u>	<u>2.</u>	<u>Dersler</u>	<u>1.</u>	<u>2.</u>
	<u>Sene</u>	<u>Sene</u>		<u>Sene</u>	<u>Sene</u>
Belâgat-ı Arabiye	1	2	Hesâb-ı alâ	2	
Belâgat-ı Türkiye	2	1	Cebr-i âdî	3	
Belâgat-ı Fârisiye	2	1	Cebr-i alâ		1
Kitâbet-i resmiye	1	2	Usûl-i defterî	2	
Tarih	1	2	Kimyâ-yı uzvî ve maddî ^f	2	2
Coğrafya	2	1	Kimyâ-yı tahlîlî		1
Kavânîn	2	1	Hayvânât, nebâtât	3	
Toplam	11	10	Tabakatülarz		2
<u>Ortak Dersler</u> ^g			Kozmografya ve mihanik		3
Akâid	2	2	Müsellesât	1	1
Ahlâk	1	1	Hikmet-i tabîye	2	3

^f Bu ders 1321 sâlnâmesinde kimyâ-yı uzvî ve madenî diye geçmiştir (MUN, SNMU, 1321).

^g 1901-1902/1903-1904 programlarında meslek dersleri, ortak dersler olarak verilmiştir. Daha sonraki programlarda bu dersler her bölüm için ayrı şekilde programa konulmuştur. Programlarda ortak dersler ya da bölümler için ayrı dersler olarak eklense bile bu dersler şubenin meslek dersleri olarak yer almıştır.

Fransızca	4	4	Hendese	2	2
İlm-i servet, fenn-i mâlî	1	2	Tersîmât-ı riyâziye		1
Usûl-i tadrîs		1			
Toplam	8	10	Toplam	15	16

Yukarıdaki tabloda 1901-1902 tarihli program verilmiştir. Bahsi geçtiği gibi, öğretmenlik meslek derslerinden olan usûl-i tadrîs, 1891 senesinden itibaren Âlî şubesinin programlarında yer almış (BOA, İ.MMS, 126/5394), bir diğer öğretmenlik meslek dersi olan ahlâk, 1901 yılından itibaren programlara girmiştir (Ferîd, 1325b). Ayrıca ortak dersler diye bir grup oluşturulmuş, bu grubun içerisinde Fransızca, ilm-i servet, fenn-i mâlî dersleri de verilmiştir. Bu dersler daha önceki programlarda da yer almıştır (BOA, İ.MMS, 126/5394; MF.ALY, 17/20; MUN, SNMU, 1319; 1321).

1903-1904 programı incelendiğinde ise programın 1901-1902 ders programı ile önemli ölçüde örtüştüğü görülmüştür. 1903-1904 öğretim programından usûl-i tadrîs dersi kaldırılmış yerine ilm-i ahvâl-i nefis dersi eklenmiştir (MUN, SNMU, 1321). Fakat daha sonraki tarihlerde usûl-i tadrîs dersi programa yeniden eklenmiştir (BOA, MF.ALY, 17/20).

1903-1904 programında daha önceki programlardan farklı olarak ziraat dersi de yer almıştır (MUN, SNMU, 1321).

Muallim Cevdet, ziraat derslerinin amacının gerçekleştirilemediğini, öğrencilere uygulama yapılmadığını, öğrencilerin toprak, ağaç ve makine yüzü görmediklerini yazarak bu durumu eleştirmiştir (Muallim Cevdet, 1332).

1908 yılında Âlî şubesi Dârülfünûna bağlanmıştır. Aynı yıl Âlî şubesinin Dârülfünûna bağlanmadan önceki son programında önceki programlardan farklı derslerin yer aldığı görülmüştür. Tablo 6'da Âlî şubesinin Dârülfünûna bağlanmadan önceki son programı yer almaktadır. Âlî şubenin programı şubenin sınav cetvelinden çıkarılmıştır. Bu

nedenle tablo 6’da sadece derslerin ismi yer almış, derslerin saatleri belirtilmemiştir (BOA, MF.ALY, 17/20).

Tablo 6

Âlî Şubesinin 1908 Haftalık Ders Programı

Âli şubesi 1908			
Edebiyat Sınıfı		Fünûn Sınıfı	
<u>1. Sene</u>	<u>2. Sene</u>	<u>1. Sene</u>	<u>2. Sene</u>
Akâid	Akâid	Hesâb	Hikmet
Telhîs	Edebiyat-ı Arâbiye	Cebir	Kozmografya
Belâgat-ı Osmâniye	Belâgat-ı Osmâniye	Hikmet	Münhaniyât
Mantık	Tarih	Müsellesât	Tabakat
Edebiyat-ı Fârisiye	Edebiyat-ı Fârisiye	Usûl-i defterî	Müsellesât
Fransızca	Fransızca	Kimya	Hendese
Tarih	Mantık	Nebâtât	Kimya
Coğrafya	Coğrafya	Hayvânât	Cebr-i alâ
Kavânîn	Kavânîn	Ziraat	Makine
İlm-i servet	İlm-i servet	Hendese	Ziraat
Kitâbet	Kitâbet	Fransızca	Ahlâk, usûl-i tadrîs
	Ahlâk, usûl-i tadrîs		Fransızca

Âlî şubesinin 1908 senesinde Dârülfünûna bağlanmadan önceki son programı, 1901-1902/1903-1904 programlarıyla genellikle örtüşmüştür. Farklı bir ders olarak Edebiyat bölümü programında telhîs dersi işlenmiştir. Programlar arasındaki bir diğer fark ise 1908

senesinde ahlâk ve usûl-i tadrîs^h derslerinin birleştirilmesidir. Ayrıca 1901-1902/1903-1904 programlarında ortak dersler adı altında verilmiş olan derslerden ilm-i servet, fenn-i mâlî dersi, Fünûn bölümü programında yer almamıştır. Edebiyat bölümündeki dersin adı ise ilm-i servet olarak geçmiş, fenn-i mâlî kısmı kaldırılmıştır (BOA, MF.ALY, 17/20; MUN, SNMU, 1319; 1321). 1911 öğretim yılında ise Âlî şubesi Dârülfünûndan ayrılmış, dersler yeniden Dârümualliminde verilmeye başlanmıştır (Satı, 1334).

2.2.2.1.2. *Öğretmenlik uygulaması.* 1913-1914 öğretim yılındaⁱ çıkarılmış olan staj talîmât-nâmesi ile birlikte öğrencilerin mesleki gelişimini sağlayacak bir program yapılmıştır. Âliye mezunlarının stajda sultânîlerin teşkilat ve idaresini öğrenmeleri, uygulama çalışmaları yapmaları, eğitim ve öğretim usûllerini uygulamada alışkanlık kazanmaları planlanmıştır.^j Stajyerin Dârümualliminde bazı teorik dersleri alması gerekmiştir. Bu dersler içerisinde, orta öğretimin tarihçesi, Avrupa ülkeleri ve Amerika'da orta öğretim teşkilatı ve programı, lise programları ve ders saatleri gibi eğitim tarihi konuları yer almıştır. Bunların dışında öğretim yöntemleri ve her dersin öğretim yöntemi, liselerde disiplin, sınıf yönetimi, lise öğretmenleri ile öğrencileri arasındaki ilişkiler, lise öğretmenlerinin görevleri, öğretmenliğin vasıfları ve şartları gibi konularda işlenmiştir. Ayrıca öğretmenliğin vasıfları ve şartları dersinde eğitimin önemli meselelerinin münakaşa edilmesi, öğrencilere eleştirel düşünme becerisi kazandırılması ve eğitim meseleleri konusunda görüş sahibi olmalarının sağlanması amaçlanmıştır (MUN, Devre-i Tatbikiye Talebesi Talîmât-nâmesi [DTTT], 1329).

^h Tanzimat Dönemi'nde Dârümualliminin şubelerinin programlarına girmiş olan usûl-i tadrîs dersi, 1909 yılından itibaren fenn-i terbiye (eğitim bilimleri) dersi olarak programlarda yer almaya başlamıştır (F. Demirel, 2015). Fenn-i terbiye dersi, daha sonraki tarihlerde Âliye ders programı içerisinde yer almıştır. 1914 öğretim yılında fenn-i terbiye dersi kapsamında bir öğrenci tarafından konu anlatımı gerçekleştirilmiş olması usûl-i tadrîs dersinin yerine fenn-i terbiye dersinin Âliye şubesinde verilmeye başlandığını göstermiştir (TM, Nazariyât ve Malûmât Kısmı, 07.05.1330).

ⁱ Talîmât-nâmede 1329 tarihi verilmiş fakat hicri ya da rûmî olup olmadığı hakkında bilgi verilmemiştir. 1910 senesinde idâdîlerin sultânîlere çevrilme kararı alınmıştır. Fakat bu iş çeşitli zorluklardan dolayı ileriki tarihlere sarkmıştır. 1914 başı itibarıyla İstanbul'daki idâdîler sultânîye çevrilmeye başlanmıştır. Talîmât-nâmede staj yeri olarak resmi ve özel sultânîlerden bahsedilmiştir (F. Demirel, 2012). Bu nedenle verilmiş olan tarih rûmî olarak düşünülmektedir.

^j Bu talîmât-nâme sadece Âli şubesi mezunları için değil, Dârülfünûn mezunları için de geçerli kılınmıştır.

Uygulama kısmında ise öğrenciler ‘muallim muavini’ unvanıyla staj okullarında görev yapmışlardır. Bu süre zarfında, muavinden staj okulundaki danışman öğretmenin uygun gördüğü konuyu, onun nezaretinde öğrencilere anlatması, müdür ve muallimlerin karşısında eğitim-öğretim konuları üzerine konferans vermesi, deney ile ilgili derslerin deneylerini gerçekleştirilmesi, muallimler tarafından kendisine verilecek görevleri yerine getirmesi ve onlara vekâlet etmesi, batı dilleri derslerine devam ederek sınavlarını vermesi ve okul müdürünün verdiği idari vazifeleri yerine getirmesi beklenmiştir (MUN, DTTT, 1329).

Staj senesi sonunda okul müdürü ve muallimler tarafından muallim muavinin değerlendirilmesi yapılması planlanmıştır. Dârülmuaalliminde ise öğrencilere verilmiş olan dersler dışında bir bitirme tezi de verilmesi kararlaştırılmış ve bu tezin ‘heyet-i muallimin’ huzurunda savunulması istenmiştir. Bitirme tezine iki aylık süre tanınmıştır. Tezi bitiremeyenlerin bir sonraki seneye savunma hakları korunmuştur. Ayrıca staj süresinde Dârülmuaalliminin müdürünün uygun göreceği bazı ibtidâî ve sultânî mekteplerinin ziyaret edilip bazı dersleri izlemeleri de planlanmıştır (MUN, DTTT, 1329).

1915 öğretim yılında Âlî şubesinin alan dersleri programı, öğrencilerin sınav ve sınıf geçme usûlleri Dârülfünûnun yönetmeliğine tâbi tutulmuştur. Yukarıda da bahsi geçtiği gibi, okul dört yıla çıkarılmıştır. Son sene staj dönemi yapılmıştır. Staj uygulama ve teorik olarak iki bölümde planlanmıştır. Uygulamada, Nezâretin uygun gördüğü bir sultânî mektebinde idari ve öğretim işlerinin öğrenilmesi planlanmıştır. Teoride ise bir takım derslerin alınması planlanmıştır. Öğrencilerin alacağı teorik dersler öğretimin tarihçesi, Avrupa’da ve Amerika’da orta öğretim teşkilatı ve programları, sultânî programları usûl ve ders saatleri, sultânîlerde disiplin, sınıf yönetimi, sultânî öğretmenleriyle öğrencileri arasındaki ilişki, ahlâk eğitimi açısından sultânî öğretmenlerinin vazifeleri, sultânîlerde öğretim ve disiplinle ilgili zorluklar, öğretmenliğin vasıfları ve şartları şeklinde planlanmıştır. Bunların dışında,

ders esnasında eğitim ile ilgili konuların tartışılarak öğrenciye eleştirel düşünme becerisi kazandırılması ve eğitim konuları hakkında görüş sahibi olmalarının sağlanması amaçlanmıştır. 1915 Nizâmnâmesinde yer almış olan bu teorik dersler yukarıda bahsi geçmiş olan 1913 planlamasıyla hemen hemen örtüşmüştür. Aradaki fark ise 1915 Nizâmnâmesinde öğretmenlere ahlâkla ilgili görevlerde verilmiş olmasıdır (MUN, DDN, 1331).

Ocak 1915 tarihinden itibaren Âlî ve İbtidâî son sınıf öğrencileri için programa birkaç yeni ders eklenmiştir. Bu dersler öğrencilerin öğretmen olunca anlatacağı dersler değil, kendilerinin uygulayacağı dersler olarak planlanmıştır. Böylece programa fotoğrafı, müze teşkilatı, usûl-i tahnît-i hayvânât dersleri eklenmiştir. Dersler belirli amaçlara göre programa konulmuştur. Fotoğrafçılık dersini alan öğrencilerin, öğretmen olarak atandıkları yerlerdeki kitabelerin, eski eserlerin fotoğraflarını çekerek Maârif Nezâretine göndermeleri istenmiştir. Böylece gönderilen fotoğraflarla eski eserlere ait bir koleksiyon oluşturmak istenmiştir. Bunun dışında kendilerinden halkın eşkâlinin, adet ve kıyafetlerini yansıtan fotoğrafların çekilmesi de istenmiştir. Müzecilik ve tahnit derslerinde ise öğretmenlerin gittikleri yerde müze kurmaları ve hayvanları mumyalayıp sergilemeyi öğrenmeleri amaçlanmıştır (TM, Şuûn-ı Maârif, 07.01.1331).

3. BÖLÜM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi ve yöntemi belirleyen süreçler ele alınmıştır.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak arşiv çalışması yapılmış, elde edilen veriler içerik analizine tâbi tutulmuştur.

Çalışma, doküman analizi ekseninde yapıldığından dolayı en önemli materyaller devlet arşivindeki belgelerdir. Devlet arşivleri, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi diye ikiye ayrılmıştır. Devlet arşivlerine İstanbul ve Ankara’da ulaşmak mümkündür. İki şehirde bulunan arşivden dijital olarak evraklar alınabilmektedir. Osmanlı arşivinde İrade Maârif, İrade Meclis-i Mahsûs, İrade Şûrâ-yı Devlet, Maârif Nezâreti Mektûbî Kalemi, Maârif Nezâreti Tadrîsât-ı Âliye, Yıldız Mütenevvi Marûzât Evrakı fonlarına ait belgeler incelenmiştir. Cumhuriyet arşivinde ise öğretmen okulları ve Yüksek Muallim Mektebi adlarını taşıyan klasörler taranmıştır. Osmanlı dönemine ait daha fazla belge olmasına rağmen, Cumhuriyet dönemindeki belgeler çoğunlukla 1927-1928 senelerini kapsamıştır. Cumhuriyet arşivinde daha sonraki tarihler için, yok denecek kadar az hatta sadece birkaç belge mevcuttur. Arşiv çalışmasında belgelerin çoğu Yüksek Öğretmen Okulunun arşivinin bulunduğu Çapa Fen Lisesinden çıkarılmıştır. Yüksek Öğretmen Okulunun arşivi, Fen Lisesinde ‘Çapa Eski Arşivi’ adıyla bir odada yer almaktadır. Bu nedenle okulun arşivinden kullanılmış olan belgeler, Çapa Eski Arşivi [ÇEA] diye nitelendirilmiştir. Arşivde bazı tarihler kesitlere uğrasa da çeşitli yazışmalar, raporlar, talîmâtlar yer almış, Okulun uygulamalarının detayları ortaya çıkarılmıştır. ÇEA’da çoğunlukla 1960-1977 yılları arasındaki evraklar kalmıştır. 1940-1960 yılları arası için ise az sayıda belge vardır. Yüksek Öğretmen Okulu arşivindeki belgelerin tamamı fotoğraflanmış ve gerekli görülenlerden faydalanılmıştır. Arşiv belgelerinin okunmasında karşılaşılmış olan en büyük güçlük bazı

yerlerin silik olmasından kaynaklanmıştır. Bu nedenle çalışmada okunamayan yerler “?” işareti ile nitelendirilmiştir. Her bir “?” işareti, okunamayan bir kelimeyi veya rakamı ifade etmektedir.

Arşiv kaynaklarından başka, özellikle Cumhuriyet gazetesi olmak üzere Akşam, Son Telgraf, Vakit, İkdam ve Milliyet gazetelerinde Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili çıkmış olan haberlerden faydalanılmıştır. Bunların dışında Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri tarafından çıkarılmış Genç Öğretmen, Pınar, Ülkü Pınarı adlı dergilerden de yararlanılmıştır. Ayrıca Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili olarak yazılmış olan çeşitli eserler, anılar da kullanılmıştır.

Yüksek Öğretmen Okulu teşkilatının detayları ise Tebliğler Dergisinden, Resmi Gazeteden ve Milli Eğitim Bakanlığının kitapçık olarak bastırıldığı yönetmeliklerden çıkarılmıştır. Bu üç kaynak sayesinde 1925 yılından itibaren yayımlanmış olan yönetmelik ve talimâtlara ulaşılmıştır. Yapılan çalışma, arşiv ve diğer kaynaklardan yararlanılarak yapılmıştır. Bu tarz bir çalışmanın en önemli handikabı, ulaşılabilen belgeler kadar bilgi verilebilmesidir. Dolayısıyla yönetmeliklerde yer almış olan kaidelerin her birinin uygulandığını tespit edebilmek için gerekli bilgilerin hepsine ulaşılamamıştır.

Çalışma için bir diğer önemli kaynak ise Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından kitap olarak basılmış olan ve 1924 senesinden 1978 senesine kadar Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili bütün istatistiksel verilerin ulaşılabildiği çalışmalardır. Çalışmalardaki istatistiki bilgiler, yıllara göre okuldaki öğretmen, okuyan ve mezun öğrenci sayıları ile ilgili genel bir bakış açısı oluşturmak için önemlidir. Ancak söz konusu istatistikler kesin doğruyu vermemektedir. İlgili yerlerde görülebileceği gibi, istatistiki bilgilerin veri kaynağı olarak kullanımında temkin olmak gerekmektedir.

4. BÖLÜM

Bulgular

4.1. Yüksek Öğretmen Okulu Modeli

Yüksek Öğretmen Okulu modeli, Fransa'dan örnek alınmış ve Türkiye eğitim tarihinde ilk olarak Osmanlı'da uygulanmıştır. Daha sonra Türkiye Cumhuriyeti'nde modelin uygulanmasına devam edilmiştir (Fındıkoğlu, 1948; Satı, 1327). 23 Nisan 1924 tarihinde toplanan II. Heyet-i İlmiye'de, Osmanlı'da başlanmış olan geleneğe devam edilerek Dârümuallimîninin Âlî şubesi Dârülfünûna^k bağlanmış ve okula Yüksek Muallim Mektebi¹ adı verilmiştir (Son Telgraf, 24.11.1340^m; Öztürk, 2007).

Yüksek Öğretmen Okulu modelinin genel çerçevesi, çıkarılmış olan talimât-nâmeler ve yönetmeliklerle belirlenmiştir. Yüksek Öğretmen Okulu için birçok talimât-nâme ve yönetmelik yayımlanmıştır. Bazı talimâtlar ve yönetmelikler çok geniş kapsamlı hazırlanmış olup Okul ile ilgili neredeyse her duruma değinilmiştir. Bazı talimâtlar ve yönetmeliklerde ise belirli konular ele alınmış, Okulun genel işleyişi ile ilgili hükümlere yer verilmemiştir. Bu nedenle, Okul hakkında detaylı bilgi verilen talimât ve yönetmeliklere ana yönetmelik denilebilir.

Okul ile ilgili 1924 yılında iki ayrı talimât-nâme yayımlanmıştır. Bu talimât-nâmeler hakkında çok az bilgi elde edilebilmiş, detaylara ulaşılamamıştır (Cumhuriyet, 03.07.1924;

^k Dârülfünûn 1933 senesinde İstanbul Üniversitesi adını almıştır. Bundan sonra Dârülfünûn yerine üniversite ya da İstanbul Üniversitesi adı kullanılacaktır. Çalışmada İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunu niteleyen üniversite tabiri İstanbul Üniversitesi'dir. İstanbul, Ankara ve İzmir'deki Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin ders görmüş olduğu üniversiteler için ise üniversite tabiri kullanılmıştır. Ayrıca 1954 Yönetmeliği dâhil yapılmış olan yönetmeliklerde öğrencilerin alan derslerini üniversite ya da yüksekokulda alacakları bilgisi verilmiştir. Hatta çalışmada da görüleceği üzere nadiren olsa bazı yüksekokullarda öğrenciler okumuştur. Fakat belgelerde sadece üniversite tabiri kullanılmıştır. Bu nedenle çalışmada üniversite tabiri kullanılmış fakat üniversiteler için geçerli olan kurallar eğer yüksekokulda öğrenci okutuluyorsa onlar içinde geçerli olmuştur.

¹ Yüksek Muallim Mektebi adı 1930'lu yıllarda Yüksek Öğretmen Okulu olarak değiştirilmiştir. Herhangi bir karışıklık olmaması için bundan sonra okulun ismi Yüksek Öğretmen Okulu veya bazı durumlarda İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu olarak yazılacaktır.

^m 01.01.1926 tarihinden itibaren miladi takvime geçilmiştir. Bu nedenle gazetelerdeki tarihler rûmî olarak verilmiştir. Çalışmada da bu düzen bozulmamış, rûmî ayların sırası korunmuştur. Örneğin nottaki 24.11.1340 tarihi, miladi 24 Ocak 1924 tarihine denk gelmektedir. Fakat rûmî kanûn-i sâniye denk gelen tarihten dolayı 24.11.1340 tarihi yazılmıştır. Çünkü kanûn-i sâni rûmî 11. aydır.

14.10.1924; Son Telgraf, 16.10.1340). 1924 senesinde yayımlanmış olan ilk Talimâtname, Yüksek Öğretmen Okulu mali ve idari işler açısından Vekâlete,ⁿ ilmi idare bakımından Üniversiteye bağlanmış, bununla birlikte Bakanlık müfettişlerine Okula müdahale etme hakkı ve teftiş etme yetkisi verilmemiştir (Akşam, 04.08.1340).

Okulun tarihi boyunca edebiyat, felsefe, tarih, coğrafya, matematik, fizik, kimya, biyoloji, güzel sanatlar, kimya mühendisliği, Fransızca, İngilizce, Almanca, mimarlık, ticaret, kütüphanecilik, ilahiyat, tıp alanlarında öğrencilerin okuması için imkân sunulmuştur (Maârif Vekâleti [MFV], Maârif Düstûru [MD]-I, 1927; Maârif Vekilliği [MV], Tebliğler Dergisi [TD], 3/87, 09.09.1940; Çapa Eski Arşivi [ÇEA], 09.11.1951 Tarihli Yazı; 1928-1972 Mezunlar Dosyası).

Okulun süresi ilk üç yılı üniversitedeki alan dersleri, son senesi de uygulama dersleri olmak üzere dört yıl olarak belirlenmiştir. Son sene uygulama ve meslek derslerine ayrılmış olsa bile, öğrencilere ilk dönemden itibaren meslek dersleri vermeye başlanmış olup öğrenciler gündüzleri alan dersleri, geceleri de meslek dersleri görmüştür. Yüksek Öğretmen Okulunda verilmiş olan meslek derslerinde çeşitli değişiklikler olsa da Okulun tarihsel sürecinde genel olarak eğitim psikolojisi, öğretim metodu, eğitim tarihi konularını kapsayan dersler işlenmiştir. Ayrıca Okulun başlama ve bitiş tarihleri, öğrencinin devam durumları ve sınav işleri de Üniversite yönetmeliğine bağlanmıştır (Cumhuriyet, 03.07.1924; Başkanlık Cumhuriyet Arşivi [BCA], 180.09.0.0/78.382.1, ÇEA, 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı 1971-72 Öğretim Yılı Raporu; 11.09.1972 Tarihli 510.1.1121 Sayılı Yazı; 17.11.1972 Tarihli, 510.1385 Sayılı Yazı; 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı; 1975-1976 İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ve Öğretmen Lisesi Hakkında Rapor [İYÖÖLHR]).

Okula, üniversiteyi kazanmış olan lise mezunları, bütün ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmak üzere yatılı olarak alınmışlardır. Bunun karşılığında öğrencilerden kefalet

ⁿ Maârif Vekâleti bütünlük olması açısından bundan sonraki kısımlarda Bakanlık olarak adlandırılacaktır.

senedi talep edilmiş, okurken devletin kendilerine yaptıkları masrafların karşılığında, ülkeye ilk olarak sekiz, daha sonraki tarihlerde on yıllık bir hizmet vermeyi taahhüt etmişlerdir. Taahhüdün bozulması halinde tazminat talep edilmiştir. Öğrencilerin okurken de başarılı olmaları gerekli olup üniversitedeki dersleri, devam durumları, sınav başarıları Yüksek Öğretmen Okulu tarafından takip edilmiştir (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; Yüksek Öğretmen Okulu Yönetmeliği [YÖOY], 1955). Okulun açılışından itibaren yatılı öğrencilerden başka, çok az sayıda da olsa gündüzlü öğrenci alınmıştır. Fakat 1940 yılında gündüzlü öğrenci alımı kaldırılmıştır (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

Yüksek Öğretmen Okulunun ilk Yönetmeliğinde, Okulun müdür ve yardımcısının Üniversitenin Fen ve Edebiyat Fakültesi müderrislerinden oluşturulan müderrisler meclisi tarafından üçer sene müddetle seçilmesi ve Bakanlık tarafından atamalarının yapılması kararlaştırılmıştır (Cumhuriyet, 03.07.1924). İlk müdürlük görevine rûhiyât öğretmeni Şekip Bey, müdür yardımcılığına ise riyâziye öğretmeni Ali Yar Bey atanmıştır (Öztürk, 2007).

İlk Talimâtname de Üniversiteye müdür seçimi için müdahil olma hakkı verilmesi ve Bakanlığın denetleme yetkisi olmaması, bir takım sorunların çıkmasına neden olmuştur. Okulun açılış sürecinde öğrencilerin okula giriş için yoğun talep göstermesi sonucunda, okulun yönetimi sınav yapma kararı almıştır. Öğrencilerin bu karara itirazı neticesinde olay Bakanlığa aksettirilmiş ve Bakanlık sınav yapılmaması kararını vermiştir. Okul müdürü Şekip Bey ve yardımcısı Ali Yar Bey, kararlarının Bakanlık tarafından kabul edilmemesi üzerine istifa etmişlerdir. Bakanlık ise Yönetmelikteki müdürlük makamı ile ilgili seçim kuralını uygulamayıp doğrudan Şemsettin Bey'i müdürlüğe, Malik Bey'i ise yardımcılığına atamıştır. Fakat Üniversite, Yönetmelik gereği seçim yapılması gerektiği yönünde baskıda bulunmuş ve bu baskı süreci, Şemsettin Bey'in istifasıyla sonuçlanmıştır. Yeniden bir seçim süreci başlatılmasına rağmen, Bakanlık tarafından bu usûl tanınmayarak Yüksek Öğretmen

Okulu Müdürlüğüne, Bakanlığın Müfettiş-i Umûmilerinden Ahmet Hilmi Bey vekâleten tayin edilmiştir (Akşam, 13.08.1340; Son Telgraf, 14.09.1340; Vakit, 14.09.1340; 15.09.1340). 1924 yılında yeni bir Talîmâtname yapılarak Yüksek Öğretmen Okulu teşkilat olarak tamamen Bakanlığa bağlanmıştır. Yeni Talîmâtnameye göre, eğitim-öğretim aynı şekilde devam etmiş, alan dersleri daha önceki gibi üniversiteye bırakılmıştır (Cumhuriyet, 14.10.1924; Son Telgraf, 16.10.1340). Böylelikle Yüksek Öğretmen Okulunun uzun yıllar sürecek olan yapısı bu Talîmâtname ile belirlenmiştir. Daha sonraki talîmâtnameelerde de bazı değişiklikler yapılmasına rağmen, Okulun yapısı genel olarak korunmuştur (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

1925 senesinde, Okul ile alakalı ‘Yüksek Muallim Mektebi Talîmâtname’si’ ismiyle yeni bir talîmâtname yayımlanmıştır. Okulun yapısının korunduğu ve kırk beş maddeden oluşturulmuş olan bu Talîmâtname, eğitim-öğretim ve disiplin ile ilgili detaylı bilgiler verilmiştir. 1925 Talîmâtname’si için Yüksek Öğretmen Okulunun ana talîmâtname’si denilebilir. Fakat Talîmâtname’de her konu açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle okulun bazı işleri ile ilgili başka talîmâtname’ler de yürürlükte olmuştur. ‘Yüksek Muallim Mektebi İdare Memurları Vazifesine Ait Talîmât’, Okuldaki görevlilerin hangi işleri yapacağı konusunda çıkarılmış olup görev dağılımı hakkında detaylı bir şekilde bilgi vermiştir. Bir diğeri ise ‘Yüksek Muallim Mektebi Levâzım-ı İksâiye Talîmâtname’si’ öğrencilere dağıtılacak olan malzemelerin neler olduğunu açıklayan talîmâtname olarak yürürlüğe konmuştur (MFV, MD-I, 1927).^o 1926 senesinde ise ‘Yüksek Muallim Mektebi Talebesine Eyyam-ı Tatiliyede Tatbîk Olunacak Talîmât’ adıyla bir talîmâtname yayımlanmıştır. Bu Talîmâtname’de öğrencilere tatillerde nasıl bir prosedür uygulanacağı açıklanmıştır (MFV,

^o Yüksek Muallim Mektebi Talîmâtname’sinin tarihi, içeriğinde yer almıştır. Fakat Yüksek Muallim Mektebi İdare Memurları Vazifesine Ait Talîmâtın hangi tarihte çıkarıldığı konusunda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Yüksek Muallim Mektebi Levâzım-ı İksâiye Talîmâtname’sinin ise 1925 senesinde Yüksek Muallim Mektebi Müdürlüğüne gönderilmiş olduğuna dair bir belge mevcuttur. Lakin bu belgede de Talîmâtname’nin ne zaman çıkarıldığı bilgisi verilmemiştir. Belgede Talîmâtname’nin yürürlüğe girmesi, 1926 senesinden itibaren olduğu belirtilmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1; MFV, MD-I, 1927).

Tebliğler Mecmûası [TEM], Talîmât-nâmeler [T], 15.06.1926). 1927 senesinde ise ‘Yüksek Muallim Mektebi Lisân, Mezuniyet İmtihanları Hakkında Talîmât-nâme’si hazırlanmıştır. Bu Talîmât-nâme on maddeden oluşturulmuş, sınav jürilerinin kimler olabileceği ve hangi sınavların yapılacağı konusunda özet bilgiler içermiştir (BCA, 180.09.0.0/75.369.1; MFV, MD-I, 1927).

1925-1927 tarihleri arasında çıkarılmış olan talîmât-nâmeler uzun süre yürürlükte kalmıştır. 1940 senesinde ise yeni talîmât-nâmeler hazırlanarak Okulun bazı uygulamalarında değişikliğe gidilmiştir. ‘Yüksek Öğretmen Okulu Talîmât-nâmesi’, ‘Talebe Staj Talîmât-nâmesi’, ‘Yüksek Öğretmen Okuluna Talebe Kayıt ve Kabul Talîmât-nâmesi’ olmak üzere 1940 yılında üç talîmât-nâme hazırlanmıştır (MV, TD, 2/57, 12.02.1940; 3/87, 09.09.1940; 3/89, 23.09.1940).

1940 Yüksek Öğretmen Okulu Talîmât-nâmesi, 1925 Talîmât-nâmesi gibi eğitim-öğretim ve disiplin işlerinden bahsetmiştir. Fakat bu Talîmât-nâmede, 1925 senesi Talîmât-nâmesinden içerik olarak daha az detay yer almış, 1925 Talîmât-nâmesinde öğrencilerin kayıt kabul şartları ve staj işleri hakkında da bilgi verilirken 1940 Talîmât-nâmesinde bu konulara değinilmemiştir. 1940 senesinde bu iki konu hakkında iki ayrı talîmât-nâme daha yapılmıştır. Öğrenci kabulü ile ilgili yapılmış olan talîmât-nâmede, öğrenci alımındaki sınav usûlü hakkında önceki talîmâtlara göre daha detaylı bilgiler verilmiş, öğrencilerin hangi bölümler için ne tür sınavlara gireceği açıklanmıştır (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 2/57, 12.02.1940; 3/87, 09.09.1940; 3/89, 23.09.1940). 1925 Talîmât-nâmesinde Okulun son senesi uygulama evresi olarak belirlenmiş ve öğrenciler muallim muavini sıfatıyla okullara gönderilmiştir. Fakat staja gönderilen öğrenciler, gittikleri okullarda öğretmen eksikliği nedeniyle stajyerlik yapamadan bir yıllık gibi uzun bir süre öğretmenlik yapmak zorunda kalmıştır. Bu durum ciddi eleştirilere yol açmış, öğrencilerin staj görmeden öğretmenlik yapması istenmemiştir. Neticede 1940 senesinde staj

usûlünde değişiklik yapılarak staj için bir gün belirlenmiş ve öğrencilerin belirli bir staj uygulamasından geçtikten sonra Okuldan mezun olarak muallim muavini sıfatıyla atanmaları sağlanmıştır. 1940 senesindeki değişiklik, daha sonraki yönetmeliklerle teyit edilmiş ve Yüksek Öğretmen Okulu staj uygulamalarına bahsi geçen Yönetmeliğe benzer şekilde devam edilmiştir (ÇEA, 30.03.1961; 31.03.1961; 12.04.1961; 13.04.1961 Tarihli Yazılar; MFV, MD, 1927; MV, Birinci Maarif Şûrası [BMS], 1939; TD, 2/57, 12.02.1940).

1954 yılında yeni bir ‘Yüksek Öğretmen Okulu Yönetmeliği’ daha çıkarılmıştır (YÖÖY, 1955). Söz konusu Yönetmelik çıkarılmadan önce, en son yönetmelikler olan Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Staj Talîmâtnameesi, Yüksek Öğretmen Okulu Talîmâtnameesi, Yüksek Öğretmen Okuluna Talebe Kayıt ve Kabul Talîmâtnameesi olmak üzere üç talîmâtname yürürlükte kalmıştır (MV, TD, 2/57, 12.02.1940; 3/87, 09.09.1940; 3/89, 23.09.1940). Yeni Yönetmelik çıkarıldığında, Staj Talîmâtnameesi dışındaki talîmâtnameeler yürürlükten kaldırılmıştır. 1954 Yönetmeliği kapsamlı bir yönetmelik olarak ortaya koyulmuştur. Elli dokuz maddeden oluşturulan bu Yönetmelik ile birlikte, diğer ana yönetmeliklerde olan bilgiler ufak tefek değişikliklerle teyit edilmiştir (YÖÖY, 1955).

1959 senesinde Yüksek Öğretmen Okulu modelinde yeni bir uygulamaya geçilmiştir. Bu tarihte Ankara’da ikinci bir Yüksek Öğretmen Okulu açılmıştır. Bu Okula, ilk öğretmen okulu son sınıf öğrencileri alınmaya başlanmıştır. İlk öğretmen okulları, lise seviyesinde olmadığından, aynı zamanda üniversitelerde lise mezunlarını kabul ettiğinden dolayı hazırlık sınıfları oluşturulmuş ve ilk öğretmen okullarından seçilmiş olan başarılı öğrenciler, bir yıl lise hazırlığı görerek lise bitirme sınavına alınmışlardır. Bitirme sınavlarında başarılı olanlar, üniversite sınavlarına girerek bu sınavı da geçtiklerinde Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olmaya hak kazanmışlardır. Bu model, 1964 senesine kadar sadece Ankara’da uygulanmış olup İstanbul’da bu tarihe kadar lise mezunları alınmaya devam edilmiştir. 1964 senesinde ise İzmir’de üçüncü bir Yüksek Öğretmen Okulu

açılmıştır. Bu tarihte İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu da ilk öğretmen okullarından öğrenci almaya başlayarak hazırlık sınıfını kurmuştur. Böylelikle İstanbul, Ankara ve İzmir’de açılmış olan üç Yüksek Öğretmen Okulu, ilk öğretmen okullarından öğrenci alma modelini uygulamıştır (Eşme, 2001). 1954 senesi dahil, yapılmış olan bütün yönetmelikler İstanbul’daki Okul için yapılmıştır. Hatta 1962 senesinde İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu sınavlarının hangi komisyonlar tarafından yapılacağı ile ilgili bir yönetmelik değişikliği yapılmış, üç Yüksek Öğretmen Okulunun tek bir yönetmelikte birleştirilmesi ancak 1972 senesinde çıkarılmış olan yönetmelikle gerçekleşmiştir (RG, 07.08.1962; 03.06.1972).

1972 senesindeki Yönetmelik yayımlanmadan önce, yeni bir uygulama başlatılmıştır. 1972-1973 eğitim-öğretim dönemi başından itibaren isteyen öğrencilere burs verme kararı alınmıştır. Bu yeni uygulama ile birlikte Yüksek Öğretmen Okulunda yatılı ve burslu diye iki tip sistem yürütülmeye başlanmıştır (ÇEA, 26.09.1972 Tarihli, 316.1157 Sayılı Yazı). Bursluluk sistemi, yüksek öğretmen okulları öğrencilerinin okullarından uzaklaşması sorununu ortaya çıkarmıştır. Çünkü burslu olan öğrenciler meslek derslerini okullarında alma gibi bir yükümlülüğe tâbi tutulmamışlardır. Bu durum burslu öğrenciler tarafından okulların yurt gibi kullanılmasının yolunu açmıştır (ÇEA, 26.09.1972 Tarihli 316.1157 Sayılı Yazı; 30.01.1973 Tarihli Burslu Öğrencilere Duyuru; 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı)

1972 Yönetmeliği, Okulun bütün işleyişi ve ders programlarının verildiği en detaylı yönetmelik olmuştur. İki kısımdan oluşan Yönetmeliğin ilk kısmında yüksek öğretmen okullarının işleyişi ele alınırken ikinci kısımda hazırlık sınıfı ele alınmıştır. 1972 Yönetmeliği ile -hazırlık sınıfı uygulaması dışında- diğer eski yönetmelikler arasında çok ciddi farklar olmamıştır (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 2/57, 12.02.1940; 3/87, 09.09.1940; 3/89, 23.09.1940; RG, 07.08.1962; 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

1974 senesinde ise dar kapsamlı iki yönetmelik daha yapılmıştır. Bu yönetmeliklerde 1972 Yönetmeliği üzerinde iki değişiklik yapılmıştır. Değişikliklerden biri, öğrencilere verilecek giyim, kuşam ödeneği için, diğeri de öğrenim planları ve kefillik senetleri üzerine yapılmıştır (RG, 03.06.1972; 01.04.1974; 28.05.1974).

1978 senesinde okullara öğrenci alınmaması kararı alınmıştır (Gelişli, 2006; Kavcar, 1982). Aynı sene yüksek öğretmen okulları için son bir yönetmelik daha yapılmış, bu yönetmelikle birlikte 1972 yılındaki birçok madde yürürlükten kaldırılmış olup Yüksek Öğretmen Okulu kapanış sürecine girmiştir. 1978 Yönetmeliğinde, Okullara öğrenci alınmaması kararını pekiştiren bir uygulama getirilerek mevcut öğrencilerin de yatılılığı kaldırılmış, Yüksek Öğretmen Okulu tamamen saf dışı bırakılmıştır (RG, 30.11.1978).

4.1.1. Hazırlık sınıfının kurulması. Üçüncü Maârif Şûrasında, Ankara’da ikinci bir Yüksek Öğretmen Okulunun açılması temenni edilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], Üçüncü Milli Eğitim Şûrası [ÜMŞ], 1946).^P Fakat bu konu üzerine asıl görüşler, Dördüncü Maârif Şûrasında öne sürülmüştür. Şûrada, öğretmen okullarından da Yüksek Öğretmen Okuluna öğrenci alınması yönünde talepler olmuştur. Öğretmen okulu mezunları için bu durumun teşvik olabileceği, aksi durumda iyi birer formasyona sahip öğretmenlerin alt kademelerde kalmasına sebep olunacağı gibi görüşler dile getirilmiş ve Ankara’da ikinci bir Yüksek Öğretmen Okulu açılması da talep edilmiştir (MEB, Dördüncü Milli Eğitim Şûrası [DMŞ], 1949). Bu görüşler 1959 yılında açılmış olan Ankara Yüksek Öğretmen Okulu ile hayata geçmiştir. Ankara’daki Okul açıldıktan sonra iki farklı sistem yürütülmüştür. İlki lise mezunlarını almaya devam eden İstanbul’daki Yüksek Öğretmen Okulu modelidir. Diğeri Ankara Yüksek Öğretmen Okulunda uygulanmaya başlayan ilk öğretmen okulu öğrencilerinin alınması modelidir. İlk öğretmen okulu öğrencilerini alma

^P Milli Eğitim tarafından basılmış olan kitaplarda Şûralar, Birinci Maârif, Üçüncü Milli Eğitim, Dördüncü Milli Eğitim, Yedinci Milli Eğitim Şûrası diye geçmiştir. Çalışmada bütünlük olması amacı ile kaynağın isminden dolayı paragraf içi alıntılarda Milli Eğitim Şûrası denilse bile metin içerisinde bütün Şûralar, Maârif Şûrası diye nitelendirilecektir.

uygulaması 1964 senesinde İstanbul'da da yürürlüğe girmiştir. Bu tarihte İzmir'de de üçüncü bir Yüksek Öğretmen Okulu açılmıştır (Eşme, 2001).

İstanbul'a öğretmen okullarından öğrenci alımı, Ankara'da başladıktan birkaç yıl sonra uygulamaya konmuştur. Yapılmış olan planlamada, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü tarafından ortaokullar ve liselerde öğrenci sayısının düşürülmesi ve liselerde on beş öğrenciye bir öğretmenin verilmesi amaçlanmıştır. Fakat lise mezunlarının Yüksek Öğretmen Okuluna rağbet etmemesi dolayısıyla liseler için yeteri kadar öğretmen yetiştirilmesinin geleceği sorunlu görülmüştür. Bu nedenle 1964-1965 döneminden itibaren İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunda da hazırlık uygulamasına geçilmiş ve ilk öğretmen okullarından öğrenci kabul edilmesi kararı alınmıştır (ÇEA, 07.09.1964 Tarihli, 701.2.0 Sayılı Yazı).

Yeni modele göre, yüksek öğretmen okulları ilk öğretmen okulu öğrencilerini alabilmek için, onlara lise diploması kazandırmak zorunda kalmışlardır. Çünkü ilk öğretmen okulları lise seviyesinin altında olduğu için üniversiteler lise mezunlarını kabul ederken ilk öğretmen okulu mezunlarını kabul etmemişlerdir (Cumhuriyet, 24.06.1924; Genç Öğretmen, 1966). Yüksek öğretmen okulları ise bu zorunluluğu karşılamak için bünyesinde hazırlık sınıfları açmıştır (Genç Öğretmen, 1966). Bu sistem üzerinden okullara alınmış olan öğrencilerin hazırlık lisesi okuduktan sonra üniversite sınavlarında başarılı olamama durumları ortaya çıkmıştır. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu idaresi memleketin lise öğretmeni yetiştirmedeki yetersizliğinin böyle bir durumda aşamayacağı kanaatine varmış ve İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi ile yapılan anlaşmada Yüksek Öğretmen Okuluna ayrı bir kontenjan açılmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu bu uygulamanın başarılı olduğunu, hazırlık sınıfı öğrencilerinden üniversite sınavını kazanamayanlar olsa bile üniversiteye girdikten sonra öğrencilerin büyük başarı gösterdiği gerekçesini sunarak aynı şekilde kontenjan ayırma işini Edebiyat Fakültesinden de talep etmiştir (ÇEA, 10.05.1968 Tarihli,

93.589 Sayılı Yazı). Fakat Edebiyat Fakültesi yönetimi bu isteği kabul etmemiştir. Yüksek Öğretmen Okulu konunun rektörlük yönetiminde de görüşülmesini talep etmiş ama rektörlük de bu isteği geri çevirmiştir. Okul idaresi ise hiç değilse bir önceki yılın mezunlarının ilk öğretmen okuluna gönderilmesi söz konusu olduğundan, bu öğrencilerin lise öğretmeni yetiştirilmesi fırsatının kaçırılmaması için isteğin kabul edilmesini talep etmiştir. Önceki yılda üniversite sınavında yeterli puan alamayanlardan on öğrencinin Türkoloji, yedi öğrencinin Sanat Tarihi, iki öğrencinin Kütüphanecilik bölümüne kabul edilmesi istenmiştir (ÇEA, 18.07.1968 Tarihli 1438 Sayılı Yazı; 12.05.1968 Tarihli, 316-869 Sayılı Yazı; 08.10.1968 Tarihli 4542 Sayılı Yazı; 23.10.1968 Tarihli 513.10 Sayılı Yazı; 26.01.1968 Tarihli 316.1157 Sayılı Yazı; 05.12.1968 Tarihli, 316.1.1332 Sayılı Yazı). Bu uygulama bir seferliğe mahsûs yapılmıştır. Daha sonraki süreçlerde ise fakülteler tarafından Yüksek Öğretmen Okuluna ayrı birer kontenjan açılmış fakat bu kontenjanlara ancak üniversite sınavlarını kazananların yerleştirilmesine izin verilmiştir (ÇEA, 17.03.1970 Tarihli, 513.1 Sayılı Yazı).

Hazırlık sınıfı uygulaması ile birlikte ilk öğretmen okulu öğrencilerinin üniversiteye alınmasının yanında, lise mezunu olup üniversiteyi kazanmış olan öğrencileri alma usûlü de devam ettirilmiştir. Fakat lise mezunu öğrencilerin alımı ancak hazırlık sınıfı öğrencilerinin üniversite sınavlarında yeterli puan alamaması söz konusu olduğunda gerçekleşmiştir. Böylelikle hazırlık sınıflarındaki öğrencilerin dolduramadığı kontenjanlardaki eksikliğin, üniversite sınavlarını kazanmış lise mezunlarının alınmasıyla giderilmesi düşünülmüştür. Fakat bu lise mezunları, Okul tarafından ayrıca sınava tâbi tutulmuşlardır (ÇEA, 10.06.1971 Tarihli Yüksek Öğretmen Okuluna Giriş Şartları İlanı; 02.09.1971 Tarihli, 513.1 Sayılı Yazı).

Üniversiteye giriş sürecinde adayların sadece bulunduğu şehir değil, aynı zamanda başka bir Yüksek Öğretmen Okulunun bulunduğu şehirdeki üniversiteye de girmesi kabul

görmüştür. Lakin buradaki uygulamada öğrencinin hazırlık sınıfını okumuş olduğu şehir öncelikli olarak tercih edilmiştir. Eğer öğrencinin puanı yetmezse diğer şehirlere gitme hakkı tanınmıştır (ÇEA, 27.10.1970 Tarihli, 513.60 Sayılı Yazı). Öğrencilerin istenilen bölümlere giremedikleri takdirde, ortaöğretime öğretmen yetiştiren başka bölümlere de girebilmelerine izin verilmiştir. Hatta öğrencilerden Fen Fakültesine girmeye puanı yetmeyenlerin istekleri halinde puanları yeterse Edebiyat Fakültesi bölümlerini de tercih etmelerine müsaade edilmiştir (ÇEA, 26.10.1970 Tarihli, 513.10 Sayılı Yazı; 17.11.1971 Tarihli 010.0.7 Sayılı Yazı).

Yüksek öğretmen okulları içerisinde İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu için farklı bir uygulama yapılmıştır. Her yıl, İzmir ve Ankara'da hazırlık sınıflarını bitirmiş öğrenciler için belirli bir kontenjan ayrılmıştır. Böylece diğer iki okulun öğrencilerine İstanbul'da üniversite okuma hakkı verilmiştir. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu üç ayrı hazırlık sınıfına ait öğrencilerin kesiştiği nokta olmuştur. Bu durum İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu idarecilerini rahatsız etmiş, okulun kapasitesinin çok fazla artmış olduğunu, bu durumla baş etmekte zorlandıklarını, diğer yüksek öğretmen okulları gibi sadece kendi bünyesinde hazırlık sınıfı okumuş olanlarla eğitim-öğretime devam etmek istediklerini belirten yazıyı Bakanlığa göndermişlerdir (ÇEA, 01.12.1969 Tarihli, 425.1.1330 Sayılı Yazı).

1971 tarihinde hazırlık sınıfları, Ankara'ya nakledilmiştir (ÇEA, 24.02.1971 Tarihli, 231/330 Sayılı Yazı). Şubat ayında Ankara'ya nakledilmiş olan İstanbul hazırlık sınıfı (ÇEA, 21.07.1971 Tarihli Dilekçe) öğrencilerinin ikinci dönem Ankara'da derse başlamaları planlanmıştır (ÇEA, 06.01.1971 Tarihli, 520.1.60 Sayılı Yazı). Bütün hazırlık sınıflarının Ankara'ya nakledilmesindeki gerekçe ise bu öğrencilerin tek bir merkezden daha iyi idare edilip yetişmelerini sağlamak olarak belirtilmiştir. Fakat bu tasarrufta öğrenci olaylarının

etkisini de göz önünde bulundurmak yanlış olmayacaktır (ÇEA, 06.01.1971 Tarihli, 520.1.60 Sayılı Yazı).

1972 senesine kadar hazırlık sınıfı ile ilgili Ankara için çıkarılmış geçici yönetmelik haricinde herhangi bir yönetmelik yayımlanmamıştır (Gelişli, 2006). Muhtemelen Ankara için yapılmış olan Yönetmelik ve okullara gönderilmiş olan çeşitli yönergelerle hazırlık sınıfı işleri yürütülmüştür.

1972 yılında çıkarılmış olan Yönetmelikte hazırlık sınıfı içinde ayrı bir bölüm oluşturulmuştur. 1972 Yönetmeliğinin birinci bölümü, Yüksek Öğretmen Okulu işleyişi ile ilgili, ikinci bölümü ise hazırlık sınıfının işleyişiyle ilgilidir. Hazırlık sınıfı öğrencileri, Yüksek Öğretmen Okulu Yönetmeliğindeki genel kaidelere bağlanmakla birlikte, Yönetmeliğin ikinci bölümünü oluşturan kendine ait hükümlere de ayrıca tâbi olmuştur (RG, 03.06.1972).

1973 senesinde çıkarılmış olan kanunla birlikte, öğretmen olmak için yüksekokul mezunu olma şartı getirilmiş; kanun gereğince ilk öğretmen okulları, öğretmen lisesi veya sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim enstitülerine dönüştürülmeye başlanmıştır (Akyüz, 2011). Böylelikle yüksek öğretmen okullarında hazırlık sınıfına gerek kalmamış, 1974 yılında hazırlık sınıfları kaldırılmıştır (Kavcar, 1982). Bu değişiklik neticesinde yüksek öğretmen okulları sadece lise mezunlarından öğrenci alma yoluna gitmiştir (ÇEA, 02.01.1978 Tarihli Giriş Sınavı).

4.1.2. Bursluluk meselesi. Yüksek Öğretmen Okulu açılışından itibaren yatılı sistemle öğrenci almıştır. Yatılı öğrencilerin yemek, barınma, giysi, sosyal faaliyetler olmak üzere bütün ihtiyaçları okul tarafından karşılanmıştır (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 2/57, 12.02.1940; 3/87, 09.09.1940; 3/89, 23.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Öğrenci olayları nedeni ile derslerin sağlıklı işlenememesi sorununa çözüm getirmek için yüksekokulların burslu yapılması planlanmıştır. Böylelikle yatılılık zorunluluğu

kalmayacak olan öğrencilerin isteklerine göre kendi okullarına veya üniversitelerine devam etmeleri öngörülmüş ve öğrencilerin güven içerisinde derslerine girmeleri sağlanmaya çalışılmıştır (ÇEA, 02.03.1971 Tarihli, 520.357 Sayılı Yazı; 27.03.1971 Tarihli, 316.650 Sayılı Yazı; 19.09.1977 Tarihli, 510.1488 Sayılı Yazı).

1972-1973 eğitim-öğretim dönemi başından itibaren bursluluk sistemine geçilmiştir (ÇEA, 26.09.1972 Tarihli, 316.1157 Sayılı Yazı). Böylelikle öğrencilere, Yüksek Öğretmen Okulunda güvende değil iseler aldıkları burslar ile kendilerini dışarıda da idare ettirebilmelerine imkân verilmiştir (ÇEA, 19.09.1977 Tarihli, 510.1488 Sayılı Yazı). Bursluluk ile birlikte Yüksek Öğretmen Okulunda yatılı ve burslu diye iki tip sistem yürütülmeye başlanmıştır (ÇEA, 26.09.1972 Tarihli, 316.1157 Sayılı Yazı).

Bursluluk sisteminin öncelikli olarak hazırlık sınıfı öğrencilerine, daha sonra tercih eden ara sınıfı öğrencilerine uygulanması öngörülmüştür. Burs miktarı aylık genel masraflar için 350 lira, tedavi ve harç giderleri için 50 lira olmak üzere toplam 400 lira olarak belirlenmiştir. Bursların yaz aylarında da ödenmesi kararı alınmıştır (ÇEA, 31.08.1972 Tarihli Burs Duyurusu). Bursların, her ayın üçü ile onu arasında cumartesi günleri hariç her gün saat 09:30 ile 16:00 arasında ödenmesi, muhasebeden çekilmesi için bordroların bizzat sahipleri tarafından imzalanması, bordroda imzaları olmayanlar ve zamanında burslarını alamayanların paralarının hazineye iade edilmesi kararlaştırılmış ve bu işleyle öğrencilere duyurulmuştur. Burslar yaz ayında da devam edeceğinden, yaz tatiline gidecek öğrencilerden hangi aylar içerisinde okulda bulunmayacaklarını mutemetem bildirmeleri istenmiştir (ÇEA, Burslu Öğrencilerimize Duyuru, t.y.). 1974 senesinde yapılmış olan bir değişiklikle bursların veriliş günü, her ayın beşi ile onu arası olarak belirlenmiştir. İki ay üst üste bordrolarını imzalamamış öğrencilerin ise geriye dönük burslarının verilmemesi yönünde karar alınmıştır (ÇEA, 04.12.1974 Tarihli Burs Duyurusu).

Bursluluk sistemi ile birlikte burs alan öğrencilerin meslek derslerini Yüksek Öğretmen Okulunda görmeleri zorunluluğu ortadan kalkmış, alan dersleri gibi meslek derslerinin de üniversitede verilmesi uygun görülmüştür. Yeni alınacak öğrencilerin burslu olarak alınması ve var olan yatılılarında tercih etmesi halinde burslu olabilme imkânına sahip olması, Okulu bir yurt haline dönüşme riski ile karşı karşıya bırakmıştır (ÇEA, 26.09.1972 tarihli 316.1157 sayılı yazı; 30.01.1973 Tarihli Burslu Öğrencilere Duyuru). Aslında Yüksek Öğretmen Okulu idaresi, 1971 yılında hazırlamış olduğu raporda yüksekokulların yatılı olmasının gereksizliğine değinmiş, Yüksek Öğretmen Okulunun da burslu bir okul olmasından yana görüşlerini bildirmişlerdir. Fakat bu uygulamaya geçilmiş olduğu günden beri herhangi bir faydası görülmemiştir. Özellikle bursluların meslek derslerini üniversiteden almaları, Yüksek Öğretmen Okulunu yatakhane konumuna düşürmüştür (ÇEA, 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulunun burslu öğrencileri için meslek derslerinde hangi dersin kaç saat verilmesi ve hangi kaynakların kullanılması gerektiği konularında üniversite, okul ve Bakanlık arasında çeşitli yazışmalar yapılmıştır. Okula yeni kayıt olacaklar için herhangi bir sorun gözükmemiştir. Fakat yatılılıktan bursluluğa geçmiş olacakların intibakları için buldukları dönemden sonra nasıl bir yol izleneceği çeşitli karışıklıklara yol açmıştır. Bu nedenle, Aralık 1972 senesinden sonra yatılıların bursluluğa geçiş müracaatları durdurulmuş, o tarihe kadar başvuru yapmış olanların geçişi mümkün olabilmiştir (ÇEA, 15.04.1972 Tarihli, 316.581 Sayılı Yazı; 15.12.1972 Tarihli, 101.1615 Sayılı Yazı; 19.12.1972 Tarihli Yazı; 29.09.1972 Tarihli, 316.719 Sayılı Yazı).

Burslu olanlar arasında Yüksek Öğretmen Okulunu yurt olarak kullananların yanında, Okuldan ayrılıp Kredi ve Yurtlar Kurumuna yerleşmek isteyenlerde olmuştur. Bu duruma Okulun 1972 senesinde Çapa'dan Ortaköy'e taşınması da etkili olmuş olabilir. Çünkü Ortaköy'deki binanın Çapa'ya nazaran Üniversiteye olan uzaklığı nedeniyle

öğrenciler, fakültelerine daha yakın yerlerde kalmak istemişlerdir (ÇEA, 11.09.1972 Tarihli, 510.1.1121 Sayılı Yazı; 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı). Yatılı olan öğrencilerden yaklaşık olarak iki yüz kişi burs alarak Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna yerleşmek için talepte bulunmuştur. Yüksek Öğretmen Okulu bu öğrencilerin mağdur olmaması için İstanbul Yurtlar Müdürlüğünden öğrencilerine öncelik tanınmasını istemiştir (ÇEA, 18.09.1972 Tarihli, 510.1.1229 Sayılı Yazı).

Bursluluk sistemine geçerken yatılılık sistemi tamamen ortadan kaldırılmamış, yatılı öğrenci alımına devam edilmiştir. Bursluluğa geçişte öğrencilere seçim hakkı verilmesi dolayısıyla bursluluğun daha çok tercih edilmesinin önü açılmıştır. Bursluluk sistemi getirildiğinde, son sınıf öğrencileri dahil olmak üzere, yatılı öğrencilere de seçenek sunulmuş ve onlar arasında da ciddi sayıda öğrenci bursluluğa geçmiştir (ÇEA, 11.09.1972 Tarihli, 510.1.1121 Sayılı Yazı; 13.09.1972 Tarihli, Bütçe-Plan 010.0 (6-7) 1.19396 Sayılı Yazı).

Bakanlık, Okula yeni kayıt yaptırmak isteyen öğrencilerden taahhüt ve kefalet senedi getirmeleri ve sağlık raporu almaları, yatılılıktan bursluluğa geçmek isteyenlerin ise sadece ek taahhüt senedi düzenlemeleri yeterli görülmüştür. Fakat bu işlerin hızlı bir şekilde yapılmasını ve öğrenci yurtlarının müracaat tarihlerinin geçirilmemesi hususunda dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (ÇEA, 13.09.1972 Tarihli, Bütçe-Plan 010.0 (6-7) 1.19396 Sayılı Yazı). Okulun mevcut öğrencilerinden olup da bursluluğa başvurmuş olan iki yüz otuz yedi öğrencinin bursluluğa geçişi gerçekleşmiştir (ÇEA, 28.12.1972 Tarihli, 510.1.1724 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü Turan Birinci, bursluluk sisteminin Okula zararını görmüş ve elde kalmış olan altmış-yetmiş kadar öğrencinin bursluluğa geçmemesini istemiştir (ÇEA, Bu Yıl Yatılı Okuyacak Öğrencilerimize Duyuru, t.y.). Bursluluk işinin okulu sıkıntıya düşürdüğü, Yüksek Öğretmen Okulu idarecilerinin genel kanısı olmuştur

(ÇEA, 19.09.1974 Tarihli Müdür Yardımcılarına Duyuru). Yüksek Öğretmen Okulu Öğretmenler Kurulu 11.11.1974 tarihinde toplanmış, bu toplantıda burslu öğrencilerin meslek derslerini Okulda almaları daha doğru bir tercih olarak görülmüştür. Önceki dönemde burslu olup bu derslerin bir kısmını görmeyen öğrenciler için ise almadıkları derslerin verilmesi kararlaştırılmıştır (ÇEA, 11.11.1974 Tarihli Öğretmenler Kurulu Kararı).

1974 senesinden itibaren ise öğrencilerin bursluluk yönetmeliğine değil de Okulun yönetmeliğine tâbi olması kararı alınmıştır. Böylelikle bursluların meslek derslerini Yüksek Öğretmen Okulunda almaları sağlanmaya çalışılmıştır (ÇEA, 19.09.1974 Tarihli Müdür Yardımcılarına Duyuru). Sakıncaları dolayısıyla bursluluk sisteminden vazgeçme durumuna kadar gidilmiştir. Bir duyuruda Yüksek Öğretmen Okulu burslu öğrencilerinden yatılılığa geçmek isteyenlerin, dilekçe ile 24.11.1975 tarihine kadar okul müdürlüğüne başvurmaları istenmiştir (ÇEA, Yüksek Öğretmen Okulu Müdürlüğünden Duyuru, t.y.). Fakat okul idaresinin aksine bursluluk siteminden Bakanlık vazgeçmemiş hatta okulun kapatılma sürecinde bütün öğrenciler bursluluğa geçirilerek meslek derslerini istedikleri kurumdan almalarına izin verilmiştir. Böylece Yüksek Öğretmen Okulunun kapatılması için gerekli zemin oluşturulmuştur (RG, 30.11.1978).

4.2. Okulun Yetiştirmek İsteddiği Öğretmenin Nitelikleri

Yüksek Öğretmen Okulu, bütün yönetmeliklerinde belirtildiği gibi, liselere öğretmen yetiştirmek için açılmıştır (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; YÖÖY, 1955; RG, 03.06.1972). Fakat nasıl bir lise öğretmeni yetiştirmek istendiğinin detayları, sadece 1954 ve 1972 Yönetmeliklerinde tespit edilmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

1954 Yönetmeliğinin birinci maddesinde, öğretmenlerin beş ana amaç ekseninde yetiştirileceği belirtilmiştir. Bu amaçlar aşağıdaki gibidir:

Yüksek Öğretmen Okulu, öğrencilerinin;

- a) Milli ahlâkın ilkelerine bağlı, millet ve insanlık ülküsünü benimsemiş,
- b) Pozitif ilim anlayışını kazanmış ve bilgilerini meslek alanında kullanma yollarını hakkıyla öğrenmiş,
- c) Çalışkan, mesleğine bağlı, yurdun her yerinde seve seve hizmette bulunmaya hazır,
- d) Yaşayışı ve çevresine yaptığı tesir bakımından örnek tutulmaya layık,
- e) Bedence ve karakterce sağlam, şahsiyet sahibi birer meslek adamı olarak yetiştirilmelerini gaye sayar (YÖÖY, 1955, s. 3).

1972 Yönetmeliğinde ise yetiştirilmek istenen öğretmenin özellikleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Yüksek Öğretmen Okulu, öğrencilerinin;

- a) Anayasamıza, Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkelerine bağlı, Atatürk Devrimlerini benimsemiş,
 - b) Çağdaş ilim anlayış ve görüşünü kazanmış ve bilgilerini meslek alanında kullanma yollarını hakkı ile öğrenmiş,
 - c) Yurdunu ve milletini seven, Türk devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü korumada uyanık,
 - ç) Türkiye'nin her köşesinde hizmet kabul etmeye hazır, çalışkan ve mesleğine bağlı,
 - d) Davranışı ve çevresinde yaptığı hizmet bakımından örnek tutmaya layık,
 - e) Ahlâki karakteri sağlam, şahsiyet sahibi,
- Güvenilir birer meslek adamı olarak yetişmiş olmalarını amaç sayar (RG, 03.06.1972, s. 2).

1954 ve 1972 yönetmeliklerinin amaçlarının ana vurgusu, vatan ve millet sevgisi olmuştur. Öğretmenlerden vatana sağlam temellerle bağlanmaları beklenmiş ve bunun üzerine bir felsefe benimsenmiştir. Bunun dışında öğretmenlerin karakterli örnek bir

şahsiyet ve mesleki olarak da nitelikli olmaları beklenmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.3. Yüksek Öğretmen Okulunda Eğitim ve Öğretim

1925 Talimâtnameinde Yüksek Öğretmen Okulu, Edebiyat, Felsefe-İctimâiyât, Tarih-Coğrafya, Riyâziyat, Fizik-Kimya, Tabîat, Sanâyi-i Nefise şubeleri olmak üzere yedi bölüme ayrılmış ve dört yıl olarak planlanmıştır. İlk üç yıl alan derslerinin üniversitede alınmasından sonra, son sene staj dönemine ayrılmıştır (MFV, MD-I, 1927). Bu uygulama, 1915 Nizâmname ile birlikte kabul görmüş (MUN, DDN, 1331) ve 1978'e kadar devam etmiştir (Eşme, 2001).

Okulun açılışından kapanışına kadar geçmiş olan sürede, bünyesindeki bölümlerin zaman zaman sayısı artırılmış, isimleri değiştirilmiş, bazı zamanlar ise birkaç bölüm tek çatı altında toplanmıştır. Tarihsel süreç içerisinde öğrenciler, Edebiyat, Felsefe, Tarih, Coğrafya, Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Sanâyi-i Nefise, Kimya Mühendisliği, Fransızca, İngilizce, Almanca, Mimarlık, Ticaret, Kütüphanecilik, İlahiyat, Tıp bölümlerinde okutulmuşlardır. Tarih ve Coğrafya şubesi bazen tek bölüm olarak yer almış, bazen de ayrı iki bölüm olarak teşkilatlandırılmıştır. Bu bölüm dışında Matematik-Astronomi, Fizik-Matematik, Fizik-Kimya ve Kimya-Fizik, Tabîi İlimler adı altında bölümler de oluşturulmuştur (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı; 1928-1972 Mezunlar Dosyası; MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

Yüksek Öğretmen Okulunda, ufak tefek değişiklikler olsa da, esasen eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi, genel öğretim metodu, maârif teşkilatı ve idare dersi olmak üzere genelde dört meslek dersi verilmiştir (ÇEA, 04.07.1966 Tarihli, 531/433 Sayılı Yazı; 06.03.1969 Tarihli 510.1.236 Sayılı Yazı).

Okulun en kapsamlı programı 1972 Yönetmeliğinde yer almıştır. Çıkarılmış olan Yönetmeliğe göre zorunlu ve seçmeli diye iki ayrı ders grubu oluşturulmuştur. Zorunlu

dersler içerisinde eğitime giriş, eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi, Türkiye maârif tarihi ve teşkilatı, genel öğretim bilgisi, özel öğretim bilgisi ve uygulama dersleri yer almıştır. Seçmeli derslerde ise rehberlik teşkilatı ve teknikleri, eğitimde araştırma teknikleri, eğitimde idarecilik, eğitim felsefesi derslerine yer verilmiştir (RG, 03.06.1972).

4.3.1. Ders programları. Öğrencilerin alan derslerinden hangilerini alacağı, ilk yıllarda Okul tarafından belirlenmiştir. Okulun, Üniversitedeki programın işleyişine tâbi olmasına rağmen, kendi alan derslerinin programının yapılmış olması, bazı uygulamalarda Üniversite yönetmelikleri ile çelişkiler olduğunu ortaya çıkarmıştır (BCA, 180.09.0.0/75.369.1). Nitekim Üniversitenin programında, Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin alması gerekenden daha fazla ders yer almıştır (İstanbul Dârülfünûn Talebe Rehberi 1340-1341 Sene-i Dersiyesi, 1341). Bu durum daha sonraki tarihlerde düzeltilmeye çalışılmış ve alan dersleri bakımından karışıklığa sebebiyet vermemek için derslerin programları tamamen Edebiyat ve Fen Fakülteleri Talimât-nâmelerine bırakılmıştır (MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

1925 programında Tarih ve Coğrafya bölümü tek çatı altında toplanmış, tarih öğrencileri için tarih ağırlıklı, coğrafya öğrencileri için coğrafya ağırlıklı program yapılmıştır (MFV, MD-I, 1927). Bakanlık, bu uygulama ile birlikte yetişecek öğretmenlerin hem tarih hem de coğrafya derslerini verebilmelerini amaçlamıştır (BCA, 180.09.0.0/75.369.1).

Üniversitede iki ayrı program olan Tarih ve Coğrafya zümrelerinin, Okulda tek bölüm altında toplanması, bazı sorunlara neden olmuştur. Öğrenciler Üniversitedeki iki bölümün derslerini takip etmek zorunda kalmışlardır. İki programın aynı anda verilmesinin öğrenciye ağır geldiği, hedeflenen başarının sağlanmasının mümkün olamayacağı kanaatine varılmıştır. Bu nedenle Okul idaresi, Tarih ve Coğrafya zümresinin ayrılmasını doğru bulmuş ve yedi olan şube sayısının sekize çıkarılmasını Bakanlıktan talep etmiştir. İki

bölümün tek çatı altında olması başka sorunlara da yol açmıştır. Tarih bölümünün derslerinin Coğrafyaya nazaran daha fazla olması dolayısıyla öğrencilerin Coğrafya bölümünü tercih etmesi tarih öğretmenliğinin geleceği konusunda soru işaretleri uyandırmıştır (BCA, 180.09.0.0/75.369.1). Fakat bu iki bölüm zaman zaman ayrılmış zaman zaman tekrar birleştirilmiş olup tek bir uygulamaya karar verilememiştir (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı; 1928-1972 Mezunlar Dosyası; MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

Fen kısımlarında ise bölümlerin zorlukları dolayısıyla sorunlar çıkmıştır. Riyâziye şubesinin diğer bölümlerden daha zor olduğu, çeşitli yazışmalardan anlaşılmıştır. Bu nedenle Riyâziye şubesini çok kişi tercih etmemiştir (BCA, 180.09.0.0/74.368.1). 1928 senesinde beş öğrenci, bölümlerinin üç senede bitmesinin imkânı olmadığı, bu yüzden sürenin uzatılması gerektiği yönünde dilekçe vermişlerdir (BCA, 180.09.0.0/75.369.1).

Derslerle ilgili tartışmalar Birinci Maârif Şûrasına da yansımıştır. Şûraya sunulmuş olan raporda, Fen Fakültesinde okuyanların fakültelerinde laboratuvar dersi görmelerinin yanında Yüksek Öğretmen Okulunda da laboratuvar dersi almaları, öğretmenlik mesleğinin gelişmesi için önemli görülmüştür. Fen Fakültesi laboratuvarlarında öğretmenlik mesleğine yönelik aletler sınırlı sayıda olduğu için, öğretmenlik yapacak olan öğrencinin liselerde kullanılacak laboratuvar eşyası ve aletlerini tanınması gerektiğinden, Yüksek Öğretmen Okulunda fizik, kimya ve sair laboratuvarların kurulması teklif edilmiş ve derhal bu laboratuvarların yapılması talep edilmiştir. Bu teklif daha öncede yapılmış, hatta liselerde bulunan aletlerden birer tane talep edilmiş fakat talepler karşılanamamıştır (MV, BMŞ, 1939).

Öğrencilerin alan derslerini üniversitede takip ettikten sonra akşamları da Okulda öğretim derslerini takip etmesi zorunlu tutulmuştur (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Fransızca, İngilizce, Almanca dillerinden herhangi biri, terbiye, tarih-i terbiye, mukayeseli maârif teşkilatı, usûl-i tadrîs, hıfzıssıhha-i mekâtib dersleri, akşam öğretimi için programa

konulmuştur (MFV, MD-I, 1927). Okulun öğretmenlik meslek dersleri konferanslar şeklinde verilmiştir (BCA, 180.09.0.0/75.369.1). Bu derslerin öğretimi dışında öğretmenlere, öğrencilerin bilgi ve görgülerini artırmak için çeşitli konferanslar düzenleme, Bakanlığın onayıyla programa yeni bir ders ekleme yetkisi verilmiştir (MFV, MD-I, 1927). Meslek dersleri ve konferanslara ilk öğretmen okulları öğretmenleri de katılmıştır (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Gece derslerine öğrencinin ilgisi az olmuştur. Sabah dokuzdan itibaren Üniversitede derslere başlayan öğrenciler, akşam 17:00'den 19:30'a kadar dil ve meslek derslerine katılmıştır. Gündüzleri Üniversitede ders gören, laboratuvarında çalışan öğrenciler, saat 17:00'den sonra Okulda verilmiş olan lisân dersleri ile meslek derslerine karşı büyük bir alâka göstermemişlerdir. Bu derslere katılanlar, Üniversitedeki derslere katılanların yarısından az olmuştur. Alınmış olan yoklama tedbiriyle beraber, bu sayı yukarıya çıkarılmıştır. Yine de derslere katılmayan öğrenci sayısı ciddi bir problem oluşturmuştur. Öğrenciler derslere katılmamalarını, fazla yorgunluğa veya laboratuvarından gece çıkmış olmalarına bağlamışlardır (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Öğrencinin derslere olan ilgisizliği dönem dönem devam etmiştir. Ortaköy'e taşınıldığında, Üniversiteye uzak kalan binaya gidış-gelişler öğrenciyi zorlamıştır. Bu durum gece derslerine de yansımıştır. Ayrıca bursluluk sisteminin gelişi ile birlikte Okuldaki meslek derslerini takip eden öğrenci sayısı son derece azalmıştır (ÇEA, 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı 1971-1972 Öğretim Yılı Raporu; 11.09.1972 Tarihli 510.1.1121 Sayılı Yazı; 17.11.1972 Tarihli, 510.1385 Sayılı Yazı; 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı; 1975-1976 İYÖÖLHR). Hazırlık sınıfının Ankara'ya taşınması, Okulda bursluluk müessesesinin başlaması süreçleri ile birlikte Okulun eğitim-öğretiminde çeşitli aksaklıklar meydana gelmiştir. Hazırlanmış olan bir rapora göre Üniversitede eğitim alan öğrenciler gece öğretimini ikinci planda tutmuşlardır.

Hazırlık öğrencileri de olmayınca Okulun idarecilerine yurt görevlileri nazarıyla bakılmıştır (ÇEA, 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı 1971-1972 Öğretim Yılı Raporu).

Meslek derslerindeki aksaklıklar sadece Okul idarecileri tarafından dile getirilmemiştir. Talebe Cemiyeti tarafından hazırlanmış olan raporda meslek derslerinin verilmesinde Yüksek Öğretmen Okulu öğretmenleri yetersiz görülmüştür. Bu nedenle raporda formasyon derslerinin Üniversite öğretim elemanları tarafından verilmesi isteği belirtilmiştir (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu). Fakat bu şikâyetler yerini bulmamış, meslek dersleri Okuldaki öğretmenler tarafından verilmeye devam edilmiştir (ÇEA, 1965 Tarihli Yüksek Öğretmen Okulu Akşam Dersleri Programı; 1966 Tarihli Yüksek Öğretmen Okulu Akşam Dersleri Programı; 04.01.1967 Tarihli Öğretmenler Kurulu; 06.03.1969 Tarihli, 510.1.236 Sayılı Yazı; 16.12.1969 Tarihli Duyuru; 07.05.1971 Tarihli Derslerin Duyurusu; 1975-1976 Döneminde Uygulanmış Olan Program). Öğrenciler her öğretmenin yaklaşımını beğenmemişlerdir. Bayata (2011), hatıralarında öğretmenlerin aralarındaki farklara değinmiştir. Bazı öğretmenlerin iyi ders anlatmadıklarını bazılarının daha iyi olduğunu belirtmiştir.

Amerika'da Colombia Missouri Üniversitesinde görev yapan Profesör John Rufi, 1951 yılında Türkiye'ye getirilmiştir. Rufi, Türkiye ortaöğretimini ele aldığı raporunu 1952 senesinde Bakanlığa sunmuştur (Şahin, 1996).

Bakanlığın talimatı üzerine Yüksek Öğretmen Okulu idaresi Rufi'nin çalışmalarına yardımcı olması için Okulun durumunu anlatan bir raporu 1951 yılında hazırlamıştır. Bu raporda, Yüksek Öğretmen Okulunun Türk Dili ve Edebiyatı, Felsefe, Tarih-Coğrafya, Matematik-Astronomi, Fizik-Kimya, Tabii İlimler, Ticaret Bilgileri, Yabancı dil (Alman, Fransız ve İngiliz Dili ve Edebiyatı) bölümlerinden müteşekkil olduğunun bilgisi verilmiştir. Ancak o dönemde Felsefe, Fizik-Kimya, Ticaret Bilgileri, Alman Dili ve Edebiyatı bölümleri açılmamıştır. Rufi'ye gönderilmiş olan raporda, Okulda görülmüş olan derslerden

Toplam	12	12	14	13	10	10	11	9
--------	----	----	----	----	----	----	----	---

Tablo 7’de bahsi geçmiş olan derslerden sadece ilk dört döneme ait olanların içeriği oluşturulmuştur. Geri kalan kısımların ise Okulun yeni açılmış olduğu ve ileriki dönemlerde öğrencilerinin olmadığı gerekçesiyle hazırlanmamış olduğu ve bu programların daha sonra düzenleneceği belirtilmiştir (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulunun yeni açılması dolayısıyla ilk dört dönemden sonraki dönemlerde öğrencisinin olmayışının sebebi, Okulun 1949 senesinde kapatılmasından kaynaklanmıştır. 1950 yılında tekrardan açılmış olan Okulun, eğitim öğretime başlaması ancak 1951 senesinde gerçekleşmiştir (Cumhuriyet, 24.10.1950; ÇEA, 15.02.1951 Tarihli, 88.72771 Sayılı Yazı; Milliyet, 03.10.1950; 24.10.1950; Eşme, 2001; Gelişli, 2006). Bu nedenle Rufi’ye gönderilmiş olan raporda ileriki dönemlerin dersleri olan arızalılar ruhbilimi dersleri, mukayeseli eğitim ve öğretim kursları ve incelemeleri, ders dışı çalışmaların tekniği dersleri ve incelemeleri, imtihan tekniği dersleri ve incelemeleri, okul idaresi ve meseleleri kursları, Türk milli eğitim teşkilatı ve tarihi derslerinin içerikleri yer almamıştır. Okulda, yukarıdaki derslerden başka yabancı dil kursları da açılmıştır (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı).

1954 Yönetmeliğinde ise Okulun programına öğretim metodu, çocukluk ve gençlik psikolojisi, ruh sağlığı bilgisi, eğitim sosyolojisi, eğitim psikolojisi, ders dışı çalışmaların tekniği, imtihan tekniği, maârif teşkilatı, okul idaresi ve meseleleri adlı dersler konulmuştur. Bu meslek dersleri üzerinde öğrencilerle birlikte öğretmenler tarafından çalışmalar, gözlemler ve incelemeler yaptırılması planlanmıştır (YÖÖY, 1955).

Okulda meslek derslerinin yanı sıra öğrencilerin alan derslerini destekleyici ek derslerde programlarda yer almıştır. 1958-1959 Yüksek Öğretmen Okulu haftalık ders programında meslek derslerinin yanı sıra Fransızca, İngilizce, tarih, felsefe, tabiiye,

matematik, fizik, coğrafya, Türk dili ve edebiyatı, kimya dersleri yer almıştır. Bu derslerden fizik, kimya ve tabiiye dersleri laboratuvarlarda işlenmiş, diğer dersler sınıflarda görülmüştür. Programda meslek dersleri olarak maârif teşkilatı, okul idaresi ve meseleleri, eğitim psikolojisi, genel öğretim metodu, ders dışı çalışmaları tekniği ve eğitim sosyolojisi yer almıştır (ÇEA, 1957-1958 Öğretim Yılı Yüksek Öğretmen Okulu Ders Programı).

1965 programında saat 17:00-19:00 arasında analiz I, analiz II, geometri, İngilizce, Fransızca, cebir, diferansiyel denklemler, diferansiyel geometri, eğitim psikolojisi, maârif teşkilatı, eğitim sosyolojisi, öğretim metodu derslerine yer verilmiştir. Ayrıca İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun haftalık konferanslar vermesi kararlaştırılmıştır (ÇEA, 1965 Tarihli Yüksek Öğretmen Okulu Akşam Dersleri Programı).

1966 yılında ise saat 17:00'den 22:00'ye kadar uzun bir program yapılmıştır. 1965 programı ile aynı derslerin verilmesi yanında programa felsefe, coğrafya, tarih ve Türkoloji dersleri de eklenmiştir (ÇEA, 1966 Tarihli Yüksek Öğretmen Okulu Akşam Dersleri Programı).

Derslerin içerikleri öğretmenlere bırakılmıştır. Ayrıca Okulda yapılması planlanan konferansların da cuma günleri saat 20:00'de verilmesi uygun görülmüştür. Plan dahilinde gerçekleştirilmesi düşünülmüş olan ilk konferansı, 8 Nisan 1966 tarihinde İbrahim Kafesoğlu'nun vermesi kararı alınmıştır. Periyodik olarak devam etmesi tasarlanan konferansları sırasıyla Muharrem Ergin, Mehmet Kaplan, Ahmet Ardel, Oktay Aslanapa'nın vermesi kararlaştırılmıştır (ÇEA, 1966 Tarihli Yüksek Öğretmen Okulu Akşam Dersleri Programı).

1967 yılında yapılmış olan programda alan derslerini desteklemek için tarih, felsefe, coğrafya, Türkoloji, kimya, matematik, zooloji, botanik, fizik, sanat tarihi dersleri verilmiştir. Bu derslerin dışında Okulda diksiyon dersi de verilmiştir (ÇEA, 04.01.1967 Tarihli Öğretmenler Kurulu). Diksiyon dersleri daha sonraki senelerde de verilmeye devam

edilmiştir (ÇEA, 07.05.1971 Tarihli Derslerin Duyurusu). 1967 programında meslek dersleri olarak eğitim, çocukluk ve gençlik psikolojisi, eğitim sosyolojisi, genel öğretim metodu, maârif teşkilatı ve idare dersleri verilmiştir (ÇEA, 01.12.1967 Tarihli, 316-1005 Sayılı Yazı ve Ekleri). Bu dersler daha sonraki yıllarda da benzerlik göstermiştir. Aşağıdaki tabloda 1967, 1969, 1971 senelerinde ait meslek dersleri programları gösterilmektedir (ÇEA, 01.12.1967 Tarihli, 316-1005 Sayılı Yazı ve Ekleri; 06.03.1969 Tarihli 510.1.236 Sayılı Yazı; 07.05.1971 Tarihli Derslerin Duyurusu).

Tablo 8

1967, 1969, 1971 Senelerine Ait Meslek Dersleri Programı

1967 Programı		
<u>Ders</u>	<u>Yarıyıl</u>	<u>Haftalık Saat</u>
Eğitim, çocukluk ve gençlik psikolojisi	1 ve 2	2
Eğitim sosyolojisi	3 ve 4	2
Genel öğretim metodu	5 ve 6	2
Maârif teşkilatı ve idare	7 ve 8	2
1969 Programı		
<u>Ders</u>	<u>Gün</u>	<u>Günlük Saat</u>
Eğitim psikolojisi	Çarşamba	17:30
Eğitim sosyolojisi	Çarşamba	17:30
Genel öğretim metodu	Çarşamba	19:30-21:30
Teşkilat ve idare	Perşembe	17:30-19:30
1971 Programı		
<u>Ders</u>	<u>Gün</u>	<u>Günlük Saat</u>
Eğitim psikolojisi	Salı	19:00-21:00
Eğitim sosyolojisi	Pazartesi	19:30-21:30

Genel öğretim metodu	Çarşamba/Cuma	19:00-21:00
Teşkilat ve idare	Perşembe	17:30-19:30/19:30-21:30

Meslek dersleri ve takviye dersleri dışında Yüksek Öğretmen Okulu müfredatlarına 05.11.1943 tarihinde girmiş olan (ÇEA, 21.08.1972 Tarihli, 221.0.1.15361 Sayılı Yazı) ve 1960 yılında ‘Türk Devrim Tarihi’ adı verilen inkılâb tarihi derslerinin de Okulda iki saatlik konferanslar şeklinde işlenmesi, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü tarafından uygun görülmüştür (ÇEA, 29.11.1971 Tarihli 313.14.568 Sayılı Yazı).

1972 Yönetmeliğinde zorunlu ve seçmeli diye iki ayrı ders grubu oluşturulmuştur. Zorunlu dersler içerisinde eğitime giriş, eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi, Türkiye maârif tarihi ve teşkilatı, genel öğretim bilgisi, özel öğretim bilgisi ve uygulama dersleri yer almıştır. Seçmeli derslerde ise rehberlik teşkilatı ve teknikleri, eğitimde araştırma teknikleri, eğitimde idarecilik, eğitim felsefesi derslerine yer verilmiştir. Aşağıda derslerin hangi dönemde ve haftada kaç saat olduğu ile ilgili tablo verilmiştir (RG, 03.06.1972).

Tablo 9

1972 Yüksek Öğretmen Okulu Meslek Dersleri

Dersler	Dönem ve Haftalık Saat							
	<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>	<u>IV</u>	<u>V</u>	<u>VI</u>	<u>VII</u>	<u>VIII</u>
Zorunlu Dersler								
Eğitime giriş		2						
Eğitim psikolojisi			2	2	2	2		
Eğitim sosyolojisi			2 ^q					
Türkiye maârif tarihi ve				2				

^q Bu dersin haftada kaç saat olduğu yönetmelikte yazılmamıştır ama bütün dersler iki saat olduğundan bu dersinde iki saat olduğu düşünülmüş ve programa o şekilde yazılmıştır.

teşkilatı	
Genel öğretim bilgisi	2
Özel öğretim bilgisi ve uygulama	2
<hr/>	
Seçmeli Dersler	
<hr/>	
Rehberlik teşkilatı ve teknikleri	2
Eğitimde araştırma teknikleri	2
Eğitimde idarecilik	2
Eğitim felsefesi	2
<hr/>	

Tablo 9’da görüldüğü üzere, son döneme ders eklenmemiştir. Seçmeli derslere ise yalnız birinin seçilerek haftada iki saat olmak üzere bir dönem yer verilmiştir. Hangi seçmeli meslek derslerinin okutulacağına, öğrencilerin isteklerine ve öğretim kadrosuna göre, ders yılı başında okul müdürlüğüne tespit edilmesi uygun görülmüştür (RG, 03.06.1972).

Eğitim psikolojisi dersi dönemlerine göre sırasıyla gelişim psikolojisi, ruh sağlığı, öğrenme psikolojisi, öğrenme ve değerlendirme bölümlerine ayrılmıştır. Her dönem bir bölümün okutulması tasarlanmıştır. Özel öğretim bilgisinin uygulaması ders süresince programa göre yapılması, uygulamasının çalışmalarının ilgili meslek öğretmeni ve branş öğretmeni ile birlikte değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Özürsüz olarak bir devrede uygulama saatlerinin yüzde yirmi beşine katılmayan öğrenciler, uygulama çalışmalarını tekrarlamak zorunda bırakılmışlardır. Başarısızlık halinde ise uygulama çalışmalarının belli bir süre daha uzatılmasına izin verilmiştir. Tanınmış olan bu süre sonunda, öğrenci tekrar başarısız olursa mezun olmasına ve okulda barınmasına izin verilmemiştir. Fakat

öğrencilerin Okula devam etmeden bütünlemelere gelmelerine izin verilmiştir (RG, 03.06.1972).

1972 senesinde yürürlüğe girmiş olan Yönetmeliğin ilk uygulama evresi olan 1972-1973 döneminde ufak tefek aksaklıklarla karşılaşmıştır. Formasyon dersleri, laboratuvar uygulamaları, resim, müzik, beden ve lisân derslerinin başlatılması ile ilgili Bakanlıktan emir verilmediği için, Okulun açılmış olduğu ilk iki ayda derslere başlanılamamıştır. Fakat Ocak 1973 tarihinde yeni Yönetmeliğin ders programının uygulamaya konulması talimatı gelmiştir. Okul yönetimi, hazırlanmış olan programın Yüksek Öğretmen Okulu tarihi boyunca ortaya konmuş olan en detaylı programı olması dolayısıyla öğrencilere çok faydası olacağı kanaatini taşımıştır. Programa girmiş olan seçmeli dersler de göz önünde bulundurulursa (ÇEA, 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı; RG, 03.06.1972). Okulda çok çeşitli bir öğretim programı oluşturulmuş olduğu yönündeki Yüksek Öğretmen Okulu idaresinin tespiti doğru sayılabilir.

1972 yönetmeliği ile birlikte Okulda haftada dört saat meslek dersi, dört saat kompozisyon ve diksiyon dersi okutulmuştur. Ancak bu derslerde, öğrencilere hangi konuların öğretileceği hususunda bir müfredat programı hazırlanmamıştır. Yapılmış olan bir teftişte, yönetmelikte zikredilen anlamda bir öğretimin mevcut olmadığı gibi, gece derslerinin de yapılmadığı ve öğrencilerin laboratuvardan faydalanma imkânlarının ortadan kaldırılmış olduğu rapor edilmiştir (ÇEA, 17.04.1974, Tef. Tah. 425.0.(40)I0227 Sayılı Yazı).

1975-1976 dönemine gelindiğinde ise zorunlu ve seçmeli ders usûlünün devam ettiği görülmüştür. Tablo 10'da 1975-1976 dönemi programı verilmektedir (ÇEA, 1975-1976 Döneminde Uygulanmış Olan Program).

Tablo 10

1975-1976 Döneminde Uygulanmış Olan Program

Dönem	Dersler
I-II. Dönem	Eğitime giriş
III-IV. Dönem	Eğitim psikolojisi, ruh sağlığı, eğitim sosyolojisi, Türkiye maârif tarihi ve teşkilatı
V-VI. Dönem	Öğrenim psikolojisi, ölçme ve değerlendirme, genel öğretim bilgisi
VII-VIII. Dönem	Özel öğretim bilgisi
Seçmeli Dersler	Rehberlik teşkilatı ve teknikleri, eğitimde araştırma teknikleri, eğitimde idarecilik, eğitim felsefesi

Tablo 10'da görüldüğü üzere 1975-1976 programında öğrencilerin alması için her döneme zorunlu ders konulmuştur. Seçmeli dersler ise VII-VIII. döneme bırakılmıştır. Bu dönemlerde olan öğrencilerin her dönem için bir tane seçmeli ders alması gerekmiştir.

Yabancı dil, beden eğitimi vb. derslerin çalışmalarının ise öğretmenler kurulunca saptanması yönünde karar alınmıştır (ÇEA, 1975-1976 döneminde uygulanmış olan program). Derslerin saatleri 1972 Yönetmeliğinde belirlenen saatlere göre devam etmiştir (RG, 03.06.1972).

4.3.2. Meslek derslerinin içeriği. Yüksek Öğretmen Okulunda verilmiş olan meslek derslerinin içeriklerini bulmak, ciddi zorlukları barındırmıştır. Yönetmeliklerde derslerin sadece isimleri yer almıştır. Cumhuriyet dönemi eğitim-öğretim yapısıyla ilgili birçok bilginin edinildiği Tebliğler Dergilerinde de okulun programlarıyla ilgili herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Okulun son dönemleri için, yapılmış olan bir eleştiri de ders içeriklerinin bulunmayışı olmuştur (ÇEA, 17.04.1974, Tef. Tah. 425.0.(40)I0227 Sayılı Yazı). Fakat yine

de Yüksek Öğretmen Okulunda yapılmış olan derslerin içerikleri ile ilgili bazı dönemlere ait belgelere ulaşılmıştır. Ayrıca Okulun yetmişli yıllarına ait sınav kâğıtlarının arşivinde korunmuş olması da, genel itibariyle derslerde hangi konuların işlendiğinin çıkarılmasını mümkün kılmıştır.

4.3.2.1. Okulun ilk yıllarında verilmiş olan meslek derslerinin içerikleri. Yüksek Öğretmen Okulu meslek dersleri ile ilgili edinilmiş olan ilk bilgi 13 Ocak 1925 tarihli bir belgeye dayanmaktadır. Belgeye göre okulun birinci ve ikinci döneminde terbiye, rûhiyâtın terbiyeye tatbikî, çocuk ve gençlik dersleri işlenmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Terbiye dersinde, eğitimin toplumsal esasları, eğitimin amaçları, eğitimin toplumsal amaçları, okul ve çevre, ilkokullar ve ortaokulların geçirdiği evreler işlenmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Rûhiyâtın terbiyeye tatbikî dersinde şuur, idrak, duygular, dikkat, hayal gücü, hafıza, hatıra getirme, hüküm ve muhakeme, bir şey hakkında etraflı bilgi edinme ve sebep gösterme, hassasiyet, eğilimler, irade, alışkanlık kazanma ve karakter konuları işlenmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Çocuk dersinde çocukluk devreleri, çocuğun bedenî ve rûhî gelişmesi ele alınmış; gençlik dersinin içeriği ise gençlik psikolojisinin esas sınırları, gençlik devresinin kendini gösteren, sivrilen hatları, bedeni büyüme, psikolojik gelişme, gençliğin istibakları (yarış etme, birbirini geçmeye çalışma), gençlik eğitiminin fikri ve ahlâki safhaları, cinsiyet eğitimi ve çeşitli eğitim konularından oluşturulmuştur (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Üçüncü ve dördüncü dönemlerde ise çocuklarla ilgili konular işlenmeye devam etmiştir. Bu konular, çocukların toplumsal önemi, çocuğun hakları, çocukları koruma ve eğitime ile ilgili kurulmuş olan müesseseler, çocuk muhakemeleri, anaokulları, açık hava okulları ve çeşitleri, darüleytamlar olarak planlanmıştır. Ayrıca bu dönemde, eğitim tarihi ve öğretim yöntemleri ile ilgili konular işlenmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Eğitim tarihi

içerikli olup işlenmiş olan konular; okulların çeşitleri, ilkokullar, orta ve yüksekokullar, meslek okulları, lise ve sanat okulları, gençlerin eğitime has kurumlar, halk mektepleri, dezavantajlı çocukların eğitimiyle ilgili kurumlar, kör, sağır, dilsiz, kekeme ve saralı çocuklarla ilgili yurtlar, ilkokullar ve ortaokulların teşkilat ve idaresi, ilkokullar ve ortaokullarda sosyal hayat, modern okul anlayışı, okullarda düzen ve disiplin, disiplin cezaları, öğrenci ve öğretmen ilişkileri, ders programları, ders saatlerinin düzenlenmesi, dersane teşkilatı, öğretmenin vasıfları, okullardaki sosyal faaliyetler, kütüphane, bahçe, oyun, spor, beden eğitimi, müsamereler, ilmi geziler, okul müzeleri, okul-aile ilişkileri olarak belirlenmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Fakat bu konular, Okulun lise öğretmeni yetiştirmesi ile pek alakalı olmamıştır. Lakin ilkokullarla ilgili bilgiler 1970'lerde de verilmeye devam etmiştir (Gündüzalp & Uyanık, 1962). Verilen bilgilere istinaden Okulda öğrencilere her kademe hakkında bilgi verilmesi amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Usûl-i tadrîs dersinde, öğretim yöntemlerinin etkenleri, dikkat ve alâka, ders verme ve öğretim, çeşitli öğretim yöntemleri, derslerin amacı, derslerin toplumsal yönleri, konuların seçimi ve düzenlenmesi, sınıf yönetimi, derslerde soru sorma yöntemleri, alıştırmalar, derslerde düşündürme yöntemleri, öğrenciyi kendi kendine çalıştırmak, kitaptan istifade yolları, ders planlarının hazırlanması, derslerin farklı yeteneklerdeki öğrenciye uygulanması, derslerde tartışma, ders vazifeleri, derslerin teftişi konuları işlenmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Altıncı ve yedinci dönemlerde pedagoji tarihi konuları yer almıştır. Bu derste eğitim tarihinin ana hatları, ilk kavimlerde eğitim, Doğuda eğitim, Yunanistan'da eğitim, Romalılarda eğitim, Ortaçağda eğitim, manastır ve medrese eğitimi, skolâstik eğitim, Rönesans'ta eğitim, hümanizm, reformun eğitime tesiri, Cizvit müesseseleri, eğitimde realizm akımı, Montaigne, eğitimde düzen akımı (John Locke), eğitimde tabiat akımı (Jean Jacques Rousseau), eğitimde rûhiyât akımı (Pestalozzi, Herbart, Froebel), eğitimde ilmi

akım (Herbert Spencer), eğitimde toplumsal akım, eğitimde bireysellik akımı, modern eğitim akımları ile ilgili konular işlenmiştir. Ayrıca, daha çok eğitim tarihi içerisinde konulabilecek karşılaştırmalı eğitim teşkilatı, Fransa, Almanya, İngiltere, Amerika, Kanada, Danimarka ve Türkiye eğitim teşkilatı konuları da işlenmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

4.3.2.2. Okulda 1951 sonrası verilmiş olan meslek derslerinin içeriği. Yukarıda da bahsi geçtiği gibi, 1951 senesinde Yüksek Öğretmen Okulu tarafından Rufi'ye bir rapor gönderilmiştir. Bu raporda Okulda verilmesi planlanan derslerden sadece ilk dört döneme ait olan derslerin içeriğinin oluşturulduğunu, bunun sebebinin ise Okulun dördüncü dönemden sonraki dönemler okuyan öğrencilerinin olmadığı olarak açıklanmıştır. Bu derslerin içeriği aşağıdaki verilmiştir (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı).

4.3.2.2.1. Öğretim metodu. Bu derste öğretimin niteliği ve amaçları, öğretim alanı olarak sınıf, okul, aile ve toplum, öğrenciyi tanıma, öğretmende bulunması gereken vasıflar, öğretmenin niteliği, ilgi ve güdü, öğretim programları ve sistemleri, haftalık ders çizelgesi, ders planları, öğretim prensipleri (hayata uygunluk, yakın yurt-yakın zaman, aktiflik, ünite), öğretim teknikleri (gözlem, deney, takrir [anlatma], soru, alıştıırma, ödev, yoklama), öğretimde ölçme ve test tekniği (genel olarak), okul organizasyonu ve yönetimi (genel olarak) gibi başlıklar altında konular işlenmiştir (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı).

4.3.2.2.2. Çocukluk ve gençlik ruhbilimi. Bu derste çocuk ve gençlik ruhbilimi konusunda genel bir giriş yapıldıktan sonra, çocuk ve gençlik psikolojisinin eğitimdeki önemi, pedagojisinin tarihçesi, doğuştan yirminci yaşa kadarki hayat evreleri konuları işlenmiştir. Yirminci yaşa kadarki dönemlerin konuları birinci yaş, yürümeyi ve konuşmayı öğrenme, ilk çocukluk, ilkokul çağı, yenedilmelik ve erinlik çağı ana başlıkları altında incelenmiştir. Bu başlıkların içerisinde çocukların psikolojik, bedensel ve sosyal gelişimleri, düşünme becerileri ele alınmıştır (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı).

4.3.2.2.3. *Eğitim ruhbilimi*. Eğitim psikolojisi dersi olan eğitim ruhbilimi, konuları açısından çok kapsamlı bir şekilde işlenmiştir. Derste, ilk olarak eğitim psikolojisine genel bir giriş yapıldıktan sonra, eğitim psikolojisinde kullanılan inceleme, araştırma tekniği ve metotları konuları işlenmiştir. Daha sonra bireysel farklılıklar, bireysel farkları meydana getiren etmenler, bireysel ayrılıkları ölçme ve belirtme metotları, öğrenme, öğrenmede yorgunluk, duygu ve heyecanların mahiyeti ve eğitimi, öğrenmeyi güdüleme (motivasyon), irade eğitimi, kişilik konuları da incelenmiştir. Bazı konular ise alt başlıklara ayrılıp daha detaylı incelenmiştir. Bireysel farklılıklar başlığı içerisinde zekâ, ırk grupları bakımından öğrenme, çeşitli tip kuramları, objektif ölçmelerin ve çocukları inceleme metotlarının önemi, öğrenciye yol gösterme konuları; bireysel farkları meydana getiren etmenler başlığı içerisinde, soyaçekim, ırk ve coğrafi durum, eğitim, öğretim ve öğrenim imkânları, toplumsal etkenler, cinsel ve diğer etkenler ile ilgili konular; bireysel ayrılıkları ölçme ve belirtme metotları başlığı içerisinde zekâ ölçüleri, beden olgunluğu ölçüleri, hazırbulunuşluk, kişilik özelliklerinin, hâl ve tavrın ölçüleri konuları; bireysel ayrılıklarda toplumsal etmenler başlığı içerisinde aile, cemiyet, okul, sınıf birliği, çeşitli grup çalışmaları, öğrenci idaresi, otorite, hürriyet ve bütünlük prensibi konuları; öğrenme başlığında öğrenme kanunları, formal disiplin konuları; öğrenmede yorgunluk başlığı altında yorgunluk çeşitleri, zihin yorgunluğunun ölçülmesi, sebepleri, giderilmesi ve dinlenme konuları işlenmiştir (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı).

4.3.2.2.4. *Ruh sağlığı bilgisi*. Bu derste kısa bir tarihçeyle giriş yapıldıktan sonra, kişilik başlığı içerisinde karakter kavramından ayrılıkları, biyolojik ve fizyolojik etkenler, sosyo-kültürel etkenler konuları; insanın ana güduları başlığı altında içgüdü teorisine yönelik yapılan eleştiriler ve insanın beş ana güdüsü konuları; davranış ve savunma mekanizmaları başlığında yordamlama, yükseltme, ödünleme, kaçış tepkileri, kendini benzetme, suçu üstünden atma, kendini aldatma, baskı, korku ve fobiler, bu mekanizmaların

hastalık derecesine ulaşması konuları; psikoz ve nevrozlar başlıklarında bunların sebepleri, çeşitleri, tedavi ve koruma, suç ve cürüm, disiplin meseleleri, koruyucu ve düzeltici tedbirler, cinsel hayat konusunda çocukluk yıllarında, yenidoğanlıkta, cinsel sapkınlıklar, ailede ve okulda cinsel eğitim ve cinsel problemlerin çözülmesi konuları ele alınmıştır. Bunların dışında tensel arızaların ruh sağlığı üzerindeki etkileri, ailede ruh sağlığı, okulda ruh sağlığı, problemlerin açıklanmasında kullanılacak metot ve araçlar olan gözlem ve davranışların anlamlandırılması, aile çevresinin tahlili, çocukla yapılacak konuşmalar, çocuğu tanıma fişleri, öğrenci dosyaları konuları işlenmiştir (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı).

4.3.2.2.5. Uygulama çalışmaları dersi. Bu derste, üniversitede alınmış olan alan bilgisinin öğretmenlik mesleği çerçevesinde takviyesi için, lise programları incelenmiş, laboratuvar ve seminer çalışmaları yapılmış, ekstra kurslar verilmiş, lise ders konularının planları yapılmış ve bu planlar üzerinden liselerde, lise derecesindeki okullarda uygulama yapılmıştır. Uygulama çalışmalarından lise ders konularının planları üçüncü dönemde; planlar üzerinden uygulama yapılması dördüncü dönemde başlatılmıştır (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı).

1954 Yönetmeliğinde de bu ders kapsamında hemen hemen aynı şeyler yapılmıştır. Yönetmelikte, lise konularının hangi kaynaklardan ve hangi metotlarla öğrenileceği üzerinde çalışmalar yapılması, lise programlarından konular seçilip laboratuvarlarda ya da seminerlerde uygulanması talep edilmiştir. Bütün bu çalışmaların birinci sınıftan itibaren başlatılması kararı alınmıştır (YÖÖY, 1955).

4.3.2.3. Okulun son dönemlerinde verilmiş olan meslek derslerinin içeriği. Okulun son dönemlerinde işlenmiş olan meslek dersleri ile ilgili bilgiler, arşivinden çıkarılmış olan sınav kâğıtlarından elde edilebilmiştir. Dolayısıyla sınav kâğıtlarında yer almasa da bilgisi edinilemeyen başka konuların da işlenmiş olacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla

birlikte sınavlar, derslerin içerikleri ile ilgili genel bir bakış açısı elde edilmesini sağlamaktadır.

4.3.2.3.1. *Eğitim psikolojisi*. 1972 Yönetmeliği ile birlikte eğitim psikolojisi dersi, dönemlerine göre sırasıyla gelişim psikolojisi, ruh sağlığı, öğrenme psikolojisi, öğrenme ve değerlendirme bölümlerine ayrılmıştır. Her dönem, bir bölümün okutulması tasarlanmıştır (RG, 03.06.1972).

Gelişim psikolojisinin içeriğinde, eğitim psikolojisinin amacı, eğitim psikolojisinin faydalandığı ilimler, eğitimin ne olduğu, konusu ve amacı, eğitim psikolojisi bilmenin yararları, zihni gelişim ve büyüme, gelişimin evreleri, zekâ tipleri, deney gurupları, çocuk ve gençlerin özellikleri, sosyal gelişim vb. psikoloji konuları işlenmiştir (ÇEA, 11.09.1971 Tarihli Eğitim Psikolojisi Sınavı; 11.11.1971 Tarihli Eğitim Psikolojisi Sınavı; 22.02.1972 Tarihli Eğitim Psikolojisi Sınavı; 23.06.1972 Tarihli Eğitim Psikolojisi Sınavı; 05.06.1972 Tarihli Eğitim Psikolojisi Sınavı; 05.02.1973 Tarihli Eğitim Psikolojisi Sınavı).

Ruh sağlığı dersi, üçüncü ve dördüncü dönem öğrencilerine verilmiştir. Bu ders kapsamında ruhsal sorunların neler olduğu, sebepleri, bu sorunların görülmesi ve görüldükleri kişilerin özellikleri, altını ıslatan, hırçın tavırlar sergileyen bir çocuğun davranışının nedenleri, savunma mekanizmaları incelenmiştir (ÇEA, 05.10.1973 Tarihli İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Güz Dönemi Eğitim Psikolojisi, Ruh Sağlığı ve Ölçme Değerlendirme Dersleri Sınavı).

Beşinci ve altıncı dönem öğrencilerine ölçme, değerlendirme ve öğrenme kapsamında, sınıf mevcudunun sınav ortalamalarını bulmak, öğrenme çeşitleri, mükâfat ve cezanın öğrenmedeki fayda ve zararları, dersleri iyi öğrenemeyen öğrenciler hakkında alınabilecek önlemler, anket ve iyi bir anketin özellikleri, ölçme teknikleri vb. konular işlenmiştir (ÇEA, 05.10.1973 Tarihli İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Güz Dönemi Eğitim

Psikolojisi, Ruh Sağlığı ve Ölçme Değerlendirme Dersleri Sınavı; 05.02.1975 Tarihli Sınavlar).

4.3.2.3.2. *Eğitim sosyolojisi*. Eğitim sosyolojisinin içerdiğinde sosyolojinin ne olduğu, sosyolojinin tarihi, eğitim sosyolojisinin tarihi, konusu, kapsamı, eğitimin toplumsal amaçları, eğitimin fonksiyonu, üstün zekâlı ve üstün nitelikli kişilerin yetiştirilmeleri, sosyal yapı, kültür, kişiliğin kazandırılması, öğretmenlerin görevleri, öğretmenin toplum yapısı üzerindeki etkileri, aile tiplerinin neler olduğu, ailelerin yapısı, kişilik tipleri, çocuk, çocuğun sosyal gelişimine etki eden faktörler, sosyal yaşamı etkileyen faktörler, demokraside eğitimin yeri, toplu çalışma şekilleri, halk eğitimi, sosyal değişme şekilleri, toplum birey ilişkileri, eğitim sosyolojisinde kullanılmış olan metotlar vb. konular ele alınmıştır (ÇEA, 16.04.1971 Tarihli Eğitim Sosyolojisi Sınavı; 09.07.1971 Tarihli Eğitim Sosyolojisi Sınavı; 08.10.1973 Tarihli Eğitim Sosyolojisi Sınavı; 1973-1974 Şubat Eğitim Sosyolojisi Sınavı; 03.06.1974 Tarihli Eğitim Sosyolojisi Sınavı; 26.11.1974 Tarihli Eğitim Sosyolojisi Sınavı; 03.02.1975 Tarihli Eğitim Sosyolojisi Sınavı).

4.3.2.3.3. *Maârif tarihi ve teşkilatı*. Teşkilat ve idare ya da maârif tarihi ve teşkilatı adları verilmiş olan dersler, eğitim tarihi konularını kapsamıştır. Bu derste, Osmanlı klasik ve modern dönemi eğitim kurumlarının tarihçeleri ve yapıları, ders programları, 1924'ten sonraki milli eğitim yapısı, Tevhid-i Tadrîsât, merkezi teşkilat, müsteşarlıklar vb. konular ile matbaanın gelişimi, Türkiye'ye gelişi, toplumun ve devlet kuruluşlarının gelişmesi ve yönetilmesi bakımlarından eğitim ve öğretimin önemi gibi eğitim tarihi konularına yer verilmiştir. Bu konuların dışında, adı geçen dersler kapsamında, yönetmelikler, mevzuatlar incelenmiş; öğretmenin atandığında yolluğunu nasıl alacağı, nakil taleplerini nasıl yapacağı, hastalandığında ne yapacağı, stajyerliğin nasıl kaldırılacağı gibi bürokratik bazı işler öğretilmiştir (ÇEA, 13.12.1968 Tarihli Yazı; 09.11.1970 Tarihli Teşkilat ve İdare Sınavı; 1969-1970 Haziran Teşkilat ve İdare Sınavı; 12.10.1970 Tarihli Teşkilat ve İdare Sınavı;

12.11.1971 Tarihli Teşkilat ve İdare Sınavı; 17.02.1971 Tarihli Güz Teşkilat ve İdare Sınavı; 1972 Tarihli Teşkilat ve İdare Sınavı; 20.06.1972 Tarihli Teşkilat ve İdare Sınavı; 1970-1971 Haziran Teşkilat ve İdare Sınavı; 1971-1972 Eylül Teşkilat ve İdare Sınavı; 25.02.1972 Tarihli Teşkilat ve İdare Sınavı; 1972 Tarihli Teşkilat ve İdare Sınavı; 06.02.1973 Tarihli Maârif Tarihi ve Teşkilatı Sınavı; 1972-1973 Öğretim Yılı Yüksek Öğretmen Okulu Maârif Tarihi ve Teşkilat Dersi Haziran Dönemi Ara Sınavı; 07.06.1973 Tarihli Maârif Tarihi ve Teşkilatı Sınavı; 27.06.1974 Tarihli Maârif Teşkilatı Sınavı; 13.02.1978 Tarihli Türk Maârif Teşkilatı Tarihi Sınavı).

4.3.2.3.4. *Genel öğretim metodu.* Bu ders kapsamında, eğitimin anlamı ve niteliği, öğretimin anlamı ve niteliği, öğretim metotlarının neler olduğu ve nasıl uygulanacağı, öğretim metodu okumanın öğretmen adaylarına sağladığı faydalar, milli eğitim teşkilatı, öğretmenleri ilgilendiren kanunlar, Türk milli eğitiminin toplumsal yönden amaçlarının neler olduğu, öğretim unsurları, orta dereceli okulların amaçlarının ne olduğu, sınıfta farklı durumlara göre yer verilebilecek grupla çalışma şekilleri, lise ve dengi meslek ve teknik okullar, her birinin görev ve amaçları vb. konular işlenmiştir (ÇEA, 15.04.1971 Tarihli Genel Öğretim Metodu Sınavı; 13.09.1971 Tarihli Öğretim Metodu Sınavı; 23.02.1972 Tarihli Genel Öğretim Metodu Sınavı; 1972-1973 Şubat Dönemi Genel Öğretim Metodu Sınavı; 07.02.1973 Tarihli Genel Öğretim Metodu Sınavı; 24.05.1973 Tarihli Genel Öğretim Bilgisi Sınavı; 04.10.1973 Tarihli Genel Öğretim Bilgisi Sınavı).

4.3.2.3.5. *Özel öğretim yöntemleri.* Özel öğretim yöntemleri dersi, her bir dersin kendine has özelliklerinin öğretildiği ve bilginin öğrencilere nasıl öğretilceğinin anlatıldığı bir derstir. Yüksek Öğretmen Okulu arşivinden sadece birkaç dersin özel öğretim sınavları çıkmış ve aşağıda da o dersler ele alınmıştır. Bu ders ilk defa 1972 Yönetmeliğinden sonra programa konulmuştur. Özel öğretim dersi, özelliği açısından her bölüme ayrı olarak verilmiştir. Ders kapsamında, öğrencilerin dersleri ile ilgili yapmış olduğu çalışmalardan

önemli olan noktaları belirleyebilmeleri sağlanmaya çalışılmış, yıllık ders planı yaptırılmış, derslerin amaçları, özellikleri, kullanılması gereken kaynaklar, kullanılması gereken metotlar, verilecek ödevler, ödevlerde aranacak özellikler, ders anlatırken nasıl ilgi çekileceği, eğer dersin araçları varsa nasıl kullanılacağı üzerinde durulmuştur. Fen derslerinin laboratuvarı olmasından kaynaklı olarak konuların deney yoluyla en kısa sürede nasıl aktarılacağı da öğretilmiştir (ÇEA, 03.02.1975 Tarihli Türk Dili Özel Öğretimi Sınavı; 03.02.1975 Tarihli Tarih Özel Öğretimi Sınavı; 06.02.1975 Tarihli Coğrafya Özel Öğretimi Sınavı; 22.02.1974 Tarihli Kimya-Fizik Fen Özel Öğretimi Sınavı; 07.06.1973 Tarihli Matematik-Fizik Fen Öğretimi Sınavı; 07.06.1974 Tarihli Matematik-Astronomi Fen Öğretimi Sınavı; 11.06.1974 Tarihli Fizik-Kimya Fen Öğretimi Sınav Evrakları Dosyaları).

Özel öğretim yöntemlerinin teorik çerçevesinin yanında uygulama kısımları da olmuştur. Uygulama çalışmalarının, derslerde, Okulun ilgili meslek dersleri öğretmenleri ve branş öğretmenleri ile birlikte değerlendirilmesi yönünde karar verilmiştir. 1972 Yönetmeliğine göre, uygulama saatlerinin toplamının %25'i oranında derse katılmayan öğrenciler tekrara bırakılmışlardır (RG, 03.06.1972).

4.3.2.3.6. *Eğitim felsefesi*. Eğitim felsefesi, programın seçmeli dersleri arasında yer almıştır. Bu ders kapsamında felsefe tanımı yapılmış, konuları hakkında bilgi verilmiş, eğitim felsefesinin amacı tartışılmıştır. Kültür ve uygarlık kavramları, eğitimin kültür ile ilişkisi incelenmiş; Ziya Gökalp, İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi düşünürlerin eğitim görüşlerinin felsefi temelleri üzerinde durulmuştur. Derste; Fransa, Amerika vb. ülkelerin eğitim felsefelerinin dayanakları öğretilmiş, Türk milli eğitiminin felsefi amaçları tartışılmış, eğitimin nasıl daha iyiye gidebileceği üzerinde yorumlar getirilmiştir (ÇEA, 1973-1974 Şubat Dönemi Eğitim Felsefesi Sınavı; 06.06.1974 Tarihli Eğitim Felsefesi Sınavı).

4.3.2.3.7. *Eğitimde idarecilik*. Bu ders, 1972 Yönetmeliği ile birlikte programa girmiş olan seçmeli dersler arasında yer almıştır. Derste, özür nakil grupları, öğretmenin

hastalandığında yapması gerekenler, okulun görevleri, örgüt modelleri, örgüt çeşitleri ve özellikleri, öğretmenlerin hangi zamanlarda hangi izni kullandıkları vb. konular işlenmiştir. Daha çok bürokratik konulara değinilmesine rağmen, öğretmen okulları, maârif şûrası, bakanlık şeması gibi eğitim tarihi kapsamını oluşturacak konular da ders kapsamında işlenmiştir (ÇEA, 14.06.1973 Tarihli Eğitimde İdarecilik Dersi Haziran Dönemi Sınavı; 27.04.1973 Tarihli Eğitimde İdarecilik Sınavı; 26.11.1974 Tarihli Eğitim İdareciliği Sınavı; 1975-1976 Yaz Dönemi Eğitim İdareciliği Sınavı).

Eğitimde idarecilik dersi ayrı bir seçmeli ders olmasına rağmen, maârif teşkilatı dersiyle benzer konuları kapsamıştır. Hatta bazen iki dersin sınavı ortak yapılmış ve aynı sorular sorulmuştur (ÇEA, 03.10.1973 Tarihli Eğitimde İdarecilik ve Türkiye Maârif Tarihi ve Teşkilatı Dersi İmtihan Soruları).

4.3.2.3.8. Rehberlik teşkilatı ve teknikleri. Rehberliğin anlamı ve dayandığı temeller, rehberliğin gerekliliği, rehberliğin fonksiyonları, boyutları, rehberlik servisleri, mesleki ve psikolojik rehberliğin önemi, kişilik teorileri, öğrenci rehberliği konuları işlenmiş; Freud, Adler, Maslow gibi düşünürlerin görüşleri ele alınmıştır (ÇEA, 1973 Tarihli Sınav Dosyası, 04.03.1974 Tarihli Rehberlik Teşkilatı ve Tekniği Sınavı).

4.3.3. Öğretmenlik uygulaması. Okulun 1940 senesine kadarki usûlünde, Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin staj dönemine başlayabilmesi için, alan derslerini bitirerek ‘mezuniyet rüusu’ sınavına girmeye hak kazanmaları gerekmiştir. Sınavda başarılı olup staja başlayan öğrenciye, muallim muavini unvanı verilmiştir. Muallim muavini, staj okulundaki uygulamadan altıdan aşağı not almaması koşuluyla başarılı sayılmıştır. Başarılı olan muavine, ‘muallimliğe mezuniyet rüusu’ verilmiştir (MFV, MD-I, 1927).

Mezun olan muallim muavinleri, Orta Tedrîsât Muallimleri Kanununun dördüncü maddesi gereğince staj sonunda başka herhangi bir sınava tâbi olmadan öğretmen olmaya hak kazanmışlardır (RG, 13.01.1340).

Bazı istisnai durumlarda öğrenciler, stajdan muaf tutulmuştur. Daha önce öğretmenlik yapmış olanlar, üç senelik eğitimlerinden sonra zorunlu staja gönderilmemişlerdir. Okulda öğrencilik yapmadan önce öğretmenlik yapmış olan Kimya bölümü mezunlarından Kemal Efendi'nin Bakanlıktan stajdan muaf tutulmasına dair isteği olmuştur. İsteği uygun gören Bakanlık, Kemal Efendi ve benzer durumdakilerin stajdan muaf tutulmasını emretmiştir (MFV, TEM, Encümen Kararları [EK], 15.09.1926).

Uygulamaya gönderilen öğrenciler, gittikleri yerlerde stajyerlik değil, öğretmenlik yapmışlardır (MV, BMŞ, 1939). 1939 Şubat devresi mezunlarından Reşit Bey, Malatya Lisesi fizik-kimya muallimliği stajyerliğine, Emine Atmandor, Zonguldak Çelikel Lisesi fizik-kimya muallimliği stajyerliğine, Ahsen Gürel, Trabzon Lisesi fizik muallimliği stajyerliğine 25 lira asli maaşla tayin edilmişlerdir (Cumhuriyet, 02.04.1939). Bu uygulama daha sonra değiştirilmiş, öğretmen adayları stajyer öğretmen olarak atanmadan önce de belli bir staja tâbi edilmişlerdir (ÇEA, 08.10.1947 Tarihli, 795 Sayılı Yazı; 08.10.1947 Tarihli, 796 Sayılı Yazı; 08.10.1947 Tarihli, 797 Sayılı Yazı; 08.10.1947 Tarihli, 798 Sayılı Yazı; 08.10.1947 Tarihli, 799 Sayılı Yazı; TD, 2/57, 12.02.1940, 126).

Birinci Maârif Şûrasında, staj konusu eleştirilmiş ve Okul hakkında hazırlanmış olan raporda bir tane staj okulu talep edilmiştir. Bu okulda, Yüksek Öğretmen Okulu binasına en yakın olan Vefa Lisesi olabilir diye düşünülmüştür. Böylelikle öğrencilere, uygulamalarını lise öğrencisine karşı gerçekleştirebilmelerine imkân tanınmış olunacaktı. Öğrenciler okurken staj yapmamışlardır. Üçüncü yılını bitirenlerin son senelerinde, gönderildikleri okullarda muallim muavini sıfatıyla staj yapmaları planlanmış, fakat öğretmen açığı dolayısıyla kendilerine stajyerlik değil de öğretmenlik yaptırılmıştır. Bu nedenle, Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin mesleki gelişimi için, muallim muavini olarak atanmadan önce de uygulama yapması yönünde görüşler ortaya çıkmıştır (MV, BMŞ, 1939).

Birinci Şûrada staj ile ilgili ortaya çıkmış olan görüşler, Vefa Lisesinin staj okulu olması hariç, 1940 senesinde uygulamaya geçmiştir. Bakanlık, Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin tahsîlleri sırasında mesleki hazırlıklarına yardımcı olması için yapmaları gereken staj hakkında yeni bir talimâtname yayınlamıştır (Cumhuriyet, 22.02.1940). Bu staj, tatbikat mahiyetinde düşünülmüş, atandıktan sonraki staj evresinden ayrı tutulmuştur. Bu tatbikatın İstanbul'daki devlet liseleri ve öğretmen okullarında dördüncü senenin sömestr tatilinde iki hafta yapılması kararlaştırılmıştır. Öğrencinin hastalığı veya Fakültesinin ya da Yüksek Öğretmen Okulunun vermiş olduğu resmi görevi varsa, öğrenciye sene içerisinde başka bir zamanda da staj yapması esnekliği tanınmıştır. Ayrıca yabancı öğrenciler ve öğretmenlik mesleği dışında başka bir meslek için okumakta olanlar (kimya mühendisliği, mimarlık) stajdan muaf tutulmuşlardır. Stajı başarıyla tamamlayanların, dört sene sonunda mezun olamazsalar bile, stajı tekrarlamalarına gerek görülmemiştir (TD, 2/57, 12.02.1940).

Stajyerin, uygulama öğretmenin teorik ya da uygulamalı derslerini takip etmesi ve öğretmenin önceden bildirmiş olacağı iki konu hakkında ders vermesi gerekmiştir. Bu derslerin kritiğinin ders dışında yapılması istenmiştir. Uygun görüldüğü takdirde, stajyerin uygulama öğretmeni dışında, staj okulunun kendi branşında olan başka öğretmenlerin de derse girmesi kararlaştırılmıştır. Bir stajyerin girebileceği ders sayısı haftada en az on, en fazla on beş olarak belirlenmiş ve stajyere idari işlerin verilmemesi uygun görülmüştür (TD, 2/57, 12.02.1940).

Staj öğretmenlerinin, sınıfı stajyere bırakıp gitmesi kesin bir dille yasaklanmış, stajyerin ders planı hazırlaması, ders verme şekli, sınıf disiplini gibi konularda gelişiminin sağlanmasının önemi vurgulanmıştır (TD, 2/57, 12.02.1940).

Staj başlangıcından en geç üç gün önceye kadar öğrencinin gideceği okulun ve gireceği derslerin listesinin Yüksek Öğretmen Okulu idaresi tarafından öğrenciye bildirilmesi, stajın sonunda ise danışman öğretmen tarafından uygulama süresince

yapılanların raporlanması gerekmiştir. Stajın bitimini takiben on gün içerisinde ise bu raporun Yüksek Öğretmen Okuluna tebliğ edilmesi kararlaştırılmıştır (TD, 2/57, 12.02.1940).

Stajyerin sağlık mazereti olmadığı sürece, derslerin 2/3'üne katılmış olması zorunlu tutulmuştur. Stajdan başarılı olmak için uygulama öğretmeni tarafından öğretmen adayının sınıfta işleme için verilecek olan iki dersin de anlatılmış olması ve staj haftası boyunca yapılmış olanlar hakkında öğretmenin öğrenciye olumlu rapor vermesi gerekmiştir (TD, 2/57, 12.02.1940).

1954 Yönetmeliği ile birlikte, Yüksek Öğretmen Okulu hakkındaki bazı talimâtlar lağvedilmiştir. Fakat Staj Talimâtname'si yürürlükte kalmıştır (YÖÖY, 1955).

Staj yapacak her öğrenciye, kendi ismine düzenlenmiş olan ve staj süresince yapması gerekenler hakkında bir yönerge verilmiştir. Bu yönergede, hangi tarihler arasında ve hangi okulda staj yapılacağı belirtilmiş ve öğrencilere tavsiyelerde bulunulmuştur. Bu tavsiyeler içinde, gidilecek lisenin düzenine uyulmasının, herhangi bir sorunda stajyerlerin lisenin müdürü ile irtibat kurmalarının, liselerin sunmuş olduğu imkânlar için minnet duyulmasının gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca ihtiyaç halinde Yüksek Öğretmen Okulunu arayabileceklerinin de altı çizilmiştir (ÇEA, 30.03.1961 Tarihli Yazı; 31.03.1961 Tarihli Yazı; 12.04.1961 Tarihli Yazı; 13.04.1961 Tarihli Yazı).

Öğrencilerin staj süresince neler yaptığını kontrol etmek için, onlara bir devam karnesi verilmiştir. Bu karnede okulun adı, girilen sınıf, öğretmenin adı, girilen dersin konusu, derslerin nasıl işlendiği, öğretmenin imzası ve lise müdürünün imzası yer almıştır. Ayrıca öğrencinin yapmış olduğu gözlemler hakkında bilgi edinilmesi için gözlem raporları da istenmiştir (ÇEA, 30.03.1961 Tarihli Yazı; 31.03.1961 Tarihli Yazı; 12.04.1961 Tarihli Yazı; 13.04.1961 Tarihli Yazı).

1960-1961 döneminde hazırlanmış olan gözlem raporları soruları aşağıdaki gibidir (ÇEA, 1960-1961 Eğitim-Öğretim Dönemi Gözlem Formu):

- 1- Kalmakta olduğunuz lisede öğrenciler derslerden sonraki zamanlarını nasıl değerlendirmektedir?
- 2- Etütler verimli olmakta mıdır? Evet ise bu nasıl sağlanmaktadır? Değil ise neden?
- 3- Öğrencilerin ilgi duydukları belli başlı konular (genel olarak) nelerdir?
- 4- Okul, öğrencilerin ders dışı faaliyetlerini nasıl ayarlamıştır? Bu faaliyetleri okul desteklemekte midir?^f
- 5- Okul, çevresi ile kültürel ve sosyal münasebetler tesis etmiş midir? Nasıl?
- 6- Kendi branşınızda kaç dersin gözleminde bulundunuz? Kaç farklı öğretmenin dersini müşahede ettiniz?
- 7- Okul idaresi, idareciler arasında nasıl bir iş bölümü yapmıştır? Sorumluluklar nasıl paylaşılmıştır?
- 8- Okulda tutulan kayıt icabı, defterler ve dosyalar hakkında ne gibi bilgiler edindiniz?
- 9- Okul-veli münasebetleri nasıl ayarlanmıştır? Okul-aile teşkilatı nasıl çalışmaktadır?
- 10- Öğrenciler, gerek ihtisas şubelerini seçmede gerekse meslek seçmede yardım görmekte midir? Nasıl?
- 11- Yazmakta fayda bulduğunuz diğer hususlar.

Yukarıdaki gözlem formu sorularından da anlaşıldığı gibi, Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin gitmiş oldukları lisede, öğrencileri, dersleri, okul idaresini, lisenin bütün uzuvlarını gözlemlemeleri istenmiştir (ÇEA, 1960-1961 Eğitim-Öğretim Dönemi Gözlem

^f Metinde 'desteklemektedir' diye yazılmıştır muhtemelen hatalı yazılmıştır.

Formu). Okulun doğru ve yanlışlarının gözlemlenip öğretmen adaylarının bunlardan tecrübe edinmesi hedeflenmiş olmalıdır.

Öğretmen adayları, gözlemden sonra uygulama dönemine geçmişlerdir.

Uygulamanın nasıl yapılmasının gerektiği konusunda Yüksek Öğretmen Okulu tarafından uygulama planları çizilmiştir. Planda dikkat çekilmiş olan hususlar şunlardır (CEA,

Uygulamalarda Öğretimin Planlaştırılmasında Dikkat Edilecek Hususlar [Hülasa], t.y.):

1- Başlangıçta konuyu öğretmeniz neticesinde öğrencilerde geliştirmek istediğiniz kavramları tespit ediniz ve bu muayyen konuyu öğretmenizdeki özel gayeleri dolayısıyla milli eğitimin amaçlarından hangisine hizmet edeceğinizi madde madde açıklayınız. Bu hususların tespit edilmesi konunun dağılmamasına, dersin manalı olmasına, ders sonunda konunun derlenip toplanmasına, konunun değerlendirilmesine hizmet edecektir.

2- Bunu takiben konunun ana hatlarını büyük başlıklar halinde tespit ediniz.

3- Bu ana hatların altında gelen diğer konuları maddeler halinde sıralayınız.

4- Konunun hazırlanmasında faydalanmanız gereken kaynakları (kitap, ansiklopedi, şahıslar, filimler) tespit ediniz.

5-Hazırlanmada lise ders kitaplarından faydalanmakla beraber asla onlara inhisar ettirmeyiniz. Etraflı hazırlanınız ve planınızla uzlaştırınız.

6-Konuyu öğrencilerle işlerken kullanmanızda fayda mülahaza ettiğiniz materyalleri araç ve gereçleri önceden tespit ediniz. “göze ve kulağa hitap eden vasıtalar, resimler, grafikler, laboratuvar malzemesi, doğadan toplanan materyaller vs. gibi”

7-Konuyu hazırlarken hitap edeceğiniz grubun sizin yaş ve gelişim seviyenizde olmadıklarını hatırlayınız. Dolayısıyla hitap edeceğiniz çocukların kültürümüzün yetişmekte olan elemanları olduğu, aktüalitenin tesirinde oldukları, buluş çağında veya bu çağı henüz geçmiş oldukları “bu çağ hakkında bilgi veren metinler

okunmalıdır”, “hepsinin toplumsal tasvip ihtiyacında oldukları”, “kendini gösterme, kabul ettirme saygınlık kazanma” zihni, bedeni, duygusal ve toplumsal bilgi görgü yönlerinden farklı oldukları, genellikle gururlu ve hassas oldukları unutulmamalıdır (ÇEA, Uygulamalarda Öğretimin Planlaştırılmasında Dikkat Edilecek Hususlar [Hülasa], t.y.).

8-Ders vermede, zamanı iyi kullanmak önemlidir. Konunun içeriği ile zaman ayarlanmalıdır. Bundan dolayı konu planlanırken kırk beş dakika içinde öğrenimin sağlanması öğrencilerin muhtemel soruları ve ders sonunda konunun bir özetinin yapılması için zaman ayrılmalıdır. Ders erken bittiği takdirde ne yapılacağı düşünülmelidir. Yarıda kalan bir konunun ise iyi öğrenilmiş olmayacağı ve zamanında değerlendirilemeyeceği doğrudur.

Öğretmenlik uygulaması, öğretmen olacak bireyin eğitim yaşantısındaki en önemli süreçlerden biridir. Yetmişli yılların sorunları uygulamalara da yansımıştır. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin uygulamalarında çıkmış olan aksaklıklar, aynı şekilde diğer öğretmen okulları içinde geçerli olmuştur. Bakanlığın göndermiş olduğu uyarı yazısında öğretmen adaylarının yapmış oldukları uygulama faaliyetlerini ilgili idareci ve öğretmenlerin gereken ciddiyetle ele almadıkları vurgulanmıştır. Uygulama çalışmalarına giden öğrenci gruplarının başlarında görevli öğretmen bulunması gerekirken, aslında bulunmadığı ve öğrencilerin okullarda kendi kendilerine serbest bırakıldığı belirtilmiştir. Bu yüzden de stajyerlerin uygulamada görev dışı, yasak sayılacak konularla meşgul olmaları neticesinde, birçok disiplin olayının meydana gelmesine sebep olunmuştur. Bakanlık bu duruma, okullardaki diğer öğretmenlerin ve velilerin çıkan çatışmalardan dolayı üst makamlara akseden şikâyetlerinden vakıf olmuştur. Bakanlık tarafından stajyerlerin yapacakları uygulama esnasında ders ve iş konuları dışında, çeşitli ideolojik telkinlerle meşgul olmalarına meydan verilmeyecek şekilde, staj okulu idaresi tarafından

denetlenmeleri emredilmiştir (ÇEA, 01.04.1971 Tarihli, 311.3.G.6940 Sayılı Yazı; 31.08.1971 Tarihli, 311.18455 Sayılı Yazı).

1972 Yönetmeliğinde, öğrencilerin yedinci ve sekizinci dönemlerde olmak üzere her öğretim yılı başında Okul idaresi, ilgili meslek dersleri öğretmeni ve branş uygulama öğretmenleri ile hazırlanmış olacak plana göre yirmi saatten az olmamak şartıyla staj çalışmalarına katılmaları zorunlu tutulmuştur (RG, 03.06.1972).

1972 Yönetmeliğinde, öğretmen adayı uygulama planları 'hazırlık (oryantasyon), branşlarına ait dersle ilgili gözlem ve iştirak, bağımsız olarak ders verme' diye üçe ayrılmıştır. Uygulama planındaki çalışmaların art arda yapılması ve her çalışmanın ardından değerlendirilme yapılması kararlaştırılmıştır (RG, 03.06.1972).

Hazırlık aşamasının uygulama süresi en az üç yarım gün olarak belirlenmiştir. Bu aşamada öğretmen adayından yarım günden az olmamak şartıyla belli bir liseyi ziyaret edip aşağıdaki konularla ilgili bilgi toplayıp, gözlem yapıp, gerekli çalışmalarını takip etmesi istenmiştir (RG, 03.06.1972).

- 1-Yıllık öğretim programı
- 2-Haftalık program
- 3-Yönetim
- 4-Rehberlik
- 5-Sınıf dışı öğrenci faaliyetleri
- 6-Okul-aile birliği

Branşlarına ait dersle ilgili gözlem ve iştirak aşaması, yirmi ders saati olarak planlanmıştır. Bu aşamada öğretmen adayının muhtemelen oryantasyon lisesinde devam edip kendisine danışman olarak verilecek öğretmenin yanında, özellikle branşları ile ilgili gözlemler ve çalışmalarda bulunması talep edilmiştir. Bu çalışma süresinde aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi istenmiştir (RG, 03.06.1972):

- 1-Ders hazırlama
- 2-Dersin işlenişi
- 3-Yazılı ve sözlü yoklamaların tekniği
- 4-Ödev verme ve ödevleri düzeltme
- 5-Değerlendirme
- 6-Sınıf disiplini
- 7-Çeşitli ders araçlarından faydalanma
- 8-Çeşitli öğretim metotlarının kullanılması
- 9-Laboratuvar çalışmaları ve teknikleri
- 10-Kaynaklardan faydalanma

Ders anlatma aşamasında ise öğretmen adayının üç ders vermesi planlanmıştır.

Böylelikle 1972'ye kadar iki ders olan anlattırma kuralı, üçe çıkarılmıştır. Ders anlatma aşamasında öğretmen adayının, uygulama öğretmenin gösterdiği sınıfta ve belirlemiş olduğu konularda üç örnek ders işlemesi istenmiştir. Derslerin lise I, II, III. sınıflarda ve birer hafta aralıkla verilmesinin daha uygun olacağı tavsiye edilmiştir. Öğretmen adayının işleyeceği konunun hazırlığını, uygulama öğretmeni^s ve Yüksek Öğretmen Okulunda ilgili bir branş öğretmenin yardımıyla yapması münasip görülmüştür (RG, 03.06.1972).

Uygulamaların değerlendirilmesi ise üç aşamada yapılmıştır. Birinci aşamada, staj okulu müdürlüğünün yazısıyla öğrencinin hazırlık safhasındaki faaliyetlerinin bildirilmesi ve öğrenciden gözlem ve izlenimlerini anlatan bir rapor yazması istenmiştir. İkinci aşamada, lisedeki uygulama öğretmeninden öğrencilere devam fişi oluşturması ve üçüncü aşamada uygulama öğretmeni tarafından değerlendirme fişi hazırlaması talep edilmiştir. Eğer Yüksek Öğretmen Okulu öğretmeni de dersi izlemiş ise onun da değerlendirme fişi doldurması istenmiştir (RG, 03.06.1972).

^s 1972 Yönetmeliğinde 'yetiştirici öğretmen' tabiri kullanılmıştır. Bu tabir, muhtemelen uygulama okulundaki öğretmen için kullanılmıştır.

Devam fişlerinde öğretmen adayının adı ve soyadı, bölümü, uygulamaya katılmış olduğu okulun adı ve günlere göre girdiği derslerin adı, sayısı, tarihi ve derslerine girmiş olduğu öğretmenlerin imzası yer almıştır (RG, 03.06.1972).

Uygulama değerlendirme fişi ise öğrenciden gizli tutulmuştur. Bu fişte, isim ve soy ismin yer aldığı bölüm, verilmiş olan ders sayısı, verilen dersler, konular hakkında bilgiler ve değerlendirme esasları yer almış ve öğrenciye not verilmiştir. En iyi not olan 'A'dan başlanarak başarısızlık anlamındaki 'E' notuna kadar devam edilmiş, 'E' den sonraki en son kısım ise soru işaretiyle simgelenmiş ve "hakkında hiçbir yönden kanaat edinemedim ibaresi" yazılmıştır. Öğretmen adaylarına verilecek olan notlar on altı madde üzerinden değerlendirilmiştir. Aşağıda değerlendirme maddeleri yer almıştır (RG, 03.06.1972):

- 1- Öğrencinin görünüşü: Kılık-kıyafeti yönünden intibakı
- 2- Ana-diline hâkimiyet derecesi: Anlatım tarzının düzgünlüğü, anlaşılabilirliği
- 3- Ses tonu: Konuşmasının sınıfça işitilebilme derecesi
- 4- Dersin gerektirdiği metot ve tekniklere vukufu hakkında bıraktığı intiba
- 5- Dersin işlenişinde gereken öğretim materyalini kullanmadaki mahareti
- 6- Disiplin: Derse ve sınıfa hâkimiyeti
- 7- Disiplin: Öğrencileriyle işbirliği durumu (sınıfı aktif hale getirmesi)
- 8- Ders müfredatını kavrama derecesi
- 9- İşlediği konunun mahiyet ve muhtevasını kavrama durumu
- 10- Ders planında maksadı ifade yönünden başarı derecesi
- 11- Hazırladığı ders planını uygulamadaki başarı derecesi
- 12- Planını ders saatine sığdırma başarısı
- 13- Bir kontrol vasıtası olarak öğrencilerine tevcih ettiği sözlü veya yazılı-soruların soru tekniği ve sınıf seviyesi yönünden durumu
- 14- Öğrencilerin sorularını cevaplamada bilgi ve ikna derecesi

15- Öğrencilere karşı genel tutumu ve öğretmenlik vakarı

16- Öğrencilerin başarı derecesini değerlendirmede isabet derecesi

Staj yönergelerinde her ne kadar ideal durum çizilmiş olsa da Bakanlığın yapmış olduğu bir denetlemede, Yüksek Öğretmen Okulunun görevli öğretmenleri tarafından uygulama çalışmalarının izlenmesi, uygulama okulları ile temas ve işbirliği sağlanması ve yapılacak tespitlerin, öğrencilerin bu konudaki değerlendirme işleminde dikkate alınması yönünde tavsiyede bulunulmuştur (ÇEA, 17.04.1974 Tarihli, Tef. Tah. 425.0.(40)I0227 Sayılı Yazı). Böyle bir uyarının yapılmış olması, uygulamaların Yüksek Öğretmen Okulundaki öğretmenler tarafından her zaman iyi takip edilmediği ya da edilemediğini ortaya koymuştur.

1978 Yönetmeliği, 1972 Yönetmeliğindeki staj uygulamalarını kabul etmiştir. Fakat 1978 senesinde yeni bir uygulama olarak sadece Yüksek Öğretmen Okulu meslek öğretmenlerinin değil, aynı zamanda başka yükseköğretim kurumlarının da öğretim üyelerinin stajyerleri takip etmesine imkân verilmiştir (RG, 30.11.1978).

4.3.3.1. Uygulama okulları. Yüksek Öğretmen Okulunun 1940 yılındaki staj Talimâtnameğine kadar olan süreçte, muallim muavini olarak görevlendirilmiş olan öğrenciler, stajyerlikten çok öğretmenlik yapmışlardır. Bu Talimâtname ile birlikte, öğrencilere muallim muavinliğinden önce staj yapma fırsatı verilmiştir. Yüksek Öğretmen Okulu, öğrencilerini İstanbul civarındaki liselere stajyer olarak göndermiştir. Birinci Maârif Şûrasında da uygulama okullarıyla ilgili konular tartışılmıştır. Yüksek Öğretmen Okulunun birden fazla uygulama okuluna öğrenci göndermesi yerine tek bir uygulama okulu olmasını isteyenler olmuştur. Böyle bir uygulamanın kolaylık sağlayacağı fikirlerine rağmen, bu konuda bir ilerleme kaydedilmemiş, Yüksek Öğretmen Okulunda İstanbul'un çeşitli bölgelerine stajyer gönderme usûlü devam etmiştir. Hatta stajyerlerin gitmiş oldukları yer uzak ise yatılı okullar seçilmiş ve staj süresince yatılı liselerde kalmışlardır (MV, BMŞ,

1939; ÇEA, 30.03.1961 Tarihli Yazı; 31.03.1961 Tarihli Yazı; 12.04.1961 Tarihli Yazı; 13.04.1961 Tarihli Yazı; TD, 2/57, 12.02.1940).

Yüksek Öğretmen Okulu, devlet ve özel liselere stajyer göndermiştir. Okul, 1961 yılında High School'a Türkoloji öğrencilerini; Atatürk Kız Lisesine felsefe, Fransızca, kimya-fizik öğrencilerini; Dârüşşafaka Lisesine tarih öğrencilerini; Nişantaşı Lisesine coğrafya öğrencilerini; Kabataş Erkek Lisesine matematik-astronomi ve matematik-fizik öğrencilerini göndermiştir (ÇEA, 30.03.1961 Tarihli Yazı; 31.03.1961 Tarihli Yazı; 12.04.1961 Tarihli Yazı; 13.04.1961 Tarihli Yazı).

Öğrencilerin iyi bir staj evresi geçirmesi ve atandıklarında gidecek oldukları Anadolu'daki okulları daha iyi tanınması hedeflenmiştir. Bu nedenle sadece İstanbul ve civarına stajyer gönderilmemiş, öğrenciler için daha faydalı olabileceği düşünülüp Anadolu'daki okullara da öğrenci gönderilmiştir. Böylece Bakanlık'tan izin alınarak şehir dışındaki okullarda da staj uygulamaları yapılması sağlanmıştır. Ayrıca Bakanlıktan staja gidecek öğrencilerin günlük yiyecek masraflarının üç katına çıkarılması talep edilmiştir (ÇEA, 28.02.1962 Tarihli, 510-1-407 Sayılı Yazı; 05.03.1962 Tarihli, 061 (27) 1-2754 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu, 1962 senesinde son sınıftaki otuz öğrencisini Bursa Erkek Lisesi, Bursa Kız Lisesi, Bursa Kız İlk Öğretmen Okulu ve Edirne Lisesine gönderme kararı almış, okullarla yapılmış olan görüşmeler olumlu neticelenmiş ve Bakanlığa şehir dışında uygulama yapma isteği teklif edilmiştir. Bakanlıkta bu isteği uygun görmüştür (ÇEA, 28.02.1962 Tarihli, 510-1-407 Sayılı Yazı; 05.03.1962 Tarihli, 061 (27) 1-2754 Sayılı Yazı).

1963 senesinde de İzmir, Bursa, Konya ve Edirne liseleri ile öğretmen okullarına stajyer gönderilmesi kabul edilmiş fakat bu şehir dışı uygulama işi fazla sürmemiş, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, bir sonraki sene uygulamaların Yüksek Öğretmen Okulunun bulunduğu şehirlerde yapılmasını rica etmiştir (ÇEA, 02.04.1963 Tarihli,

061(10)1.2336 Sayılı Yazı; 17.04.1963 Tarihli, 510.1-848 Sayılı Yazı; 02.05.1963 Tarihli, 060.365 Sayılı Yazı).

Stajyerler için, okul müdürleri ve sorumlu öğretmenler tarafından raporlar yazılmıştır. Bu raporlarda öğrencinin anlattıkları dersler, dersleri nasıl anlattıkları, okul içerisindeki tutumları, uyumları ve nihayetinde öğretmenlik vasfını taşıyıp taşımadıkları konusunda bilgiler verilmiştir. Hatta bazı liseler gelmiş olan stajyerlerden memnun kalmış ve bir sonraki uygulamalar için daha fazla stajyer istemişlerdir (ÇEA, 17.04.1963 Tarihli, 510.1-848 Sayılı Yazı; 29.04.1963 Tarihli, 510.1-889 Sayılı Yazı; 02.05.1963 Tarihli, 060.365 Sayılı Yazı; 08.05.1963 Tarihli Rapor, 11.05.1963 Tarihli Rapor; 30.03.1963 Tarihli, 510.1-478 Sayılı Yazı).

1963 senesinde, Yüksek Öğretmen Okulu tarafından Erenköy Kız Lisesi, Kadıköy Koleji, Çamlıca Kız lisesi, Bursa Kız lisesi, İzmir Kız Lisesi, İzmir Atatürk Lisesi, Konya Erkek Lisesi ve Konya Kız Lisesine stajyer gönderilmek istenmiştir. Aynı tarihte Edirne Lisesi ve Konya Erkek Lisesine de öğrenci gönderilmek istenmiş fakat bu okullar, dört beş kişiden fazla öğrenci gönderildiği takdirde okulda barındıramayacaklarını iletmişlerdir (ÇEA, 15.05.1963 Tarihli, 510.430 Sayılı Yazı; 02.05.1963 Tarihli, 060.365 Sayılı Yazı; 17.04.1963 Tarihli, 510.1-848 Sayılı Yazı; 30.03.1963 Tarihli, 510.1-478 Sayılı Yazı; 02.04.1963 Tarihli, 510.283 Sayılı Yazı; 20.03.1963 Tarihli, 510.1.595 Sayılı Yazı; 03.01.1963 Tarihli, 611/22 Sayılı Yazı; 28.01.1963 Tarihli, 510.1-233 Sayılı Yazı; 07.01.1963 Tarihli, 580.30 Sayılı Yazı; 03.01.1963 Tarihli, 611/22 Sayılı Yazı).

Uygulama okulları bir sonraki sene değiştirildiği gibi, aynı okullara gidilmek istendiği zamanlar da olmuştur. 1963 yılında Erenköy Kız Lisesine gidilmiş ve bir sonraki senede stajyer gönderilmek istenmiştir. Ayrıca Bursa Erkek Lisesi ve Edirne Lisesine daha önceki sene gidilmiş ve 1963 senesinde tekrardan gidilmek istenmiştir (ÇEA, 04.03.1963

Tarihli, 510.1-510 Sayılı Yazı; 25.12.1962 Tarihli, 510.1-3361 Sayılı Yazı; 25.12.1962 Tarihli, 510.1-3360 Sayılı Yazı).

1971 yılında uygulama okulu olarak Atatürk Erkek Lisesi, Atatürk Kız Lisesi, Kadıköy Lisesi, Bakırköy Lisesi, Fatih Kız Lisesi, Pertevniyal Lisesi, Vefa Lisesi, İstanbul Kız Lisesi seçilmiştir (ÇEA, 05.02.1971 Tarihli, 316.153 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu, 1972 senesinde Vefa Lisesine, Davutpaşa Lisesine, Pertevniyal Lisesine, Fenerbahçe Lisesine, Gaziosmanpaşa Plevne Lisesine, Cibali Kız Lisesine, Bakırköy Lisesine, İstanbul Kız Lisesine, Atatürk Erkek Lisesine, Fatih Kız Lisesine, Nişantaşı Kız Lisesine, Mecidiyeköy Lisesine; 1973 senesinde ise Kabataş Erkek Lisesine, Behçet Kemal Çağlar Lisesine, İstanbul Kız Lisesine, Hüseyin Rahmi Gürpınar Lisesine, Atatürk Kız Lisesine, Beşiktaş Kız Lisesine, Çemberlitaş Kız Lisesine stajyer göndermiştir (ÇEA, 24.09.1972 Tarihli, 231.2610 Sayılı Yazı; 14.07.1972 Tarihli, 510.62266 Sayılı Yazı; 12.05.1972 Tarihli, 510.57946 Sayılı Yazı; 13.05.1972 Tarihli, 510.58092 Sayılı Yazı; 18.05.1972 Tarihli, 510.1.625 Sayılı Yazı; 10.05.1972 Tarihli, 510.189 Sayılı Yazı; 18.05.1972 Tarihli, 510.58629 Sayılı Yazı; 22.04.1972 Tarihli, 510.1.52? Sayılı Yazı; 29.06.1972 Tarihli, 510.1.737 Sayılı Yazı; 06.04.1972 Tarihli, 510.1.524 Sayılı Yazı; 28.03.1972 Tarihli, 510.55271 Sayılı Yazı; 08.06.1973 Tarihli, 510.1.676 Sayılı Yazı; 31.05.1973 Tarihli, 510.1.631 Sayılı Yazı; 30.05.1973 Tarihli, 510.61136 Sayılı Yazı; 28.05.1973 Tarihli, 510.60880 Sayılı Yazı; 27.05.1973 Tarihli, 510.58314 Sayılı Yazı; 19.04.1973 Tarihli, 510.1.456 Sayılı Yazı; 28.04.1973 Tarihli, 510.54759 Sayılı Yazı).

4.3.4. Sınavlar. Her dönem sonunda, Okul idaresi ile öğrencilerin kayıtlı olduğu bölümlerin yönetim birimleri arasında öğrencilerin notlarıyla ilgili yazışmalar gerçekleşmiştir. Fakültedeki bölümlerin yapmış olduğu sözlü veya yazılı sınavların

sonuçlarını, öğrenci takibinin sağlıklı yürütülebilmesi için, Yüksek Öğretmen Okuluna bildirmeleri gerekli görülmüştür (MFV, MD-I, 1927).

1925 Yüksek Muallim Mektebi Talîmât-nâmesine göre, sınavlarda öğrencilerin altıdan aşağı not almaları başarısızlık olarak görülmüştür. Öğrenciye Okulunu iki dönem uzatma hakkı tanınmıştır. Üçüncü dönemde derslerinden başarısız olanların, Okul ile ilişkisinin kesilmesi kararlaştırılmıştır. Bu durumda öğrenciler, Okulun kendileri için yaptığı masrafları geri ödemek zorunda kalmışlardır (MFV, MD-I, 1927).

1927 senesinde yapılmış olan Yüksek Muallim Mektebi Lisân, Mezuniyet İmtihanları Hakkında Talîmât-nâmeye göre, öğrencinin üniversitedeki derslerini bitirdikten sonra sözlü ve yazılı olmak üzere iki mesleki yeterlilik sınavı düzenlenmiştir. Yazılı sınavda adayın kendi alanıyla ilgili eğitim-öğretim mevzuları üzerine bir ödev hazırlaması istenmiştir. Yazılması düşünülen konunun ise terbiye ve usûl-i tadrîs öğretmenleriyle beraber belirlenmesi uygun görülmüştür. Bu ödevin, üniversitedeki sınavların bitiminden en geç bir ay sonra Okula verilmesi ve ondan sonra sözlü sınava geçilmesi planlanmıştır. Mesleki yeterlilik sınavının da puanı olmamakla birlikte sınavdan iki kez başarılı olamayanların Okul ile ilişkisine son verilmesi kararı burada da geçerli kılınmıştır (BCA, 180.09.0.0/75.369.1; MFV, MD-I, 1927).

1925 Talîmât-nâmesinde Okulun öğrencilerinin alan derslerini bitirdikten sonra staj dönemine geçebilmeleri için mezuniyet rûusu sınavına tâbi tutulacağı belirtilmiştir. 1927 senesinde yapılmış olan Talîmât-nâmede ise çok net bir şekilde yer almasa bile, anlaşıldığı kadarıyla bahsi geçmiş olan mesleki yeterlilik sınavı, alan derslerini bitiren öğrencinin staj dönemine geçebilmesi için alması gereken mezuniyet rûusu sınavıdır (BCA, 180.09.0.0/75.369.1; MFV, MD-I, 1927).

1925 ve daha sonra yapılmış olan talîmât-nâmelerin hepsi, 1940 Talîmât-nâmesi ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. 1940 Talîmât-nâmesinde, sınav ile ilgili detaylar

verilmemiştir. Fakat yukarıda bahsi geçtiği gibi, son senenin staj dönemi olarak nitelendirilmesi ve staj dönemine geçişi sağlayacak olan mezuniyet rüûsu gibi uygulamalar kaldırılmıştır (MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

1955 Yönetmeliğinde ise öğrencilerin Yüksek Öğretmen Okulu meslek derslerinde yapmış oldukları ders uygulamalarına, laboratuvar, seminer ve diğer çalışmalarına göre, öğretmenlerin on üzerinden not vermesi kararlaştırılmıştır. Başarı ölçütü ise ikinci dönemde almış olunan notun beşten aşağı olmaması ve iki dönemin ortalamasının dahi beşten az olmaması olarak planlanmıştır. Ortalamalarda buçuk ve üzeri küsuratlar bir üst sayıya tamamlanmıştır. Başarısız olan öğrenciye ekim ayının son haftası içerisinde bir bütünleme sınavı hakkı verilmiştir. Burada da beşten az not alanlar, o yılki öğrenim planını gerçekleştirmemiş sayılmıştır (YÖÖY, 1955).

1972 Yönetmeliğinde yukarıdakine benzer uygulamaların tanımlanmasının yanında, sınav işlerine biraz daha detay getirilmiştir. Yönetmelikte meslek derslerinin sınavlarının dönem sonunda yapılmasının bilgisi verilmiş, dönem içerisinde yapılmış olan yoklamalar ve verilmiş olan ödevlerin notlarının da sınav notuna eklenmesinde sakınca görülmemiştir. Bir öğrencinin her ders için en çok dört defa sınava girmesine izin verilmiştir. Meslek derslerinin sınavlarının haziran, ekim ve şubat aylarında yapılması tasarlanmıştır. Ancak müdürün uygun görmesi durumunda, bu takvimin değiştirilmesine müsaade edilmiştir (RG, 03.06.1972).

Sınavlar genellikle klasik yapılmıştır. Nadiren çoktan seçmeli sorulardan oluşan sınavlar da gerçekleştirilmiştir. Sınavlara bir buçuk, iki veya iki buçuk saatlik süreler tanınmıştır (ÇEA, bkz. Sınav Evrakları Dosyaları). Sınav sorularının hazırlanması için ise, istisnalar hariç (ÇEA, 05.02.1973 Tarihli Eğitim Psikolojisi Sınavı), genelde üç kişilik komisyonlar oluşturulmuştur. Bu komisyonda genelde dersin öğretmeni, Okul müdürü ve diğer meslek dersi öğretmeni yer almıştır. Her komisyonun başkanlığını Okul müdürü

yapmıştır. Sınavlar yüz puan üzerinden değerlendirildiği gibi, on puan üzerinden değerlendirilen sınavlar da olmuştur. Sorulan sorular genelde dört beş civarında olup detaylı anlatılması istenen uzun konuları kapsamıştır (ÇEA, bkz. Sınav Evrakları Dosyaları).

Özel öğretim yöntemleri dersinde teorik ve uygulama sınavı yapılmıştır. Teorik sınavlar yazılı şeklinde, uygulama çalışmaları ise okulun ilgili meslek dersleri öğretmenleri ve branş öğretmenleriyle birlikte değerlendirilerek yapılmıştır. Uygulamada başarısız olanlara belirli bir süre daha okulu uzatma hakkı tanınmış, tekrardan başarısızlık halinde öğrenciye okulda yatılı olarak kalmadan bütünleme hakkı verilmiştir (ÇEA, 03.02.1975 Tarihli Türk Dili Özel Öğretimi Sınavı; 03.02.1975 Tarihli Tarih Özel Öğretimi Sınavı; 06.02.1975 Tarihli Coğrafya Özel Öğretimi Sınavı; 22.02.1974 Tarihli Kimya-Fizik Fen Özel Öğretimi Sınavı; 07.06.1973 Tarihli Matematik-Fizik Fen Öğretimi Sınavı; 07.06.1974 Tarihli Matematik-Astronomi Fen Öğretimi Sınavı; 11.06.1974 Tarihli Fizik-Kimya Fen Öğretimi Sınav Evrakları Dosyaları; RG, 03.06.1972).

4.3.4.1. Yabancı dil derslerinin sınavları. 22 Haziran 1927 tarihinde lisân ve mezuniyet sınavları ile ilgili bir Talimâtname yayımlanmıştır. Bu Talimâtname, yabancı dil sınavlarının üniversitede yapılması ve öğrencinin üniversitedeki diğer derslere girebilmesi için dil sınavına girmiş olması şartını getirmiştir. Dil sınavı, öğrencinin kendi alanı ile ilgili sınav heyetinin belirleyeceği yabancı dilde yazılmış bir eserden üç sayfadan aşağı olmamak üzere yapılması istenen çeviri ile mümkün olmuştur. Üniversitedeki öğretim elemanlarına ek olarak dil sınavı jürisi içerisinde Okulun müdürü veya müdür yardımcısı, lisân öğretmeni de yer almıştır. Bu sınavda öğrencinin dil bilgisi yeterli görüldüğü takdirde, üniversite sınavlarına girmesine izin verilmiştir. Dil sınavları puanlanmamış, geçti-kaldı şeklinde uygulanmıştır. İki kez dil sınavından geçemeyenler, atılma ile karşı karşıya kalmışlardır. Yabancı dil sınavlarına azami üç saat süre ayrılmıştır. Dil sınavları üniversitede yapılmış olmasına rağmen, yabancı dil derslerinin görülmesi konferanslar halinde yapılması kaydıyla

Yüksek Öğretmen Okuluna bırakılmıştır (BCA, 180.09.0.0/75.369.1; MFV, MD-I, 1927). Ancak İstanbul Üniversitesi bünyesinde Yabancı Diller Yüksekokulunun kurulması ile birlikte Okul öğrencilerinin dil derslerinin orada alınması kararlaştırılmıştır (MV, BMS, 1939).

Yabancı dil yeterliliğini sağlamak, öğrencilerin öğrenim planlarında yer almıştır. Yabancı Diller Yüksekokulu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine bağlı olarak eğitim-öğretimini sürdürmüştür. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri, yabancı dil derslerini daha önce Okullarında alırken Yabancı Diller Yüksekokulu açıldıktan sonra Üniversite bünyesinde almaya başlamışlardır (BCA, 180.09.0.0/75.369.1; MFV, MD-I, 1927; MV, BMS, 1939). Yüksek Öğretmen Okulu, hem öğrencilerin fakültelerinin hem de yabancı dil öğretimlerinin harçlarını karşılamıştır. Bu harçlar, 1960 senesinde genellikle 10-15 lira arasında değişmiştir (ÇEA, 08.09.1960 Tarihli, 510.1-1898 Sayılı Yazı; 30.09.1960 Tarihli, 510.1-2156-57-58 Sayılı Yazılar).

Öğrenciler Yüksekokula alınmadan önce ağustos ve eylül ayı içerisinde muafiyet sınavına alınmışlardır. Buradaki başarılarına göre ya sınavlardan muaf olabilmişler ya da seviyelerine uygun kurlara dahil edilmişlerdir. Muafiyetler hem yazılı hem de sözlü olmak üzere iki ayrı sınav olarak yapılmıştır (ÇEA, 01.09.1960 Tarihli, 510.1-500 Sayılı Yazı; 02.09.1960 Tarihli, 510.1-1912 Sayılı Yazı).

Dördüncü dönem sonuna kadar yabancı dil dersini verememiş olan öğrencinin ilişkisi kesilmiştir (ÇEA, 18.11.1965 Tarihli Duyuru). Bu nedenle ilişkisi kesilmiş olan bazı öğrenciler zor durumlarda kalmış, okulda barınmak için tekrar dilekçe vermişlerdir (ÇEA, 12.10.1961 Tarihli, 510.1-2247 Sayılı Yazı).

Derslerin Yabancı Diller Yüksekokulunda verilmiş olmalarına rağmen, öğrencilerin alanlarındaki yabancı kaynakları okumalarını ve bu derslerden başarılı bir şekilde geçmelerini sağlamak amacıyla yabancı dil derslerini takviye etmek üzere Yüksek Öğretmen

Okulunda Fransızca, Almanca ve İngilizce kursları açılmıştır. Bu kurslar, akşam saatlerinde veyahut hafta sonu olarak planlanmıştır. Okulun öğretmenlerine de bu kursları idare etme görevi verilmiştir (ÇEA, 08.04.1969 Tarihli Duyuru; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.3.5. Öğrenim planları. Yönetmeliklerce Yüksek Öğretmen Okulu idaresi tarafından her ders yılı başında, öğrencilerin alan derslerini görecekları yüksekokul ve fakültelerin idareleriyle temas kurarak her öğrenci için sene içerisinde takip edilmesi gereken öğrenim planlarının hazırlanması kararı alınmıştır. Böylece öğrenciler kendilerine verilmiş olan planı gerçekleştirmekle yükümlü tutulmuşlardır (MFV, MD-I, 1927; RG, 03.06.1972; MV, TD, 2/57, 12.02.1940; 3/87, 09.09.1940; YÖÖY, 1955).

Disiplin cezasıyla Okuldan uzaklaştırılan öğrenci, planını gerçekleştirme fırsatı bulamamıştır. Bunun dışında sınavlara giremeyen veya sınavlarda başarısız olanlar da planlarını gerçekleştirememişlerdir. Planları gerçekleştiremeyenlere, tazminat kovuşturması yapılmıştır. Öğrencinin sınava girmemesi veya sınavlarda başarısız olması konusunda sadece önemli mazeretler kabul görmüştür. Hastalık önemli bir mazeret olarak kabul edilmiştir. Yalnız bu mazerete bir sınır getirilmiştir (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 2/57, 12.02.1940; 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Hastalık dışındaki durumlarda öğrenim planını gerçekleştirmeyenler ile ilgili uygulamalar ise Yüksek Öğretmen Okulu idaresini ciddi derecede zorlamıştır. Hasta olmamasına rağmen bir takım sebepler nedeniyle öğrenim planını gerçekleştiremeyenlerin süresi uzatılacak mı, uzatılacaksa ne şekilde olacak, uzatılmazsa uygulama nasıl yapılacak gibi sorular gündeme gelmiştir. Bu durumla ilgili Bakanlıktan çeşitli değişiklikler talep edilmiştir. Bazen de uygulamada anlaşılmayan noktalar olmuş ve Bakanlıktan açıklama yapılması istenmiştir. Özellikle ilişiği kesilmiş olanların senet konuları hakkında, tekrar Okula dönmeleri hususlarında açıklama ve yönetmelik değişikliği talep edilmiştir (ÇEA,

24.12.1956 Tarihli, 242 Sayılı Yazı; 21.02.1957 Tarihli, 329.10 Sayılı Yazı; 07.11.1961 Tarihli, 510-1-2498 Sayılı Yazı; 16.11.1961 Tarihli, 286 Sayılı Yazı).

Okulun ilk uygulamalarında, hastalık dolayısıyla planlarını gerçekleştiremeyenlere mazeret olarak bir dönem uzatma hakkı verilmiştir. Daha fazla mazeret izni ise Bakanlığın yetkisine bırakılmıştır. Böyle durumların ise öğrencinin dosyası ve siciline işlenmesi münasip görülmüştür (MFV, MD-I, 1927).

Üniversite tarafından Bakanlığa sunulan bir raporda, öğrencilerin sadece hastalık gibi önemli mazeretler değil, aynı zamanda çeşitli sebepler dolayısıyla sınavlarına çalışamayanların da uzatma hakkından yararlanması ve gerekirse bu öğrencilerden iâşelerini karşılamak için ücret alınması talep edilmiştir. Hatta bu durumda olanların Üniversite müderrislerinin merhamet ve şefkatlerini celbe çalıştıkları yönünde şikâyetle bulunulmuştur (BCA, 180.09.0.0/75.369.1). Fakat Okulun uygulamalarına bakıldığında, Üniversitenin bu teklifinin kabul görmediği anlaşılmıştır (MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

1940 Yönetmeliğinde eğer öğrenci sağlık durumundan dolayı derslerine devam edemez ve devamsızlığı 2/3'ü geçer ise kendisine bir sömestr daha müsaade edilmiştir. Öğrencinin devamsızlığı diğer dönemlerde de devam ederse, ilişik kesme işleminin yapılması istenmiştir (MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

1954 Yönetmeliğinde ise hastalık dolayısıyla planını gerçekleştiremeyenlere, daha önceki yönetmeliklerden farklı olarak, azami bir yıllık ek süre tanınmıştır. Bu süre aşıldığı takdirde hastalık durumu geçerli sebep olmaktan çıkarılmış ve ilişik kesme işlemi uygulanmak üzere karar alınmıştır. Doktor raporuna dayanılarak hasta olan öğrencinin öğrenim planında müdür tarafından gerekli değişiklikler yapılmasına da izin verilmiştir. Ayrıca öğrenim planını gerçekleştirilmeyip ilişiki kesilenlerin bir defa olmak şartıyla dilekçe vermeleri ve hazırlayacakları planı uygulamaları koşuluyla okula geri dönmelerine izin

verilmiştir. Bu gibi durumlarda öğrenciden tekrar taahhüt ve senet alınmaya lüzum görülmemiştir (YÖÖY, 1955).

1955 yılında, Yüksek Öğretmen Okulu Yönetmeliğinde ufak bir değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikle birlikte, son sınıftan başka bir sınıfta iken öğrenim planına dahil olup ilgili fakülte veya yüksekokulda okunan ve sınavı başarılmadığı halde dönem geçmeye engel teşkil etmeyecek olan en çok iki dersin ve meslek derslerinden birinin sınavına girmemek ya da girip başarısız olmak sebebiyle öğrenim planının bir kısmının gerçekleştirilmeyecek olunması durumunda, öğrencinin eksik kalmış olan derslerini ertesi yılın öğrenim planıyla gerçekleştirmesine izin verilmiştir (ÇEA, 24.12.1956 Tarihli, 242 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu idaresi tarafından 1957 senesinde, öğrenim planlarını başaramayanlar ile ilgili nasıl bir uygulama yapılması gerektiği konusunda Bakanlığa danışılmıştır. Bakanlık, öğrenim planını gerçekleştiremeyip ilişkisi kesilmiş ve dilekçe ile müracaat edip tekrar Okula dönmüş olan öğrencilerin planlarında sadece başarısız olduğu derslerin alınmasını yeterli görmüştür. Fakat öğrencinin bir sonraki dönemde kayıt yenileyebilmesi için kendisine verilmiş olan planın tamamen gerçekleştirilmesi istenmiştir. Bakanlık bu durumlarda kaydı yenilenmiş olan öğrencilerin Okula ilk başladıkları tarihin dikkate alınıp Okullarının uzatılmaması yönünde talimât verilmiştir. Aksi takdirde öğrencinin ilişkisinin bir daha kesilmesi istenmiştir (ÇEA, 21.02.1957 Tarihli, 329.10 Sayılı Yazı).

Öğrenim planı ile ilgili değişiklikler sadece hastalık durumları için geçerli tutulmuştur (YÖÖY, 1955). Fakat zaruri durumlarda bu kuralın dışına çıkıldığı görülmüştür. Pratikte yönetmeliğin dışına çıkılmasının sakıncalı olduğunun belirtilmesine rağmen, 1960 senesinde üniversitelerin ve kitaplıkların kapalı olması neticesinde tezini yazamamış olan altı öğrencinin dilekçeleri dikkate alınmış ve bu süreçte yapamadıkları tezleri için ek süre

tanınmıştır. Bu durum öğrencilerin ekim dönemlerindeki sınavlarına girmesini engellemiş olduğundan, onların istekleri doğrultusunda kış dönemi sınavlarına kadar Okulda kalmaları için öğrencilere süre verilmiştir (ÇEA, 07.09.1960 Tarihli, 510.1-1868 Sayılı Yazı; 13.09.1960 Tarihli, 122.(10)2-9709 Sayılı Yazı).

Öğrenim planının gerçekleştirilmesi konusu ile ilgili Okul ve Bakanlık arasında sürekli bir yazışma trafiği gerçekleşmiştir. Okul yönetimi, bu konuda daha fazla yetki istemiştir. Okulun bir talebinde fen bölümlerine öğrenci bulmakta zorlanıldığı, bu bölümlerin okunmasının zor olduğu, bu yüzden çok sıkı kurallar silsilesiyle öğrencilerin okulla ilişkisi kesilme uygulamalarının sayıları az olan fen bölümü öğrencilerini daha da azaltacağı belirtilmiş ve öğrenim planının uygulanmasıyla ilgili Okulun öğretmenler kuruluna daha fazla yetki verilmesi istenmiştir (ÇEA, 07.11.1961 Tarihli, 510-1-2498 Sayılı Yazı).

Okulun isteği doğrultusunda yönetmelikte bir değişiklik daha yapılmıştır. 1961 senesinde yapılmış olan değişiklikte, hastalık dışındaki bir sebeple planını gerçekleştirilmeyenlerin dilekçeleri üzerine öğretmenler kurulunun uygun görmesi durumunda tekrar Okula dönmelerine dair yeni bir madde eklenmiştir. Bu yeni kararda öğrenciye iki dönem Okulu uzatma hakkı tanınmış, bu hak neticesinde daha önceki talimâtlarda gerekli görülmemesine rağmen, yeni bir senet alınmasına gerek görülmüştür. Eğer öğretmenler kurulu tarafından öğrenim durumunun uzamaması öngörülüyorsa senet talep edilmemiştir. Burada öğretmenler kurulu biraz daha yetkilendirilmiştir (ÇEA, 16.11.1961 Tarihli, 286 Sayılı Yazı).

Öğretmenler kurulu, öğrenim planı ile ilgili olan yönetmeliklerdeki ilişik kesme maddesinin esnetilmiş olması ile beraber maddeyi yürütmekte çeşitli kriterler belirlemiştir. Planını gerçekleştirilmeyen öğrencilerin fakültelerine, Okul müdürü imzasıyla cevaplandırılması istenen sorular yöneltilmiştir. Bu soruların içeriğinde öğrencinin planı

yerine getirmek için çaba gösterip göstermediği, bir dönem için seminer ve tez çalışmasına devam etme zorunluluğunun olup olmadığı, mezuniyet tezini gerçekleştirme durumuna gelenlerin bu sebeple fakültede kalmasının zorunlu olup olmadığı, bir dönemde planı gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği gibi ifadeler yer almıştır. Verilmiş olan cevaplara göre, öğretmenler kurulunca, öğrencilere Okullarını uzatma hakkının verilip verilmemesi dair kararlar alınmıştır (ÇEA, 19.03.1964 Tarihli, 510.1-579 Sayılı Yazı; 06.04.1964 Tarihli Öğretmenler Kurulu Toplantısı).

1972 Yönetmeliğinde ise Yüksek Öğretmen Okulu öğretmenler kuruluna daha önce kademe kademe verilmiş olan yetkiler, aynı şekilde geçerli sayılmıştır. Hastalık dışındaki bir mazeret nedeniyle planlarını gerçekleştirmeyenlere Okula dönme hakkı tanınmaya devam edilmiştir. Fakat böyle bir duruma, öğrencinin dönem uzatmaması şartıyla müsaade edilmiştir (RG, 03.06.1972). Böylelikle 1961 senesinde hastalık dışında öğrenim planlarını gerçekleştirmeyenlere verilmiş olan iki dönem uzatma hakkı kaldırılmıştır (ÇEA, 16.11.1961 Tarihli, 286 Sayılı Yazı).

1974 yılında Yönetmeliğin öğrenim planıyla ilgili maddelerinde değişiklik yapılarak 1961 yılındaki uygulamaya dönülmüştür. 1961 senesinde hastalık dışındaki sebepler dolayısıyla öğrenim planını gerçekleştiremeyenlere öğretmenler kurulu kararı ile süre uzatımı verilmiştir. Süresi uzatılmış olan öğrencilerden ise, 1961 senesindeki değişiklikteki gibi, yeni bir yüklenme ve kefalet senedi alınması kararlaştırılmıştır (RG, 28.05.1974).

Öğrencilerden gerçekleştirmesi beklenen öğrenim planları, fakültelerindeki ve Okuldaki derslerinden oluşturulmuştur (MFV, MD-I, 1927; RG, 03.06.1972; MV, TD, 2/57, 12.02.1940; 3/87, 09.09.1940; YÖÖY, 1955). Aşağıda bölüm bazında bir öğrencinin uyması gereken planlar verilmiştir (ÇEA, Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenim Planları, 25.11.1963 Tarihli Yazı ve Ekleri).

Tablo 11

Sosyal Bölümler Öğrenim Planı

Edebiyat	
<u>Dönem</u>	<u>Plan</u>
1-2	1-Ara sınavları geçmek 2-Eğitim psikolojisi sınavını geçmek 3-Yabancı dil kurlarına katılmak
3-4	1-Yabancı dil muafiyeti elde edilememişse kurlara devam etmek ve yabancı dil sınavlarına girmek 2-Eğitim sosyolojisi sınavını geçmek 3-Seçilmiş olan sertifikalara devam etmek
5-6	1-Genel öğretim metodu sınavını vermek 2-Seçilmiş olan sertifikalardan en az birisinin sınavını geçmiş olmak 3-Yabancı dil sınavlarını geçmek 4-Tekst sınavını geçmek
7-8	1-Maârif teşkilatı ve idare sınavını geçmek 2-Devrim tarihi sınavını geçmek 3-Uygulamayı başarmak 4-İkinci, üçüncü sertifika ve tezli sertifikayı başarmak
Felsefe	
<u>Dönem</u>	<u>Plan</u>
1-2	1-Hazırlık sınavını geçmek 2-Eğitim psikolojisi sınavını geçmek 3-Yabancı dil kurlarına katılmak
3-4	1-Yabancı dil muafiyeti elde edilememişse kurlara devam etmek ve yabancı

	dil sınavlarına girmek
	2-Eğitim sosyolojisi sınavını geçmek
	3-Seçilmiş olan sertifikalara devam etmek
5-6	1-Genel öğretim metodu sınavını vermek
	2-Sistemik felsefe veya felsefe tarihi sertifikalarından birini başarmak
	3-Yabancı dil sınavlarını geçmek
7-8	1-Maârif teşkilatı ve idare sınavını geçmek
	2-Uygulamayı başarmak
	3-Devrim tarihi sınavını geçmek
	4-Üçüncü sertifika ve tezli sertifikayı başarmak

Pedagoji

<u>Dönem</u>	<u>Plan</u>
1-2	1-Ara sınavları geçmek
	2-Eğitim psikolojisi sınavını geçmek
	3-Yabancı dil kurlarına katılmak
3-4	1-Yabancı dil muafiyeti elde edilememişse kurlara devam etmek ve yabancı dil sınavlarına girmek
	2-Eğitim sosyolojisi sınavını geçmek
	3-Çocuk psikolojisi, pedagoji, sosyoloji ve psikoloji sertifikalarına devam etmek
5-6	1-Genel öğretim metodu sınavını vermek
	2-Seçilmiş iki sertifikanın sınavını geçmek
	3-Yabancı dil sınavlarını geçmek
7-8	1-Maârif teşkilatı ve idare sınavını geçmek
	2-Uygulamayı başarmak

- 3-Devrim tarihi sınavını geçmek
4-Üçüncü sertifika ve tezli sertifikayı başarmak

Tarih

Dönem **Plan**

- 1-2 1-Hazırlık sertifikasını vermek
2-Eğitim psikolojisi sınavını geçmek
3-Yabancı dil kurlarına katılmak
- 3-4 1-Yabancı dil muafiyeti elde edilememişse kurlara devam etmek ve yabancı dil sınavlarına girmek
2-Eğitim sosyolojisi sınavını geçmek
3-Seçilmiş olan sertifikalara devam etmek
- 5-6 1-Genel öğretim metodu sınavını vermek
2-Seçilmiş olan sertifikalardan en az birisinin sınavını geçmiş olmak
3-Yabancı dil sınavlarını geçmek
- 7-8 1-Maârif teşkilatı ve idare sınavını geçmek
2-Uygulamayı başarmak
3-Devrim tarihi sınavını geçmek
4-Üçüncü sertifika ve tezli sertifikayı başarmak

Coğrafya

Dönem **Plan**

- 1-2 1-Ara sınavı vermek
2-Eğitim psikolojisi sınavını geçmek
3-Yabancı dil kurlarına katılmak
- 3-4 1-Yabancı dil sınavını vermek
2-Eğitim sosyolojisi sınavını geçmek

- 3-Umûmi coğrafya sertifikasına devam etmek
- 5-6 1-Genel öğretim metodu sınavını vermek
- 2-Seçilmiş olan sertifikaların ikisinin sınavını geçmek
- 7-8 1-Maârif teşkilatı ve idare sınavını geçmek
- 2-Uygulamayı başarmak
- 3-Devrim tarihi sınavını geçmek
- 4-Üçüncü sertifika ve tezli sertifikayı başarmak

Yabancı Diller

<u>Dönem</u>	<u>Plan</u>
1-2	1-Hazırlık sertifikasını vermek
	2-Eğitim psikolojisi sınavını geçmek
	3-Yabancı dil kurlarına katılmak
3-4	1-Yabancı dil sınavını vermek
	2-Eğitim sosyolojisi sınavını geçmek
	3-Seçilmiş olan sertifikalara devam etmek
5-6	1-Genel öğretim metodu sınavını vermek
	2-Seçilmiş olan sertifikalardan en az birisinin sınavını geçmiş olmak
7-8	1-Maârif teşkilatı ve idare sınavını geçmek
	2-Uygulamayı başarmak
	3-Devrim tarihi sınavını geçmek
	4-Üçüncü sertifika ve tezli sertifikayı başarmak

Sosyal Bölümlerde, ilk iki dönem okutulmuş olan derslerden bir sınav yapılmıştır.

Bu dönemlere ara dönem ya da hazırlık dönemi denilmiştir. Bu öğretim, bir sertifikaya karşılık olmuştur. Yapılmış olan ders, seminer ve çalışmalar toplamda haftalık 12-18 saat

aralığını kapsamıştır. Öğrencinin almış olduğu sertifikalar ise okumuş oldukları bölümlerle alakalı olmuştur. Öğrencinin okuduğu bölümün dersleri, esas sertifikalarını oluşturmuş, bunun yanında başka bölümlerden aldığı dersler yardımcı sertifikaları oluşturmuştur. Öğrenciler, yardımcı sertifikalarını başka bölümlerden seçme hakkına sahip olmuşlardır. Sertifikalar ise günümüzün anabilim dallarına karşılık gelmiştir. Örneğin Felsefe bölümünde, felsefe tarihi sertifikası ve sistematik felsefe sertifikası verilmiştir (RG, 10.08.1961).

Fen bölümlerinin planları sosyal bölümlerden farklı olarak, sertifika alınması değil de kredi alınması şeklinde uygulanmıştır. Aşağıda fen bölümlerinin öğrenim planları verilmektedir (ÇEA, Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenim Planları, 25.11.1963 Tarihli Yazı ve Ekleri).

Tablo 12

Fen Bölümleri Öğrenim Planı

Matematik-Astronomi

<u>Dönem</u>	<u>Plan</u>
1-2	1-Eğitim psikolojisi sınavını geçmek 2-Yabancı dil kurlarına katılmak 3-Aşağıda listesi bulunan ve devam edilmesi gereken derslerden en az 15 kredi almak
3-4	1-Eğitim sosyolojisi sınavını geçmek 2-Yabancı dil sınavını geçmek 2-Listedeki derslerden en az 25 kredi daha alınarak alınmış olan krediyi 40'a çıkarmak
5-6	1-Genel öğretim metodu sınavını vermek 2-Listedeki derslerden en az 20 kredi daha alınarak kredi sayısını 60'a

çıkarmak

- 7-8 1-Maârif teşkilatı ve idare sınavını geçmek
 2-Devrim tarihi sınavını geçmek
 3-Uygulamayı başarmak
 4- Listedeki derslerden en az 40 kredi daha alınarak kredi sayısını 100'e tamamlamak

Alınacak	1-Analitik geometri	9-Tasarı geometri
Derslerin	2-Analiz I	10-Modern geometri
Listesi	3-Denel Fizik	11-Diferansiyel geometri
	4-Analiz II	12-Seminer
	5-Cebir	13-Yıldızlar bilgisi
	6-Diferansiyel geometri	14-Küresel astronomi
	7-Diferansiyel denklemler	15-Planetler sistemi
	8-Fonksiyonlar teorisi	16-100 krediyi sağlamak için gerekli olan diğer seçmeli dersler

Matematik-Fizik

<u>Dönem</u>	<u>Plan</u>
1-2	1-Eğitim psikolojisi sınavını geçmek 2-Yabancı dil kurlarına katılmak 3-Aşağıda listesi bulunan ve devam edilmesi gereken derslerden en az 10 kredi almak
3-4	1-Eğitim sosyolojisi sınavını geçmek 2-Yabancı dil sınavını geçmek 2-Listedeki derslerden en az 20 kredi daha alınarak alınmış olan krediyi 30'a çıkarmak

- 5-6 1-Genel öğretim metodu sınavını vermek
2-Listedeki derslerden en az 30 kredi daha alınarak kredi sayısını 60'a çıkarmak
- 7-8 1-Maârif teşkilatı ve idare sınavını geçmek
2-Devrim tarihi sınavını geçmek
3-Uygulamayı başarmak
4- Listedeki derslerden en az 40 kredi daha alınarak kredi sayısını 100'e tamamlamak

Alınacak	1-Analitik geometri	9-Fonksiyonlar teorisi
Derslerin	2-Analiz I	10-Geometrik optik
Listesi	3-Denel Fizik	11-Termo dinamik
	4-Analiz II	12-Tasarı geometri
	5-Cebir	13-Modern geometri
	6-Diferansiyel geometri	14-Küresel astronomi
	7-Yüksek denel fizik I	15-Diferansiyel geometri II
	8- Yüksek denel fizik II	16-Seminer
		17-100 krediyi sağlamak için gerekli diğer seçmeli dersler

Fizik-Kimya

<u>Dönem</u>	<u>Plan</u>
1-2	1-Eğitim psikolojisi sınavını geçmek 2-Yabancı dil kurlarına katılmak 3-Aşağıda listesi bulunan ve devam edilmesi gereken derslerden en az 15 kredi almak
3-4	1-Eğitim sosyolojisi sınavını geçmek

2-Yabancı dil sınavını geçmek

2-Listedeki derslerden en az 20 kredi daha alınarak alınmış olan krediyi 35'e çıkarmak.

5-6 1-Genel öğretim metodu sınavını vermek

2-Listedeki derslerden en az 25 kredi daha alınarak kredi sayısını 60'a çıkarmak

7-8 1-Maârif teşkilatı ve idare sınavını geçmek

2-Devrim tarihi sınavını geçmek

3-Uygulamayı başarmak

4- Listedeki derslerden en az 40 kredi daha alınarak kredi sayısını 100'e tamamlamak

Alınacak 1-Yüksek matematiğe giriş

9-Atom fiziği

Derslerin 2-Denel fizik

10-Fizik semineri

Listesi 3-Genel kimyaya giriş

11-Metal kimyası

4-Yüksek denel fizik I

12-Atomistik

5-Yüksek denel fizik II

13-100 krediyi sağlamak için gerekli

6-Fiziko-kimyaya giriş

diğer seçmeli dersler

7-Isı teorisi

Çekirdek fiziğinde kullanılan ölçü

8-Teorik-mekanik

aletleri

Çekirdek yapısı

Nötron fiziği

Yüksek denel fizik laboratuvar

Kolleid kimyası

Radyo kimyası

Yörünge tayini

Kimya-Fizik

<u>Dönem</u>	<u>Plan</u>
1-2	1-Eğitim psikolojisi sınavını geçmek 2-Yabancı dil kurlarına katılmak 3-Aşağıda listesi bulunan ve devam edilmesi gereken derslerden en az 15 kredi almak
3-4	1-Eğitim sosyolojisi sınavını geçmek 2-Yabancı dil sınavını geçmek 3>Listedeki derslerden en az 25 kredi daha alınarak alınmış olan krediyi 40'a çıkarmak
5-6	1-Genel öğretim metodu sınavını vermek 2>Listedeki derslerden en az 20 kredi daha alınarak kredi sayısını 60'a çıkarmak
7-8	1-Maârif teşkilatı ve idare sınavını geçmek 2-Devrim tarihi sınavını geçmek 3-Uygulamayı başarmak 4- Listedeki derslerden en az 40 kredi daha alınarak kredi sayısını 100'e tamamlamak
Alınacak	1-Yüksek matematiğe giriş
Derslerin	2-Denel anorganik kimya
Listesi	3-Denel organik kimya
	4-Fiziko-kimyaya giriş
	5-Denel fizik
	6-Metal kimyası
	7-Organik kimya laboratuvar tekniği
	9-Yüzey aktif maddeler
	10-Organik laboratuvar
	11-Elektro-kimyaya veya kataliz atsoppsiyon
	12-Fiziko-kimya
	13-Yüksel denel fizik I
	14-Yüksel denel fizik II

8-Anorganik kimya laboratuvarı 15-100 krediyi sağlamak için gerekli
diğer seçmeli dersler

Tabîye

<u>Dönem</u>	<u>Plan</u>
1-2	1-Eğitim psikolojisi sınavını geçmek 2-Yabancı dil kurlarına katılmak 3-Aşağıda listesi bulunan ve devam edilmesi gereken derslerden en az 15 kredi almak
3-4	1-Eğitim sosyolojisi sınavını geçmek 2-Yabancı dil sınavını geçmek 2-Listedeki derslerden en az 25 kredi daha alınarak alınmış olan krediyi 40'a çıkarmak
5-6	1-Genel öğretim metodu sınavını vermek 2-Listedeki derslerden en az 20 kredi daha alınarak kredi sayısını 60'a çıkarmak
7-8	1-Maârif teşkilatı ve idare sınavını geçmek 2-Devrim tarihi sınavını geçmek 3-Uygulamayı başarmak 4-Listedeki derslerden en az 40 kredi daha alınarak kredi sayısını 100'e tamamlamak
Alınacak	1-Genel botanik I 17-Genetik I +
Derslerin	2-Genel zooloji 18-Genetik II +
Listesi	3-Genel kimyaya giriş 19-Seminer botanik 2 zooloji 6

4-Denel fizik	20-Hayvan fizyolojisi +
5-Ontogenez (omurgasızlar) + ¹	21-100 krediyi sağlamak için gerekli
6-Evolüryon (omurgalılar) +	diğer seçmeli dersler.
7-Kriptogam +	Umûmi jeoloji
8-Bitki fizyolojisi +	Mineroloji
9-Bitki anatomisi (botanik II)	Balıkçılık biyolojisi giriş
10-Bitki anatomisi 5B	Mukayeseli endokrinoloji
11-Hücre Fizyolojisi +	Limnoloji
12-Sitoloji +	Fizyolojik-genetik
13-Bitki morfolojisi +	Omurgalı ontogenezi
14-Histoloji +	Hayvan sitolojisi
15-Genel Botanik (II Sistematik)	Müze tekniği
16-Omurgasız hayvanların	Bitki evolasyonu
sistematigi ve morfolojisi	Su bitkileri biyolojisi
	Zoo coğrafya

Planlarda yıllara göre çok büyük değişiklikler yapılmamıştır. Meslek derslerinin yanında, öğrencilerden fakültelerindeki derslerde yukarıda da bahsi geçtiği gibi, fen bölümleri için kredi uygulaması varken sosyal bölümlerin planları sertifikalar üzerinden yapılmıştır (ÇEA, 04.12.1968 Tarihli, 510.1.1328 Sayılı Yazı; 1972-1973 Burslu Öğrenci Öğrenim Planı; 1975-1976 Burslu-Yatılı Öğrenci Öğrenim Planı). Bu sertifikalar, öğrencilerin fakültelerinde aldıkları alan derslerini içermiştir (Bayata, 2011). Fen bölümlerinde ise derslerin kredi sayıları dikkate alınmıştır (RG, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Öğretim ve İmtihan Yönetmeliği, 26.01.1963).

¹ ‘+’ işareti taşıyan dersler Botanik ve Zooloji öğrencileri için farklı olabilir (ÇEA, Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenim Planları, 25.11.1963 Tarihli Yazı ve Ekleri).

Bursluluk sistemine geçildiğinde, yatılı ve bursluların planlarında ciddi farklılıklar olmuştur. Burslu ve yatılı öğrencilerin planları karşılaştırıldığında, burslu öğrenciler için Yüksek Öğretmen Okulu bir yurt konumunda kalmıştır. Yatılı öğrenciler klasik öğrenim planını uygulamak zorundayken bursluların meslek dersleri Yüksek Öğretmen Okulu planlarından çıkarılmıştır. Aşağıda burslu ve yatılı öğrencilerin öğrenim planları hakkında bilgi verilmektedir (ÇEA, 1972-1973 Burslu Öğrenci Öğrenim Planı; 1975-1976 Burslu-Yatılı Öğrenci Öğrenim Planı).

Tablo 13

1972-1973 Burslu Öğrencilerin ve 1975-1976 Burslu-Yatılı Öğrencilerin Öğrenim Planları

Burslu ve Yatılı Öğrenciler	
Fen Fakültesi (120 Kredi)	1-2. Dönem sonunda en az 16 kredi almak 3-4. Dönem sonunda en az 40 kredi almak ve 1-2. Dönem derslerinin tamamını vermiş olmak 5-6. Dönem sonunda en az 65 kredi almak
Kimya Fakültesi (100 Kredi)	1-2. Dönem sonunda en az 20 kredi almak 3-4. Dönem sonunda en az 35 kredi almak 5-6. Dönem sonunda en az 60 kredi almak
Edebiyat Fakültesi Tarih, Coğrafya ve Kütüphanecilik	1-2. Dönem sonunda hazırlık öğretim sertifikası alınacak 5-6. Dönem sonunda iki yardımcı sertifikanın en az birisi alınacak
Edebiyat Fakültesi Türk dili ve Edebiyatı, Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji ve Sanat Tarihi	1-2. Dönem sonunda ara imtihan başarılacak 5-6. Dönem sonunda üç yardımcı sertifikanın en az ikisi alınacak

Bütün Yatılı Öğrenciler	1-2. Dönem sonunda eğitime giriş başarılacak
	3-4. Dönem sonunda dört meslek dersinden en aşağı ikisi alınacak
	5-6. Dönem sonunda dört meslek dersinden en aşağı ikisi alınacak
	7-8. Dönem sonunda bir seçmeli meslek dersi ve özel öğretim bilgisi alınacak

4.3.6. Ders kitapları. Yüksek Öğretmen Okulu öğretmenleri, derslerini işlerken belirli kitaplardan faydalanmışlardır. Bu kitaplar ile ilgili bilgiye, İzmir Yüksek Öğretmen Okulu ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu arasındaki bir yazışmadan ulaşılmıştır. İzmir Yüksek Öğretmen Okulu açıldığında, Yüksek Öğretmen Okulu işleyişinde tecrübesiz olduğundan, Okul ile ilgili çeşitli konularda İstanbul Yüksek Öğretmen Okuluna danışılmıştır (ÇEA, 28.09.1967 Tarihli, 510/837 Sayılı Yazı). Bu konulardan biri de eğitim-öğretim olmuştur. İzmir Yüksek Öğretmen Okulu yeni kurulduğundan özellikle eğitim dersleri konusunda tecrübesiz olduğunu belirtip İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunun hangi kaynakları takip ettiğini sormuştur. İstanbul'dan ise Milli Eğitim Bakanlığı yayınlarından ve öğretmen kitaplığı serisinden olan eğitim kitapları tavsiye edilmiştir (ÇEA, 01.12.1967 Tarihli, 316-1005 Sayılı Yazı ve Ekleri).

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu öğretmenleri, eğitim psikolojisi dersi için Herbert Sorenson'un Gültekin Yazgan tarafından çevrilmiş eserinden, Vedide Baha Pars, Hüsnü Cırtılı, Mithat Enç ve Turhan Oğuzkan'ın yazmış olduğu 'ilk öğretmen okulları için' diye not düşülmüş olan eserden ve Ömer Mart'ın eserinden yararlanmışlardır. Genel öğretim metotlarında ise çok çeşitli kaynaklardan yararlanmışlardır. Lise ve ortaokul müfredatından, tebliğler dergisi koleksiyonundan, lise ve ortaokullar yönetmeliğinden ayrıca 'Genel

Öğretim Metodu I ve II' adlı Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosunun basmış olduğu kitaptan, 'Genel Öğretim Metodu' adı altındaki Nihat Adil Erkmen, Mühip Kocaçınar ve Hasip Ahmet Aytuna'nın bireysel olarak yazmış oldukları eserlerden ve Aytuna'nın yazmış olduğu 'Metodika' adlı eserden yararlanmışlardır. Teşkilat ve idare dersi için Muvaffak Uyanık ve Suat Gündüzalp'in 'Teşkilat ve İdare' adlı eserinden ve de Selahattin Ortaç'ın 'Milli Eğitimde Teşkilat ve İdare' adlı eserinden faydalanılmıştır (ÇEA, 01.12.1967 Tarihli, 316-1005 Sayılı Yazı ve Ekleri).

Eserlerin içeriklerine bakıldığında, Vedide Baha Pars, Hüsnü Cırıtlı, Mithat Enç ve Turhan Oğuzkan'ın yazmış olduğu ve sadece 'ilk öğretmen okulları için' diye not düşülmüş olan eser, beş bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde gelişim psikolojisi, ikinci bölümde öğrenme psikolojisi, üçüncü bölümde ruh sağlığı, dördüncü bölümde yetişkin psikolojisi ve yetişkinler eğitimi, beşinci bölümde test ve ölçme tekniği konuları yer almıştır. Kitabın ilk iki bölümünü Vedide Baha Pars, üçüncü bölümünü Mithat Enç, dördüncü bölümü Turhan Oğuzkan, beşinci bölümü de Hüsnü Cırıtlı yazmıştır. Bu kitap uzun yıllar öğretmen okullarında okutulmuştur (Binbaşıoğlu, 1999; Pars, Cırıtlı, Enç & Oğuzkan, 1961).

Sorenson'un Gültekin Yazgan tarafından çevrilmiş olan kitabı, yirmi iki bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde insanda tensel büyüme ve gelişme, ikinci bölümde fikirselle büyüme ve gelişme, üçüncü bölümde sosyal büyüme ve gelişme, dördüncü bölümde isteklerimiz, güdülerimiz ve dürtülerimiz, beşinci bölümde heyecanlar, kişilik ve ruh sağlığı, altıncı bölümde ruh sağlığı ve kişiliğin uyumu, yedinci bölümde öğretmenin ruh sağlığı, sekizinci bölümde öğrenme gücünün ölçülmesi, dokuzuncu bölümde zekâ ve öteki niteliklerle bağıntısı, onuncu bölümde öğrenme gücü ve okulda başarı, on birinci bölümde zekâ bakımından görülen ferdi farklılıklara göre ayarlama, on ikinci bölümde kalıtım, çevre ve insan gelişmesi, on üçüncü bölümde öğrenme yoluyla büyüme ve gelişmenin izlediği yol, on

dördüncü bölümde öğrenme ilkeleri, on beşinci bölümde ilgi, dikkat, uyarma ve güdüleme, on altıncı bölümde bellek, hatırlama ve unutma, on yedinci bölümde öğrenmenin transferi ve zihni disiplin, on sekizinci bölümde yorgunluk, uyarıcı kimyasal maddeler, hava şartları ve etkililik, on dokuzuncu bölümde faaliyet ve proje metodu, yaparak ve yaşayarak öğrenme, yirminci bölümde verimli çalışmanın yolları, yirmi birinci bölümde öğrencilerin öğrenme ve başarılarının ölçülmesi, yirmi ikinci bölümde öğrencilerin başarı durumlarının bildirilmesi konuları ele alınmıştır (Sorenson, 1948/1964).

Ömer Mart'ın eğitim psikolojisi eserinde ise eğitim psikolojisine genel bir giriş yapıldıktan sonra birinci bölümde yaratılış ve çevre başlığı altında kişilerin biyolojik yapısı ve çevresel faktörler, ikinci bölümde davranış, davranışın tipleri, ölçütleri, üçüncü bölümde davranışın gelişmesi, fiziksel gelişme, dördüncü bölümde zekâ, zekâ çeşitleri, teorileri, testleri, ırklarda zekâ, beşinci bölümde kişilik, mizaç, karakter, irade, kişiliğin gelişmesindeki etkenler, altıncı bölümde bireysel farklılıklar, yedinci bölümde tepki mekanizması, sinirler, nöronlar, sinapslar, sinir akımı, sinir sistemi yapısı, sekizinci bölümde heyecan, korku, hiddet ve korkunun önlenmesi, cinsel eğilim, dokuzuncu bölümde öğrenme süreçleri, öğrenmenin ne olduğu, önemi, şartlanma, onuncu bölümde öğrenme kanunları, on birinci bölümde öğrenmede ilerleme, on ikinci bölümde hatırlama ve unutma, on üçüncü bölümde eğitimde transfer gibi konular yer almıştır (Mart, 1953).

Muhip Kocaçınar'ın yazmış olduğu Genel Öğretim Metodu dersi kitabı için 'eğitim enstitüleri ve ilk öğretmen okulları için hazırlanmıştır' bilgisi verilmiş olsa da Yüksek Öğretmen Okulu öğretmenleri de bu eseri kaynak olarak kullanmayı tercih etmiştir. Bu kitapta bölümlenme yapılmamış, konular başlıklar halinde ele alınmıştır. Kitapta öğretim programları, öğretim metotları, teknikleri, ders ve günlük programların cetvelleri, eğitsel kollar, öğrenme çevresi, öğretmenin nitelikleri ve sınavlarla ilgili konular ele alınmıştır (Kocaçınar, 1969).

Hasip Ahmet'in Metodika adlı eseri, diğer eserlere göre daha eski yıllarda yazılmıştır. Bu eserde derslerin nasıl işlenmesi gerektiği yönünde usûller ortaya konmuştur (Hasip Ahmet, 1931). Cumhuriyet'in ilk yıllarına ait bir eser olduğundan Metodika'da Osmanlı'nın izlerini görmek mümkündür. Bahsi geçmiş olan derslerin bir kısmının, İzmir Yüksek Öğretmen Okulunun tavsiye istediği yıl olan 1967 tarihinde geçerliliğini yitirmiş olmasının yanında eserde, Türkçe, tarih, coğrafya, yabancı dil, matematik, fizik, geometri gibi Yüksek Öğretmen Okulunu ilgilendirecek derslerin öğretim metotları da ele alınmıştır. Ayrıca Hasip Ahmet'in Metodikasından başka Genel Öğretim Metodu adlı iki ciltlik bir eserden de yararlanılmıştır (Hasip Ahmet, 1931). Bu eserde Metodika'da dahil olmayan konulara yer verilmiştir (Binbaşoğlu, 1999).

Teşkilat ve idare dersi için lise ve ortaokul yönetmeliği ve tebliğler dergisinin yanı sıra Selahattin Ortaç tarafından yazılmış olan Milli Eğitimde Teşkilat ve İdare kitabı takip edilmiştir. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunun, İzmir Yüksek Öğretmen Okuluna göndermiş olduğu yazıda, Fuat Gündüzalp ve Muvaffak Uyanık'ın yazmış oldukları Teşkilat ve İdare kitabı da tavsiye edilmiştir. Lakin bu kitap ilk öğretmen okulları ikinci devre üçüncü sınıfları için hazırlanmış ve içeriğinde ilkokullar teşkilatıyla ilgili yönetmelikler, ilk öğretmen okuluna yönelik bilgiler ve Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili çeşitli bilgiler yer almıştır (Gündüzalp & Uyanık, 1962). Bu kitabın tavsiye edilmesi, doğrudan liselerle alakalı olmasa da, öğrencilerin ilkokullar ile ilgili teşkilatlardan da az çok bilgi edinmesi amacını taşımış olabilir.

Selahattin Ortaç'ın eserinde ise iç kapak kısmında ilk öğretmen, yüksek öğretmen okulu, eğitim enstitüleri için hazırlanmış olduğu bilgisi verilmiştir. Gündüzalp ve Uyanık'ın eserine göre daha kapsamlı olan bu eserin birinci bölümünde teşkilat ve idare dersinin önemi ve meslek mevzuatı, ikinci bölümünde ilköğretim ile ilgili mevzular, çeşitli ülkelerdeki öğretim süreleri, öğretim yaşları ve kısa tarihçeleri, üçüncü bölümünde okullarda devam ve

devamsızlık ile ilgili hususlar, mevzuatlar, dördüncü bölümünde hastalık raporları ve izinler, beşinci bölümünde milli eğitim mensupları ve öğretmenlerin terfi işleri, altıncı bölümünde öğretmenlerin disiplin işleri, taltif ve cezalandırma ile ilgili hukuki yollar dahil bütün süreçler, yedinci bölümünde öğretmen kaynakları, stajyerlik, sekizinci bölümde okul ve toplumda idarecinin rolü, okul-aile birlikleri, dokuzuncu bölümünde öğretmenler ve devlet memurları kanunu, onuncu bölümünde il idaresi kanunu, on birinci bölümünde okulda eğitsel kollar, okul kooperatifleri, on ikinci bölümünde Milli Eğitim Bakanlığı merkez ve iller teşkilatı, on üçüncü bölümünde halk eğitimi, on dördüncü bölümünde desimal dosya sistemi, resmi yazışma, on beşinci bölümünde istatistik işleri, on altıncı bölümünde okulun demirbaş eşyası ve ayniyat işleri, on yedinci bölümünde milli eğitim örgütüne ait kaynaklar, resmi gazete, tebliğler dergisi, on sekizinci bölümünde öğretmen ve öğretmen okulu son sınıf öğrencilerine ve halk eğitimcilerine özetlenmiş kılavuz, on dokuzuncu bölümünde ilk öğretmen okulu son sınıfları için konu dağıtım planı konuları işlenmiştir. Bu eserde ilkokul, ortaokul, lise ve diğer kademeleri ilgilendiren konular mevzuatlarıyla ele alınmıştır (Ortaç, 1973). Bu ders için her ne kadar teşkilat yapısı ile ilgili eserler tavsiye edilmişse de yapılmış olan sınavlardan anlaşıldığına göre, dersin içeriğinde eğitim tarihi konuları da yer almıştır (ÇEA, 13.12.1968 Tarihli Yazı; 09.11.1970 Tarihli Teşkilat ve İdare Sınavı; 1969-1970 Haziran Teşkilat ve İdare Sınavı; 12.10.1970, Teşkilat ve İdare Sınavı; 12.11.1971 Teşkilat ve İdare Sınavı; 17.02.1971 Güz Teşkilat ve İdare Sınavı; 1972 Teşkilat ve İdare Sınavı; 20.06.1972 Teşkilat ve İdare Sınavı; 1970-1971 Haziran Teşkilat ve İdare Sınavı; 1971-1972 Eylül Teşkilat ve İdare Sınavı; 25.02.1972 Teşkilat ve İdare Sınavı; 1972 Teşkilat ve İdare Sınavı; 06.02.1973 Maârif Tarihi ve Teşkilatı Sınavı; 1972-1973 Öğretim Yılı Yüksek Öğretmen Okulu Maârif Tarihi ve Teşkilat Dersi Haziran Dönemi Ara Sınavı; 07.06.1973, Maârif Tarihi ve Teşkilatı Sınavı; 27.06.1974 Maârif Teşkilatı Sınavı; 13.02.1978 Tarihli Türk Maârif Teşkilatı Tarihi Sınavı).

4.3.7. Hazırlık sınıfı öğretim ve sınav işleri. Hazırlık sınıfı öğrencilerinin bütün dersleri, Yüksek Öğretmen Okulunda yürütülmüştür. Bu sınıflarda lise edebiyat ve fen kollarının programları uygulanmış ve öğrenciler, lise bitirme sınavlarına hazırlanmıştır. Hazırlık sınıfının ders dönemi 1 Eylülde başlatılmış, 1-15 Şubat arasında ara dönem tatiline girilmiştir (RG, 03.06.1972).

Dersler öğleden önce her gün altı saat olarak planlanmıştır. Cumartesi günü hariç öğleden sonra her gün üç saat serbest çalışmaya vakit ayrılmıştır. Bu serbest çalışmalar için okulda nöbetçi olan en az üç öğretmenin rehberliği gerekli görülmüştür (RG, 03.06.1972). Hazırlıkta ağırlıklı olarak lise üç konuları işlenmiştir (Eşme, 2001).

Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık edebiyat sınıfına sosyal derslerin yanında, sayısal derslerin de öğretimi yapılmıştır. Yalnız edebiyat sınıfı programında, sosyal derslere saat olarak daha fazla yer verilmiştir. Aynı şekilde fen sınıfına sayısal derslerin yanında, sosyal derslerin de öğretimi yapılmıştır. Fakat sayısal derslerin haftalık saati, sosyal derslere oranla sınıf programında daha fazla yer almıştır. Edebiyat sınıfında coğrafya, tarih, edebiyat, felsefe, sanat tarihi, resim-müzik, beden eğitimi, milli güvenlik, astronomi, kimya, matematik, fizik ve yabancı dil dersleri verilmiştir. Fen sınıfında coğrafya, jeoloji, tarih, edebiyat, felsefe, kompozisyon, sanat tarihi- resim-müzik, beden eğitimi, milli güvenlik, kimya, matematik, cebir, astronomi, geometri, fizik ve yabancı dil dersleri verilmiştir (ÇEA, 29.07.1965 Tarihli, 221.414 Sayılı Yazı ve Ekleri; 04.09.1965 Tarihli, 221.482 Sayılı Yazı ve Eki; 1969-1970 Hazırlık Lisesi Haftalık Ders Programı; 1970-1971 Hazırlık Lisesi Haftalık Ders Programı). 1970 lise ders programına bakıldığında ise Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık lisesinde gösterilmiş olan dersler ile genel lise ders programı arasında farklılıklar göze çarpmaktadır. Lise ders programlarında, Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfındaki gibi jeoloji, astronomi, cebir, geometri dersleri müstakil olarak yer almamıştır. Söz konusu durum, lise programında geometri, cebir, astronomi gibi derslerin matematik

dersinin kapsamında işlendiği fakat Yüksek Öğretmen Okulu programına ayrı olarak konulduğu şeklinde yorumlanabilir (ÇEA, 29.07.1965 Tarihli, 221.414 Sayılı Yazı ve Ekleri; 04.09.1965 Tarihli, 221.482 Sayılı Yazı ve Eki; 1969-1970 Hazırlık Lisesi Haftalık Ders Programı; 1970-1971 Hazırlık Lisesi Haftalık Ders Programı; Orta Öğretim Programlarındaki Yönelmeler (1924-1970), 1972).

Hazırlık sınıfı öğrencileri, lise bitirme sınavlarına katılıp lise diplomasını almaya hak kazandığında üniversiteye girmeyi başaramazsa isteği doğrultusunda enstitülerin giriş sınavlarına katılma hakkına sahip olmuşlardır. Üniversite sınavında başarısız olanlara, bir sonraki sene, sınav harcını kendileri yatırmak şartıyla, Yüksek Öğretmen Okulu adına sınava girme hakkı verilmiştir. Hazırlık sınıfını bitirip de enstitü ya da üniversiteye girmeyi başaramayanlar, ertesi sene ilk öğretmen okulunu bitirme sınavlarına girmek zorunda kalmışlardır. Hazırlık sınıfını başaramayanlar ise okullarına geri gönderilmiştir. Bu öğrencilere okullarındaki son sınıf derslerini alıp en azından ilk öğretmen okulu mezunu olma hakkı verilmiştir (RG, 03.06.1972).

İlk öğretmen okuluna geri gönderilmiş öğrencilerden ilk öğretmen okulu diploması alanlar, isterlerse harçlarını kendileri yatırmak koşuluyla, üniversite sınavını kazandıklarında Yüksek Öğretmen Okulu hesabına okuma hakkı elde edebilmişlerdir (RG, 03.06.1972). Kanunen lise mezunu olmayanlar, üniversitelere girememişlerdir. İlk öğretmen okulları da lise seviyesinde sayılmadığından, öğrenciler lise hazırlık sınıfına tâbi tutulmuşlardır (Genç Öğretmen, 1966). Hazırlık sınıfı okuyup başarılı olamayanların ilk öğretmen okulu diplomalarını aldıklarında üniversiteye girme hakkı elde etmeleri, bu durumda bir istisna yapıldığını göstermiştir. Belki de hazırlık sınıfından başarılı olmasalar da görmüş oldukları lise eğitimi üzerine bir de ilk öğretmen okulu son sınıfını okumalarından kaynaklı olarak istisnai bir hak verilmiş olabilir.

4.4. Okulun İdari Yapısı

1924-1925 eğitim-öğretim döneminde, Okulun idari kadrosunu bir müdür, biri kadın olmak üzere iki müdür yardımcısı, birer doktor, sağlık memuru, kâtip ve muhasip, üç memur oluşturmuş ve Okulda on altı erkek, dokuz kadın müstahdem istihdam edilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Maârif Vekâleti [TCMV], 1340-1341 ve 1924-1925 Ders Senesi İhsâiyât Mecmûası [DSİM], 1927).

1925-1926 eğitim-öğretim dönemi başlangıcında, idare heyeti bir müdür, iki muavin, birer doktor, sağlık memuru, kâtip ve muhasip, üç diğer memurlar olmak üzere toplam dokuz kişiden kurulmuştur (TCMV, 1926-1925 DSİM, 1928). Bu kadroya ilaveten 1925 yılında üçüncü bir müdür muavinliği görevi ihdas edilmiştir. Bu dönemde müdürlüğü Namık Bey, birinci müdür yardımcılığını Hasan Fehmi Bey, ikinci müdür yardımcılığını Reşat Bey, kız kısmı müdür yardımcılığını ise Meliha Hanım yapmıştır (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Okulun açılışından itibaren, kadrosu, özellikle de yönetici kadrosu, geliştirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Yüksek Öğretmen Okulunda diğer işleri yürütmek için her zaman yeteri kadar memur ve müstahdem istihdam edilmiştir (ÇEA, 05.01.1966 Tarihli, 120.35 Sayılı Yazı; 01/02.04.1967 Tarihli, 201.02.187 Sayılı Yazı 1 ve 2 Numaralı cetveller; 16.09.1971 Tarihli Bedri Güler'in Ayrılması İle Alâkalı Görev Taksimi Duyurusu).

Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili yapılmış olan yönetmeliklerde, Okulun idari teşkilatı detaylı olarak anlatılmıştır. Okul içerisinde iç hizmetler, hesap işleri, mutemetlik ve satın alma işleri, ambar, depo, kitaplık, muamelat, evrak ve dosya işleri ile ilgilenen kadrolar oluşturulmuş ve çok sayıda hizmetli istihdam edilmiştir. İdari işlerin daha etkin yürütülmesi için ise öğretmen kurulu ve disiplin kurulu oluşturulmuştur (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.4.1. Okul müdürünün görevleri. Eğitim, öğretim ve yönetim çalışmalarının sorumlusu ve düzenleyicisi olarak tanımlanan müdüre, Okulun iç ve dış düzenini sağlama,

öğrencinin devam ve çalışma disiplinlerini, sınavları, derslerin ve konferansların düzgün işlenmesini kontrol etme, Okulun içerisindeki kurullara, muhasebe, alım satım işlerine nezaret etme, tüm komisyonlar ve kurulların doğal başkanı olma yetkileri verilmiştir. Ayrıca müdüre, yardımcılarını, memurları ve hizmetlileri seçme yetkisi yani kendi kadrosunu oluşturma yetkisi verilmiştir. Bununla beraber müdürden, 1925 ve 1940 Yönetmeliklerinde altı ayda bir, daha sonraki yönetmeliklerde yılda bir olmak üzere Okul hakkında rapor hazırlayıp Bakanlığa göndermesi beklenmiştir. Okulun bütçesini hazırlayıp Bakanlıktan onay alındıktan sonra, bütçeyi etkin bir şekilde kullanması da müdürün görev tanımı içerisinde yer almıştır (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

1954 ve 1972 Yönetmeliklerinde, Okulun müdürüne, öğretmen ihtiyacı için Bakanlığa teklifte bulunma yetkisi de verilmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955). Ayrıca 1972 Yönetmeliğinde müdürlerden Bakanlıkça tayini istenen öğretmenler hakkında mütâlaa vermesi istenmiştir (RG, 03.06.1972).

4.4.1.1. Okulda görev yapmış olan müdürler. Okulun ilk yıllarında ve daha sonraki dönemlerde Üniversite, Bakanlık ve Yüksek Öğretmen Okulu üçgeninde zaman zaman sorunlar çıkmıştır. Okul müdür ve müdür yardımcısı ataması için yönetmelik gereği yürütülen uygulamaya, Edebiyat ve Fen Fakültesi müderrislerinden oluşturulan meclisin seçim yaparak üçer aday belirlemesi ve bu üç adaydan birinin Bakanlık tarafından atanması şeklinde gerçekleşmiştir. Aday belirlemede bezen iki, bazen üç kişi seçilmiştir (Cumhuriyet, 06.09.1924; Son Telgraf, 14.09.1340; Vakit, 14.09.1340; 15.09.1340).

Okulun ilk müdürlük görevi Şekip Bey'e, yardımcılığı da Ali Yar Bey'e verilmiştir (Öztürk, 2007). Bu dönemde Okulun, Üniversiteden öğrenci alımında aday öğrenciler ve idareciler arasında pürüzler çıkmıştır. Üniversite öğrencilerinin Yüksek Öğretmen Okuluna girmek için yoğun ilgi göstermeleri dolayısıyla Okul idaresi sınav yapmak istemiştir.

Öğrencilerin şikâyeti üzerine Bakanlık sınav yapma isteğini geri çevirmiştir. Bu olay neticesinde müdür ve yardımcısı istifa etmiştir. Şekip Bey'in ve yardımcısının, 1924 senesindeki öğrenci alımı olayından dolayı gerçekleşmiş olan istifasından sonra seçim süreci işletilmeden Bakanlık tarafından doğrudan Şemsettin Bey müdürlüğe, Malik Bey ise yardımcılığına atanmıştır. Fakat Üniversite, yönetmelik gereği seçim yapılması gerektiği yönünde baskıda bulunmuş, Şemsettin Bey'i istifaya çağırmıştır. Bakanlığın karşı çıkmasına rağmen, Şemsettin Bey istifa ederek müdürlükten çekilmiştir. Üniversitenin isteği gerçekleşmiş, Fen ve Edebiyat Fakülteleri müderrisleri toplanarak seçim yapmıştır. Yapılan seçimde eski müdür Şekip Bey yirmi altı oy ile birinci gelmiş, Şemsettin Bey ise on dokuz oy almıştır. Bunun üzerine Bakanlık iki adayın hiç birini atamamıştır. Yüksek Öğretmen Okulu müdürlüğüne vekâleten Bakanlığın Müfettiş-i Umûmilerinden Ahmet Hilmi Bey tayin edilmiştir. Bakan Vasıf Bey, Talimâtname'deki Edebiyat ve Fen Fakülteleri müderrislerinin aday belirlemesiyle ilgili olan maddenin askıya alındığını bildirmiştir (Son Telgraf, 14.09.1340; Vakit, 14.09.1340; 15.09.1340).

Hilmi Bey, Üniversite ve Bakanlık arasında ihtilaf çıkaran müdür seçimi hadisesinin çözümü için Aralık 1924 tarihinde Ankara'ya gitmiştir. Ankara'da yeni bir Talimâtname hazırlanmış, Yüksek Öğretmen Okulu teşkilat olarak tamamen Bakanlığa bağlanmıştır. Böylelikle Okulun yönetsel işlerine müdahil olma yetkisi, Üniversitenin elinden alınmıştır. Talimâtnameye göre eğitim-öğretim ikili olarak devam etmiştir. Alan dersleri daha önceki gibi üniversiteye bırakılmıştır (Cumhuriyet, 14.10.1924; Son Telgraf, 16.10.1340).

1925 yılında Müdür Hilmi Bey'in İlk Tadrîsât Umûm Müdürlüğüne atanmasından dolayı boş kalan müdürlük makamına maârif müfettişlerinden Salih Zeki Bey vekâleten atanmıştır (Cumhuriyet, 06.12.1925).

Hilmi Bey ve Salih Bey gibi maârif müfettişlerinin müdür olarak atanması Bakanlığın, Okulu ilk zamanlarda ne kadar önemseydiğini ortaya koymuştur. Daha sonraki tarihlerde atanmış olan müdürlerin bazıları da kendi alanlarında tanınmış önemli isimler olarak dikkat çekmiştir (Bknz. Tablo 14).

Okulun ilk dört müdürü çok kısa süreli görev yapmıştır. Hatta ilk müdür Şekip Bey, bir ay kadar görevde kalabilmiştir. Okulda 1924'ten 1978'e kadar toplamda 26 kez müdür değiştirilmiştir. A. Hamit Bey (Ongunsu) ise iki kez müdürlük makamına getirilmiştir. En uzun süre müdürlük görevini yedi sene ile Kemal Kaya yürütmüştür. Mevcut çalışmada, müdürlerin atamalarının tam tarihleri bulunamadığından, Okulun yazışmalarından yıllara göre bir müdürlük sıralaması çıkarılmıştır. Aşağıda müdürlerin listesi yer almaktadır (ÇEA; Karahan, 1937; Eşme, 2001).

Tablo 14

Okul Müdürleri

Müdür	Görev Süresi
Mustafa Şekip Bey	1924-1924
Şemsettin Bey (Günaltay)	1924-1924
Hilmi Bey (Vekâleten) ^u	1924-1925
Salih Zeki Bey (Vekâleten)	1925-1925
Namık Bey	1925-1929
A. Hamit Bey (Ongunsu)	1929-1932
Mehmet Emin Bey	1932-1933
Tevfik Bey	1933-1934
Ali Macit Bey	1935-1935
A. Hamit Bey (Ongunsu)	1935-1939

^u BCA, 180.09.0.0/78.382.1; Son Telgraf, 14.09.1340; Vakit, 14.09.1340; 15.09.1340.

Ratip Berker	1939-1942
Besim Darkot	1942-1946
Cemal Artüz	1946-1949
Kemal Kaya	1950-1957
Nihat Sami Banarlı	1957-1958
Mehmet Arslantürk	1958-1960
Niyazi Akşit	1961-1963
Mesut Talashoğlu	1963-1966
İbrahim Kafesoğlu	1966-1967
Ayhan Doğan	1967-1970
Hikmet Gürsoy	1970-1971
Kenan Burkut	1971-1971
Turan Birinci	1971-1974
Rıdvan Tanrıseven	1974-1975
Saim Hekimoğlu	1975-1976
Yumni Sezen	1976-1978

4.4.2. Müdür başyardımcılarının görevleri. Okul, 1924 senesinde açıldığında, biri kadın olmak üzere iki müdür yardımcısı görev yapmıştır (TCMV, 1340-1341 ve 1924-1925 DSİM, 1927). 1925 senesinden itibaren Okulun büyümesi ile birlikte müdür yardımcılarının görev ve sorumlulukları artmış, her birine çeşitli görevler verilmiştir (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Müdür yardımcısına, müdürün her türlü işine yardım etme, gerektiği takdirde müdüre vekâlet etme görevi verilmiştir. Ayrıca disiplin kuruluna başkanlık etme, kurullara üye olma, nöbet tutma, Okulun büro işlerini düzenleme, diploma defterlerini ve diplomaları

düzenleme, öğretmen ve memurların dosyalarını tutma görevleri de verilmiştir (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

1954 Yönetmeliğinde Okul müdürüne, Bakanlıktan izin almak şartıyla kendisine bir müdür başyardımcısı belirleme hakkı tanınmıştır. Müdür başyardımcısı da yukarıda belirtilen görevlerin aynısını yürütmüştür (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955). 1925 ve 1940 Yönetmeliklerinde müdür başyardımcısı tabiri kullanılmamıştır. Bu tabir, 1954 ve 1972 Yönetmeliklerinde geçmiştir (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955). 1925 yılında Okula üçüncü müdür yardımcısı atanmıştır. Üçüncü müdür yardımcısı atanması ile birlikte yardımcılardan biri birinci muavin, diğeri ikinci muavin diye tanımlanmıştır. Bu bilgi, 1925 ve 1940 Yönetmeliklerinde müdür başyardımcısı tabiri geçmemiş olmasına rağmen, Okulda müdür başyardımcılığının uygulanmış olduğunu göstermiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

4.4.3. Müdür yardımcıları ve müzakerecilerin görevleri. Okulun açıldığı 1924 yılında müdür yardımcılığı görevi, iki öğretmene verilmiştir. Müdür yardımcısı sayısının 1925 senesinde üçe çıkarılmış olması yanında, yardımcılardan biri birinci müdür yardımcısı yani başmüdür yardımcısı olarak tanımlanmıştır (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Okuldaki müdür yardımcılığı görevlerinden biri olan kızların eğitim ve öğretimine yardım etmesi için, bir kadın müdür yardımcısı atanmıştır. Okula atanan ilk kadın müdire^v Kimya muallimi Meliha İbrahim Hanım olmuştur (Cumhuriyet, 19.09.1924).

Yönetmeliklerde ilk defa müdür başyardımcısı ve müdür yardımcısı ayrımı 1954 Yönetmeliğinde yapılmıştır. Bu Yönetmelikte, Okulun idari kadrosu içerisine ‘müzakereciler’ diye bir grup eklenmiştir. Bu tarihte tanımlanmış olan müzakereciler^w (YÖÖY, 1955), 1940 öncesinde müzakereci diye nitelendirilen üniversite öğretim

^v Gazetede müdürlük denmesine rağmen, diğer kaynaklarla karşılaştırıldığında Meliha Hanım’ın müdür muavini olduğu anlaşılmıştır.

^w 1937 senesinde hazırlanmış olan albümde, müzakereciler başlığı yer almıştır. Fakat buradaki müzakereciler Üniversiteden gelmiş olan öğretim elemanlarıdır. Bu nedenle yönetmelikteki müzakerecilerle karıştırılmamalıdır (YÖA, 1937).

elemanları ile karıştırılmamalıdır. Çünkü 1954 Yönetmeliğinde bahsedilen müzakereciler, Okulun öğretmenleri tarafından oluşturulmuştur (MV, TD, 3/87, 09.09.1940; Yüksek Öğretmenliler Albümü [YÖA], 1937).

Müdür yardımcıları ve müzakerecilerin görevleri; Okulun yazışmaları, öğrencilerin kayıt, kabul, izin, sınav, disiplin işleri, öğrencilere verilmiş olan eşya ve paranın dağıtım işleri ve bunların kayıtlarının tutulması, mecburi hizmet takibine ait işler, mezunlarla ilgili işler ve mezunlarla temas kurulması, günlük çalışma ve uygulama cetvellerinin hazırlanması, haftalık ders cetvellerinin hazırlanması, nöbet tutulması, öğretmen ve memurların fiş ve defterlerinin kayıt altına alınması, öğrencilerin askerlik ve devamsızlıklarının takip edilmesi, Okul ile ilgili tahakkuk, satın alma, muayene, hesap ve istatistik işleri, ambar ve depo işlerinin yürütülmesi ve bu işlerin en az ayda bir defa denetlenmesi, bina, bahçe ve diğer tesislerin bakımı, temizliği, yangından korunması ile ilgili işlerin olarak tanımlanmıştır. Fakat bu görevleri kimin yapacağı konusundaki karar yetkisi, Okul müdürüne verilmiştir. Böylelikle müdür yardımcıları ve müzakerecilerin hangi idari işleri yapacağı müdüre bırakılmış ve müdürün her ders yılı başında bu görev taksimini yapması uygun görülmüştür (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

1972 Yönetmeliğinde müzakereciler ibaresi çıkarılmış, sadece müdür yardımcılarının görevlerinden bahsedilmiştir. Yönetmelikte bahsi geçmiş olan müdür yardımcıları, hemen hemen yukarıda bahsi geçen işleri yapmışlardır (RG, 03.06.1972).

1978 yılında bütün öğrenciler burslu yapılmış ve yatılılık ile bağları kesilmiştir. Böylece müdür yardımcılarının, mütâlaaların sorunsuz yapılmasına ve ambardaki ürünlerin çıkışına nezaret etmek, erzakların tamamının kazanlara konulup konulmadığını denetlemek, yemeklerin iyi pişirilip adaletlice dağıtılmasını sağlamak, hastalanan öğrencilerle ilgilenmek gibi görev sorumlulukları kaldırılmıştır (RG, 30.11.1978).

1972 senesinde Bakanlık, Okuldaki idari işlerin doğru yürütülüp yürütülmediği konusunda bir teftiş yapmıştır. Yapılmış olan denetlemede, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcılarının yapması gereken evrak işlerinden öğretmen sicil defterinin düzgün olarak tutulduğu, özlük işlerine ait işlemler evrakın şahsi dosyalarında muhafaza edildiği, idarecilere ait toplantı kararlarının ayrı bir dosyada saklandığı, idareciler tarafından tutulan nöbet hizmetinin aylık çizelgelerde gösterildiği, nöbetle ilgili işlerin tutulan nöbet defterine işlendiği ve bu işlerde herhangi bir eksikliğin olmadığı tespit edilmiştir. Fakat öğretmen ve memurlara ait sicil kayıt defterlerinin, şahsi dosyaların ve öğrenci kütük defterlerinin saklanması görevinin evrak kayıt memuruna verildiği fakat sorumluluklar açısından sakıncalı görülen defterlerin ilgili müdür yardımcılığı tarafından saklanması gerektiği konusunda uyarılar yapılmıştır (ÇEA, 17.04.1974 Tarihli, Tef. Tah. 425.0.(40)I0227 Sayılı Yazı).

4.4.3.1. Nöbet tutma görevi. Nöbet tutma görevini, müdür yardımcılığı ve müzakereciler yürütmüşlerdir. Nöbet yirmi dört saatlik bir süreyi kapsamıştır. Nöbetçinin nöbet sırasında Okulu terk etmesi yasaklanmıştır. Nöbetçi müdür yardımcısı ve müzakereci, Okulun günlük işlerinin düzgün yürütülmesinden birinci derecede sorumlu tutulmuştur. Nöbetçi, Okulda kaldığı sürece Okulun çalışma, yemek yeme ve yatma saatlerini uygulamak, mütâlaaların düzgün bir şekilde yürütülmesini sağlamak, ambardan erzak çıkarıldığında hazır bulunmak, listeye göre çıkarılmış olan erzakın tam olarak kazana konulmuş olduğunu ve yemeklerin iyi bir şekilde pişirilip dağıtılmasını sağlamak, hastaların bakımı ve hasta öğrencilerin durumu ile ilgilenmek, yangın tehlikesi olan yerlerin kontrolünü yapmak ve gece bekçilerinin işlerini düzgün yapıp yapmadığının denetlenmek ile yükümlü tutulmuştur (YÖÖY, 1955).

Okulun açılışından itibaren müdür yardımcısı sayısı artırılmaya çalışılmıştır. 1971 senesinde, beş müdür yardımcısı bulunan Yüksek Öğretmen Okulu açısından bu sayı bile

yapılması gereken işler için yeterli gelmemiştir. Aynı sene, müdür yardımcılardan biri görevinden ayrılmış ve dört müdür yardımcısı görevde kalmıştır. İdareci kadrosu artırılmak istenirken bir kişinin daha eksilmesi, işleri biraz daha zora sokmuştur (ÇEA, 05.01.1966 Tarihli, 120.35 Sayılı Yazı; 01/02.04.1967 Tarihli, 201.02.187 Sayılı Yazı 1 ve 2 Numaralı Cetveller; 16.09.1971 Tarihli Bedri Güler'in Ayrılması İle Alâkalı Görev Taksimi Duyurusu). Bu süreç, diğer müdür yardımcılarının Bakanlığa istekte bulunmalarının yolunu açmıştır (ÇEA, 07.04.1972 Tarihli, 221.1.536 Sayılı Yazı).

Müdür yardımcıları sayısının mevcut şartlarda yeterli gelmediği düşünülerek müdür yardımcıları, müdürlük aracılığı ve kendi imzaları ile Bakanlığa isteklerini bildirmiştir. Bu istekler nöbet tutma ekseninde gelişmiştir. Her üç günde bir nöbet sırasının gelmesi, bayram ve tatillerde de nöbet tutulmuş olması ve sıkıyönetimde bu sorumlulukların daha da ağırlaşması sebebiyle zorlandıklarını, müdür yardımcısı sayısının en az yediye çıkarılarak hiç olmazsa haftada bir nöbet tutulmasının sağlanmasını istediklerini iki yıldır talep etmelerine rağmen herhangi bir sonuç alamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca diğer meslektaşlarından örnek vererek başka okullardaki idarecilerin çok daha az sorumluluk sahibi olduklarını ve hatta Yüksek Öğretmen Okulu idarecilerinden daha fazla ücret alma imkânlarına sahip olabildiklerini, Yüksek Öğretmen Okulu müdür yardımcılığının ek geliri olmadığını da belirtmişlerdir (ÇEA, 07.04.1972 Tarihli, 221.1.536 Sayılı Yazı).

4.4.3.2. Danışmanlık görevi. Müdür yardımcıları belirli idarecilik görevlerinden başka, öğrenciler ile alâkalı çeşitli işler de yapmışlardır. Her bir müdür yardımcısı, belirli bir bölümün sorumluluğunu taşımıştır. Müdür yardımcılarının sayısına göre artıp azalan bölüm koordinatörlüğünde genel itibariyle yardımcı başına dört ya da beş bölüm düşmüştür. Bayan müdür yardımcıları ise özellikle kız öğrencilerin binaları ile ilgili işleri, kız yatahanesinin disiplin işlerini takip etmek ve kızların sportif faaliyetlerinin yürütülmesini sağlamak gibi

işlerde sorumlu tutulmuşlardır (ÇEA, 02.12.1967 Tarihli İdarecilere Duyuru; 13.05.1971 Tarihli Müdür Muavinlerine Talimât).

4.4.4. Muallim muavininin görevleri. 1925 senesinde, Okul teşkilatında muallim muavinleri görevlendirilmiştir. Muavinler, disiplin görevleri itibariyle eski mubassırlar; eğitim görevleri bakımından öğretmenlerle benzer yetkiler üstlenmişlerdir. Muallim muavinliğine ikisi kadın olmak üzere dört kişi görevlendirilmiştir. Muavinlerden biri kadın ve biri erkek olmak üzere iki kişi, gündüz ve gece nöbetleşe Okulda kalıp öğrenciyi kontrol etmekle sorumlu tutulmuşlardır. Yemek, teneffüs, mütâlaa zamanlarında öğrenci ile birlikte olup öğrencinin genel ve rûhî durumlarını not almak da görevleri arasında yer almıştır. Öğrenci ile sürekli ilgilenmesi, onları aydınlatması beklenen muallim muavinlerine, müdür yardımcılara düzenli olarak rapor vermeleri talimâtı verilmiştir. Ayrıca muallim muavinleri, her gün sabah ve akşam öğrencilerin fakültelerine giderek devam ve devamsızlık durumlarını kontrol edip not almakla yükümlü tutulmuşlardır (MFV, MD-I, 1927). Muallim muavinliği görevi, 1940 Yönetmeliğinde kaldırılmıştır (MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

4.4.5. Yüksek öğretmen okulu kurul ve komisyonları. Yüksek Öğretmen Okulu içerisindeki işleri daha aktif ve denetimli olarak yürütmek için çeşitli komisyonlar ve kurullar oluşturulmuştur. Okulun işleyişine göre satın alma, sayım, demirbaş eşya ve ayniyat, muayene komisyonları oluşturulmuştur. Bunlardan başka eğitim-öğretim işleyişi ile ilgili disiplin ve öğretmenler kurulu da oluşturulmuştur (ÇEA, 29.06.1971 Tarihli Karar; MFV, MD-I, 1927; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Yüksek Öğretmen Okulu talimâtnâmelerinde satın alma komisyonu, disiplin ve öğretmenler kurulu hakkında bilgiler yer almıştır. Diğer komisyonların çalışma anlayışı yönetmeliklerde yer almamış ve uygulamalarda da tespit edilememiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.4.5.1. Satın alma komisyonu. Eski talimâtlarda ‘mübayaa’ diye bahsi geçmiş olan satın alma komisyonu, müdürün başkanlığında, müdür yardımcılardan, Okul doktorundan ve her yıl farklı kişiler olmak kaydıyla öğretmenlerden oluşturulmuştur (MFV, MD-I, 1927). 1954 Yönetmeliğinden itibaren ise tahakkuk işleri ile ilgili görevlendirilmiş olan müdür yardımcısına, satın alma komisyonlarına başkanlık etme yetkisi verilmiştir. Ayrıca iç hizmetler memuruna da satın alma komisyonunda üyelik yapma görevi verilmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Erzak ve eşyaların satın alınması, bu komisyonun onayına bağlanmıştır. Komisyon, ambardaki malzemenin mevcudunu her ay kontrol etmekle sorumlu tutulmuştur (MFV, MD-I, 1927).

Okulda malzemelerin güvenliğine çok dikkat edilmiş ve her ay sonunda ambarın teftişi için satın alma komisyonu görev yapmıştır. Malzemelerin, ambar defterinin ve tabela kayıtlarının incelenmesi sonucunda herhangi bir eksiklik tespit edildiği takdirde yapılacak yaptırımlar, memurun görevinden el çektirilmesine kadar varmıştır (MFV, MD-I, 1927).

4.4.5.2. Disiplin kurulu. Okulun kurallarının etkin bir şekilde uygulanması ve Okuldaki asayişin sağlamak üzere her senenin başında disiplin kurulu oluşturulmuştur. Disiplin kurulları, Okulun yönetmeliklerine göre teşkilatlandırılmıştır. Fakat 1968 senesinde çıkarılmış olan Öğretmen Yetiştiren Yüksek Dereceli Okullar Disiplin Yönetmeliğinden sonra, Yüksek Öğretmen Okulu disiplin işleri bu yeni Yönetmeliğe göre düzenlenmiştir. Böylelikle Yüksek Öğretmen Okulu disiplin işleyişi 1968, 1970, 1971, 1975 senelerinde yapılmış olan Disiplin Yönetmeliklerine bağlanmıştır. Bu Yönetmelikler, aralarında ufak tefek farklılıklar haricinde genel olarak aynı şeylerden bahsetmişlerdir (RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975).

4.4.5.2.1. Disiplin kurulunun üyeleri. Disiplin kurulu, 1925 ve 1940 Talimâtnâmelerinde ‘inzibat meclisi’ diye yer almıştır (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87,

09.09.1940). İnzibat meclisi, 1925 Talimât-nâmesine göre Okul müdürünün başkanlığında, müdür yardımcısından, lisân ve usûl-i tadrîs öğretmenlerinden ve gerekli görülen muallim muavinlerinden oluşturulmuştur (MFV, MD-I, 1927).

1940 Talimât-nâmesinde meclis, müdür başkanlığında, müdürün seçmiş olacağı iki müdür yardımcısı ve öğretmenler kurulunun kendi üyeleri arasından seçeceği iki kişiden olmak üzere toplamda beş kişiden oluşturulmuştur (MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

1954 Yönetmeliğinde üye sayısı üç kişi olarak belirlenmiştir. Disiplin kurulu üyeleri, her ders yılı başında öğretmenler kurulu tarafından seçilmiştir. Bu kurula başkanlık etme görevi, müdür başyardımcısına verilmiştir (YÖÖY, 1955).

1968 Disiplin Yönetmeliğinden itibaren yapılmaya başlanmış olan disiplin yönetmeliklerine göre, kurul, müdür başyardımcısı ve öğretmenler kurulunca her öğretim yılı başında gizli oyla seçilen iki öğretmenden oluşturulmuştur. Kurulun başkanlığı, Okulun kendi yönetmeliklerinde olduğu gibi, müdür başyardımcısına verilmiştir. Müdür başyardımcısı bulunmadığı hallerde müdürün görevlendireceği başka bir müdür yardımcısı, kurula başkanlık etmiştir. Disiplin kurulunda durumu incelenen öğrencinin bölüm şefi veya temsilcisi yahut öğrenci işleri ile görevli müdür yardımcısının da kurulda hazır bulunması ve asil üyeler gibi oy vermesi kararlaştırılmıştır (RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975). Öğrenciyi daha yakından tanınması beklenen bölüm şefi ve öğrenci işlerinden sorumlu müdür yardımcısının da kurula dahil edilmesi, kurulun hata payının daha aza indirgenmeye çalışıldığını göstermiştir. Özellikle bazı durumlarda, öğrenci hakkındaki öğretmen görüşü önemli olmuştur. Öğrencinin alacağı cezalar, onu tanıyan öğretmenlerin vereceği olumlu görüşler doğrultusunda hafifletilmiştir (ÇEA, Disiplin Kurulu Dosyaları).

1970 ve 1971 yıllarında yapılmış olan Yönetmelikte, disiplin kurulu hakkında önceki yönetmeliklere göre biraz daha detay verilmiştir. Genel olarak yukarıdaki teşkilat ve seçim usûlü benimsenmiştir. Fakat asil üyelere, iki de yedek üyenin seçilmesi uygun görülmüştür.

Okulda kendi kadrosu dışında, ücretli öğretmenler ve başka kurumun kadrosundaki öğretmenler de görev yapmıştır. Bu tarz kadrodaki öğretmenler, önceki yıllarda disiplin kurullarıyla ilgili görevlerde yer almamıştır. Ancak bu iki Yönetmelik, söz konusu durumu değiştirmiştir. Ücretli ve başka kurumun kadrosunda bulunan öğretmenlere, disiplin kurulu seçimi için oy kullanma hakkı verilmiş, fakat seçilme hakları tanınmamıştır. Eğer Okulun öğretmen sayısı sekizden aşağıya düşmüş ise disiplin kurulunda görev yapmalarına izin verilmiştir (RG, 07.04.1970; 10.11.1971). 1975 Yönetmeliğinde ise bu madde, kadrolu sayısı 'altıdan aşağı düşmesi' şeklinde değiştirilmiştir (RG, 29.12.1975).

Okulun disiplin işlerinin görüldüğü toplantılarda, 1970 senesinden itibaren Okuldaki öğrenciler tarafından seçilmiş olan iki kişinin de temsilci olarak katılmasına izin verilmiştir (RG, 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975).

4.4.5.2.2. *Disiplin kurulunun görevleri.* Okulun disiplin işleriyle ilgili kararlar almak, Okul içinde ve dışında yönetmelik hükümlerine göre suç sayılabilecek davranışları gösteren öğrencileri cezalandırmak, gerekli görüldüğü takdirde yönetmelikte değişiklik yapılmasını Okul yönetim kuruluna teklif etmek disiplin kurulunun görevleri arasında tanımlanmıştır (RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975).

Suçlanan öğrencinin tahkikatı için müdüre ya da müdür başyardımcısına, bir müdür yardımcısını görevlendirme yetkisi verilmiştir. Disiplin kurulu, ihtiyaç halinde bir üyesini tahkikat için görevlendirme yetkisini saklı tutmuştur. Öğrenciye, disiplin kurulu karşısında kendini sözlü ya da yazılı olarak savunma hakkı tanınmıştır. Bu hak, öğrencinin tercihine bırakılmıştır. Kendini savunmadığı takdirde, disiplin kurulu, öğrenci hakkında karar verme yetkisini taşımıştır (RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975).

Yukarıdaki işlerin dışında disiplin kurulu, dönem başlarında toplanarak Okulun disiplin işleri bakımından genel değerlendirmesini yapıp alınması gereken tedbirleri kararlaştırmıştır. Bu toplantıların başkanlığı müdüre, kararların yazılıp imzalatılması ve

saklanması işi ise müdür başyardımcısına bırakılmıştır. Bu toplantılarda, uzaklaştırma ve atılma cezalarının verilmiş olduğu toplantılardan farklı olarak, disiplin ile ilgili mevzuların genel işleyişinin nasıl olacağı yönünde kararlar konuşulmuştur. Bu nedenle disiplin kurulu başkanı müdür yardımcısı olmasına rağmen, bu tarz toplantılara müdür başkanlık etmiştir (RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975). Zaten yönetmeliklerde Okul müdürüne, bütün kurullar ve komisyonlara gerekli gördüğü hallerde başkanlık etme yetkisi de verilmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.4.5.2.3. Disiplin kurulu tarafından verilen cezalar. Okulun kendi yönetmeliklerinde disiplin cezaları ihtar, sicile kayıt ve ihraç^x olarak belirlenmiştir. Bu cezalar, suçun büyüklüğüne göre kademeli olarak verilmiştir. İhtar ve sicile kayıt cezalarının her birinin üç kez tekrar etmiş olması neticesinde öğrenci bir üst cezaya çarptırılmıştır. İhtar, Okul idaresi tarafından; diğer cezalar ise disiplin kurulu tarafından verilmiştir (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; YÖÖY, 1955).

Yüksekokullar disiplin yönetmelikleri çıkarılmaya başlayınca Yüksek Öğretmen Okulu yönetmeliklerinde disiplin ile ilgili işlerin bahsi azalmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu, çıkarılmış olan disiplin yönetmeliklerinin hükümlerine bağlanmıştır. Bu yönetmelikler, Okulun kendi yönetmelikleri ile benzerlik göstermesinin yanında disiplin ile ilgili işleri daha da detaylandırmıştır (RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971).

Disiplin cezaları hafiften ağıra doğru sırasıyla ihtar, takdir, okuldan bir aya kadar uzaklaştırma, okuldan bir yıl uzaklaştırma, okuldan çıkarılma şeklinde derecelendirilmiştir. Bu cezalardan birini almış olan öğrenci, suçun tekrarı halinde bir üst cezaya çarptırılmıştır. 1970 ve 1971 Yönetmeliklerinde bu cezalar ihtar, takdir, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan uzun süreli uzaklaştırma, okuldan temelli uzaklaştırma şeklinde değiştirilmiştir (RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971).

^x 1940 Yüksek Öğretmen Okulu Talimâtnameinde ihraç cezası okuldan çıkarma olarak değiştirilmiştir (MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

İhtar cezası, düzeltilmesi beklenen basit hataların yazılı olarak uyarılması; takdir, disipline aykırı basit suçların yazılı olarak kınanması; kısa süreli uzaklaştırma, öğrencinin ceza boyunca derslere, sınavlara girme, okulun sportif, kültürel ve sosyal faaliyetlerine katılma, okulun yatakhane, yemekhane, kütüphane ve sair tesislerinden faydalanma imkânlarından mahrum bırakılması ve üç günden otuz güne kadar uzaklaştırılması; uzun süreli uzaklaştırma, öğrencinin bir sonraki öğretim yılı başına kadar, eğer suç öğretim yılının son üç ayında işlenmişse gelecek öğretim yılının haziran sınavlarına kadar uzaklaştırılması olarak tanımlanmıştır (RG, 07.04.1970; 10.11.1971). 1971 yılında yapılmış olan Yönetmelikte uzun süreli uzaklaştırma, suçun ikinci dönemde işlenmesi neticesinde gelecek senenin ikinci döneminin başına kadar cezanın uygulanması olarak değiştirilmiştir (RG, 10.11.1971). Temelli uzaklaştırma ise öğretmen okullarında okuma hakkının öğrencinin elinden alınması şeklinde tanımlanmıştır (RG, 07.04.1970; 10.11.1971).

1975 Disiplin Yönetmeliğinde cezaların ismi uyarma, kınama, kısa süreli uzaklaştırma, uzun süreli uzaklaştırma, sürekli uzaklaştırma diye değiştirilmiştir. Uygulanış biçimi ise en son çıkarılmış olan 1971 Yönetmeliğinden farklı olmamıştır (RG, 29.12.1975).

Hafif nitelikteki cezaların müdür tarafından verilmesinde sakınca görülmemiştir. Ağır cezalar ise disiplin kurulu yetkisine bırakılmıştır. Müdüre, disiplin kurulunun kararını onaylamazsa, kararın bir daha görüşülmesini talep etme yetkisi tanınmıştır. Fakat disiplin kurulu kararını tekrarlar ise müdür kararı kendi mütâlaasıyla beraber Bakanlık Disiplin Kuruluna göndermekle yükümlü tutulmuştur. Bakanlık Kurulu, bu cezaları onama ve değiştirme yetkisini taşımıştır. İhtar cezası hariç diğer cezalar sicile işlenmiştir (RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975).

1968 Yönetmeliğinde öğrencilere, cezalarına on beş gün içerisinde itiraz etme hakkı verilmiştir (RG, 19.11.1968). 1970 ve 1971 Yönetmeliklerinde ise öğrenciye, kısa ve uzun süreli uzaklaştırmalara tebliğ edildikten on gün içerisinde, temelli uzaklaştırmada tebliğ

edildikten on beş gün içerisinde itiraz edilebilme hakkı verilmiştir. İhtar ve takdir cezalarına ise itiraz edilmesine izin verilmemiştir. Zaten bunlar çok zorlayıcı cezalar olmamıştır (RG, 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975).

4.4.5.3. Öğretmenler kurulu. Öğretmenlerin, Okul ile alakalı eğitim-öğretim faaliyetleri ve idari işler için ortak karar almalarını sağlayacak bir öğretmenler kurulu oluşturulmuştur. Kurulun başkanlığı müdüre verilmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Öğretmenler kurulunda, Okuldaki idareciler ve öğretmenlerin yanında, üniversitedeki öğretim elemanları da yer almıştır. Kurulun toplantıları, üyelerine önceden yazılı olarak bildirilmiştir (ÇEA, 11.11.1971 Tarihli, 221.1.2040 Sayılı Yazı; 15.11.1971 Tarihli Öğretmenler Kurulu Toplantısı Gündem Duyurusu).

4.4.5.3.1. Öğretmenler kurulu üyeleri. Öğretmenler kurulu ilk olarak ‘heyet-i tadrîsiye’ adıyla oluşturulmuştur. Bu kurula daha sonraki tarihlerde ‘öğretmenler kurulu’ adı verilmiştir. 1925 Yönetmeliğinde öğretmenler kurulu, Üniversite Fen ve Edebiyat Fakültelerini ve Sanâyi-i Nefise Mektebini temsil eden birer müderris veya öğretmen ile Yüksek Öğretmen Okulu daimi öğretmenlerinden oluşturulmuştur. Heyette bulunacak müderrisleri seçme yetkisi, Üniversite Fen ve Edebiyat Fakülteleri müderrisler meclisine bırakılmıştır (MFV, MD-I, 1927).

Öğrencilerin okumuş olduğu fakültelerin çeşidi arttıkça kurulun üye sayısı da artırılmıştır (BCA, 180.09.0.0/75.369.1). İlahiyat Fakültesine öğrenci gönderilmeye başlanmasından sonra, bu Fakültenin de temsilci bulundurması yönünde görüşler ortaya atılmıştır. Ocak 1925 tarihinde, İlahiyat Fakültesinden de temsilcilerin bulunması uygun görülmüştür (BCA, 180.09.0.0/242.1212.1).

1940 Yönetmeliğinde ‘tedrîs heyeti’ diye adlandırılmış öğretmenler kurulu, üyeler bakımından biraz daha farklılaştırılmıştır. Kurul, Okulun pedagoji öğretmeni ile Üniversitenin Fen ve Edebiyat Fakülteleri profesör ve doçentlerinin yer almış olduğu

müzakereci öğretmenler tarafından oluşturulmuştur. Kurulun, müdürün başkanlığında senede en az iki defa toplanması kararı alınmıştır. Heyete, eğitim-öğretimle ilgili bütün işlerde fikir beyan etme hakkı verilmiştir (MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

1954 ve 1972 Yönetmeliklerinde de öğretmenler kurulu, müdür başkanlığında yılda dört kez toplanmak üzere, Okulun öğretmenleri ve Üniversite öğretim elemanları tarafından oluşturulmuştur (ÇEA, 11.11.1971 Tarihli, 221.1.2040 Sayılı Yazı; 15.11.1971 Tarihli Öğretmenler Kurulu Toplantısı Gündem Duyurusu; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.4.5.3.2. Öğretmenler kurulunun görevleri. Öğretmenler kurulunun yılda belirli sayıda toplantı yapmaları beklenmiştir. Toplantı sayıları iki, bazen de dört olarak belirlenmiştir. Kurullara Okul müdürü başkanlık etmiştir. Gerekli gördüğü takdirde, Okul müdürlerinin kurulu toplamasında herhangi bir sakınca görülmemiştir (MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Toplantılarda öğrenci alımları ve bu alımlarda uygulanacak olan sınavlar, öğrencilerin öğrenim planlarının tespiti, eğitim ve öğretimin daha iyiye nasıl götürüleceği hakkındaki her türlü konu görüşülmüştür (ÇEA, 11.11.1971 Tarihli, 221.1.2040 Sayılı Yazı; 15.11.1971 Tarihli Öğretmenler Kurulu Toplantısı Gündem Duyurusu; MFV, MD-I, 1927; YÖÖY, 1955).

Kurul, öğrencilerin çalışmaları, hâl ve gidişatları ile yakından ilgilenmiş olan öğretmenlerin tespitleri doğrultusunda, öğrencilerin Okuldaki kaderleri hakkında karar verme yetkisi ile görevlendirilmiştir. Toplantılarda, öğrencilere uzatma hakkının verilip verilmemesi gibi konular da görüşülmüştür. Nitekim uzatma verilmeyen öğrencilerin ilişkileri kesilmiştir. İlişik kesme işlemini genelde disiplin kurulu yürütmüş olsa da öğretmenler kurulunun da böyle bir yetkiyi kullandığı görülmüştür. Disiplin kurulunun ilişik kesme işlemleri daha çok disiplinsiz davranışlar neticesinde gerçekleşmiştir. Öğretmenler kurulu ilişik kesme işlemleri ise derslerden kaynaklanan başarısızlıklar ile ilgili olmuştur

(ÇEA, 11.11.1971 tarihli 221.1.2040 Sayılı Yazı; 15.11.1971 Tarihli Öğretmenler Kurulu Toplantısı Gündem Duyurusu; MFV, MD-I, 1927; YÖÖY, 1955).

4.4.6. Okuldaki diğer işler ve görevliler. Okulda iç hizmetler, hesap işleri, mutemetlik, satın alma gibi idari işler de yürütülmüştür. Bu işlerin görev içeriklerinde yönetmeliklere göre ufak tefek değişiklikler yapılmış ya da idari yapıda olmayan yeni bir görev tanımlanmış, lakin genel yapıda çok detaylı değişiklik yapılmamıştır (MFV, MD-I, 1927; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955). Bu görevlerin dağılımının ise Bakanlığın izni dahilinde memuriyet unvanlarına bakılmaksızın Okul müdürü tarafından yapılmasına ve görevlerin memurların bir veya birkaçına taksim edilmesine izin verilmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.4.6.1. İç hizmetler memuru. Okulun ilk yıllarında çıkarılmış olan Yüksek Muallim Mektebi İdare Memurlarının Vazifesine Aid Talîmât-nâmede, iç hizmetler memuru^y, Okula alınması gereken her türlü şeyin özellikle ekmek, et ve sebzelerin gününde hazır olması, yemeklerin sağlıklı hazırlanması, Okulda gerekli olan alet, edevat ve malzemelerin temini, binanın korunması, tamir işlerinin özenli yapılması görevlerini üstlenmiştir. Okula gelmeyen ya da geç gelen öğrencileri idarecilere bildirmek, öğrencilere verilmiş olan cezaları onlara tebliğ etmek ve disiplin kurulunun müdüriyet tarafından onaylanmış kararını yerine getirmekle yükümlü tutulmuşlardır. Ayrıca muallim muavinleri atanana kadar diğer bütün dâhili işler, iç hizmetler uhdesine bırakılmıştır. İç hizmetler memurlarının geceleri ve tatil günleri, Okulda nöbetleşe bulunmaları uygun görülmüştür (MFV, MD-I, 1927).

1954 ve 1972 Yönetmeliklerinde iç hizmetler memurlarının görev kapsamı daraltılmıştır. Memurlar, Okul binasının, bahçesinin, tesislerinin bakımlarından ve temizliğinden, eşyaların iyi kullanılmasının sağlanmasından sorumlu tutulmuşlardır. Ayrıca hizmetlilerden de sorumlu olmuşlardır. İç hizmetler memurunun hizmetliler açısından görev

^y 1925 Talîmât-nâmesinde dâhiliye memuru denilmiştir. 1954 Yönetmeliğinden itibaren sadeleştirilmiş olan dâhiliye ismi, yönetmeliklerde iç hizmetler olarak geçmiştir (MFV, MD-I, 1927; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

tanımı arasında, hizmetlilerin şahsi temizliğine dikkat etmelerinin denetlenmesi, hizmetliler arasında iş bölümünün yapılmasının sağlanması, görevlerini yerine getirmeyen hizmetlilerin bir gündükten on beş güne kadar yevmiyelerinin kesilmesi veya işten çıkarılmaları için müdürlüğe rapor edilmesi, hizmetli alımı için adaylar hakkında gerekli soruşturmaların yapılmış olması ve hizmetlilerin dosyalarının tutulması yer almıştır (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

İç hizmetler görevi verilmiş olan memura, çeşitli komisyonlarda üyelikler de verilmiştir. 1954 Yönetmeliğinde Okulun satın alma komisyonunda, 1972 Yönetmeliğinde ise demirbaş eşya ve ayniyat komisyonu ile muayene komisyonlarında üyelikler verilmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.4.6.2. Satın alma memuru ve mutemet görevlisi. Yüksek Muallim Mektebi İdare Memurlarının Vazifesine Aid Talîmât-nâmede satın alma memuru^z ve mutemet görevlisi, satın alınacakların ücretlerin, çeşitli masrafların ve maaşların hak sahiplerine verilmesi, avans defterlerinin ve avansla ilgili senetlerin düzenlenmesi ile sorumlu tutulmuştur. Bu görevler yapılmış olan diğer yönetmeliklerde de aşağı yukarı aynı olmuştur. Fakat görev içeriği aynı olsa da, 1954 Yönetmeliğinde bu memuriyet, mutemetlik ve satın alma işleri diye tanımlanmıştır. Bu memuriyet, 1972 Yönetmeliğinde kaldırılmış, yapılması istenen görevler, hesap işleri memurluğuna bırakılmıştır (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.4.6.3. Hesap işleri memuru. Memurların Vazifesine Aid Talîmât-nâmede, bu memuriyet ‘hesap ve kâtip memurluğu’ diye tanımlanmıştır. Daha sonraki yönetmeliklerde, ‘hesap işleri memuru’ diye nitelendirilmiştir. Memurların Vazifesine Aid Talîmât-nâmede bütün alet ve edevatın, kitapların demirbaş listesini hazırlayıp müdür yardımcısına teslim etmek, öğrencinin sicil kaydını tutmak, Okulun bütün yazışmalarından sorumlu olup gelen ve giden evrakları saklamak gibi görevler verilmiştir. Bu görevler, memuriyetin kâtiplik

^z İlk yönetmeliklerde ‘mübayaa’ diye geçmiştir.

kısmını ilgilendirmiştir (MFV, MD-I, 1927). Daha sonraki yönetmeliklerde kâtiplik vasfı kaldırıldığından, bu görevler hesap işleri memurundan alınmıştır (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Hesap işlerinde yapılması gerekenler ise satın alınacak erzak, eşya ve malzemenin ihale şartnamelerinin düzenlenmesi, gerekli hukuki işlemlerin yapılması ve sözleşme defterlerinin tutulması, maaş bordrolarının düzenlenmesi, çeşitli masrafların ödemelerinin yapılması ve bütün bu parasal işlemlerin deftere kaydedilmesi, tazminat hesaplarının ve cetvellerinin düzenlenmesi ve senetlerin saklanması, öğrencinin mevcuduna göre yemek cetvellerinin hazırlanıp müdürün onayına sunulması olarak tanımlanmıştır. Yemek cetvelleri müdüre onaylatıldıktan sonra, ambar memuruna teslim edilmiştir. Hesap işlerinde ambar mevcudunu açıklayıcı kontrol defterlerinin tutulması, aylık gider cetvelinin hazırlanması, sipariş pusulalarının düzenlenmesi işleri de yapılmıştır. Ayrıca yukarıda bahsi geçtiği gibi, mutemetlik ve satın alma işleri memurluğunun görevleri, 1972 Yönetmeliğinde hesap işlerine teslim edilmiştir (MFV, MD-I, 1927; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.4.6.4. Ambar ve depo memuru. Yönetmeliklerde ambar ve depo memurluğu iki ayrı memurluk olarak tanımlanmıştır. Alınan malzemelerin ambarda titizlikle saklanması, yiyecek ve yakacakların kontrolü ve kabulü, teslim alınan ve teslim edilen erzak ve eşyaların düzenli bir şekilde kaydedilmesi, gerekli cetvellerin düzenlenmesi ambar ile ilgili işler içerisinde yer almıştır. Görevlilerin kayıt altına almadan ambardan herhangi bir şeyi çıkarması yasaklanmıştır (MFV, MD-I, 1927; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Depo memuru, Okuldaki tüketime yönelik maddelerin, demirbaş eşya ve aletlerinin satın alma işleminden sonra kontrol ve kabulü ile ilgili işlerin yapılması, kendisine senet karşılığı verilmiş olan eşyaların, öğretimle ilgili her türlü araç-gerecin korunması ile görevlendirilmiştir. Bu işlerle ilgili defterlerin tutulması görevi de depo memuruna verilmiştir (MFV, MD-I, 1927; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.4.6.5. Kütüphane memuru. Satın alınan kitapların kontrol ve kabul edilmesi ile ilgili işlerin yapılması, alınan kitapların korunaklı bir şekilde saklanması ve kayıtlarının tutulması, kitaplık demirbaş defterinin tutulması, kitapların konularına göre tasnif edilmesi, okul mensuplarının faydalanması için kitaplığın belli zamanlarda açık tutulması, kitap verip alma işlemlerinin kayıt altına alınması, sene sonunda kitap sayım cetvellerinin düzenlenmesi kitaplık memurlarının görevleri olarak tanımlanmıştır (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.4.6.6. Sekreterlik. Memurların Vazifesine Aid Talimâtname, hesap ve kâtip memurluğu görevi yer almıştır. Bu kâtiplik daha sonraki yönetmeliklerde kaldırılmış, memuriyetin ismi hesap işleri memuru diye kullanılmıştır. Kâtibin, öğrencinin sicil kaydını tutması ve Okulun bütün yazışmalarından sorumlu olup gelen ve giden evrakların saklanması görevleri ise 1954 Yönetmeliğinden sonra kurulmuş olan muamelat, evrak ve dosya memurluklarına dağıtılmıştır (MFV, MD-I, 1927; YÖÖY, 1955).

Muamelat işleriyle ilgilenecek olan memura müdür, müdür yardımcısı ve iç hizmetler şefi tarafından verilmiş olan yazı işlerinin yanında mezun ve eski öğrencilere ait dosya işleri ile ilgili görevler verilmiştir (YÖÖY, 1955).

Evrak ve dosya işleri ile ilgilenecek olan memur ise Okulun gelen giden evraklarının kaydedilmesi ve dosyalarının tutulması, mecburi hizmet takibi ile ilgili olup da hesap işleri dışında kalan yazı işlerini yürütmek ve daktilo işlerini yapmakla görevlendirilmiştir (YÖÖY, 1955).

1954 Yönetmeliğinde muamelat, evrak ve dosya memurluğu olarak bahsi geçmiş olan iki ayrı memuriyete, 1972 Yönetmeliğinde sekreterlik denilmiş ve görevler tek kişiye devredilmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Sekreterlik olarak adlandırılmış olan memuriyet yukarıdaki işlerin benzerlerini tek elden yürütmüştür. Bu işler dışında sekretere, okul telefon santralinin çalışmasını yönetme görevi verilmiştir (RG, 03.06.1972).

4.4.6.7. Ders aletleri memuru. 1972 Yönetmeliğinde ders aletlerinin takibi için yeni bir memuriyet tanımlanmıştır. Ders aletleri memuruna ders araçlarını koruma, aletlerin saklandığı yerin düzeni ve temizliği ile ilgilenme, ders araç ve gereçlerinin tasnifi ve tasnif defterlerini tutma, gerektiğinde aletlerin ilgililere verilip alınması işlemini gerçekleştirme, ders araçları yardımcı^{aa} demirbaş ve eşya defterini tutma görevleri verilmiştir (RG, 03.06.1972). Böyle bir memuriyet tahsis etmekle ders araç gereçleri için daha özenli bir ortam hazırlanması istenmiş olabilir. 1954 Yönetmeliğinde de buna benzer müteferrik hükümler konulmuştur. Yönetmeliğin müteferrik maddelerinde demirbaş eşya ve malzemeleri, Bakanlığın izni olmadan geçici dahi olsa başka bir daireye veya okula verilmesine müsaade edilmemiştir. Bu durum tek bir istisnaya tâbi olmuştur. Öğrencilerin çalışmalarına katkı sağlaması için ders aletlerinin uygulama okullarındaki kullanımına izin verilmiştir (YÖÖY, 1955).

4.4.6.8. Ayniyat memuru. 1972 Yönetmeliğinde ayniyat işleri başlığı altında Okulda tutulması gereken defterlerin cinsleri ve nasıl tutulmaları gerektiği hakkında bilgiler verilmiştir. Ayniyat mutemetleri ise Okulun ayniyat hesap işlerini, ayniyat yönetmeliği hükümlerine göre yürütmekle görevlendirilmiştir. Mutemetler, ayniyat hesap işlerinin yanında kendilerine verilmiş olan eşya ve gereçlerin korunmasından sorumlu tutulmuşlardır. Ayniyat memurlarının görevi, ana demirbaş eşyasının hesap işleri ile tüketim eşya ve gereçlerinin hesap işleri, ders aleti olarak kullanılan demirbaş eşyanın hesap işleri, demirbaş olan kütüphane kitaplarının hesap işleri diye üçe ayrılmıştır. Bu görevin birden fazla memura verilmesinde sakınca görülmemiştir. Bu durumda görevi üstlenen her memurun imza atması zorunlu tutulmuştur (RG, 03.06.1972).

4.4.6.9. Sağlık işleri, doktor ve eczacı. Öğretmen okullarının öğrenciler açısından önemli bir hizmeti, kadroları içerisinde sağlıkçıların yer almış olmasıdır. Bu gelenek

^{aa} Demirbaşların kontrolünü kolaylaştırmak için ana ve yardımcı diye iki ayrı defter tutulmuştur (RG, 03.06.1972).

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e miras kalmış ve Cumhuriyet döneminde de çok uzun zaman uygulanmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu da öğrencilerine benzer hizmeti sağlamıştır. Okulda bir doktorun bulunması, öğrencilerin sağlık durumlarının kontrol altında olmasına önemli katkıda bulunmuştur (Demirel & Becerikli, 2017; İsimsiz, Dârümuallimîn-i Âliye Talebesine Âiddir, 1336; MFV, MD-I, 1927; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Okulun sağlıkçılarının olması, bazı aksaklıklar dolayısıyla öğrencide her zaman memnuniyet verici olmamıştır. Talebe Cemiyeti, tarihi belirlenemeyen fakat cemiyetin kuruluşu dikkate alındığından dolayı 1958 sonrası olduğu tahmin edilen bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda, öğrenciler Okulda bulunan doktordan memnun olmadıklarını dile getirmişlerdir. Cemiyet, Okulda bir dâhiliye veya cerrahi mütehasısı olmasını tercih etiklerini bildirmiştir. Revirin sıhhi şartlardan uzak olduğu bilgisi verilmiş ve bu durumun düzeltilmesini, revirde devamlı olarak ehliyetli bir hasta bakıcı bulundurulmasını talep etmiştir (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.).

Yüksek Öğretmen Okulunda toplu yaşamının vermiş olduğu bazı sağlık sorunları da ortaya çıkmıştır. 11 Mayıs 1969 Pazar gecesi yemek yiyen öğrencilerden 60-70 kişilik bir grup, karın ağrısından gece hastaneye kaldırılmıştır. Zehirlendikleri tespit edilmiş olan öğrenciler, ertesi gün yemek yememişlerdir. Okul idaresi öğrencilerin hassas bünyelere sahip oldukları gerekçesini sunarak önemli bir şey olmadığı yönünde öğrencilere telkinde bulunmuşlardır (ÇEA, 13.05.1969 Tarihli, 425.1.532 Sayılı Yazı).

1969 ve 1970 senelerinde, Okulun mutfak, yatakhane ve depolarında haşerelerin kol gezdiği konusunda tespitler yapılmıştır (ÇEA, 05.02.1970 Tarihli, 540.199 Sayılı Yazı; 03.05.1969 Tarihli, 540.489 Sayılı Yazı).

1970 yılında bitlenme vakası görülmüş ve Okul acilen ilaçlanmıştır (ÇEA, 15.10.1970 Tarihli, 540.1738 Sayılı Yazı). Aynı sene içerisinde Balkanlarda ortaya çıkmış olup İstanbul'un bazı bölgelerinde de görülen kolera hastalığından Yüksek Öğretmen

Okulunun bir kısım personeli de nasibini almıştır. Tecrite alınmış olan personelin dışında, Okulda salgın oluşmaması için herkese kolera aşısı yapılmıştır (ÇEA, 22.08.1970 Tarihli, 540.1471 Sayılı Yazı; 06.11.1970 Tarihli, 540.1868 Sayılı Yazı; 20.08.1970 Tarihli, 510.500 Sayılı Yazı). 1970 senesi, Okulun temizlik şartlarında sorun yaşamış olduğu bir yıl olarak karşımıza çıkmıştır. Okulda kolera dışında, sarılık vakası da görülmüştür (ÇEA, 24.03.1970 Tarihli, 540.499 Sayılı Yazı).

4.4.6.9.1. Doktor. Memurlarının Vazifesine Aid Talimâtname, Okul doktorunun görevleri hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir. Öğrenci ve çalışanların sağlığından sorumlu tutulan doktorun revirde tedavisi mümkün olabilecek hastalara bakması, revirde tedavisi yapılamayacak hastalar için ise hastaneye sevk işlemlerini yapması istenmiştir (MFV, MD-I, 1927). Ayrıca doktorun muayene etmesi için günlük saatler belirlenmiştir (ÇEA, 02.01.1948 Tarihli, 33 Sayılı İlan).

Doktorlar hijyen ile ilgili görevleri de üstlenmiştir. Haftalık yemek listesi, yiyecek ve içeceklerin cinsi, mutfak, etüt salonu, dersane, yemekhane ve Okulun diğer kısımlarının temizliği, doktorun denetimine verilmiştir. Bu temizliğin sık sık kontrol edilmesi ve bir rapor ile müdüriyete bildirilmesi gerekli görülmüştür (MFV, MD-I, 1927).

1954 ve 1972 Yönetmeliklerinde doktorun görevleri daha da detaylı yazılmıştır. Yukarıdaki görevlerin yanında, Okul doktorundan her dönem başında ve tatile gidileceği zamanlarda bütün öğrencilerin teker teker muayene edilmesi, sağlık durumlarından dolayı özel bakıma ihtiyaç duyan öğrencilerin idareye bildirilip gerekli önlemlerin alınmasının sağlanması, mezunların sağlık raporlarının düzenlenmesi, tatilde memleketine gidecek bakıma ihtiyacı olan öğrencilere tavsiyelerde bulunup tedbir alınması, idare tarafından belirlenmiş olan saatlerde Okula gelip öğrenci ve çalışanları muayene ederek onların sağlık durumlarının kayıt altına alınması, Okul müdürlüğünce uygun görüldüğü takdirde öğretmen veya memurların evlerine muayeneye gidilmesi, gereken ilaç ve tedavi malzemelerinin

Okulda bulundurulması talep edilmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955). Ayrıca 1954 Yönetmeliğinden farklı olarak, 1972 Yönetmeliğinde Okul doktorunun görevlerini tanımlayan maddelere birkaç ek yapılmıştır. Bu maddelerde Okul doktoruna, sağlık memuru ve hemşirenin görevlerini belirleme, çalışmalarını kontrol etme ve yılsonunda Okulun genel sağlık durumu ve ihtiyaçları ile ilgili bir rapor düzenleme görevleri verilmiştir (RG, 03.06.1972). 1972 Yönetmeliğine eklenmiş olan bu görevler, daha önceki yönetmeliklerde madde olarak yer almasa bile, 1972 Yönetmeliği öncesinde de muhtemelen uygulanmıştır. Çünkü Okul doktorunun hemşire ve sağlık memuruna görev vermesi gibi işlerin yönetmelikte olmasa bile yapılmış olmasının tahmin edilmesi zor değildir.

1978 Yönetmeliğinde yatılılık durumu kaldırıldığından, doktorun yemek listelerini kontrol etmesi, hasta öğrencilere verilecek yemek listesini düzenleme yetkisi de kaldırılmıştır (RG, 30.11.1978).

4.4.6.9.2. Eczacı. Okulun eczacısından, tedavi için gerekli olan ilaçları ve aletleri buldurması, reçeteleri deftere kayıt etmesi ve hastabakıcılık vazifesini ifa etmesi, gece ve gündüz Okulda bulunması talep edilmiştir (MFV, MD-I, 1927).

Okulun 1954 ve 1972 Yönetmeliklerinde, gereken ilaç ve tedavi malzemelerinin Okulda bulundurulması görevi doktora verilmiştir. Bu Yönetmeliklerde eczacı bahsi geçmemiş ve Okul teşkilatından çıkarılmıştır (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.4.6.10. Rehberlik bürosu. Yüksek Öğretmen Okulu, öğrencilerinin sadece maddi ihtiyaçlarını karşılamamıştır. Öğretmen olacak adayların farklı problemleri ile de yakından ilgilenilmiştir. Almanca üçüncü sınıftaki bir bayan öğrencinin ailevi sebeplerden dolayı ilaç içerek intihara kalkışması neticesinde, öğrenci hastaneye kaldırılmış ve kurtarılmıştır. Öğrenci için toplanmış olan disiplin kurulu, öğrencinin okuldan atılmasını gerek görmemiş fakat öğrencinin öğretmenlik yaşantısını sürdürebilmesi için psikolojik bir desteğe ihtiyacı olduğu kanaatine varmış ve Okul öğretmenlerinden Fatma İncediken'in bu öğrenci ile

yakından ilgilenip rehberlik etmesi uygun görülmüştür (ÇEA, 10.04.1961 Tarihli Disiplin Kurulu Kararı).

Yukarıdaki olayın benzerlerinin yaşanmış olması muhtemeldir. Belki de bu yüzden 1972 Yönetmeliğinde, zorunlu olmasa da yüksek öğretmen okullarında rehberlik bürosu kurulabileceğinden bahsedilmiştir. Bu büro, öğrencilerin eğitim ve meslekleri ile ilgili problemlerini çözmelerinde yardımcı olabilecek, öğrencilerin kişilik ve sosyal davranışlarını düzenleyici yardımcı bir servis olarak düşünülmüştür. Bu servis, müdür yardımcısı statüsünde bir rehberlik müşavirinin yetkisine bırakılmıştır. Müşavire gerektiği kadar da yardımcı eleman verilmesi uygun görülmüştür. Yardımcılar, okulların öğretmenleri tarafından oluşturulmuştur (RG, 03.06.1972).

4.4.6.11. Hizmetliler. Okulun işlerinin yürütülmesi için çok sayıda hizmetli görevlendirilmiştir. Bu görevlilerin yapmaları gerekenler yönetmeliklerce tespit edilmemiş, görev sorumluluklarının sınırı, müdürlerin talimâtları ile çizilmiştir (ÇEA, Bekçi Talimâtı, t.y.; Kapıcı Talimâtı, t.y.).

Okul yönetimi, hizmetlilerin işlerini yapıp yapmadığını titizlikle takip etmiş ve bu konularda eksik gördükleri kişilere soruşturma açmıştır. Okulun müdür yardımcılarında Bedri Güler'in nöbeti sırasında, kapıcının yeğenini eve götüreceği gerekçesi ile görev yerini terk etmesinden dolayı Bedri Güler, yönetime bir şikâyet dilekçesi vermiş ve Okul yönetimi tarafından kapıcının savunması istenmiştir (ÇEA, 07.06.1971 Tarihli Şikâyet Dilekçesi).

Yüksek Öğretmen Okulu hizmetlilerini sınavla seçmiştir. Yapılmış olan bir sınavda hizmetliler, Türkçe, matematik ve sosyal bilgilerden sınava tâbi tutulmuşlardır. Sınavda adaylardan özgeçmişlerini düzgün bir yazı ile yazmaları istenmiştir. Ayrıca cümlenin tarifi sorulmuş ve örnek vererek açıklanması istenmiştir (ÇEA, 25.05.1977 Tarihli Hizmetli Sınav Dosyası).

Matematik sorularında dikdörtgen şeklindeki bir tarlanın eni 25 metre ve boyu 105 metre olmakla beraber tarlanın alanının bulunması, 2504 sayısının 15'e bölünüp daha sonra çarpma ile sağlanmasının yapılması istenmiştir. Sosyal bilgilerde tarih, coğrafya, yurttaşlık soruları yöneltilmiştir. Tarihte, İstanbul'un fethinin sebep ve sonuçları ile birlikte kısaca anlatılması, coğrafyada Türkiye'nin önemli akarsularının yazılması, yurttaşlık bilgisinde Cumhuriyet idaresinin ne olduğunun kısaca açıklanması istenmiştir. Üç kişilik sınav komisyonunun hazırlamış olduğu bu sorulardan oluşan sınav, 25.05.1977 tarihinde gerçekleşmiştir. Hizmetlilerin böyle bir sınava tâbi tutulması, okuma yazmalarının olup olmadığını öğrenilmesinin ve temel bazı bilgilere sahip olup olmadıklarının anlaşılmasının istenmesinden kaynaklanmıştır. Neticede kadroya alınmış olanlar dahil, sorulara çok iyi cevaplar verilmemiştir. Fakat okuma yazmalarının olduğunu ve kısmen de olsa soruları cevaplayabilecekleri düzeyde bilgiye sahip olduklarını ortaya koymuşlardır (ÇEA, 25.05.1977 Tarihli Hizmetli Sınav Dosyası).

4.4.6.11.1. Bekçiler. Gece bekçilerinin görevleri, saat 18:00'de başlayıp 06:00'da bitirilmiştir. Gece nöbetine kalmış olan bekçilerin görevlerine başlamadan önce gerekli talimâtları, nöbetçi müdür yardımcılarında almaları istenmiştir. Nöbet hizmeti değişerek yapılmıştır (ÇEA, Bekçi Talimâtı, t.y.).

Okuldaki bazı yerlerin lambalarının sabaha kadar açık bırakılması istenmiştir. Yatakhane kapı giriş yeri, tuvaletler, idare odalarının arasındaki salon, bahçedeki lambaların gün doğuncaya kadar açık bırakılmaları ve bu yerler dışındaki lambaların söndürülmesi emredilmiş, son nöbet hizmeti olan bekçinin lambaları söndürmesi istenmiştir (ÇEA, Bekçi Talimâtı, t.y.).

Nöbet süresince Okulun korunması görevi, nöbetçi müdür yardımcısı ve bekçilerin sorumluluğuna bırakılmıştır. Müdür yardımcılara, bekçileri nöbet sırasında denetleme yetkisi verilmiştir. Nöbetçilerin Okulu dolaşıp aksaklık gördükleri durumları, müdür

yardımcısına bildirmesi beklenmiştir. Bekçilerin görev dışında herhangi bir işle ilgilenmeleri yasaklanmıştır (ÇEA, Bekçi Talîmâtı, t.y.).

Okul dışında bir olay olursa müdahale edilmemesi ama düdükle gece bekçisine haber verilmesi istenmiş, ara sıra hademe yatakhanesine girilip Okulda yatması gereken hademelerin yerinde olup olmadığı kontrol edildikten sonra yerinde olmayanların baş hademeye bildirilmesi, yardıma ihtiyaçları olduğunda sık sık düdükle çalmaları fakat genelde sessiz hareket etmeleri, Okulda olmuş olan önemli olayları derhal müdür yardımcısına bildirmeleri, olası bir yangın durumunda yangın talîmâtına uygun davranmaları beklenmiştir (ÇEA, Bekçi Talîmâtı, t.y.).

Yetmişli yılların sıkıntılı durumlarının yansımasını, bu talîmâtlarda görmek mümkün olmuştur. Okul müdürü, yapmış olduğu duyurusunda, bekçilerin Okul içinde ve bahçesinde titizlikle dolaşmalarını, çöp sepetlerinde veya kapı önlerinde, kantinde, yatakhane, yemekhanede bırakılmış paketlere dokunamamalarını, polise hemen haber vermelerini istemiş, gece izinsiz kimsenin içeriye alınmamasına dikkat etmelerini emretmiştir (ÇEA, 08.03.1971 Tarihli Duyuru).

4.4.6.11.2. Kapıcılar. Kapıcıların görevleri, gece bekçilerinin görevi bittikten sonra başlamıştır. Kapıcıdan kulübesinden ayrılmayıp Okula girip çıkanları devamlı kontrol etmesi, kendisinden habersiz girenleri ve ziyaret için gelenlerden şüphelendiklerini nöbetçi müdür yardımcısına bildirmesi, ziyaretçileri anons etmesi, yerinden ayrılmak zorunda kaldığı zamanlarda yerine başkasını bırakması beklenmiştir (ÇEA, Kapıcı Talîmâtı, t.y.).

4.4.7. Okulun yazı işleri. Okulun kadrosu, birçok yazışma gerçekleştirmiş, çeşitli konuları, eşyaları, işleri kayıt altına almıştır. 12-30.12.1972 tarihleri arasında Bakanlık müfettişleri tarafından detaylı teftiş yapılmıştır. Teftiş neticesinde hazırlanmış olan raporda, Okulun bürokratik işleyişi ve durumu hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir (ÇEA, 17.04.1974 Tarihli, Tef. Tah. 425.0.(40)I0227 Sayılı Yazı).

Raporda, gelen-giden evrak kayıt defterlerinin posta zimmet işlemlerine ait defter ve kayıtların genellikle düzenli ve usûlüne uygun şekilde tutulduğu, ancak bazı evrakların ilgili müdür yardımcısı tarafından görülerek imzalanmadığı, sıra numarası verilmediği gibi eksiklikler tespit edilmiştir (ÇEA, 17.04.1974 Tarihli, Tef. Tah. 425.0.(40)I0227 Sayılı Yazı).

Okul arşiv işlerinin kısa sürelerle görevlendirilen memurlar tarafından layıkıyla ele alınmadığı, bu bölümün yeniden düzenlenmesinin şart olduğu, eski yıllara ait dosya ve işlemli evrakın ilgisine ve yıllara göre tasnif edilerek, sorumluluğun bir memura verilmesinin gerektiğinin altı çizilmiştir (ÇEA, 17.04.1974 Tarihli, Tef. Tah. 425.0.(40)I0227 Sayılı Yazı).

Yatılı ve burslu öğrencilerin kaydına ait künye defterlerinin işlenmesinde, öğrenci kimlik bilgilerine ait kısımların, devam, masraf ve öğrenim durumlarını gösteren bölümlerin düzgün bir şekilde işlendiği, ayrıca tutulan öğrenci şahsi dosyalarında, taahhüt ve yüklenme senedi, lise bitirme belgesi örneği, sağlık kurulu raporu ve diğer belgelerin eksiksiz olarak saklandığı görülmüştür. Ancak öğrencilerin yatılı ve burslu olmaları ile öğrenim statülerinde meydana gelecek değişikliklerin günü gününe tespitinde gereken titizliğin gösterilmediği belirlenmiştir (ÇEA, 17.04.1974 Tarihli, Tef. Tah. 425.0.(40)I0227 Sayılı Yazı).

1970 Şubatında Ankara'ya nakledilen hazırlık sınıfına ait sınıf geçme ve diploma defterlerinin düzenli şekilde tutulduğu, meslek derslerine ait sınav evrakının ve akşam dersleri ile alakalı çizelgelerin ayrı dosyalarda saklandığı, uygulama çalışmaları için ayrı bir dosya tutulduğu müşahede edilmiştir. Fakat uygulama çizelgelerinde, uygulamanın hangi okulda yapıldığı, başlama ve bitirme tarihlerinin belirtilmesi gerektiği vurgulanmıştır (ÇEA, 17.04.1974 Tarihli, Tef. Tah. 425.0.(40)I0227 Sayılı Yazı).

Okulun avans, karar, maaş ve ücret, ambar depo defterleri, harcama evrakı ve maaş-ücret bordro örneklerinin, günlük tabelaların, aylık tahakkuk ve tediye cetvellerinin

mevzuata uygun olarak tutulduğu, lakin ödenek defterinin usûlüne göre tutulmadığı, gelen ödeneklerin tarih ve numarasının defterin ilgili sütunlarına yazılmadığı, maaş ve harcamaların aylık toplamlarının alınmadığı, sayfa sonu toplamlarının müteakip sayfalara aktarımının yapılmadığı, 500 liraya kadar satın almalarda faturaların arka tarafına satın alma komisyonunca açıklama yapılmadığı ve imzalanmadığı gibi eksiklikler tespit edilmiştir. Ayrıca erzak deposunun temiz ve düzenli bulunmadığı belirtilmiştir (ÇEA, 17.04.1974 Tarihli, Tef. Tah. 425.0.(40)I0227 Sayılı Yazı).

4.4.8. Okulun öğretim kadrosu. Yüksek Öğretmen Okulunun öğretmen profilini, Okulun meslek öğretmenleri, üniversite öğretim elemanları, 1964-1965 dönemi itibariyle hazırlık sınıfı öğretmenleri olmak üzere kadrolu, ücretli ve kadrosu başka kurumda olup Okulda görev yapanlar diye ayırmak mümkündür. Okulun öğretmenleri, genelde meslek derslerini vermişlerdir. Üniversite öğretim elemanlarının ise akşam saatlerinde alan dersleri ile ilgili çalışmalar yapmalarının dışında eğitim sosyolojisi, eğitim psikolojisi gibi meslek derslerini vermiş olduklarına da rastlanılmıştır. Hazırlık sınıfı derslerine girmiş olan öğretmenlerin bir kısmının kadrosu başka kurumlarda olup Yüksek Öğretmen Okulunda hazırlık sınıfı için lise branş derslerini vermişlerdir (ÇEA, 06.03.1969 Tarihli, 510.1.236 Sayılı Yazı; 1966 İstanbul Yüksek Öğretmen Okuluna Ait Kadro Cetveli; 1969-1970 Hazırlık Lisesi Haftalık Ders Programı; 1970-1971 Hazırlık Lisesi Haftalık Ders Programı; 1957-1958 Öğretim Yılı Yüksek Öğretmen Okulu Ders Programı; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü [TCBDİE], Milli Eğitim İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim [MEİMTYÖ], 1960-1961, 1965; 1961-1965, 1968; TCBDİE, Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim [MEİYÖ], 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980; YÖÖY, 1955).

Okulda görev yapmış olan öğretmenlerin hepsini tespit etmek, eldeki kaynakların yetersizliğinden dolayı neredeyse imkânsızlaşmıştır. İstatistiklerde ve Okulun arşivindeki bazı kayıtlarda bir kısım öğretmenin ismine rastlanılmıştır. Fakat genelde elde edilen bilgiler Okulda görev yapmış olan öğretmenlerin sayısal verileri olmuştur. Öğretmen sayıları ile ilgili bilgilerin alınmış olduğu istatistiklerde hata payı olması olasılığı düşünülerek birden fazla istatistik karşılaştırılmış, istatistiklerin aralarındaki farklara değinilmiş, en doğru rakamlara ulaşılmaya çalışılmış ve belirli bilgileri içeren tablolar oluşturulmuştur (Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü [BİGM], Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri [MEMTYÖİ], 1943-1944, 1946; 1946-1947, 1948; 1947-1948, 1949; Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğü [BİUM], Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933; Maârif, 1932-1933 İstatistiği, 1934; Maârif, 1933-1934 İstatistiği, 1935; Maârif, 1937-1938 İstatistiği, 1939; Maârif, 1938-1939 İstatistiği, 1942; Maârif, 1939-1940 İstatistiği, 1942; TCMV, 1340-1341 ve 1924-1925 DSİM, 1927; TCMV, 1925-1926 DSİM, 1928; TCMV, 1923-1943, 1944; Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü [ÖOGM], 1969-1970 Yıllığı; 1970-1971 Yıllığı; 1971-1972 Yıllığı).

Aşağıdaki tabloda 1924-1949 yıllarında Yüksek Öğretmen Okulunda görev yapmış olan öğretmenlerin sayısı ve mezuniyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğünden^{bb} ve Milli Eğitim Bakanlığından alınmış olan bilgiler büyük oranda uyumuştur. Tabloda boş bırakılmış kısımlarda herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır (BİGM, MEMTYÖİ, 1943-1944, 1946; 1946-1947, 1948; 1947-1948, 1949; BİUM, Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933; Maârif, 1932-1933 İstatistiği, 1934; Maârif, 1933-1934 İstatistiği, 1935; Maârif, 1937-1938 İstatistiği, 1939; Maârif, 1938-1939 İstatistiği, 1942; Maârif, 1939-1940 İstatistiği, 1942; TCMV, 1340-1341 ve 1924-1925 DSİM, 1927; TCMV, 1925-1926

^{bb} Bundan sonraki bölümlerde İstatistik Genel Müdürlüğü diye geçecektir.

DSİM, 1928; TCMV, 1923-1943, 1944; ÖOGM, 1969-1970 Yıllığı; 1970-1971 Yıllığı; 1971-1972 Yıllığı).

Tablo 15

1924-1949 Tarihlerinde Öğretmenlerin Mevcudu ve Mezuniyetleri

Dönem	Yurt İçi ^{cc}		Yurt Dışı ^{dd}		Diğer Üni. Öğrt. Elemanı	Toplam
	Yüksekok. ^{ee}	Üni. ^{ff}	Yüksekok.	Üni.		
1924-25	2				3	5
1925-26	1		1		3	7
1926-27						
1927-28	4			2	1	7
1928-29	1			1	2	4
1929-30	1			1	2	4
1930-31	1			2	1	4
1931-32	1			2	1	4
1932-33				3	1	4
1933-34		1		1	2	4
1934-35						4
1936-37						4
1937-38	1			1	2	8
1938-39			1	1	2	8
1939-40			1	1	2	8
1940-41						12

^{cc} Bu bölümde, Yüksek Öğretmen Okulu öğretmenlerinin mezuniyetleri de verilmiştir.

^{dd} Bu bölümde, Yüksek Öğretmen Okulu öğretmenlerinin mezuniyetleri de verilmiştir.

^{ee} ‘Yüksekokul’ tabiri, tabloya sığdırabilmek için ‘yüksekok’ diye kısaltılmıştır.

^{ff} ‘Üniversite’ tabiri, tabloya sığdırabilmek için ‘Üni’ diye kısaltılmıştır.

1941-42						11
1942-43	2	1	1		8	12
1943-44	2		1	1	8	12
1944-45						14
1945-46						11
1946-47		2	1	1		4
1947-48						4
1948-49		2		1		3

Tablo 15’den anlaşılacağı üzere, istatistiklerin bazı senelerinde Üniversite öğretim elemanları da Okulun kadrosu içerisinde gösterilmiştir. 1925-1926 döneminde Okuldaki yedi öğretmenin üçünün Üniversiteden geldiği belirtilmiştir. Fakat 1927-1928 döneminde bahsi geçmiş olan yedi öğretmenin arasında Üniversiteden gelenler ile ilgili bilgi verilmemiş olmasına rağmen, daha önceki bir dönemde böyle bir bilgi belirtilmiş olmasından yola çıkılarak 1926-1927 döneminde görev yapmış öğretmenler arasında Üniversite öğretim elemanlarının da olduğu düşünülmektedir. 1928-1930 yıllarında arasında verilmiş olan bilgilere bakıldığında ise sadece okulda görev yapmış olan öğretmenlerin sayısının verildiği kanaatine varılmıştır. Çünkü Yüksek Öğretmen Okulunda, bazı seneler hariç, 1924-1949 tarihleri arasındaki her öğretim yılında dört öğretmen görev yapmıştır. 1940-1941, 1941-1942, 1944-1945, 1945-1946 dönemlerinde öğretmenlerin sadece toplam sayılarına ulaşılabilmiştir. Tablonun genel görünümüne ve Yüksek Öğretmen Okulunda yıllık ortalama dört öğretmenin görev yaptığı görüşünden hareketle bu tarihlerde verilmiş olan toplam öğretmen sayısı içerisinde Üniversite öğretim elemanlarının da eklendiği düşünülmektedir. Tablo 15’de Yüksek Öğretmen Okulunda görev yapmış öğretmenlerin bazılarının mezuniyet bilgilerine de yer verilmiştir. Mezuniyetleri hakkında bilgi edinilen öğretmenlere

bakıldığında, genelde üniversite ve yüksekokul mezunu oldukları görülmüştür. Tabloda ‘diğer’ diye sıralanmış olan mezuniyetler içerisinde medrese, ortaokul, lise, özel eğitim vb. farklı kategorideki okullar ve eğitim şekillerinin ele alındığı düşünülmektedir (BİGM, MEMTYÖİ, 1943-1944, 1946; 1946-1947, 1948; 1947-1948, 1949; BİUM, Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933; Maârif, 1932-1933 İstatistiği, 1934; Maârif, 1933-1934 İstatistiği, 1935; Maârif, 1937-1938 İstatistiği, 1939; Maârif, 1938-1939 İstatistiği, 1942; Maârif, 1939-1940 İstatistiği, 1942; TCMV, 1340-1341 ve 1924-1925 DSİM, 1927; TCMV, 1925-1926 DSİM, 1928; TCMV, 1923-1943, 1944; ÖOGM, 1969-1970 Yıllığı, 1970-1971 Yıllığı; 1971-1972 Yıllığı).

Okulun öğretim kadrosunun gelişimi ile ilgili daha detaylı bilgilere 1960 sonrası yapılmış olan istatistiklerden ulaşılmıştır. Aşağıdaki tabloda 1960 sonrasına ait istatistikler yer almıştır (TCBDİE, MEİMTYÖ, 1960-1961, 1965; 1961-1965, 1968; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980).

Tablo 16

Okulda Ders Vermiş Olan Öğretmenler

Tarih	Ord.		Prof.		Doç.		Öğr.		Ok.		Asis.		Öğr.	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
1960-61													2	1
1961-62								1					7	2
1962-63													2	1
1963-64							10	2						
1964-65			1		2		2	1	5					
1965-66			2		1		5		1					
1966-67	1		8		5		3							

1967-68	1	8	5	3				
1968-69		7	6	1	1		1	
1969-70		7	1	2	2		2	12 8
1970-71		7	1	2				5
1971-72		8		1	5	1		2 2
1972-73		3	1		3			5 2
1973-74		4	1	1				8 3
1974-75 ^{gg}					2			11 4
1975-76								2
1976-77								7 1
1977-78					6	1		

Tablo 16’da görüldüğü üzere, Yüksek Öğretmen Okulunda ordinaryüs, profesör, doçent, öğretim görevlisi, asistan, okutman ve öğretmenler ders vermiştir. Okulun kendi kadrosunda bulunan öğretmenler dışında ders veren öğretmenler genelde üniversiteden ders ücreti karşılığında gelmişlerdir. Ayrıca Yüksek Öğretmen Okuluna ücretli olarak ders vermiş olan öğretmenler de olmuştur. Yukarıda belirtilen öğretmenler dışında, tabloda yer almamış fakat Yüksek Öğretmen Okulunda 1975-1976 döneminde ders vermiş on üç kişi ile 1977-1978 döneminde ders vermiş on kişi, kadrosu başka bir kurumda olup Okulda görevlerini ifa etmişlerdir. Lakin kaynaklarda bu kişilerin unvanları belirtilmemiştir. Aşağıdaki tabloda ise görev yapmış öğretmenlerin yıllara göre toplam sayısı verilmiştir (TCBDİE, MEİMTYÖ, 1960-1961, 1965; 1961-1965, 1968; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980).

^{gg} 1974-1975’de 11 erkek 4 bayan öğretmen Okulun kadrosunda olduğu belirtilmiş fakat ücretli öğretmen olarak çalışmışlardır (TCBDİE, MEİMTYÖ, 1960-1961, 1965; 1961-1965, 1968; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980).

Tablo 17

Yıllara Göre Öğretmen Sayısı

Toplam Öğretmen Sayısı			
<u>Tarih</u>	<u>Öğretmen Sayısı</u>	<u>Tarih</u>	<u>Öğretmen Sayısı</u>
1960-1961	3	1969-1970	34
1961-1962	10	1970-1971	15
1962-1963	3	1971-1972	19
1963-1964	12	1972-1973	14
1964-1965	11	1973-1974	17
1965-1966	9	1974-1975	17
1966-1967	17	1975-1976	15
1967-1968	17	1976-1977	8
1968-1969	16	1977-1978	17
Toplam		254	

Yukarıdaki tabloya göre, 1960-1978 yılları arasında Yüksek Öğretmen Okulu derslerini yaklaşık olarak iki yüz elli dört öğretmen yürütmüştür. Burada yaklaşık tabirinin kullanılmasının nedeni, istatistiklerin arasında olan uyumsuzluklardır. Yukarıda da bahsi geçtiği gibi, genel bir fikir oluşturması için birden fazla istatistiki veri kullanılarak çeşitli tablolar yapılmış ve öğretmen sayıları ile ilgili bilgiler verilmiştir. İstatistik Genel Müdürlüğünün yapmış olduğu farklı istatistik çalışmalarından alınan bilgiler, tablo 16 ve tablo 17’de verilmiştir. Bu istatistiklerin kullanılmasının nedeni, her yılın yaklaşık bilgilerine ulaşıyor olunması ve birbirlerine yakın bilgilerin verilmiş olmasıdır. Fakat Milli Eğitim Bakanlığının vermiş olduğu istatistiksel bilgilerde biraz farklılık olmuştur. Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü tarafından 1967-1968 döneminde Yüksek Öğretmen Okulunda

yirmi bir öğretmenin, 1968-1969 döneminde on dokuz öğretmenin, 1969-1970 döneminde on dokuz öğretmenin, 1971-1972 döneminde on dokuz öğretmenin görev yapmış olduğu bilgisi verilmiştir. Diğer istatistiklerinden oluşturulmuş olan tablo 16 ve 17’de 1967-1968 döneminde on yedi öğretmenin, 1968-1969 döneminde on altı öğretmenin, 1969-1970 döneminde otuz dört öğretmenin, 1971-1972 döneminde ise on beş öğretmenin görev yaptığı bilgisi yer almıştır (TCBDİE, MEİMTYÖ, 1960-1961, 1965; 1961-1965, 1968; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980; ÖOGM, 1967-1968 Yıllığı; 1968-1969 Yıllığı; 1969-1970 Yıllığı; 1971-1972 Yıllığı).

Ellili yıllara kadar Okulda ders vermiş olan öğretmen sayısı, dört öğretmen ve sekiz Üniversite öğretim elemanı diye seyir ederken 1960 yılından itibaren özellikle hazırlık sınıflarının açılmaya başlanması ile birlikte, ders verenlerin sayısında artış gerçekleşmiştir. 1960-1961 dönemi ve 1962-1963 dönemi istatistiklerinde Okulda görev yapmış olan öğretmen sayısı üç olarak verilmiştir. Öğretmen sayılarının diğer yıllardaki öğretmen sayısına oranla daha düşük olmalarının nedeni, 1924-1949 tarihlerinin ele alınmış olduğu tablo 15’de de bahsi geçtiği gibi, Üniversite öğretim elemanlarının o yılki verilerde belirtilmemesinden olmuş olabilir. Nitekim Okulun kadrolu öğretmen sayısı az olsa da derslere girenlerin sayısı 1950 senesinden sonraki hiçbir tarihte bu kadar aşağı düşmemiştir (ÇEA, 06.03.1969 Tarihli, 510.1.236 Sayılı Yazı; 1966 İstanbul Yüksek Öğretmen Okuluna Ait Kadro Cetveli; 1969-1970 Hazırlık Lisesi Haftalık Ders Programı; 1970-1971 Hazırlık Lisesi Haftalık Ders Programı; 1957-1958 Öğretim Yılı Yüksek Öğretmen Okulu Ders Programı; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; TCBDİE, MEİMTYÖ, 1960-1961, 1965; 1961-1965, 1968; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980; YÖOY, 1955).

4.4.8.1. Öğretmenlerin görevleri. Yüksek Öğretmen Okulu öğretmenleri, genel olarak meslek derslerini ve staj çalışmalarını yürütmüşlerdir. Bunların dışında

yönetmeliklerce farklı görevlerde tanımlanmıştır. Öğretmenler, öğrencilere çeşitli becerileri kazandırmakla görevli olduğu gibi, bu becerilerin kazanılıp kazanılmadığının takipçiliğini de üstlenmiştir. Öğretmen adayı gençlere mesleklerinde iyi olmaları, toplum nezdinde saygınlık kazanmaları için ön ayak olmaları ve onlara örnek olmaları da öğretmenlere görev olarak verilmiştir. Yabancı dil kurslarının idare edilmesi, beden eğitimi, müzik vb. ders dışı faaliyetlerini yürütmeleri ve nöbet tutma görevleri de verilmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Okulun ilk yıllarında kadrolar ile ilgili bazı zorluklar yaşanmış, Yüksek Öğretmen Okulu müdür, müdür yardımcıları ve öğretmenlerinin bazıları kadro ve maaş bakımından başka okullara bağlı olup Yüksek Öğretmen Okulunda ders vermiş ve idari işler yürütmüşlerdir. Hasan Fehmi Bey, Galatasaray Lisesi şube müdürlüğü; Reşat Bey, Kız Lisesi matematik öğretmenliği; Meliha Hanım, Kız Lisesinin İngilizce, ütü ve kola dersleri öğretmenliği görevlerini yürütmüşlerdir. 1924 senesinde Yüksek Öğretmen Okulunda idarecilik yapmış olan bu isimler, diğer okullarında dersleri olmadıkları zaman Yüksek Öğretmen Okulunda bulunmuşlardır. Benzer uygulamalara 1928 senesinde de rastlanmıştır. Bu tarihte müdür yardımcıları Seyit Bey, İstanbul Erkek Lisesinde; Hasan Bey, İstanbul Kız Muallim Mektebinde; usûl-i talim ve terbiye muallimi Sadettin Halil Bey, Kız Muallim Mektebinde; Fransızca Muallimi Kazım Nami Bey, Erenköy Kız Lisesinde; Almanca Muallimi Muhyiddin Bey, Galatasaray Lisesinde ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunda görevlerini sürdürmüşlerdir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1; 180.09.0.0/75.369.1).

Yüksek Öğretmen Okulunun ilerleyen yıllarda kendi kadrosu oluşturulmuştur. Fakat Okulun öğrenci sayısının artması, hazırlık sınıfının kurulması nedeniyle kadroları başka okullarda olmasına rağmen, Yüksek Öğretmen Okulunda görev yapan öğretmenlerin varlığı hiçbir zaman eksik olmamıştır. Yüksek Öğretmen Okulunun yoğun eğitim-öğretim faaliyetleri ancak dışarıdan alınan takviyelerle yürütülebilmiştir (TCBDİE, MEİMTYÖ,

1960-1961, 1965; 1961-1965, 1968; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980).

4.4.8.2. Hazırlık sınıfı öğretmenlerinin görevleri. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, 1964 senesinde hazırlık sınıfı uygulamasına geçmiştir. Hazırlık sınıfı, ilk öğretmen okulu son sınıflarındaki başarılı öğrencilerin alınarak lise eğitimine tâbi tutulmaları üzerine oluşturulmuştur. Hazırlık sınıfında lise edebiyat ve fen kollarının müfredatı uygulanmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu kendi kadrosunda bulunan öğretmenler ile hazırlık sınıfı uygulamasını gerçekleştirememiş, Eğitim Enstitüsü ve İlk Öğretmen Okulu kadrosunda bulunan öğretmenlerden de destek alınmıştır (ÇEA, 1966 İstanbul Yüksek Öğretmen Okuluna Ait Kadro Cetveli; 1969-1970 Hazırlık Lisesi Haftalık Ders Programı; 1970-1971 Hazırlık Lisesi Haftalık Ders Programı).

Hazırlık sınıfı öğretmenlerinin görevleri şu şekilde oluşturulmuştur: Hazırlık sınıflarında ders okutmak, öğrencileri üniversite giriş sınavlarına hazırlamak, meslek dersleri öğretmenleri ile işbirliği içerisinde olmak, öğrencilerin hazırlıklarına yardımcı olmak ve uygulama çalışmalarına katılmak, hazırlık sınıfı öğrencilerinin durumları ile yakından ilgilenip öğretmenlik mesleğinin özelliklerini öğrencilere kazandırmaya çalışmak, öğrencilere rehberlik yapmak, nöbet tutmak, idare tarafından verilmiş olan gezi, tören ve konferanslarda görev yapmak, eğer varsa yönetim, disiplin, eğitim ve öğretim komisyonlarındaki görevlerini yerine getirmek, kendilerine verilmiş olan diğer işleri yapmak, öğrencilerin karşılaştıkları güçlüklerin çözülmesine yardım etmek için haftada en az yarım gün Okulda bulunmaktır (RG, 03.06.1972).

4.4.8.3. Üniversite öğretim elemanlarının (müzakereci öğretmenlerin) görevleri. Öğretim kadrosunun önemli bir parçası olan müzakereci öğretmenler, Edebiyat ve Fen Fakülteleri profesör ve doçentlerinden oluşturulmuştur. Müzakereci öğretmenler tabiri, 1954 tarihinde yapılmış olan Yönetmelikten sonra Üniversite öğretim elemanları için

kullanılmamıştır. Çünkü bu Yönetmelikten itibaren 1972 Yönetmeliğine kadar müzakereciler Yüksek Öğretmen Okulunun öğretmenleri tarafından oluşturulmuştur (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Üniversite öğretim elemanları vazifeleri; fakültelerde verilmiş olan derslerin öğrenci tarafından benimsenmesi için yardımcı olmak, bu yardımı fakültedeki dersin tekrarı olarak değil de seminer veya tatbikat şeklinde yapmak, öğrencilerin çalışmalarına rehberlik etmek, öğrencinin eleştirel düşünmesini sağlamak ve yabancı dil bilgisini iletmeye çalışmak olarak belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin fakülte ve Okuldaki çalışmaları, devam durumları ve öğretmenlik yeterliliği hakkındaki görüşlerini her yıl 15 Hazirana kadar bir rapor halinde müdürlüğe vermekle yükümlü tutulmuşlardır. Bu raporda her öğrenci için öğretim elemanının fikri ve bu fikrinin sebeplerinin yer alması istenmiştir. Üniversite öğretim elemanlarına öğrencilerin kabul sınavlarında da görev verilmiştir (MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

1946 yılında çıkarılmış olan yasadan sonra, üniversite öğretim elemanlarının başka kurumlarda çalışması ile ilgili yeni bir düzenleme getirilmiştir. Bazı kaynaklarda bu yasa üniversite öğretim elemanlarının dışarda bir yerde çalışmasının yasaklandığından da bahsedilmiştir. Böylelikle Okulda görev yapan Üniversite öğretim elemanları, Yüksek Öğretmen Okulundan ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu durum Yüksek Öğretmen Okulunu ciddi derecede etkilemiş, Okul sadece bir yurt haline dönüşmüştür (Eşme, 2001; Gelişli, 2006). Kanunun içeriğine bakıldığında ise üniversite öğretim elemanlarının dışarda çalışması yasaklanmamıştır. Sadece çalışmaları belirli şartlara bağlanmış ve alınan ücretlerin miktarları düşürülmüştür. Yasanın oluşturmuş olduğu düzenleme sonucunda üniversite öğretim elemanlarının kendi dersleri ve mesai saatleri dışında meslekleri ile alakalı başka bir iş yapmaları halinde aldıkları ücretler 2/3 oranında düşürülmüştür (RG, 08.07.1939; 18.06.1946). Böylelikle Üniversite öğretim elemanları Yüksek Öğretmen Okulunda ders

verme konusunda imtina etmeleri sorunu ortaya çıkmış olabilir. Kaynaklara bakıldığında ise Okulda öğretmenlik yapmak için Üniversiteden öğretim elemanlarının gelmeye devam ettiği görülmüştür. 1947-1948 ders yılında gece dersleri için, Üniversiteden Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan, Doç. Dr. Mehmet Kaplan, Doç. Dr. Vehbi Eralp, Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Prof. Dr. Mükrimin Halil Yinanç, Öğr. Gör. Ali Haydar Taner, Öğr. Gör. Nazım Terzioğlu, Doç. Dr. Ali Rıza Berkem, Prof. Dr. Fahri Yeniçay, Doç. Dr. Lütfü Birand gelmiştir (ÇEA, 1947-1948 Ders Yılı Gece Dersleri Programı).

1971 senesinde çıkarılmış olan 1327 sayılı personel kanunu gereğince Okulun gece derslerine gelmiş olan Üniversite öğretim elemanlarının maaşlarının 2/3'ü verilmemiştir. Bu durum Okulu endişeye düşürmüş, Üniversite öğretim elemanlarının Yüksek Öğretmen Okulundan uzaklaşmasından çekinmişlerdir. Bu nedenle, müdür tarafından, Okulun eğitim seviyesi itibariyle Üniversite öğretim elemanlarına ihtiyaç duyulduğu, öğretim elemanlarının Okuldan uzaklaştıkları takdirde Yüksek Öğretmen Okulunun birçok problemle karşılaşacağı Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne yazılı olarak iletilmiş, öğretim elemanlarının ders ücretlerinin tam verilmesi talep edilmiştir (ÇEA, 06.04.1971 Tarihli, 221.748 Sayılı Yazı; 08.05.1971 Tarihli, 221.982 Sayılı Yazı). 1946 senesinde çıkarılmış olan kanunla da benzer kesintiler yapılmış fakat Üniversite öğretim elemanları Okula gelmeye devam etmiştir (ÇEA, 1947-1948 Ders Yılı Gece Dersleri Programı; RG, 08.07.1939; 18.06.1946). 1971 yılında tekrardan bir kanunla kesintinin yapılmış olması, kesintilerin daha önce kaldırılmış olduğunu ya da yeni bir kanun ile pekiştirilmiş olduğunu akla getirmiştir (ÇEA, 06.04.1971 Tarihli, 221.748 Sayılı Yazı; 08.05.1971 Tarihli, 221.982 Sayılı Yazı). Kesintilere rağmen yine de Üniversite öğretim elemanları Yüksek Öğretmen Okulunda ders vermeye devam etmiş (ÇEA, 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı 1971-1972 Öğretim Yılı Raporu) ve 1972 Yönetmeliğinde üniversiteden gelecek olan öğretim elemanları ile ilgili görev tanımlaması yapılmıştır (RG, 03.06.1972).

1972 Yönetmeliğinde, üniversite öğretim elemanlarına; öğrencilerin branşlarına göre laboratuvar, seminer ve uygulama çalışmalarını yönetmek, ders ve konferans vermek, kendilerine verilmiş olan öğrencilerin üniversitedeki görevlerini takip etmek, öğrencileri yönlendirmek, öğrenim planlarını hazırlamalarında ve verimli şekilde uygulamalarında yardımcı olmak, gerektiğinde okul rehberlik bürosu ile işbirliği yapmak, öğretmenler kurulu toplantılarına katılmak görevleri verilmiştir (RG, 03.06.1972).

1972 Yönetmeliği yürürlüğe girdikten sonra bir rapor düzenlenmiştir. Raporda; Üniversiteden gelmiş olan öğretim elemanlarının ücretlerinin artırılması, daha önce sınırlanmış olan ücretlerin yeniden düzenlenmesi talep edilmiştir (ÇEA, 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı 1971-1972 Öğretim Yılı Raporu).

4.5. Giriş Şartları ve Sınavları

4.5.1. Giriş şartları. Yüksek Öğretmen Okulu, 1924 senesinde, Dârümuallimînden Yüksek Muallim Mektebine dönüşüm sürecinde çeşitli kurumlardan öğrenci almıştır. Okula, kapatılmış olan Dârümuallimînin Âli şubesinden ve Orta Muallim Mektebinden^{hh} gelen bazı öğrenciler sınavsız olarak naklen alınmıştır. Aslında Okul için belirlenmiş olan hedef, Üniversite öğrencilerini almak olmuştur. Lakin ilk yıllarda bunu gerçekleştirmek için uygun ortam sağlanamamıştır (Akşam, 13.08.1340; Cumhuriyet, 08.08.1924; 19.09.1924).

1924 yılında, Üniversite tarafından bir ilan verilerek Yüksek Öğretmen Okuluna yatılı ve gündüzlü öğrenci alınacağı duyurulmuş ve Okula girme şartı, Üniversite Fen veya Edebiyat Fakültelerine kayıtlı olunması olarak belirtilmiştir (Cumhuriyet, 24.06.1924). Yüksek Öğretmen Okuluna alınacak olan yatılı öğrencilerin bütün ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanacak olması, dönemin ağır geçim şartları düşünüldüğünde Üniversitenin birçok öğrencisini cezbetmiştir. Ayrıca Üniversite öğrencisi olmayıp Üniversiteyi kazanabilecek durumda olan lise mezunlarının da başvurularının alınması yoğun bir talebi

^{hh} Orta Muallim Mektebi, Dârümuallimininin içerisinde orta mekteplere öğretmen yetiştirmek için 1923 senesinde açılmış bir şube olup 1924 senesinde lağvedilmiş ve öğrencileri Yüksek Muallim Mektebine nakledilmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1.).

ortaya çıkarmıştır. Gelen taleplerin fazla olması üzerine Okul yönetimi tarafından sınav yapma usûlüne başvurulmuştur (Akşam, 13.08.1340; İkdam, 18.08.1340). Üniversite öğrencilerinin ve lise mezunlarının başvuru sayısı dolayısıyla ortaya çıkmış olan sınav yapma isteğinin sebebi olarak, kapatılmış olan Dârülmua'llimîninin Âlî ve Orta kısımlarından gelen bazı öğrencilerin sınavsız olarak alınmasıyla birlikte oluşturulmuş olan öğrenci kadrosunun varlığı görülebilir. Başka bir ifadeyle, Okul idaresi, muhtemelen açılış aşamasında naklen almış olduğu öğrencilerin yanına kalabalık bir grubun da eklenmesini istememiş, bu yüzden Üniversite öğrencileri ve lise mezunlarının yoğun talebi nedeniyle sınav yaparak oluşabilecek öğrenci fazlalığını engellemek istemiş olabilir.

1924 senesinde giriş sınavı yapılması yönünde karar alınması, öğrencilerin tepkisine neden olmuş, bazı adaylar sınava girmeyip durumu protesto etmiş (İkdam, 18.08.1340), bazı adaylar ise sınava girmeyi kabul etmiştir (Akşam, 13.08.1340; Cumhuriyet, 08.08.1924). İtirazların aksine, Okul idaresi yönetmeliklerinin kendilerine sınav yapma hakkı verdiğini savunmuştur (Akşam, 13.08.1340). Okulun kuruluşu sırasında hazırlanmış olan Talîmât-nâme, öğrenci alım ilanından sonra gazetelere bildirilmiş ve bu Talîmâtta böyle bir madde yer almıştır (Cumhuriyet, 03.07.1924). Fakat Talîmât-nâme daha önce yapılmış olsa bile, dönemin önemli iletişim aracı olan gazetede Talîmât-nâmenin, öğrenci alım ilanından sonra yayımlanması, alım ilanında ise sınav yapılacağı yönünde bilgi verilmemesi, öğrencilerin sınav yapılması isteğine tepki göstermelerine neden olduğu şeklinde yorum yapmak yanlış olmayacaktır.

Adaylardan sınava girmeyi kabul edenlerin sınavlarına 8 Ekim'de başlanmıştır. İlk olarak Türkçe ve dil derslerinin sınavı yapılmış, 11 Ekim'de de riyâziyat ve tabîat sınavları gerçekleştirilmiştir (Cumhuriyet, 09.08.1924).

Öğrenci alımındaki yaşanan olumsuzluklar Okulu zor durumda bırakmış, öğrenciler Okulu Bakanlığa şikâyet etmişler, Okul yönetimi de ayrıca durumu Bakanlığa iletmıştır.

Bakanlık ise sınavın yapılmaması yönünde karar vermiştir. Böyle bir karar alınarak öğrenci lehine bir uygulama yapılmıştır. Bakanlığın, Okul yönetiminin almış olduğu sınav yapma kararını değiştirmesi, Okulun müdür ve yardımcısının istifasına sebebiyet vermiştir (Cumhuriyet, 29.08.1924).

1925 yılında yapılmış olan Yönetmelikle birlikte, öğrenci seçimi düzene oturtulmuştur. Okula alınacak öğrencilerin Üniversite Fen ve Edebiyat Fakültelerine, Sanâyi-i Nefîse Mektebine giriş şartlarını taşımış olmaları ön koşul olarak sunulmuştur. Okulun öğrenci alım kaynağı, senelere göre değişiklik gösterse de genelde Fen ve Edebiyat Fakültelerinden öğrenci alınmıştır. Bakanlığın belirlemiş olduğu kontenjandan daha fazla talipli olduğu takdirde sınav yapma yetkisi saklı tutulmuştur (MFV, MD-I, 1927).

Bakanlık her yıl branşlara göre öğretmen ihtiyaçlarını belirleyip alınacak öğrenci sayısını okula bildirmiştir. Yüksek Öğretmen Okulu da Bakanlığın kontenjanlarına göre öğrenci alım ilanına çıkmıştır. Böylelikle devlet kendi ihtiyacı dahilinde bir tasarruf sağlamış olup bazı alanlarda yığılmanın önüne geçmeyi hedeflemiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

İlk yıllarda öğrencilerin başvuruları kaçırmamaları için gazete ilanı verilmiş ve Üniversitenin fakültelerine resmi yazı gönderilmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Duyurulara rağmen yine de İstanbul dışındaki adayların başvuru tarihlerini öğrenmesinde bazen sorun çıkmış, başvuruları kaçıranlar olmuştur (BCA, 180.09.0.0/78.368.1).

Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili yapılmış olan bütün yönetmeliklerde birbirine benzer şartlar oluşturulmuştur. Adayların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması, eğer yabancı uyruklu ise Bakanlığın izninin alınması gerekmiştir. Yönetmeliklerde, Okulun öğrenci kabulü için adayların 25 yaşından fazla olmaması gerekmiştir. Yaş sınırı 1954'te 30'a çıkarılmıştır. Daha sonraki yıllarda tekrar 25'e çekilmiştir (ÇEA, 10.06.1971 Tarihli

Yüksek Öğretmen Okuluna Giriş Şartları İlanı; MFV, MD-I, 1927; TD, 3/89, 23.09.1940ⁱⁱ; YÖÖY, 1955).

Adayların bulaşıcı hastalık taşımaması ve fiziksel sakatlığının bulunmaması, öğretmen olmanın olmazsa olmaz şartları arasında görülmüştür. Adaylardan herhangi bir sağlık sorunlarının olmadığını kanıtlayıcı aşı karnesi ve rapor talep edilmiştir. Ayrıca adayların evli olmaması^{jj}, herhangi bir yerde görevli olmaması, erkek adayların öğrenime ara verenlerinin askerlikle ilişkileri olmaması da giriş şartları arasında yer almıştır. Bu şartlar öğretmen okulları için uzun yıllar geçerli olmuştur (Cumhuriyet, 01.02.1932; 03.02.1932; 01.10.1942; MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/89, 23.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Okula başvuru yapmak için adayların lise diplomasının olması yeterli görülmüşken (Cumhuriyet, 17.09.1934; 19.09.1934) 1940 senesinde çıkarılmış olan Talebe Kayıt ve Kabul Talimâtname'si ile bu kuralda değişiklik yapılmış ve lise mezuniyetinin yanında olgunluk diploması da talep edilmiştir. Lise olgunluğu, 1940'da olduğu gibi 1954 Yönetmeliğinde de aranmıştır (YÖÖY, 1955). Bir öğrenci liseyi bitirip lise diploması aldıktan sonra olgunluk sınavlarına girmiştir. Yani mezuniyetten sonra bile tekrar sınava tâbi tutulmuştur. Bu sınavda edebiyat şubesi mezunları, Türkçe kompozisyon, edebiyat, tarih, felsefe ve ictimâiyât; fen şubesi mezunları, Türkçe kompozisyon, riyâziye, fizik-kimya, tabîye sınavlarına tâbi tutulmuşlardır (RG, 09.01.1935). Lise mezuniyet diploması dışında olgunluk diploması isteği, Okula başvuran adayların sayısında düşüşe sebebiyet vermiştir. Bu nedenle Okul tarafından 1959 senesinde Bakanlığa, sadece lise bitirme şartını sağlamış olanların alınması, olgunluk diploması şartının aranmaması yönünde istekte bulunulmuştur.

ⁱⁱ Yabancıların Bakanlığın izniyle alınması kararı sadece 1940 tarihli Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Kayıt ve Kabul Talimâtname'sinde geçmiştir (MV, TD, 3/89, 23.09.1940). Diğer yönetmeliklerde bu ifade geçmemiş olsa bile uygulamaya bakıldığında yabancı uyruklu öğrencilerin farklı tarihlerde Okulda okuduğu tespit edilmiştir (ÇEA, 29.12.1967 Tarihli, 510.1.1109 Sayılı Yazı ve Ekleri; TCBDİE, MEİMTYÖ, 1961-1965, 1968; TCBDİE, MEİYÖ, 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977).

^{jj} 1954 Yönetmeliğinde evlilik sadece bayanlara yasaklanmıştı (YÖÖY, 1955). 1972 Yönetmeliğinde ise cinsiyet ayrımı yapılmadan yasak devam etmiştir (RG, 03.06.1972).

Bu istek daha sonraki bir uygulamada yürürlüğe girmiştir (ÇEA, 19.05.1959 Tarihli, 925.11-1191 Sayılı Yazı; 22.06.1959 Tarihli, 4414 Sayılı Yazı; 19.07.1959 Tarihli, 325.11.1191 Sayılı Yazı).

1925 Talimâtnameinde lise mezunlarından Üniversiteyi kazanmış olunması şartı belirtilmiştir (MFV, MD-I, 1927). 1940 ve 1954 Yönetmeliklerinde ise adaylarda sadece lise mezuniyetleri şartının aranması bazı karışıklıklara yol açmıştır. Giriş sınavları ile üniversite sınav tarihleri arasında bazen tutarsızlık olmuştur. Bu nedenle Bakanlık, üniversite sınavlarının tam tarihlerinin belirlenmesi problemi ile karşılaştığı için, Yüksek Öğretmen Okuluna giriş sınav tarihinin üniversite sınav sonuçlarından sonra belirlenmesini istemiştir. 1940 ve 1954 Yönetmeliklerinde, Okulun sınavlarına girmek için üniversiteyi kazanmak şart olarak görülmemiş, Okulda öğrenim görmek için gerekli görülmüştür. Bu yönetmeliklere dayanarak Yüksek Öğretmen Okulu sınavlarına giren öğrenciler olmuştur. Dolayısıyla Yüksek Öğretmen Okulunun sınavları üniversite sınavlarından önce yapıldığında Üniversiteyi kazanamayıp Yüksek Öğretmen Okulunu kazananlara da rastlanılmıştır (ÇEA, 06.06.1962 Tarihli, 510.1-1147 Sayılı Yazı).

1954 Yönetmeliğine kadar, Okula üst sınıflardan öğrenci alımına izin verilmiştir. Fakat 1954 Yönetmeliği ile birlikte üst sınıflardan öğrenci alımı kaldırılmıştır. Okulun eğitim-öğretimi birinci sınıftan itibaren başlatılmıştır (YÖÖY, 1955). Yüksek Öğretmen Okulunun isteği üzerine bu kural 1959 yılında değiştirilmiş, öğrencilere geçmiş dönemlerin meslek derslerinin tamamlanması şartıyla üniversitelerin ara sınıflarından Yüksek Öğretmen Okuluna girme hakkı yeniden tanınmıştır (ÇEA, 19.05.1959 Tarihli, 925.11-1191 Sayılı Yazı; 22.06.1959 Tarihli, 4414 Sayılı Yazı; 11.01.1965 Tarihli Duyuru). Bu değişiklik, 1972 Yönetmeliğinde aynı şekilde korunmuş olmakla birlikte, Yönetmeliğe sadece son sınıftan öğrenci alımını yasaklayan bir madde eklenerek uygulamaya devam edilmiştir (RG, 03.06.1972).

Öğrencilerden kesin kayıta getirilmesi için bazı belgeler talep edilmiştir. Senelere göre ufak tefek değişiklik göstermiş olan bu belgelerin bir kısmı bazen başvuru sürecinde de istenilmiştir. Adaylardan nüfus cüzdanlarını yanlarında bulundurmaları istenmiş, öğrenim durumlarını gösteren belgeler, aşı kâğıdı,^{kk} sağlık raporu, noter onaylı yüklenme ve kefillik senetleri, beyanname, erkek adayların askerlikle ilişkisi olmadığını gösterir belge, öğrenimine ara vermiş olanların bu sürede ne iş yaptıklarını gösteren belge, savcılıktan alınması gereken sicil kayıtları ve on iki adet vesikalık^{ll} fotoğraf talep edilmiştir (Cumhuriyet, 17.09.1934; 19.09.1934; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Okulu kazanan öğrencilerin kayıt olduğu şubeden başka bir şubeye geçişine izin verilmemiştir. Başlangıçta yatılı veya gündüzlü yazılan öğrencinin bu iki durumunda da değişiklik yapılmasına cevaz verilmemiştir. Ayrıca öğrencinin dışarıda başka bir işle uğraşması yasaklanmıştır (MFV, MD-I, 1927).

Okulun ilk yıllarında, öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde iken bölüm değiştirmelerine izin verilmemiştir. Daha sonraki dönemlerde, okulun ilk uygulamalarına nazaran (MFV, MD-I, 1927) bir bölümden başka bir bölüme geçmekte sakınca görülmemiş, hatta 1954 Yönetmeliğinde bu konu ile ilgili bir sınırlama yapılmamıştır (YÖÖY, 1955). Uygulamada ise bu geçişler bölümlerin birbirine olan yakınlığıyla kabul görmüştür. Sözel bir bölümden sözel olan başka bir bölüme geçişe izin verilmiştir (ÇEA, 08.12.1971 Tarihli, 2607 Sayılı Yazı; 13.12.1971 Tarihli, 316.1.2226 Sayılı Yazı). Bu tip geçişler 1972 yönetmeliğinde tamamen yasaklanmıştır (RG, 03.06.1972).

Okula giriş ile ilgili genel şartlarda bir değişiklik olmasa da, 1964 senesi itibariyle İstanbul Yüksek Öğretmen Okuluna başvuracak öğrencilerin mezuniyet şartlarında değişikliğe gidilmiştir. Kabul edilecek olan öğrenciler arasına ilk öğretmen okulu son sınıf öğrencileri de dahil edilmiştir. Bu uygulamaya ilk olarak Ankara'da açılmış olan Yüksek

^{kk} Bazı yönetmelik ve ilanlarda özellikle çiçek aşısı belirtilmiştir (Cumhuriyet, 17.09.1934; 19.09.1934; YÖÖY, 1955).

^{ll} Bazı tarihlerde altı adet fotoğraf istenmiştir (Cumhuriyet, 17.09.1934; 19.09.1934).

Öğretmen Okulunda başlanmıştır. İstanbul'da ise 1964-1965 dönemi itibariyle yürürlüğe girmiştir (Eşme, 2001). Yeni uygulama ile birlikte liseden ziyade ilk öğretmen okullarından öğrenci alımı gerçekleşmiştir. Ancak kontenjanların eksik kaldığı zamanlarda, hazırlık sınıfı öğrencilerinin üniversite sınavlarında yeterli puan alamaması durumlarında lise mezunlarından da öğrenci alınmıştır. Böylece hazırlık sınıflarındaki öğrencilerin dolduramadığı kontenjanlardaki eksikliğin üniversite sınavlarını kazanmış lise mezunlarının alınmasıyla giderilmesi düşünülmüştür. Fakat bu öğrenciler okul tarafından ayrıca sınava tâbi tutulmuşlardır (ÇEA, 10.06.1971 Tarihli Yüksek Öğretmen Okuluna Giriş Şartları İlanı; 02.09.1971 Tarihli, 513.1 Sayılı Yazı).

4.5.1.1 Başvuru süreci. Okulun ilana çıkışı ile ilgili tarih aralıkları senelere göre çeşitlilik göstermiş olsa bile, başvuru süreçleri için benzer yollar izlenmiştir. Bu süreçler 1954 ve 1972 Yönetmeliklerinde detaylı bir şekilde yer almıştır (ÇEA, 10.06.1971 Tarihli Yüksek Öğretmen Okuluna Giriş Şartları İlanı; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Başvuracak adayların okudukları okul müdürlüklerine birer fiş-dilekçe ile müracaat etmeleri uygun görülmüştür (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Fiş-dilekçelerde, öğrencinin isim ve soy ismi, baba adı, ana adı, doğum yeri ve tarihi, lisesinin adı, girmek istediği bölümün ismi, başka bir yükseköğretim kurumuna kayıtlı olup olmadığı ya da bırakmış olduğu bir yükseköğretim kurumunun olup olmadığı, askerlik durumu, öğrenimine ara vermiş ise bu süre zarfında ne ile meşgul olduğunun bilgileri yer almıştır (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Yukarıdaki bilgilerin yer aldığı fiş-dilekçesini lisesine teslim eden aday için, okulunda Yüksek Öğretmen Okulu müdürlüğüne teslim etmek üzere bir evrak düzenlemesi gerekmiştir. Öğrencinin müracaatları, lisenin öğretmenler kurulu tarafından değerlendirildikten sonra eğer rapor olumlu ise evrakın Yüksek Öğretmen Okuluna

gönderilmesi, adaya da sınav giriş belgesi düzenlenmesi istenmiştir (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Okulun düzenleyeceği evrakta adayın öğrenim durumu ve genel durumu açıklanmıştır. Öğrenim durumunda adayın liseyi bitirip bitirmediği, bitirdi ise bitirme derecesi, bütünlemeye kalıp kalmadığı gibi bilgiler verilmiştir. Genel durumda ise lise öğrenimi süresince ceza alıp almadığı, eğer ceza aldı ise ceza sebepleri ve cezaların ne olduğu, iyi veya kötü özellikleri, bilinen sağlık problemlerinin olup olmadığı gibi bilgiler yer almıştır. Evrak içerisinde adayın küçüklere şefkat duyup duymadığı, milli duygulara sahip olup olmadığı, konuşma kabiliyeti ve öğretmenlik mesleğine karşı ilgi derecesi gibi bilgilerin de yazılması istenmiştir. Kısacası lisenin öğretmenler kurulu, Yüksek Öğretmen Okuluna girmek isteyen öğrencinin bir öğretmende bulunması gereken vasıfları taşıyıp taşımadığını raporlaştırmıştır (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

1964 senesi itibariyle ilk öğretmen okulu öğrencilerinden alım yapılmaya başlanmasına rağmen, lise mezunları da alınmaya devam etmiştir. Dolayısıyla yukarıdaki süreçler devam etmiş hatta 1972 Yönetmeliğinde de aynı şekilde yer almıştır (RG, 03.06.1972). İlk öğretmen okullarının öğretmen lisesi veya sınıf öğretmeni yetiştiren enstitülere dönüşümü neticesinde, hazırlık sınıfı kapatılmış ve okulun kaynağı eskisi gibi sadece lise mezunu üniversite öğrencilerinden sağlanmıştır (Akyüz, 2011; ÇEA, 02.01.1978 Tarihli Giriş Sınavı; Kavcar, 1982).

4.5.2. Kayıt kabul sınavları. 1925 Yönetmeliğinde, İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültelerinden ve Sanâyi-i Nefise Mektebinden öğrenci alınması yönünde karar alınmıştır. Kabul sınavları Üniversitenin Fen-Edebiyat Fakülteleri için a) Türkçe, b) riyâziyat, c) tabîat, tarih, coğrafya, d) ecnebî lisânî ‘tercüme’ şeklinde taksim edilmiştir. Yabancı dil sınavında öğrencilere sözlük bulundurma hakkı tanınmıştır. Okul adına Sanâyi-i Nefise Mektebinde okumak isteyenlerin sayısı kontenjandan fazla olursa yapılacak olan

sınavın şekli Sanâyi-i Nefise Mektebinin uhdesine bırakılmıştır. Sanâyi-i Nefise Mektebinin sınavlarının uygulamalı ve teorik olarak yapılması planlanmış, uygulama sınavında hangi bölüme girilecekse o bölümle ilgili bir eser ortaya koyulması, teori sınavında ise bölümlerle ilgili konularda yazılı yapılması şartları geçerli olmuştur (MFV, MD-I, 1927). 1925 senesinde Yüksek Öğretmen Okulunun öğrenci gönderdiği fakültelere İlahiyatta eklenmiştir (BCA, 180.09.0.0/75.369.1; 180.09.0.0/242.1212.1). Fakat sınavlarının yapılışı konusunda değişiklik yapıp yapılmadığına dair herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır. Okulun uygulamaları göz önünde bulundurulduğunda, diğer sosyal bölümlerle benzer bir sınava tâbi tutulmuş olmaları muhtemeldir. 1924 Dârülfünûn Talîmâtnameesinde ise İlahiyat Fakültesinin kendi özelinde lise mezunlarının Arapça ve Farsçadan sınav yapılarak kabul edildiği belirtilmiştir (MFV, MD-I, 1927).

1940 Talîmâtında ise 1925 Talîmâtına nazaran, sınavlar daha detaylı verilmiştir. Öğrenci kabul sınavının her sene Okul tarafından belirlenmiş olan bir tarihten on beş gün önce duyurusunun yapılması planlanmıştır. Sınav her bölümde yazılı ve sözlü olmak üzere beş kısma ayrılmıştır. Yazılıda başarılı olanlara sözlü sınava girme hakkı tanınmıştır. Kabul sınavı bölümleri aşağıdaki gibi yapılmıştır (MV, TD, 3/89, 23.09.1940).

Tablo 18

Sınav Bölümleri ve Şubeler

Bölüm	Yazılı Sınav	Sözlü Sınav	Şube
1	1. Türkçe kompozisyon	1. Edebiyat	
	2. Edebiyat	2. Tarih	Türk Dili ve Edebiyatı
	3. Tarih		
2	1. Türkçe kompozisyon	1. Felsefe	
	2. Felsefe	2. Tabîi	Felsefe
	3. Tabîi		

3	1. Türkçe kompozisyon 2. Tarih 3. Coğrafya	1. Tarih 2. Coğrafya	Tarih ve Coğrafya
4	1. Türkçe kompozisyon 2. Matematik 3. Fizik	1. Matematik 2. Fizik	Matematik veya Fizik-Kimya
5	1. Türkçe kompozisyon 2. Tabîi 3. Kimya	1. Tabîi 2. Kimya	Tabîi İlimler

Yazılı sınavlara üç saatlik süre tanınmıştır. Kompozisyon sınavları ise ortak planlanmıştır. Sınav içerikleri bir, iki ve üçüncü bölümde bahsi geçen derslerin lise bir, iki ve üçüncü sınıf edebiyat kolunun konularından; dört ve beşinci bölümdekiler ise lise bir, iki ve üçüncü sınıflarının fen kolunun konularından oluşturulmuştur. Sınav komisyonu, Okul müdürü başkanlığında müzakereci öğretmenlerden (üniversite öğretim elemanları) kurulmuştur. Gerekli görüldüğü takdirde, Edebiyat ve Fen Fakülteleri profesör ve doçentlerinden de komisyona takviye sağlanmıştır. Yukarıda da bahsi geçtiği gibi, 1940 Yönetmeliğindeki müzakereciler, Üniversiteden gelen doçent ve profesörlerdir. Müzakerecilerin yetmediği durumlarda fakültelerden ayrıca profesör ve doçentlerin komisyona dahil edilmesi uygun görülmüştür. Sınavların puanlamasının on üzerinden yapılması kararlaştırılmıştır. Her yazılı ve sözlü sınavı yürütmek için komisyondan iki üye görevlendirilmiştir (MV, TD, 3/89, 23.09.1940).

Sınavı kazananlara Okula kayıt yaptırmaları için bir günlük müddet tanınmıştır. Kayıt yaptırmayanların yerine, yedek adaylara kayıt hakkı tanınmıştır. Kayıt süreci,

öğrencinin iki şahidin imzasını taşıyan noter onaylı senedini Okula vermesiyle tamamlanmıştır (MV, TD, 3/89, 23.09.1940).

Tabloda görüldüğü üzere üçüncü ve dördüncü kısımlardaki bölümlere ait sınavları kazanmış olan adaylardan, üçüncü bölümdekilere Tarih ve Coğrafya, dördüncü bölümdekilere Matematik veya Fizik-Kimya şubelerinden birini seçme hakkı tanınmıştır. Bu esnek seçimden zorunlu hallerde vazgeçilmiştir. Eğer bölümlerin birinde yığılma olur ise yapılmış olan sınavlardaki başarı durumuna göre, Okul yönetimi bölüm seçimi yapılması hususunda yetkilendirilmiştir. Öğrencilerin bölümlere ayrılması işinin sınav sonuçlarının ilanı ve Okula kayıt işlerinin bitiminden sonra yapılması planlanmıştır (MV, TD, 3/89, 23.09.1940).

1940 Yönetmeliğinin yayınlanmasından kısa bir süre sonra ikinci maddesinde değişiklik yapılmış ve Okula, Yabancı Diller bölümü eklenmiştir. Bu bölümde Fransız Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Alman Dili ve Edebiyatı şubeleri açılmıştır. Böylelikle kabul sınavı bölümleri de altıya çıkarılmıştır (TD, 3/91, 07.10.1940). Altıncı bölümün sınavları, yabancı dil ve edebiyat konularından oluşturulmuştur (ÇEA, 1947-1948 Yüksek Öğretmen Okulu Giriş Şartları).

1954 Yönetmeliğinde, Yüksek Öğretmen Okuluna girecek adaylar için ikili bir sınav usûlü benimsenmiştir. ‘Eleme ve giriş imtihanı’ diye adlandırılan bu sınavların hepsi için ‘seçme imtihanı’ denilmiştir. Eleme sınavlarında, Türkçe kompozisyondan başarılı olmak şartıyla adaylara giriş sınavı hakkı verilmiştir (YÖÖY, 1955). Fakat Yüksek Öğretmen Okulu için bir faydası olmadığı düşünülen ikili sınav usûlünden daha sonra vazgeçilmiş, sadece giriş sınavından oluşan tek tip sınav yapılmaya devam edilmiştir (ÇEA, 22.06.1959 Tarihli, 4414 Sayılı Yazı; 19.07.1959 Tarihli, 325.11.1191 Sayılı Yazı).

4.5.2.1. Eleme sınavı. Eleme sınavlarının temmuz ayının üçüncü pazartesi günü, vilayet merkezlerinde maârif müdürlüklerinin uygun görmüş oldukları okullarda, saat 09:00-

12:00 arasında yapılması planlanmıştır. Sınav gününün resmi tatile denk gelme ihtimali düşünülmüş ve öyle bir durumda sınavın tatilden sonraki ilk iş gününde yapılması kararlaştırılmıştır. Elinde sınav giriş evrakı olan adaylara istedikleri şehirlerde sınava girme hakkı verilmiştir. Bütünlemeli adayların da sınava girmelerine izin verilmiş fakat giriş sınavlarına, bütünlemelerini başardıklarına dair belgeyle gelmeleri şart koşulmuştur (YÖÖY, 1955).

Eleme sınav sorularının hazırlanması, Yüksek Öğretmen Okuluna bırakılmıştır. Hazırlanmış olan soruların sınav gününden önce maârif müdürlüklerine gönderilmesi gerekmiştir. Sınavların yapılması için maârif müdürünün ya da görevlendireceği bir okul müdürünün başkanlığında ve maârif müdürünün seçme yetkisine bırakılmış olan en az üç öğretmenin yer alacağı bir komisyon oluşturulmuştur. Sınav ortamına, komisyon üyeleri dışında başka birinin girmesi yasaklanmıştır (YÖÖY, 1955).

Eleme sınavı için ciddi bir disiplin öngörülmüştür. Adayların sınav kâğıtları, maârif müdürlüklerinden temin edilmek üzere köşeleri kapatılacak şekilde düzenlenmiş olacaktı. Adayın ismi, soy ismi, babasının ismi ve en son okudukları okulun isminin kâğıtların bu kısmına yazılıp kapatılması ve ayrıca girmek istediği bölümün isminin açık bırakılması planlanmıştır. Soru zarfları açıldıktan sonra sınav salonuna herhangi bir adayın girmesi yasaklanmıştır. Kâğıtların değerlendirmesinin yapılması Yüksek Öğretmen Okuluna bırakılmıştır. Bu nedenle sınav bitimine müteakip kâğıtlar zarflara konulup mühürlendikten sonra, evrakların Yüksek Öğretmen Okuluna gönderilmesi gerekmiştir (YÖÖY, 1955).

Kâğıtların değerlendirilmesi işini Yüksek Öğretmen Okulu müdürü tarafından görevlendirilecek olan komisyon üstlenmiştir. Komisyon başkanlığı, Okul müdürüne bırakılmıştır. Kâğıtların incelemesi işi için 25 Ağustos'a kadar süre tanınmıştır. Yüz üzerinden en az elli alanlar başarılı sayılmıştır. Başarılı olan adayların bildirilmesi amacıyla

hazırlanan evrakların postaya verilmesi için en geç 31 Ağustosa kadar süre tanınmıştır (YÖÖY, 1955).

4.5.2.2. Giriş sınavı. Talîmâtname de giriş sınavlarının ekim ayının ikinci haftası içinde, Yüksek Öğretmen Okulunda kurulacak en az üçer kişilik komisyonlar tarafından yapılması kararı verilmiştir. Bu sınavın ne şekilde yapılacağına yetkisi komisyona bırakılmıştır. Sınavlar on tam puan üzerinden değerlendirmeye alınmış, beş ve üzeri alanlar başarılı sayılmıştır (YÖÖY, 1955).

Giriş sınavını başarmış olan adaylar, puanlarına göre sıralanıp bölümlerin kontenjanları el verdiği sürece alımları gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle asil ve yedek listeler oluşturulması uygun görülmüştür. Eşit not almış adayların ayrımı ise sırasıyla diploma derecesi daha iyi olanlar, öğretmen çocuğu veya kardeşi olanlar, şehit çocukları olanlar, yetim ve öksüz olanlar diye yapılmıştır (YÖÖY, 1955). 1954 Yönetmeliğindeki bazı maddelerin pratiklik açısından değiştirilmesi ya da tamamen kaldırılması Okul tarafından talep edilmiştir. Özellikle seçme sınavındaki ikili sınav usûlünün kaldırılmasının Okulun sınavlarına daha çok öğrencinin katılmasını sağlayacağı düşünülmüştür. Bu nedenle kayıt başvurusu ile ilgili maddelerin değişikliği, sınavla ilgili maddelerin ise kaldırılması talep edilmiştir (ÇEA, 19.05.1959 Tarihli, 925.11-1191 Sayılı Yazı). Okulun isteği doğrultusunda, Bakanlık, eleme sınavını kaldırmış ve sadece giriş sınavının yapılmasına, biri ilgili fakülteden öğretim üyesi olmak üzere üç kişiden oluşan bir sınav komisyonu oluşturulmasını ve sınavında yüz puan üzerinden sözlü olarak yapılmasına karar vermiştir (ÇEA, 22.06.1959 Tarihli, 4414 Sayılı Yazı; 19.07.1959 Tarihli, 325.11.1191 Sayılı Yazı).

1962 senesinde Yönetmelikte yapılmış olan bir değişiklikle birlikte giriş sınavlarının sözlü veya yazılı yapılması ya da her ikisinin de uygulanması yönünde karar alınmıştır. Yabancı Dil bölümü için geçerli olan ayrıca kompozisyon sınavı yapma koşulu Edebiyat bölümü içinde geçerli kılınmıştır (RG, 07.08.1962).

1972 Yönetmeliğinde giriş sınavı için Yüksek Öğretmen Okulu öğretmenlerinden üç kişilik bir komisyon oluşturulacağı ve komisyon tarafından seçme sınavının yapılacağı belirtilmiştir. Bütün bu sınav usulleri, Yüksek Öğretmen Okuluna girmek isteyen ve üniversiteyi kazanmış lise mezunları için düzenlenmiştir. 1964 senesinde başlatılmış olan ilk öğretmen okullarından öğrenci alımı ile birlikte, öğrenci giriş şartları değişmiş, hazırlık sınıfları oluşturulmuş ve bu hazırlık sınıflarına öğrenci alımı, lise mezunlarının alımından biraz daha farklılaştırılmıştır (RG, 03.06.1972).

4.5.2.3. İlk öğretmen okulundan alınacak öğrencilerin seçimi. İlk öğretmen okullarının öğretmen kurulları tarafından haziran ayının ilk yarısında, Bakanlık tarafından okullarına ayrılmış kontenjanlara göre seçimler yapılmıştır. Okullarının üçüncü sınıflarına geçmiş öğrencilerden zekâ, yetenek, bilgi, çalışkanlık, ahlâk ve karakter olarak öne çıkmış olan, tekdirden daha ağır disiplin cezası almamış olanlar arasından seçim yapılmıştır. Öğretmenler kurulu, öğrencinin edebiyat ya da fen kollarından hangisine istekli olduğunu da tespit etmekle görevlendirilmiştir (RG, 03.06.1972). İlk öğretmen okullarının idareleri, adayların ve velilerin kabul etmesinden sonra, öğrencinin birinci ve ikinci sınıf notları, ahlâkı, çalışkanlık durumu ve öğretmenler kurulunun öğrenci hakkındaki görüşü, en son Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olup olamayacağı yönünde ilk öğretmen okulu müdürünün görüşü ile birlikte doldurulmuş olacak fişin 10 Temmuz'a kadar Ankara Yüksek Öğretmen Okuluna gönderilmesi neticesinde seçim sürecini başlatmış olur (RG, 03.06.1972).

Her okulun öğretmenler kurulu, ikinci^{mm} sınıf mevcutları 1-50 kişi arasında olanlardan iki, 51-100 kişi arasında olanlardan dört, 101-150 kişi arasında olanlardan altı

^{mm} İlk öğretmen okullarının süresi ilkokul üzerine altı yıl, ortaokul üzerine üç yıl olmak üzere iki devre olarak düzenlenmiştir. Burada bahsi geçen ikinci sınıf ikinci devre beşinci sınıfa denk gelmiştir. İlk öğretmen okulları 1970-1971 öğretim döneminden itibaren ortaokuldan sonra dört yıla, ilkokuldan sonra yedi yıla çıkarılmıştır (Becerikli & Demirel, 2017). Dolayısıyla ikinci devre beşinci sınıfı ikinci devre altıncı sınıfa denk gelmiştir.

oranında öğrenci seçmeleri gerekmiştir (ÇEA, 08.05.1972 Tarihli, Eğitim Öğretim Şb.513.1.8779 Sayılı Yazı).

Kurul tarafından seçilmiş olan adayın, temmuz ayı sonunda Planlama-Araştırma ve Koordinasyon Dairesinin ilgili bürosunca hazırlanmış olan bir teste tâbi tutulması kararlaştırılmıştır. Testlerin yüksek öğretmen okullarında ya da eğitim enstitülerinde yapılması kararlaştırılmıştır. Bu işin yürütülmesinde testlerin yapılacağı okulların müdürleri sorumlu tutulmuştur. Testin sonuçlarının ise ilgili büro tarafından en geç 15 Ağustos'a kadar Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmiştir (RG, 03.06.1972).

Yapılması planlanan testler için çeşitli bölgeler oluşturulmuştur. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, İzmir Yüksek Öğretmen Okulu dışında Adana, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, Konya Selçuk, Samsun ve Trabzon Eğitim Enstitüleri olmak üzere her birinde hangi ilk öğretmen okulunun seçmelerinin yapılacağı da belirlenmiştir. Aşağıda testlerin yapılacağı bölgeler ile ilgili tablo yer almaktadır (ÇEA, 08.05.1972 Tarihli, Eğitim Öğretim Şb.513.1.8779 Sayılı Yazı).

Tablo 19

Test Bölgeleri

Bölge	İlk Öğretmen Okulu
İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu	Sakarya Arifiye İlk Öğretmen Okulu
	Kırklareli Keşirtepe İlk Öğretmen Okulu
	Edirne Kız İlk Öğretmen Okulu
	Tekirdağ Kız İlk Öğretmen Okulu
	Zonguldak Kız İlk Öğretmen Okulu
	Kocaeli Kız İlk Öğretmen Okulu
	Bilecik Erkek İlk Öğretmen Okulu

Ankara Yüksek Öğretmen Okulu Ankara Atatürk İlk Öğretmen Okulu

Ankara Erkek İlk Öğretmen Okulu

Sivas Pamukpınar İlk Öğretmen Okulu

Sivas Merkez İlk Öğretmen Okulu

Bolu Kız İlk Öğretmen Okulunun

Bolu Erkek İlk Öğretmen Okulu

Çorum Erkek İlk Öğretmen Okulu

Kırşehir Erkek İlk Öğretmen Okulu

Tokat Erkek İlk Öğretmen Okulu

Çankırı Kız İlk Öğretmen Okulu

Yozgat Kız İlk Öğretmen Okulu

İzmir Yüksek Öğretmen Okulu Manisa Demirci İlk Öğretmen Okulu

Manisa Kız İlk Öğretmen Okulu

Aydın Ortaklar İlk Öğretmen Okulu

Aydın Nazilli Erkek İlk Öğretmen Okulu

İzmir Kınık İlk Öğretmen Okulu

Denizli Kız İlk Öğretmen Okulu

Muğla Kız İlk Öğretmen Okulu

Adana Eğitim Enstitüsü Adana Düziçi İlk Öğretmen Okulu

Adana Kız İlk Öğretmen Okulu

Mersin Erkek İlk Öğretmen Okulu

Hatay Kız İlk Öğretmen Okulu

Maraş Kız İlk Öğretmen Okulu

Nevşehir Kız İlk Öğretmen Okulu

Niğde Kız İlk Öğretmen Okulu

	Kayseri Mimarsinan İlk Öğretmen Okulu
	Kayseri Kız İlk Öğretmen Okulu
	Malatya Akçadağ İlk Öğretmen Okulu
	Malatya Kız İlk Öğretmen Okulu
Balıkesir Eğitim Enstitüsü	Savaştepe İlk Öğretmen Okulu
	Balıkesir Necatibey İlk Öğretmen Okulu
Bursa Eğitim Enstitüsü	Çanakkale Gökçeada İlk Öğretmen Okulu
	Çanakkale Erkek İlk Öğretmen Okulu
	Kütahya Kız İlk Öğretmen Okulu
	Bursa Kız İlk Öğretmen Okulu
Diyarbakır Eğitim Enstitüsü	Van Alparslan İlk Öğretmen Okulu
	Van Kız İlk Öğretmen Okulu
	Adıyaman Besni İlk Öğretmen Okulu
	Elazığ Kız İlk Öğretmen Okulu
	Muş Kız İlk Öğretmen Okulu
	Siirt Kız İlk Öğretmen Okulu
	Diyarbakır Dicle İlk Öğretmen Okulu
	Diyarbakır Erkek İlk Öğretmen Okulu
	Bitlis Erkek İlk Öğretmen Okulu
	Mardin Kız İlk Öğretmen Okulu
Erzurum Eğitim Enstitüsü	Erzurum Yavuz Selim İlk Öğretmen Okulu
	Erzurum Nene Hatun İlk Öğretmen Okulu
	Kars Kazım Karabekir İlk Öğretmen Okulu
	Kars Kız İlk Öğretmen Okulu
	Artvin Erkek İlk Öğretmen Okulu

	Tunceli Erkek İlk Öğretmen Okulu
	Bingöl Kız İlk Öğretmen Okulu
	Ağrı Kız İlk Öğretmen Okulu
	Erzincan Kız İlk Öğretmen Okulu
Eskişehir Eğitim Enstitüsü	Eskişehir Yunus Emre İlk Öğretmen Okulu
	Eskişehir Süleyman Çakır İlk Öğretmen Okulu
	Uşak Kız İlk Öğretmen Okulu
Gaziantep Eğitim Enstitüsü	Gaziantep Erkek İlk Öğretmen Okulu
	Gaziantep Kilis İlk Öğretmen Okulu
	Urfa Kız İlk Öğretmen Okulu
Isparta Eğitim Enstitüsü	Isparta Gönen İlk Öğretmen Okulu
	Isparta Kız İlk Öğretmen Okulu
	Antalya Aksu İlk Öğretmen Okulu
	Afyon Kız İlk Öğretmen Okulu
	Burdur Kız İlk Öğretmen Okulu
Konya Selçuk Eğitim Enstitüsü	Konya İvriz İlk Öğretmen Okulu
	Konya Akşehir İlk Öğretmen Okulu
	Konya Kız İlk Öğretmen Okulu
Samsun Eğitim Enstitüsü	Samsun Akpınar İlk Öğretmen Okulu
	Samsun Kız İlk Öğretmen Okulu
	Kastamonu Göl İlk Öğretmen Okulu
	Kastamonu Kız İlk Öğretmen Okulu
	Orda-Perşembe İlk Öğretmen Okulu
	Sinop Kız İlk Öğretmen Okulu
	Amasya Kız İlk Öğretmen Okulu

Trabzon Eğitim Enstitüsü

Trabzon Beşikdüzü İlk Öğretmen Okulu

Trabzon Erkek İlk Öğretmen Okulu

Gümüşhane Erkek İlk Öğretmen Okulu

Giresun Kız İlk Öğretmen Okulu

Rize Erkek İlk Öğretmen Okulu

İlk öğretmen okullarından alınacak aday öğrenciler için nihai kararı vermek üzere Ankara'da seçim komisyonları kurulmuştur. Komisyon tarafından öğrencilerin durumlarının incelenip okullara dağıtım yapılması hedeflenmiştir (RG, 03.06.1972).

Seçim komisyonu, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu müdürünün başkanlığında ilgili müdür yardımcısı ve diğer yüksek öğretmen okullarının birer temsilcisi ile Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğünün temsilcisinden oluşturulmuştur. Seçim komisyonu, adayların ilk öğretmen okullarının ikinci devre birinci ve ikinci sınıflarında almış oldukları derslerine ait notların genel toplamı ile hazırlık sınıfının fen kolu için Türkçe, kompozisyon, matematik, fizik, kimya notları; edebiyat kolu için Türkçe, kompozisyon, tarih, coğrafya, psikoloji dersleri notlarının toplamına bahsi geçen testlerden elde edilen puanın iki katını eklenmesiyle öğrencilerin başarı sırasını belirlemiştir (RG, 03.06.1972).

Not ve puan toplamları en yüksek olanlardan başlanılmak üzere, o yıl için tahsis edilen kontenjana göre, yüksek öğretmen okulları hazırlık sınıflarına alınacak öğrenciler sıraya konulup belirlenmişlerdir. Fen veya edebiyat kolu için not ve puan toplamları eşit olanlardan akademik kabiliyet puanı yüksek olanlar tercih edilmiştir. Seçilmiş olan öğrencilerin en geç ağustos ayı içerisinde ilk öğretmen okullarına bildirilmesi, onların da öğrencilerin adreslerine bu kararı tebliğ etmesi gerekmiştir (RG, 03.06.1972).

1973 yılında öğretmen olmak için yüksekokul mezunu olma şartı getirilmiştir. Bu kural, ilk öğretmen okullarını bitirenlerin öğretmen olma hakkını ortadan kaldırmıştır. Sonuç

olarak öğretmen okulları, iki yıllık eğitim enstitülerine veya öğretmen liselerine dönüştürülmüştür (Akyüz, 2011). Bu dönüşüm Yüksek Öğretmen Okulunun ilk öğretmen okulu tabanına da yansımıştır. Yüksek Öğretmen Okulları hazırlık sınıfı usûlü kaldırılmış ve eskisi gibi sadece lise mezunları alımına gidilmiş, başvurular ve giriş sınavları ise yeniden yüksek öğretmen okullarının kendilerinde yapılmaya başlanmıştır (ÇEA, 02.01.1978 Tarihli Giriş Sınavı).

4.6. Disiplin ve İşleyiş

4.6.1. Okulda uyulması gereken kurallar. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri, Okulun yönetmeliklerindeki kurallara harfiyen uymakla yükümlü tutulmuştur. Okul yönetimi, öğrencilerinin Okul içindeki ve dışındaki faaliyetlerini takip etmiş ve belli şartların dışına çıkılmasına izin verilmemiştir. Öğrencilerden, öğretmene yakışır davranışlar göstermesi beklenmiş ve derslerine de özenli olmaları istenmiştir. Çünkü hem davranış hem de derslerdeki eksiklikler, öğrenciye çeşitli cezalarla yansımıştır (BCA, 180.09.0.0/243.1215.1; MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975; YÖÖY, 1955).

Genel yönetmeliklerden başka, Okul idaresinin, iç işleyişi daha etkin yürütebilmesi için yapılmış olan çeşitli talimâtlarla birlikte öğrenciler, öğretmenler ve diğer çalışanlar disiplin altına alınmıştır (ÇEA, 13.05.1971 Tarihli Duyuru; 14.05.1971 Tarihli Duyuru; 09.09.1971 Tarihli Duyuru).

4.6.1.1. Davranışlarla ilgili kurallar. Okulda yapılması yasaklanmış olan davranışlar aşağı yukarı tahmin edilebilir derecededir. Kurallar, yönetmeliklerce tespit edilmiştir. İlk yönetmeliklerde düzeni bozmak, verilen emirlere ve günlük mesai saatlerine riayet etmemek, derslere gidiş ve geliş yollarda gereksiz vakit geçirmek, kahvehanelere gitmek, iskambil vb. oyunlar oynamak, dışarıda kalmak, öğretmenliğe uymayacak hâl ve

hareketlerde bulunmak ceza gerektiren suçlar olarak belirlenmiştir (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940).

Ülke şartlarının değişmesi ve eğitim kurumlarında bir takım durumların ortaya çıkmasıyla beraber, yönetmeliklerce tespit edilmiş olan disiplin kuralları yukarıdakilerden daha fazla detaylandırılmış, özellikle yapılması istenmeyen davranışların ne olduğu doğrudan belirtilmiştir (RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975; YÖÖY, 1955).

Öğrencilerden Okulun düzenini bozacak olan her davranıştan kaçınılması beklenmiştir. Bu mantıktan hareketle herhangi bir faaliyet yapılmak istenirse idareden izin alınması, Okul düzenini korumak adına olmazsa olmaz kuralları arasında yer almıştır. İzin alınmadan toplantı, konferans, açık oturum, konser, müsamere, tören, gösteri, gezi düzenlemek ve kitap, dergi, gazete, beyanname, broşür dağıtmak yasaklanmıştır. Bunlar dışında öğretmenlere, idarecilere, memurlara veya hizmetlilere karşı nezaketsizce davranmak, Okul içinde veya dışında siyasetle uğraşmak, siyasi içerikli yayımlar yapmak, devlete karşı veya gayri ahlâki yayınları Okula sokmak ve okumak, kız ve erkek öğrencilerin ilişkilerinde arkadaşlık çerçevesinin dışına çıkmak, izin verilmiş olan yerlerin dışında sigara içmek, Okulun eşyalarına zarar vermek, kavga etmek vb. davranışlar disiplin suçlarından sayılmıştır (RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975; YÖÖY, 1955).

Yukarıdaki kuralların dışında, 1971 ve 1975 yıllarında yapılmış olan Disiplin Yönetmeliklerine göre, derse girilmesine veya ders yapılmasına engel olmak, dersteki öğrencileri dışarıya çıkarmak veya çıkmaya zorlamak, Okul idaresi ve öğretmenlere karşı toplu harekette bulunmak, yabancı bayrak veya sembol kullanmak, ideolojik resimler bulundurmak ve marşlar söylemek, güvenlik güçlerine karşı harekette bulunmak, silah bulundurmak gibi maddeler de eklenmiştir (RG, 10.11.1971; 29.12.1975). Bu maddeler

altmışlı yılların sonunda iyice ortaya çıkmış olan öğrenci olayları ve derslere girilmesine engel olunan durumların varlığı neticesinde yönetmeliklere eklenmiştir.

4.6.1.2. Tatil dönemlerine ait özel kurallar. Eğitim-öğretim dönemleri dışında kalan günler için, Okulda uyulması istenilen kurallar açısından bazı farklı uygulamalar yapılmıştır. Özellikle yaz aylarında öğrencilerin Okulda kalmalarına izin verilmemiştir. Çünkü öğrencinin tatil zamanlarında Okulda kalması masrafları arttırmıştır. Bütçesi bazı dönemler açık veren Okulda, fazladan kalan her öğrenci yemek, temizlik vb. masrafların artması manasına gelmiştir. Bu nedenle Yüksek Öğretmen Okulu ilk yıllarından itibaren öğrencilerin tatillerde Okulda kalmaması için çeşitli uygulamalar yapmış, kalmak zorunda olan öğrencilere yönelik tasarruf tedbirleri uygulanmıştır (Akşam, 04.08.1340; ÇEA, 24.08.1971 Tarihli, 425.1.1545 Sayılı Yazı; 21.12.1971 Tarihli, 221.2287 Sayılı Yazı; 17.01.1972 Tarihli, 122.73 Sayılı Yazı; 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı 1971-1972 Öğretim Yılı Raporu; 30.07.1973 Tarihli Yazı; 21.08.1973 Tarihli, 1262.425.2 Sayılı Yazı; MFV, TEM, T, 15.06.1926; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

1926 senesinde Bakanlık tarafından bir Talîmâtname yayımlanmıştır. Talîmât gereği öğrencilerin tatil günlerinde Okullarında kalmalarına izin verilmemiştir. Ayrıca Okul idaresi de bu Talîmâtnameyi destekleyici önlemler almıştır (MFV, TEM, T, 15.06.1926).

Maddi sorunlar nedeniyle memleketlerine gidemeyip Okulda kalmak zorunda olan öğrencilerin yol masraflarının Okul bütçesinden karşılanmasına izin verilmiştir. Müdür yardımcısının başkanlığında bir komisyonun, kalacak veya yol parası verilecek öğrenciyi belirlemesi kararı alınmıştır (MFV, TEM, T, 15.06.1926).

Öğrenci bütünlemeye kalmış ise öğrencinin sınavını verene kadar Okulda kalmasına müsaade edilmiştir. Fakat burada bir sınırlama getirilmiştir. Yalnızca evi, tren yolları ve sahillere yüz km uzaklıkta olanlar ile yabancı uyruklu olanların Okulda kalmasına izin verilmiştir. Kalan öğrencilere ise öğle ve akşam yemeklerinin iki kap olarak verilmesi kararı

alınmıştır. Öğrencinin sınav bitiminde ailesinin yanına gitmesi istenmiş, bütünleme için Okulda kalmış olup sınava girmeyen öğrencinin Okulun olanaklarını israf ettiğinden siciline ayrıca bir not düşülmesi yönünde karar alınmıştır (MFV, TEM, T, 15.06.1926). Bütünleme ile ilgili kararlar daha sonra değiştirilmiştir. Öğrencinin bütünleme sınavlarını beklemesine izin verilmemiştir. Bu da ülkenin ulaşım ağının gelişmesiyle ortaya çıkmış olan bir durum olabilir. Fakat tatile giden öğrencilerden bütünlemeye gelmesi gerekenlerin gelişinde sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunlar, Üniversite ve Okul arasındaki yönetmelik ve uygulama uyumsuzluğundan kaynaklanmıştır. Öğrencilerin memleketlerine giderken Üniversitedeki sınav tarihlerinin belli olmaması, çeşitli tereddütler ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle Üniversite sınav tarihlerini açıkladığından itibaren bu tarihlerin öğrencilerin adreslerine yazılmasıyla çözüme gidilmesi Bakanlıkça uygun görülmüştür. Böylece normal öğretim süresi başlayacak olan öğrencilerin bu süreden bir hafta önce bütünlemeye gelmeleri gerektiğinde, Okullarına on gün önce kabul edilmeleri, yemek ve yatma imkânlarının sağlanması uygun görülmüştür. Yazışmalarla öğrencilere bildirilmiş olan günlerden erken gelmiş öğrencilerin ise bilhassa bayanların Okulda yatmalarına izin verilmesi fakat yemek yemelerine izin verilmemesi uygun görülmüştür (ÇEA, 21.02.1957 Tarihli, 329.10 Sayılı Yazı).

Yukarıdaki uygulamalardan başka, lisans bitirme ödevleri olan öğrencilerin de yazın Okulda kalmalarında sakınca görülmemiştir. Öğrenciler bitirme ödevleri için, Okulun, Üniversitenin kütüphanesinden ve şehirdeki diğer kütüphanelerden yararlanmaya ihtiyaç duyduğundan, tezleri süresince Okulda kalmışlardır. Bu uygulama, 1978 senesinde yürürlükten kaldırılmıştır. Çünkü bu tarihten itibaren öğrencilerin Yüksek Öğretmen Okuluyla yatılılık bağları kalmamıştır (RG, 03.06.1972; 30.11.1978; YÖÖY, 1955).

4.6.1.3. Öğrenci başarı durumu ile ilgili kurallar. Yüksek Öğretmen Okulunun ilk yıllarından beri öğrencilerin başarı durumu önemsenmiş ve Üniversitedeki dersleri sürekli

takip edilmiştir. Bu nedenle öğrencilere bir öğrenim planı hazırlanmış ve dönemlik bu planların başarılması amaçlanmıştır. Öğrencilerin her bölümün özelliğine göre gerçekleştirmesi beklenen öğrenim planları, fakültelerdeki ve Okuldaki dersler diye ikiye ayrılmıştır. Fakültelerindeki derslerde başarı göstermesi beklenen öğrencinin Yüksek Öğretmen Okulundaki planını da harfiyen uygulaması gerekmiştir (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin dersleri dışında herhangi bir işle meşgul olması istenmemiştir. Devlet bütün ihtiyaçlarını karşıladığı öğretmen adayının enerjisini sadece öğretmenlik için harcamasını beklemiştir. Bu nedenle öğrencilerin dışardan herhangi bir iş kabul etmeleri, iş yapmaları yasaklanmıştır. Aksi takdirde tazminat takibinin yolu açılmıştır (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Öğrencilerin mazeretsiz olarak derslerde devamsızlık yapmaları, ders uygulamalarına, kurslara, seminer, laboratuvar, atölye çalışmalarına ve inceleme gezilerine katılmamaları, verilmiş olan ödevleri yapmamaları veya geç yapmaları yasaklanmıştır (RG, 19.11.1968; 07.04.1970; 10.11.1971; 29.12.1975; YÖÖY, 1955).

Öğrencilerin derslerde başarılı olması, Okuldaki kariyerlerini sürdürebilmeleri için önemli görülmüştür. Çünkü öğrenim planlarını yapamayanlar Okuldan ihraç edilmişlerdir. Fakat derslerde başarılı olmak, tek başına bir ölçüt sayılmamıştır. Okul idaresinin istekleri doğrultusunda, Kasım 1927 tarihinde disiplin kuruluna, bir öğretmende olması gereken karakter ve ahlâka sahip olmayan öğrencilerin başarıları ne olursa olsun Okuldan ihraç edilmesi yetkisi verilmiştir (BCA, 180.09.0.0/243.1215.1).

Öğrencilerin takip edilip ihraç edilmesi yöntemi, Okul için yapılmış olan tartışmalarda da geçmiştir. Dördüncü Maârif Şûrasında bu uygulamanın öğrencinin ilk iki yılda takip edilip yapılması yönünde fikirler ortaya çıkmıştır. Daha önce Okula verilmiş olan bu yetkide, sene sınırlaması yapılmamıştır. Toplantıda bu görüşe bir tek Enver Ziya Karal

karşı çıkmıştır. Karal, öğrencilerin liseyi bitirdiklerini, fiziksel olarak muayene edildiklerini, yapılan sınavları kazandıklarını belirterek bunların üzerine iki yıl boyunca takibe tutulmalarının öğretmen yetiştirmede faydalı olmayacağını altını çizmiştir. Karal, bir öğrencinin bu takip sürecinde öğretmenliğe elverişli görülmeyip ilişisinin kesilmesini doğru bulmamış, böyle bir gözlemin öğrencileri baskı altında tutacağını ve bu şekilde lise öğretmenin yetiştirilemeyeceğini vurgulamıştır (MEB, DMS, 1949).

Öğrencilerin takip edilmesi düşüncesi, baskın gelmiş ve hazırlanmış olan yönetmeliklerde de kanunlaştırılmıştır. Öğrenciler eğitim-öğretim süresince takip edilmişler, öğretmenlik için gerekli vasıflara sahip olmadıkları kanaatine varılmış olanların kurul kararı ve Bakanlığın onayıyla Okuldan atılmasına izin verilmiştir. Fakat Şûrada tartışıldığı gibi herhangi bir takip süresi konulmamıştır (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

4.6.1.4. Devam durumları. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri derslere, seminerlere devam etmek, uygulama ve laboratuvar çalışmalarına, inceleme gezilerine katılmak, Okul idaresi ya da öğretmenlerin kendilerine vereceği vazifeleri yerine getirmek ile yükümlü tutulmuşlardır (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Okulun, açılışının ilk zamanlarında gündüz ve geceleri nöbetleşe görev yapacak olan muallim muavinlerinden yoksun olması ve öğretim malzemelerinin yetersiz olması neticesinde eğitim-öğretim faaliyetleri, disiplin ve düzen yönünden zayıf düzeyde sürmüştür (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Okulun ilk yıllarında öğrencilerin gece derslerine devam etmemeleri dolayısıyla ciddi bir disiplin sorunu yaşanmıştır. İdareye göre, Okulun manası öğrencilerin bir kısmı tarafından anlaşılmamıştır. Sadece Üniversitede eğitim görmek isteyip akşam derslerini ağır bulan öğrenci tarafından Okul, yatılı bir yurtmuş gibi kullanılmıştır (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Bu duruma Okulun çalkantılı açılış süreci ve ilk yıllarda devamsızlıkların sınırlarının kesin olarak çizilmemesi sebebiyet vermiş olabilir.

Okulun ilk talîmât-nâmelerinde, meslek derslerinin zorunlu tutulması ve devam etmeyenlerin ilişinin kesilmesi gerektiği yönünde bir kural yer almıştır. Okul, bu kuralı uygulamakta sorunlar yaşamıştır. Muhtemeldir ki Okulun yönetmeliği yapılırken öğrencilerin meslek derslerinde bir saat bile devamsızlık yapması istenmemiş ve devamın zorunlu olduğuna dair karar alınmışsa da devamsızlık için belli bir oran belirlenmemiştir. Belki de öğrencilerin akşamları Okula gelecekleri kanaatinin olması, böyle bir oran verilmesine ihtiyaç hissettirmemiştir. Fakat öğrenciler beklendiği gibi alan derslerine gösterdikleri ilgiyi meslek derslerine göstermemiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Okul idaresi ise öğrencilerin derslere devam etmemesi nedeniyle meslek derslerine bir devamsızlık oranı istemiş, böylece öğrenciye esneklik tanıyarak en azından geri kalan dersleri takip etmelerini amaçlamıştır. 1925 tarihli bir raporda, meslek derslerindeki devamsızlık durumu hakkında öğrencilerden %30 devam etmeyenlerin gündüzlüye çevrilmesi, gündüzlüde de aynı devamsızlığı gösterenlerin ihraç edilmesi şeklinde bir öneri getirilmiştir. Fakat Bakanlık, Okulun talîmât-nâmesinin iyi uygulanmasıyla bu durumun çözüleceğini belirtmiştir. Bu da Bakanlıkta, Okulda talîmât-nâmenin iyi uygulanmadığı görüşünün hâkim olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla bu kuraldan vazgeçilmemiş, mevcut kural 1940 Yönetmeliğinde de aynı şekilde geçerli olmuştur (BCA, 180.09.0.0/78.382.1; MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940). Alan derslerindeki devam durumlarıyla ilgili sürece bakıldığında, devam durumlarının takip edilmesi için öğrencilere hüviyet ve devam cüzdanları verilmiştir. Bu cüzdanı imzalama yetkisi, Üniversitedeki müderrislerine verilmiştir. Üniversitenin ders devam durumlarına ilişkin kararı, kendi yönetmeliklerince tespit edilmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Meslek dersleri devam durumlarının sınırları, 1954 Yönetmeliği ile birlikte belirginleştirilmiştir. Çalışma günlerinde ve saatlerinde öğrencinin mazereti olması durumunda, idareden izin almak şartıyla yirmi günlük bir devamsızlık yapma hakkı

tanınmıştır. Öğrencinin izin almadan yapacağı devamsızlıklar için de aynı süre hak olarak verilmiştir. Neticede yirmi günden fazla devam etmeyen öğrenciye ilişik kesme cezası verilmiştir. Bu yönetmelikte de derslere göre devamsızlık oranı belirlenmemiş, sadece günlük devamsızlıklar vurgulanmıştır (YÖÖY, 1955).

1964 yılında derslere devam oranı Bakanlık tarafından 2/3 olarak tespit edilmiştir (ÇEA, 26.12.1964 Tarihli, 208.0-15714 Sayılı Yazı). 1969'da ise toplanmış olan öğretmenler kurulu tarafından öğrencinin yapacağı devamsızlıkların oranı, ders başına 5/3 olarak belirlemiştir. Derse devam edemeyenlerin özürlerinin, ilgili ders öğretmeni tarafından kabul edilmesi şartı getirilmiştir. Devamsızlık oranını aşmış olan öğrenciler sınavlara alınmamıştır (ÇEA, 06.03.1969 Tarihli, 510.1.236 Sayılı Yazı). Bu uygulama yürürlükteki Yönetmeliğin yirmi günlük olan devam sınırı ile çelişmemiş, sadece derslere göre bir sınırlama belirlenmiştir. Öğrenci hangi dersinde 5/3 sınırını aşarsa sadece o dersin sınavına girememiştir. Oysaki yirmi gün Okula devam etmezse ihraç kararına maruz kalmıştır (ÇEA, 06.03.1969 Tarihli, 510.1.236 Sayılı Yazı; YÖÖY, 1955).

1972 Yönetmeliğinde devamsızlık işleri biraz daha farklılaştırılmıştır. Yönetmelikte mazeretsiz dört saat derse gelmeyen öğrenciye dönem hakkını kaybetme cezası getirilmiştir. Ayrıca raporlu olarak bir ders için devamsızlığın aşılması durumunda, öğrencinin dersin yarısına gelip gelmediğine bakılmıştır. Eğer yarı yarıya devam edilmişse raporlu öğrencinin sınava girmesine izin verilmiştir (RG, 03.06.1972). Muhtemelen daha fazla olursa bu devamsızlık dersin tekrarını gerektirmiştir.

4.6.2. İç talimâtlar. Yönetmeliklerin çizmiş olduğu sınırlar çerçevesinde, Okulun düzenini sağlamak için Yüksek Öğretmen Okulu müdürlüğü yemek yeme, yatma ve çalışma saatlerini dönem dönem ufak değişiklikler yaparak belirlemiştir. Yüksek Öğretmen Okulu, İlk Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü ile aynı binada ve aynı müdürlükte olsa da çoğu uygulamalarda birbirlerinden bağımsız hareket etmişlerdir. Fakat bazen tüm öğrencilerle

ilgili genel duyurular da yapılmıştır (ÇEA, 08.11.1958 Tarihli Yazı; 09.09.1971 Tarihli Duyuru; 04.03.1975 Tarihli Duyuru).

Yüksek Öğretmen Okulu, disiplinli işleyişi için Okul müdürleri tarafından çeşitli iç talimâtlar ve duyurular yayınlanmıştır. Yönetmeliklerce tespit edilen kurallar çerçevesinde öğrencilere yapılmış olan duyurularda, onların nasıl hareket etmeleri gerektiği konusunda uyarılarda bulunulmuştur. Okul disiplinini sağlamak için sadece öğrencilere değil, görevlilere de çeşitli duyurular yapılmıştır. Bu duyurular yönetmeliklerde doğrudan bahsi geçmeyen fakat uyulması gereken kuralları içeren talimâtlar olarak da karşımıza çıkmıştır (ÇEA, 13.05.1971 Tarihli Duyuru; 14.05.1971 Tarihli Duyuru; 09.09.1971 Tarihli Duyuru).

4.6.2.1. Vakit cetvelleri. Yüksek Öğretmen Okulunda yatma-kalkma, yeme-içme, banyo yapma ve çamaşır yıkama için haftalık gün ve saatler belirlenmiş, bütün bu işleyiş için vakit cetvelleri düzenlenmiştir. Yapılmış olan duyuru ve talimâtlarda, kız ve erkek öğrencilerin saatleri ayrılmıştır. Erkek öğrencilere banyo ve çamaşır için daha fazla gün ve saat ayrılmış, kız öğrencilere ise daha az saat verilmiştir. Bu saatler dönem dönem ve duruma göre değişikliğe uğramıştır. Uygulamalarda disiplinin yanında tasarruf tedbirleri de ön planda olmuştur. Okul, bazen elektrik ve su borcunu ödeyemeyecek duruma düşmüş ve tasarruf için banyo kullanım saatlerinde değişiklik yapılmıştır. Aşağıda çeşitli tarihlere ait yatakhane, banyo, çamaşır saatleri verilmiştir (ÇEA, 13.05.1971 Tarihli Duyuru; 14.05.1971 Tarihli Duyuru; 09.09.1971 Tarihli Duyuru).

Vakit cetvellerindeki saat dilimlerinde ufak tefek değişimler olsa da cetveller genelde aynı mantık üzerinden yapılmış ve saatler arası çok fazla değişim gerçekleşmemiştir. Yalnızca yemek yeme, uyuma, banyo yapma ve çamaşır yıkama için saatler belirlenmemiş, aynı zamanda günlük vakit cetveli yapılarak öğrencilerin uyması için hangi birimin ne zaman kullanılması, hangi saatte ne yapılması gerektiği konusunda da saat sınırlamaları getirilmiştir (ÇEA, 08.11.1946 Tarihli Duyuru, 02.01.1947 Tarihli Duyuru;

08.11.1958 Tarihli Yazı; 13.05.1971 Tarihli Duyuru; 14.05.1971 Tarihli Duyuru; 09.09.1971 Tarihli Duyuru; 04.03.1975 Tarihli Duyuru). Okulda giriş-çıkış saatleri de belirli bir düzene bağlanmıştır. Kız öğrencilere nispeten erkek öğrenciler için akşam biraz daha geç gelme konusunda toleranslı davranılmıştır. Kız öğrencilerin akşamları bazen 20:00'de bazen 21:00'de bazen de 22:00'de Okulda olmaları istenmiştir. Erkek öğrencilerin ise bazı günler 23:00'de bazı günler ise 24:00'de Okulda olmaları beklenmiştir. Bu saatler de senelere göre ve tatillere göre ufak farklılıklar göstermiştir (ÇEA, 08.11.1946 Tarihli Duyuru, 02.01.1947 Tarihli Duyuru; 08.11.1958 Tarihli Yazı; 09.09.1971 Tarihli Duyuru). Bahsi geçmiş olan bu saatlerin 1946-1947 dönemi vakit cetveline ait olanları hakkında tablo 20'de bilgi verilmektedir (ÇEA, 08.11.1946 Tarihli Duyuru, 02.01.1947 Tarihli Duyuru).

Tablo 20

1946-1947 Ders Yılı Vakıf Cetveli

İş	Saat
Kalkış	07:30
Yatakhaneinin kapanması	09:00
Kahvaltı	07:30-08:45
Yemekhanenin kapanması	08:45
Öğle yemeği	12:00-13:30
Yemekhanenin kapanması	13:30
Akşam yemeği	19:00-20:00
Yemekhanenin kapanması	20:00
Kapının kapanması	20:00
Birinci mütâlaa veya ders	20:10-21:00
Teneffüs	21:00-21:10
İkinci mütâlaa veya ders	21:10-22:00

Yatakhaneinin açılması	22:00
Teneffüs	22:00-22:30
Serbest mütâlaa	22:30-23:30
Elektriklerin söndürülmesi	24:00

Tablo 20’de belirtilen günlük uyulması gereken saatler dışında, öğrencilere salı ve cumartesi günleri izin verilmiştir. Bu günlerde erkek öğrencilerin 24:00’e kadar, kız öğrencilerin ise saat 20:00’ye kadar Okul dışında olmalarına izin verilmiştir. Evcil öğrencilerin cuma akşamından önce müdür yardımcısına haber vermesi koşuluyla cumartesi ve pazar geceleri evlerinde kalmalarına izin verilmiştir. Birinci ve ikinci mütâlaa zorunlu tutulmuştur. 22:30-23:30 arasındaki serbest mütâlaa zorunlu olmamakla birlikte katılmayan öğrencinin yatması gerekmiştir. Öğrenci yatmaz ise bu mütâlaaya katılması mecburi olmuştur. Cumartesi ve pazar günleri, yatakhaneler 12:00 ile 14:00 arasında açık bulundurulmuştur. Yatakhane, izin gecelerinde ise 21:00’de açılmıştır. Yine izin gecelerinde akşam yemeği 18:00’den 19:30’a kadar devam etmiştir. Pazar günleri 12:00-13:00 saatleri arası öğle yemeğine ayrılmıştır (ÇEA, 08.11.1946 Tarihli Duyuru, 02.01.1947 Tarihli Duyuru). Okulun tatil olduğu dönemlerde vakit cetvellerinde değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerde tasarruf ön planda tutulmuştur. Bakanlıkta bu yönde tavır takınmıştır. Tablo 21’de 1946-1947 dönemine ait tatil vakit cetveli verilmektedir (ÇEA, 21.06.1948 Tarihli, 46 Sayılı Duyuru).

Tablo 21

1946-1947 Tatil Vakit Cetveli

İş	Saat
Kalkış	07:30
Kahvaltı	07:30-08:45

Yemekhanenin kapanması	08:45
Yatakhaneinin kapanması	09:00
Öğle yemeği	12:00-13:00
Yemekhanenin kapanması	13:00
Yatakhaneinin açılıp kapanması	12:00-15:00
Akşam yemeği	19:00-20:00
Yemekhanenin kapanması	20:00
Kapının kapanması	21:00
Yatakhaneinin açılması	21:00

Tatil günlerinde, erkek öğrencilerin gece 24:00'e kadar, kız öğrencilerin ise 21:00'e kadar dışarda olmalarına izin verilmiştir. Cumartesi ve pazar günleri akşam yemeği saati 18:30-19:30 olarak belirlenmiştir. Evcı çıkmak isteyen öğrencilere, izin aldıktan sonra, cumartesi ve pazar gecesi evlerinde kalmalarına izin verilmiştir. Tatil günlerinin programı normal döneme göre daha azdır. Bu nedenle iki günden fazla evci çıkmak isteyenler, bu hakkı müdürlükten izin alarak kullanabilmişlerdir. Dershaneler ise saat 21:00'e kadar mütâlaa için açık bırakılmıştır (ÇEA, 01.07.1947 Tarihli Duyuru).

Tatil günlerinde kız ve erkek öğrencilerin banyo saatleri çarşamba 07:00-19:00 olarak belirlenmiştir (ÇEA, 01.07.1947 Tarihli Duyuru). 1948 senesinde ise bu saatler perşembe günü kızlar için 07:00-12:00, erkekler için 13:00-20:00 arası olarak planlanmıştır (ÇEA, 06.07.1948 Tarihli Duyuru). Ayrıca Okuldaki öğrencilerin müzik dinlemeleri fazla gürültü olmaması için kurallara bağlanmıştır. Hafta içi 07:30-08:00, 12:00-21:00, 17:00-21:00 saatlerinde müzik dinlenmesine izin verilmiştir. Cumartesi günü 21:00-22:00 arası, pazar günü ise 10:00-12:00, 21:00-22:00 aralarında müziğe müsaade edilmiştir (ÇEA,

01.07.1947 Tarihli Duyuru). Öğrenciler Okulda müzik dinlemek için okulun radyo salonuna gitmişlerdir (ÇEA, 25.11.1947 Tarihli, 29 Sayılı İlan).

Kış dönemi tatil günlerinde de ufak tefek değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Yaz ve kış dönemi tatil günleri haricinde, sınav zamanları da vakit cetvelleri yeniden düzenlenmiştir (ÇEA, 02.01.1947 Tarihli Duyuru; 12.02.1947 Tarihli Duyuru; 17.03.1947 Tarihli, 10 Sayılı Duyuru; 02.06.1947 Tarihli, 20 Sayılı Duyuru; 04.06.1948 Tarihli, 44 Sayılı Duyuru; 06.07.1948 Tarihli Duyuru).

1950'lerden önce Okulun vakit cetvelleri tek olarak yayınlanmış ve öğrencinin hangi saatte nerede olması gerektiği tek bir tabloda yer almıştır. 1950'den sonraki dönemlerde ise yemek, banyo ve çamaşır saatleri ayrı ayrı olarak yayınlanmıştır (ÇEA, 08.11.1946 Tarihli Duyuru, 02.01.1947 Tarihli Duyuru; 08.11.1958 Tarihli Yazı; Bayan Öğrencilerin Banyosunun Açılış Gün ve Saatleri 13.05.1971 Tarihli Duyuru; 14.05.1971 Tarihli Duyuru). Aşağıdaki tablolarda 1958 yılına ait kız öğrencilerinin banyo ve çamaşır saatleri, 1971 yılına ait erkek ve kız öğrencilerin banyo saatleri, bütün öğrencilerin 1971 ve 1975 senelerindeki yemek saatleri hakkında bilgi verilmektedir (ÇEA, 08.11.1958 Tarihli Yazı; 14.05.1971 Tarihli Duyuru; 13.05.1971 Tarihli Duyuru [Bayan Öğrencilerin Banyosunun Açılış Gün ve Saatleri]; 09.09.1971 Tarihli Duyuru; 25.09.1971 Tarihli Duyuru; 25.09.1971 Tarihli Duyuru [Erkek Öğrencilerin Banyo Gün ve Saatleri]; 04.03.1975 Tarihli Duyuru).

Tablo 22

Kız Öğrencilerin Banyo ve Çamaşır Saatleri

1958 Banyo ve Çamaşır Saatleri		
<u>Günler</u>	<u>Banyo</u>	<u>Çamaşır</u>
Cuma	12:45-13:00	13:00-18:00

Tablo 23

Erkek ve Kız Öğrencilerin Banyo Saatleri

Mayıs 1971								
	<u>Günler</u>	<u>Sabah</u>	<u>Akşam</u>		<u>Günler</u>	<u>Sabah</u>	<u>Akşam</u>	
<u>Erkek</u>	Pazartesi	06:30- 08:00	19:00-23:00		Çarşamba	18:00	23:00	
	Salı	06:30- 08:00			Cuma	18:00	23:00	
	Çarşamba	06:30- 08:00			Pazar	07:00	12:00	
	Perşembe	06:30- 08:00	19:00-23:00					
	Cuma	06:30- 08:00						
	Cumartesi	06:30- 08:00	19:00-23:00					
	Pazar	06:30- 08:00						
	Eylül 1971							
		<u>Günler</u>	<u>Açılış</u>	<u>Kapanış</u>		<u>Günler</u>	<u>Açılış</u>	<u>Kapanış</u>
	<u>Erkek</u>	Pazartesi	07:00	17:00		Salı	15:00	19:00
		Çarşamba	07:00	17:00		Perşembe	15:00	19:00
		Cuma	07:00	17:00		Pazar	15:00	19:00

Tablo 24

1971 ve 1975 Senesi Yemek Saatleri

Eğitim-Öğretim Dönemi Yemek Saatleri (1971, 1975)		
<u>Öğün</u>	<u>1971</u>	<u>1975</u>
Sabah	07:30-09:00	08:00-09:00
Öğle	12:00-13:00	12:00-13:30
Akşam	17:30-19:00	17:30-19:30
Tatil Günleri Yemek Saatleri (1975)		
<u>Öğün</u>	<u>Saat</u>	
Sabah	08:30-09:30	
Öğle	12:30-13:30	
Akşam	18:30-19:30	

Yüksek Öğretmen Okuluna hazırlık sınıfı açıldığında, bu sınıf için de ayrı bir vakit cetveli düzenlenmiştir. Lise müfredatını takip etmiş olan hazırlık sınıfı için yemek ve ders saatleri Yüksek Öğretmen Okulunun asil sınıflarından farklı olmuştur. Lisans eğitimi görmüş olanlar Okulda akşam ders görürken hazırlık sınıfı öğrencileri sabah 08:00'den itibaren derslere başlamışlardır. Hazırlık sınıfı öğrencilerine kırk beş dakika ders, on beş dakika teneffüs planlanmıştır. Öğle yemeği 12:35'de, akşam yemeği 19:30'da başlamış, öğrencilerin 22:00'de yatması gerekmiştir (Hazırlık Sınıfı Vakit Cetveli, t.y.^{mn}).

1972 senesinde Ortaköy'e taşınmış olan Yüksek Öğretmen Okulu (Eşme, 2001), 1974-1975 öğretim döneminde Çapa'daki eski binasına geri taşınmış ve bir kez daha İlk Öğretmen Okulu ile aynı binayı paylaşmak durumunda kalmıştır. Böylece iki okul aynı çatı altında idare edilmeye çalışılmıştır. Okul müdürlüğü, 1974-1975 döneminde iki okulu da

^{mn} Bu cetvel Ayhan Doğan'ın müdürlüğü dönemine aittir. Ayhan Doğan, 1967-1970 tarihleri arasında görev yapmıştır.

ilgilendiren bir duyuru yapmıştır. Okul binası içerisine ziyaretçi getirilmesi, kız öğrencilerin saat 22:00'den, erkeklerin 24:00'ten sonra Okula gelmesi, lokal gibi müşterek alanlarda sigara içilmesi istenmemiştir. Yemek saatleri ise sabah 08:00-09:00, öğle 12:10-13:30, akşam 18.30-19.30 arası olarak belirlenmiştir (ÇEA, 05.11.1974 Tarihli Duyuru). Yüksek Öğretmen Okulunun yemek saatleri ile İlk Öğretmen Okulu yemek saatleri arasında her öğün için otuz dakikalık fark oluşturulmuştur. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerine daha fazla saat ayrılmıştır. İki okulun tatil günlerindeki yemek saatleri de aynı farklar gözetilerek planlanmıştır (ÇEA, 04.03.1975 Tarihli Duyuru).

4.6.2.2. Öğrencilerin çeşitli işleri ile ilgili talimâtlar. Okul yönetimi tarafından sınav dönemlerinde de çeşitli kurallar ortaya koyulmuştur. Yapılmış olan bir duyuruda sınav dönemlerinde nasıl davranılması gerektiği hususunda öğrencilere bilgi verilmiştir. Koridorlarda, sınıf ve etüt odasında ve yatakhanelerde hiçbir öğrenciyi rahatsız etmeyecek şekilde sessizliğin sağlanması, etüt ve okuma salonlarının yalnızca ders çalışma yeri olarak kullanılması, belirlenmiş olan saatler ve kantin dışında ziyaretçi alınmaması, etüt odalarının düzenli kullanılması, kantinin sadece dinlenme yeri olarak kullanılması talimâtı verilmiştir. Öğrencilerin gece yarısına kadar çalışması tercih edilmemiş, öğrencilerden çok geç saatlere kadar ders çalışmamaları istenmiştir. Olası aksi bir durumda ise izin alınması şartıyla çalışmanın yapılmasına müsaade edilmiştir (ÇEA, 30.05.1969 Tarihli Duyuru).

Yüksek Öğretmen Okulu yönetimi birçok işinde disiplinli hareket etmeye çalışmıştır. Okulun düzenini sağlamak, öğrencilerin sorunlarını bu düzen içerisinde çözmek için, Yüksek Öğretmen Okulu müdürü ve müdür yardımcıları, öğrencilerle yakından ilgilenmiştir. Hatta her müdür yardımcısına hangi bölüm öğrencileri ile ilgilenmesi gerektiği konusunda görev tanımlanmış, Okul müdürünün öğrencilerle görüşme saatleri planlanmıştır (ÇEA, 15.02.1968 Tarihli Duyuru; 13.05.1971 Tarihli Müdür Muavinlerine Talimât; 14.03.1975 Tarihli Toplantı Duyurusu).

1968 senesinde, Okul müdürü, öğrencilere belirli saatlerde vakit ayırmaya çalışmıştır. 16 Ekim Çarşamba saat 16:00'da hazırlık kız ve Yüksek Öğretmen Okulu kız öğrencileri kabul edilmiş, 17 Ekim Perşembe saat 16:00'da hazırlık erkek ve Yüksek Öğretmen Okulu Edebiyat Fakültesi erkek öğrencilerin, 18 Ekim Cuma saat 16:00'da Yüksek Öğretmen Okulu Fen Fakültesi erkek öğrencilerin müdür tarafından konferans salonunda kabul edilmesi planlanmıştır (ÇEA, 15.02.1968 Tarihli Duyuru). Okul müdürleri bu tip uygulamaları devam ettirmiş ve öğrencilerle toplantılar yapmayı sürdürmüşlerdir (ÇEA, 14.03.1975 Tarihli Toplantı Duyurusu).

4.6.2.3. Ziyaretçiler ile ilgili talimâtlar. Disiplin işlerinden biri de ziyaretçi girişlerinin kontrol altına alınması isteğidir. 1968 tarihli bir duyuruda, ziyaretçilerin kantin dışında kabul edilmemesi, gelenlerin kapıcı odasında ya da ön kapıda ağırlanması, görüşmelerin uzun sürmesi durumunda ziyaretçilerle okul dışında görüşülmesi, özel durumlarda ise idarenin ve nöbetçi müdür yardımcısının veya nöbetçi öğretmenin bilgilendirilmesi ve saat 18:00'den sonra hiçbir ziyaretçinin kabul edilmemesi istenmiştir (ÇEA, 06.05.1968 Tarihli Duyuru).

Okul yönetimince ziyaretçilerle ilgili sürekli duyuru yapılmasının ve ziyaret saatlerinin düzenlenmesinin, ziyaretçilerin Okulu sık sık meşgul etmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. 18:00 olarak tespit edilmiş olan ziyaretçi girişi yasağı zaman zaman 19:00'a kadar çıkarılmış, tekrardan 18:00'e düşürülmüş, arada ufak tefek saat farklılıkları yaşanmıştır. Ancak asıl yapılmak istenen şey, ziyaretçilerin akşamın ilerleyen saatlerine kadar kalmalarına izin vermemek olmuştur (ÇEA, 06.05.1968 Tarihli Duyuru; 06.04.1971 Tarihli Duyuru; 28.04.1971 Tarihli Duyuru).

Zorunlu olmadıkça tespit edilen saatin dışına çıkılmamış, zorunlu hallerde ise nöbetçi müdür yardımcısından izin almak koşuluyla ziyaretçi girişine izin verilmiştir (ÇEA, 06.04.1971 Tarihli Duyuru).

Ziyaretçilerin yemekhane, yatakhane ve sınıflara girmeleri de yasaklanmıştır (ÇEA, 28.04.1971 Tarihli Duyuru). Ayrıca sıkıyönetim dönemlerinde, Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından Okula giriş çıkışların daha dikkatli olarak kontrol edilmesi istenmiş ve Okul müdürü bu konuda yazılı olarak müdür yardımcılarını uyarmıştır (ÇEA, 03.05.1971 Tarihli 221.917 Sayılı Duyuru).

Yüksek Öğretmen Okulunda, ziyaretçilerin durumu genel bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Talebe Cemiyeti tarafından, ziyaretçilere özen gösterilmesi, ziyaretçi yerlerinde nöbetçi bulundurulması ve nöbetçilerin adaba aykırı davranacak kişilerden olmaması, gerekirse öğrencilerden seçilmesi istenmiştir. Her öğrencinin mutlaka okul içinde ziyaretçisiyle görüşebilmesinin sağlanması talep edilmiştir. Özellikle ziyaretçilere özenli davranılmasının istenmesi misafirlerle okul personeli arasında zaman zaman tatsızlığın yaşanmış olduğunun ipuçlarını vermiştir (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.). Hatta ziyaretçiler sorunu disiplin kuruluna da taşınmıştır. Okula gelip davranışlarıyla rahatsızlık verenler olmuştur. Çıkan huzursuzluk neticesinde, ziyaretçisi gelmiş olan bir öğrenci, ziyaret sırasındaki disiplinsiz tavırlarından dolayı sicile geçirme cezası almıştır (ÇEA, 25.05.1962 Tarihli Disiplin Kurulu Kararı).

4.6.2.4. Görevliler ile ilgili talimâtlar. Okulda sadece öğrenciler değil, görevliler için de çeşitli duyurular yapılarak onlara sorumlulukları hatırlatılmıştır. Bu duyurular uyarı mahiyetinde olduğu gibi, görevlerin bildirilmesi şeklinde de yapılmıştır. Müdürler tarafından idarecilerin, memurların, diğer çalışanların çalışma saatlerini, öğle paydoslarını, görevlerini bilip eksiksiz yapmalarını, hangi işlerin ne zaman yapılmasının gerektiğini ve hangi işlerin yapılacağını hatırlatıcı duyurular yapılmıştır. Ayrıca bu duyurular içerisinde birbirlerine karşı saygılı olmaları istenmiştir. Bu duyuruların dönemin başlangıcında yapılması gayet olağandır (ÇEA, Bekçi Talimâtı, t.y.; Kapıcı Talimâtı, t.y.; 11.09.1971 Tarihli, 221.2.469 Sayılı Yazı; 13.09.1971 Tarihli Yazı). Fakat bazı dönemlerin ortasında da çeşitli uyarılar

yapılmıştır. Uyarıların dönem ortalarında hatırlatılması (ÇEA, 11.03.1971 Tarihli, 221.1.467 Sayılı Yazı, 16.04.1971 Tarihli Muavin Arkadaşlara Duyuru; 25.05.1971 Tarihli Muavin Arkadaşlara Talîmât), bazı memurların görev ve davranışlarında eksikliklerin olduğu ihtimalini akla getirmiştir.

Sıkıyönetimde müdür tarafından, diğer müdür yardımcıları ve görevliler sık sık uyarılmış ve bazı görevlerin ne şekilde yapılacağı yazılı olarak belirtilmiştir. Bu talîmâtlardan birinde, Okul müdürü tarafından Sıkıyönetimce tutuklanan öğrencilerin yirmi günlük süre ile gelmeyenlerinin kayıtlarının silinerek velilerine bilgi verilmesi ve kovuşturma işleminin yapılması, tutuklu olmayıp da Okula üç gün süreyle devam etmeyenlerin kayıtlarının silineceğinin velilere bildirilmesi hususunda gereğinin yapılması rica edilmiştir (ÇEA, 25.05.1971 Tarihli Muavin Arkadaşlara Talîmât). Başka bir talîmâtta ise Okulun duvar ve ilan dolaplarına her türlü siyasi ilanın yapıştırılması yasaklanmıştır. İlan görüldüğü anda nöbetçi müdür yardımcısından ilanı polisle derhal kaldırtması ve ilanı yıpratmadan gereği yapılmak üzere müdür başyardımcısına teslim etmesi talep edilmiştir (ÇEA, 03.05.1971 Tarihli, 221.917 Sayılı Duyuru). Bunların dışında, Okulda, spor çalışmaları hariç, herhangi bir toplantının yapılması yasaklanmıştır (ÇEA, 28.04.1971 Tarihli Duyuru).

4.7. Okul Öğrencileri ve Faaliyetleri

4.7.1. Öğrenciler. Okulun, 1924 yılında Yüksek Muallim Mektebi adı ile açılışı sürecinde öğrenci profilini; Dârümuallimîninin Âlî şubesi, Orta Muallim Mektebi ve Üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Okula, 1925 senesinde ise lağvedilmiş olan Sahn-ı Seman medresesinden naklen öğrenci alınmıştır (BCA, 180.09.0.0/78.382.1; Cumhuriyet, 08.08.1924; 19.09.1924).

Öğrenci giriş şartlarının anlatıldığı kısımda bahsi geçtiği gibi, Okula Dârümuallimînin Âlî şubesinden ve Orta Muallim Mektebinden naklen öğrenci alınırken

üniversite öğrencileri sınavla alınmak istenmiştir. Fakat bu istek, Bakanlık tarafından kabul görmemiş ve Üniversite öğrencileri için de sınavsız geçiş yapılmıştır (Cumhuriyet, 29.08.1924; İkdam, 18.08.1340). Farklı öğretim süreçlerinden gelen öğrencilerin oluşturmuş olduğu bu karışık yapıdan istenilen düzeyde başarı elde edilememiştir. Üniversitede okumak için tam devreli lise mezunları seçilmiştir. Fakat diğer kurumlardan naklen gelen öğrencilerin bu seviyede olmamaları dolayısıyla istenilen başarı gösterilememiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1; Cumhuriyet, 24.06.1924).

Öğrenciler içerisinde bir an evvel para kazanmak isteyenler hem okuyup hem de çalışmayı tercih etmişlerdir. Fakat okurken başka yerlerde görev yapanlara izin verilmemiştir. Öğrencilerden İstanbul'daki okullarda öğretmenlik yapanlar olmuştur (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Öğretmenlik dahil başka bir iş yapması yasaklanmış olan öğrencilerin öğretmenlik yapıp yapmadığı İstanbul'daki okullara sorulmuştur (BCA, 180.09.0.0/126.603.1). Nitekim okulun öğrencilerinden Hüseyin Sahir Efendi'nin 1925 senesinde Galatasaray Lisesinde muallim muavinliği yaptığı tespit edilmiş ve görevini bırakması istenmiştir. Eğer göreve devam edecekse Okul masraflarının karşılanması talep edilmiştir. Sonuç olarak Hüseyin Sahir Efendi, lisedeki görevini bırakmıştır (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Öğrenciler ile ilgili sorunlar sadece çalışmalarıyla kısıtlı kalmamıştır. Bazı öğrenciler başka fakültelerde gizlice okumuşlardır. Öğrencileri okurken çalışma, başka fakültelere geçme (BCA, 180.09.0.0/78.382.1) ya da kendi bölümlerinin Üniversite kısmını bitirdikten sonra hemen göreve başlama isteklerinin altındaki sebep, üniversite mezunlarının staj yapmadan öğretmen olabilme haklarına sahip olmuş olmalarıdır. Bu nedenle, Okul hakkında yazılmış olan bir raporda bu devrenin kaldırılması önerilmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Bu istek doğrultusunda yapılmış olan çalışmanın sonucuna göre,

yeterli pratiğin ancak bu şekilde yapılabilmesinden dolayı staj devresinin kaldırılmayacağı kanaatine varılmıştır (BCA, 180.09.0.0/78.383.1).

Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin sayıları kuruluşundan itibaren artmış olmasına rağmen, öğrenci kalitesi ile ilgili çeşitli şüpheler olmuştur. Birinci Maârif Şûrasında hazırlanmış olan raporda, 1929 senesinden beri sadece lise mezunlarının alındığı Okulda her zaman kontenjandan daha fazla başvuru olduğu fakat yetenekli öğrencilerin daha cazip gelen meslekleri seçtiği, bu nedenle öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi gerektiği üzerinde birkaç teklif sunulmuştur. Raporda, öğretmenlerin mesleğe başlangıç maaşlarının artırılması, kıdemlerinin mezun oldukları günden itibaren sayılması, Okulda buldukları müddetçe dört-beş lira harçlık verilmesi, elbise tahsisatlarının artırılması, elbiseden başka çamaşır ve sair şeylerin verilmesi, mezun olanların bir defalığına kitap ve kıyafetlerini temin etmeleri için elli-altmış lira civarında bir teçhizat bedelinin verilmesinin faydalı olacağı tavsiye edilmiştir (MV, BMS, 1939).

Altmışlı yıllarda ise Okulun öğrenci sayısının önceki yıllara oranla artmış olması neticesinde çalışma yerleri ve bina kapasitesinin yeterli gelmemesinin, eğitim-öğretim kalitesinin düşmesine neden olduğu yönünde görüşler de ortaya çıkmıştır (Genç Öğretmen, Mart 1964; Aralık 1964-Ocak 1965). 1963-1966 senelerinde Okulun müdürlüğünü yapmış olan Mesut Talashoğlu, verilmekte olan meslek derslerini, öğretmenlik formasyonu açısından yeterli görmemiş ve güçlendirilmesi gerektiği kanısına varmıştır. Bu görüşlerin aksini düşünen eski müdürlerden Niyazi Akşit (1961-1963), en azından tarih öğrencilerinin geçmiş senelere göre daha iyi yetişmiş olduklarını belirtmiştir (Genç Öğretmen, 1965).

Yönetmeliklerde Bakanlık onayıyla yabancı öğrencilerin okumasına müsaade edilmiş (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955) fakat yabancı öğrencilerin Yüksek Öğretmen Okulu tarihi boyunca sayıları çok az olmuştur. Okulda, 1949 senesinde, bir erkek ve bir kız olmak üzere iki yabancı öğrenci kaydına rastlanılmıştır (BİGM, MEMTYÖİ, 1949-1950, 1952).

Bahsi geçen tarihten sonra ilk defa 1961-1962 dönemi ile birlikte Okulda yabancı öğrencilerin varlığı gözlemlenmiştir. 1961-1962’de altı erkek bir kız, 1962-1963’de dokuz erkek bir kız, 1963-1964’de on üç erkek, bir kız, 1964-1965’de on erkek, iki kız, 1965-1966’da on üç erkek, bir kız, 1966-1967’de sekiz erkek bir kız, 1967-1968’de on bir erkek, 1968-1969’da yirmi bir erkek, 1969-1970’de beş erkek, 1970-1971’de üç erkek öğrenci okumuştur (TCBDİE, MEİMTYÖ, 1961-1965, 1968; TCBDİE, MEİYÖ, 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977). Yüksek Öğretmen Okulundaki yabancı öğrenci profilini, genelde Kıbrıslı ve Batı Trakyalı Türkler oluşturmuştur (ÇEA, 29.12.1967 Tarihli, 510.1.1109 Sayılı Yazı ve Ekleri). Bu öğrenciler için Yüksek Öğretmen Okulu, ayrıca kontenjan ayırmıştır. Rumların, Kıbrıs Adasını Yunanistan’a bağlama isteğinden dolayı, Kıbrıs’ta 1954 yılından itibaren Rumlar ve Türkler arasında çatışmalar cereyan etmiştir. 1959 senesinde Zürih ve Londra Antlaşmaları ile birlikte Kıbrıs, bağımsız bir devlet yapılmış; Türkiye, Yunanistan ve İngiltere’ye Kıbrıs üzerinde müdahale hakkı tanınmıştır. Fakat Rumlar, Antlaşmaların getirmiş olduğu “Türkler ile ortak devlet yönetme” düzenini yıkmak için mücadele etmeye başlamışlardır (Akşin, 2008).

Kıbrıs’ta kurulmuş olan ilk yönetime Cumhurbaşkanı olarak Makarios, yardımcısı olarak ise Dr. Fazıl Küçük seçilmiştir. Makarios’un yönetimde olması ile birlikte, Kıbrıs’ta terör olayları artmış ve Türkler katledilmeye başlanmıştır (Güler, 2004). 1974 yılındaki Türkiye’nin müdahalesine kadar Ada’da Türkler açısından huzur ve güven ortamı ortadan kalkmıştır (Açıkgöz, 2006). Kıbrıs sorununda Türkiye Cumhuriyeti’nin, Kıbrıslı Türklere askeri müdahale dışındaki alanlarda da destekleri olmuştur. Kıbrıs sorununun yaşanmış olduğu yıllarda, Yüksek Öğretmen Okulunda okuyan ya da okumak isteyen öğrenciler, Kıbrıs’tan gelemese bile kayıtları yapılmış ve bu konuda gizli yazışmalar gerçekleşmiştir (ÇEA, 14.06.1967 Tarihli, 554/Kıbrıs-Genel 01985 Sayılı Yazı). Okulun Kıbrıslı öğrencileri arasında şehit düşenler de olmuştur (Genç Öğretmen, 1966).

Okulun öğrenci kadrosuna bir dönem Harp Okulu öğrencileri de dahil edilmiştir. 1963 senesinde Talat Aydemir'in başarısız olduğu darbe girişiminde Harp Okulu öğrencileri yargılanmış, içlerinden beraat edenlerin başka üniversitelere gitmelerine izin verilmiştir. Bu öğrencilerden Yüksek Öğretmen Okulu sınavlarını kazanmış olan otuz kişi, Okulun çeşitli bölümlerine yerleştirilmiştir (Genç Öğretmen, 15.01.1964).

Yüksek Öğretmen Okullarının sayısı arttırılınca okullar arası öğrenci geçişleri yapılmıştır. Bu geçişler, Bakanlık onayı ile gerçekleşmiştir. Öğrencilerin geçişindeki asıl uygulama, öncelik olarak başka şehirdeki üniversiteyi kazanmaları şartıyla yapılmıştır. Fakat bazen başka şekilde istekler de gerçekleşmiştir. Sağlık durumu dolayısıyla başka şehirdeki Yüksek Öğretmen Okuluna geçmek isteyenlere Bakanlığın izin verdiği de olmuştur (ÇEA, 22.08.1962 Tarihli, 510.1/2-2-7834 Sayılı Yazı; 24.09.1962 Tarihli, 500/1207 Sayılı Yazı; 27.09.1962 Tarihli, 510.1-2289 Sayılı Yazı).

4.7.1.1. Öğrenci sayıları. Mevcut çalışmada, öğrenci sayıları ile ilgili çeşitli sorunlarla karşılaşmıştır. Okulda görev yapmış öğretmenlerin sayıları istatistiklerde genelde tutarlılık gösterirken, öğrenci sayılarında çelişkilerle karşılaşmıştır. Bunun dışında bir diğer sorun ise bazı yılların bilgilerine ulaşılamamış olunmasıdır. Okulun vermiş olduğu istatistiki bilgilerle Milli Eğitim Bakanlığı ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından basılmış olan kaynaklarda yer almış olan bilgiler arasında farklar olmuştur. Bu nedenle, bilgiler karşılaştırılarak mümkün ölçüde doğru sayılara ulaşılmaya çalışılmıştır. Lakin bazı yıllara ait bilgilerin sadece tek bir kaynaktan yer almış olması, aynı kurumun yapmış olduğu istatistiklerde dahi farklılık olması, güvenilirlik açısından başka bir sorunu daha ortaya çıkarmıştır. Aşağıda yer alan tablo 25'de, 1924-1978 arası istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuş olan öğrenci sayıları verilmektedir (ÇEA, 1924-1948 Mezunları Dosyası^{oo}; 1965-1966 İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Durumu; 19.06.1970 Tarihli Yazı

^{oo} Çapa Arşivinde dosyanın ismi '1924-1948 Mezunları Dosyası' diye geçse de Yüksek Öğretmen Okulu, 1924 senesinde mezun vermediğinden dosyada 1925-1948 arası mezun sayıları verilmiştir (ÇEA, 1924-1948 Mezunları Dosyası).

[1963-1969 Öğretim Yılları Arası Öğrenci Genel Durumunu Gösterir Çizelge]; Yüksek Öğretmen Okulu Yıllara Göre Öğrenci Durumu, t.y.; BDİE, MEİMTYÖ, 1953-1960, 1963; 1961-1965, 1968; BİGM, MEMTYÖİ, 1943-1944, 1946; 1946-1947, 1948; 1947-1948, 1949; BİUM, Maârif İstatistikleri, Meslek Teknik ve Yüksek Öğretim [MİMTYÖ], 1950-1951, t.y.; 1951-1952, 1955; 1952-1953, 1957; ÖOGM, 1969-1970 Yıllığı; 1971-1972 Yıllığı; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980; TCMV, 1925-1926 DSİM, 1928; TCMV, 1926-1927 İstatistik Yıllığı, 1929; BİUM, Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933; Maârif, 1932-1933 İstatistiği, 1934; Maârif, 1933-1934 İstatistiği, 1935; Maârif, 1937-1938 İstatistiği, 1939; Maârif, 1938-1939 İstatistiği, 1942; Maârif, 1939-1940 İstatistiği, 1942; TCMV, 1923-1943, 1944).

Tablo 25

1924-1978 Arası Toplam Öğrenci Sayısı^{pp}

Tarih	İstatistik Genel Müdürlüğü İstatistikleri			Milli Eğitim Bakanlığı ^{qq} İstatistikleri			Yüksek Öğretmen Okulu İstatistikleri		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T
1924-25	67	18	85	64	18	82			
1925-26	65	20	85	85	20	105			
1926-27	62	14	76	62	14	76			

^{pp} Yüksek Öğretmen Okuluna sadece yatılı değil, gündüzlü öğrenci de alınmış fakat 1940 yılındaki Yönetmelikte bu durum yasaklanmıştır. Öğrencilerinin büyük çoğunluğu yatılı olan Yüksek Öğretmen Okulunun öğrenci sayılarını vermiş olan istatistiklerde gündüzlü öğrencilerin varlığı yok denecek kadar azdır. Bu konu ile ilgili bilgiler, 1925-1926, 1926-1927, 1938-1939 istatistiklerinde yer almıştır. 1925-1926 döneminde üç kişi, 1926-1927 döneminde iki kişi, 1938-1938 döneminde yedi kişi gündüzlü okumuştur. Bu tarihler dışında, gündüzlü öğrencilerin varlığından hiçbir istatistikte bahsedilmemiştir. Diğer istatistiklerde ise gündüzlü öğrencinin olmadığı yönünde bilgiler verilmiştir. 1940 yılından itibaren gündüzlü öğrenci alımı kaldırılmıştır (BİUM, Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933; Maârif, 1932-1933 İstatistiği, 1934; Maârif, 1933-1934 İstatistiği, 1935; Maârif, 1937-1938 İstatistiği, 1939; Maârif, 1938-1939 İstatistiği, 1942; Maârif, 1939-1940 İstatistiği, 1942; MV, TD, 3/87, 09.09.194; TCMV, 1925-1926 DSİM, 1928; TCMV, 1926-1927 İstatistik Yıllığı, 1929).

^{qq} Maârif Vekâleti, 'Türkiye Cumhuriyeti Maârihi, 1923-1943' adlı bir eser yayımlamıştır. Bunun dışında, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü tarafından da çeşitli istatistikler yayımlanmıştır. Bütün bu istatistiklere, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanmış olan istatistikler denilecektir.

1927-28	68	11	79	68	11	79
1928-29	78	10	88	78	10	88
1929-30	73	16	89	73	16	89
1930-31	73	39	112	73	39	112
1931-32	56	45	101	56	45	101
1932-33	41	49	90	41	49	90
1933-34	54	51	105	54	51	105
1934-35	61	47	108	61	47	108
1935-36	72	44	116	72	44	116
1936-37	77	45	122	77	45	122
1937-38	80	56	136	80	56	136
1938-39	97	71	168	97	73	170
1939-40	85	80	165	85	80	165
1940-41	108	80	188	108	80	188
1941-42	125	60	185	125	60	185
1942-43	127	55	182	127	55	174
1943-44	125	65	190			190
1944-45			185			185
1945-46			181			181
1946-47	107	59	166			166
1947-48	83	39	122			122
1948-49	57	25	82			82
1949-50	24	16	40			40
1950-51	4	3	7			7
1951-52	11	5	16			19

1952-53	11	10	21						21
1953-54	13	27	40						40
1954-55	26	36	62						62
1955-56	27	47	74						74
1956-57	24	51	75						75
1957-58	23	27	50						83
1958-59	21	60	81						94
1959-60	48	105	153						
1960-61	63	128	191				61	99	160
1961-62	120	125	245						
1962-63	168	129	297						
1963-64	204	104	308						259
1964-65	225	92	317						253
1965-66	258	71	329				259	183	380
1966-67	325	165	490						452
1967-68	520	63	583	460	166	626			675
1968-69	593	208	801	597	204	801			737
1969-70	551	190	741	570	219	789	572	220	792
1970-71	519	209	728						
1971-72	296	140	436	388	158	546	296	139	435
1972-73	246	118	364				234	85	319
1973-74	205	91	296				221	97	318
1974-75	163	75	238				183	84	267
1975-76	136	75	211				131	59	190
1976-77	145	54	199						

Yukarıdaki tabloda boş bırakılan yerler, hakkında herhangi bir bilgi edinilemeyen kısımlardır. Öğrenci sayıları ile ilgili bilgiler; Yüksek Öğretmen Okulu, İstatistik Genel Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan verilerden alınmıştır. 1960 senesine kadar, Yüksek Öğretmen Okulunun öğrenci sayıları ile ilgili verilerine ulaşılammıştır. Bu tarihe kadar İstatistik Genel Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığında alınmış veriler, büyük oranda örtüşmüş, bazı tarihlerde küçük farklarla karşılaşmıştır. 1924-1925 dönemi öğrenci sayıları İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından altmış yedi erkek, on sekiz kız öğrenci olarak verilirken Milli Eğitim Bakanlığı istatistiğinde altmış dört erkek, on sekiz kız öğrencinin olduğu yazılmıştır. Bu istatistiklerin arasında üç kişilik bir fark olmuştur. İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yapılmış olan 1926-1927 istatistiğinde, öğrenci sayıları altmış iki erkek öğrenci, on altı kız öğrenci olarak verilmiştir. Fakat aynı kurumun yapmış olduğu bir başka istatistik olan 1923-1932 istatistiklerinde, 1926-1927 döneminde Yüksek Öğretmen Okulunda altmış iki erkek ve on dört kız öğrencinin okuduğu bilgisi verilmiştir. Bu durum, kurumlar aynı olsa bile istatistik cetvellerinde farklılık çıkabileceğini göstermiştir. Milli Eğitim Bakanlığının yayınlamış olduğu istatistikler ile 1923-1932 istatistiğinde aynı bilgi verildiğinden, tablo 25’de 1926-1927 döneminde bu iki istatistiğin rakamları ele alınmıştır. İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yapılmış olan 1938-1939 istatistiğinde, erkek öğrenci sayısı doksan yedi, kız öğrenci sayısı yetmiş bir olarak verilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı ise erkek öğrenci sayısını doksan yedi, kız öğrenci sayısını yetmiş üç olarak yayınlamıştır (BİGM, MEMTYÖİ, 1943-1944, 1946; 1946-1947, 1948; 1947-1948, 1949; BİUM, Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933; Maârif, 1932-1933 İstatistiği, 1934; Maârif, 1933-1934 İstatistiği, 1935; Maârif, 1937-1938 İstatistiği, 1939; Maârif, 1938-1939 İstatistiği, 1942; Maârif, 1939-1940 İstatistiği, 1942; ÇEA, 1924-1948

Mezunları Dosyası; TCMV, 1925-1926 DSİM, 1928; TCMV, 1926-1927 İstatistik Yıllığı, 1929; ÖOGM, 1969-1970 Yıllığı; 1971-1972 Yıllığı; TCMV, 1923-1943, 1944).

1930-1931 ve 1931-1932 dönemlerine kadar kızlara oranla erkek öğrenci sayısında ciddi bir üstünlük görülmüştür. Lakin tablo 25’de görüldüğü üzere, kız öğrencilerin sayısı 1930-1931 dönemi itibariyle daha önceki yıllara oranla artmış, 1931-1932 döneminde erkek öğrencilerin sayısına bir hayli yaklaşmıştır. İstatistiklerdeki bilgiler ışığında kadınların otuzlu yıllardan itibaren eğitim işlerine yoğun bir şekilde dâhil olmaya başladıklarını söylemek mümkündür. Bu hareketlilik Okuldaki bayan öğrenci sayısındaki artışın nedeni olarak görülebilir. Hatta bayan öğrenci sayısı ellilerden sonra erkeklere oranla daha da artış göstermiştir (BİUM, Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933; ÇEA, 1924-1948 Mezunları Dosyası).

Yukarıda bahsi geçtiği gibi, bazı tarihler dışında, 1924-1948 tarihleri arasında iki kurumun vermiş olduğu istatistiklerde farklılıklara rastlanılmamıştır. 1924-1948 tarihlerini ele almış olan İstatistik Genel Müdürlüğünün yayımlanmış olduğu eserlerde yer alan bilgiler, Milli Eğitim Bakanlığının yayımlanmış olduklarından daha erken tarihlidir. Hatta İstatistik Genel Müdürlüğü verileri, genellikle, ele alınmış olunan senelerden bir yıl sonra basılmıştır. Lakin Milli Eğitim Bakanlığının verileri, 1944 yılında yayımlanmış olan bir çalışmada geçmiştir. İki kurumun bilgilerinin birbiri ile uyumuş olması, İstatistik Genel Müdürlüğünün Milli Eğitimden daha erken tarihlerde öğrenci sayıları ile ilgili verileri yayımlanmış olması ve bilgilerin birbiri ile benzer olmaları, Bakanlığın verilerini Müdürlükten almış olması yönündeki düşüncüyü güçlendirmiştir. Fakat söz konusu durum, İstatistik Genel Müdürlüğünün verilerini nereden almış olduğu sorusunu ortaya çıkarmıştır. Genel Müdürlük büyük olasılıkla bilgileri Yüksek Öğretmen Okulundan temin etmiştir.¹⁷

¹⁷ Bu durum hakkında çeşitli kurumların bilgiler talep ettiği ve okulunda çeşitli raporlar ve istatistikler gönderdiği, arşivde çıkan bazı belgelerde görülmüştür (ÇEA, 1955-1956 Ders Yılı, Haziran Dönemi, Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğüne Gönderilmiş Olan Cetvel, (18.07.1956); 1957-1958 Ders Yılı, Haziran Dönemi, Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğüne Gönderilmiş Olan Cetvel, (28.08.1958); 1960-

Ancak Yüksek Öğretmen Okulu arşivinden 1924-1948 tarihleri arasındaki öğrenci sayılarına ulaşmak mümkün olmamış ancak mezun öğrenciler hakkındaki veriler elde edilebilmiştir. Mezun sayısı olarak Okulun vermiş olduğu bilgiler, 1925-1948 tarihleri arasında kapsamıştır. Okulun mezun öğrenci sayılarıyla ilgili verdiği bilgiler, diğer iki kurumla tamamen çelişmiştir. 1960 yılından sonra ise Yüksek Öğretmen Okulunun arşivinde öğrenci sayıları ile ilgili istatistiki bilgilere de ulaşılmıştır. Üç kurumdan oluşturulmuş olan veriler arasında ciddi farklar görülmüştür. Tabloda açıkça görülen farklılıkların, Okulun verilerini kurumlara göndermiş olduğu tarihlerden sonra da öğrenci sayılarında hareketlilik olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Öğrenci sayılarındaki bu hareketliğin sebebi, bilgi paylaşımının, öğrencilerin kayıt dönemlerinden, eksik kalan kontenjanların doldurulması sürecinden ve mezun olma dönemlerinden önce ya da sonra yapıyor olmasıdır. Ayrıca öğrenci sayılarını çok ciddi derecede olmasa da Okulu terk edenler ve Okuldan atılanlar da etkilemiştir (BDİE, MEİMTYÖ, 1953-1960, 1963; 1961-1965, 1968; BİGM, MEMTYÖİ, 1943-1944, 1946; 1946-1947, 1948; 1947-1948, 1949; BİUM, Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933; Maârif, 1932-1933 İstatistiği, 1934; Maârif, 1933-1934 İstatistiği, 1935; Maârif, 1937-1938 İstatistiği, 1939; Maârif, 1938-1939 İstatistiği, 1942; Maârif, 1939-1940 İstatistiği, 1942; BİUM, MİMTYÖ, 1950-1951, t.y.; 1951-1952, 1955; 1952-1953, 1957; ÇEA, 1924-1948 Mezunları Dosyası; 1965-1966 İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Durumu; 19.06.1970 Tarihli Yazı [1963-1969 Öğretim Yılları Arası Öğrenci Genel Durumunu Gösterir Çizelge]; Yüksek Öğretmen Okulu Yıllara Göre Öğrenci Durumu, t.y.; ÖOGM, 1969-1970 Yıllığı; 1971-1972 Yıllığı; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980; TCMV, 1925-1926 DSİM, 1928; TCMV, 1926-1927 İstatistik Yıllığı, 1929; TCMV, 1923-1943, 1944).

1961 Ders Yılı, Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğüne Gönderilmiş Olan Cetvel; 27.03.1970 Tarihli, ????.???118 Sayılı Yazı [Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığından İstanbul Yüksek Öğretmen Okuluna Gönderilmiş olan İstatistiklerin Nasıl Doldurulacağı ile ilgili yazı]).

1960 sonrası öğrenci sayılarında Milli Eğitimin verileri ve Yüksek Öğretmen Okulunun verileri, İstatistik Genel Müdürlüğüne nispeten birbirine daha yakın olmuştur. Yukarıdaki paragrafta bahsi geçtiği gibi, öğrenci sayılarındaki hareketliliği nedenleri sadece diğer kurumları etkilememiştir. Okulun farklı tarihlerde yaptığı istatistiklerde de farklılıklar olmasına sebebiyet vermiş, nitekim 1965-1966 dönemi için Okuldaki bir istatistikte, öğrenci sayısı üç yüz seksen kişi, başka bir istatistikte üç yüz otuz sekiz kişi olarak verilmiştir (BDİE, MEİMTYÖ, 1953-1960, 1963; 1961-1965, 1968; BİUM, MİMTYÖ, 1950-1951, t.y.; 1951-1952, 1955; 1952-1953, 1957; ÇEA, 1924-1948 Mezunları Dosyası; 1965-1966 İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Durumu; 19.06.1970 Tarihli Yazı [1963-1969 Öğretim Yılları Arası Öğrenci Genel Durumunu Gösterir Çizelge]; Yüksek Öğretmen Okulu Yıllara Göre Öğrenci Durumu, t.y.; ÖOGM, 1969-1970 Yıllığı; 1971-1972 Yıllığı; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980). Yüksek Öğretmen Okulu mezun öğrenci sayıları ise İstatistik Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretmen Okulunun arşivindeki istatistiklerden çıkarılmıştır. Okuyan öğrenci sayılarındaki istatistiksel sorunlar, mezun öğrenciler içinde geçerli olmuştur. Aşağıdaki tabloda, 1925-1977 seneleri arasında mezun olanların sayıları hakkında bilgi verilmektedir (BİUM, Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933; Maârif, 1932-1933 İstatistiği, 1934; Maârif, 1933-1934 İstatistiği, 1935; Maârif, 1937-1938 İstatistiği, 1939; Maârif, 1938-1939 İstatistiği, 1942; Maârif, 1939-1940 İstatistiği, 1942; BDİE, MEİMTYÖ, 1953-1960, 1963; 1961-1965, 1968; BİGM, MEMTYÖİ, 1943-1944, 1946; 1946-1947, 1948; 1947-1948, 1949; BİUM, MİMTYÖ, 1950-1951, t.y.; 1951-1952, 1955; 1952-1953, 1957; ÇEA, 1924-1948 Mezunları Dosyası; 1965-1966 İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Durumu; 19.06.1970 Tarihli Yazı [1963-1969 Öğretim Yılları Arası Öğrenci Genel Durumunu Gösterir Çizelge]; Yüksek Öğretmen Okulu Yıllara Göre Öğrenci Durumu, t.y.; ÖOGM, 1969-1970 Yıllığı; 1971-1972 Yıllığı; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-

1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980; TCMV, 1925-1926 DSİM, 1928; TCMV, 1926-1927 İstatistik Yıllığı, 1929; TCMV, 1923-1943, 1944).

Tablo 26

1925-1977 Arası Mezun Öğrenci Sayısı

Tarih	İstatistik Genel Müdürlüğü İstatistikleri			Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri			Yüksek Öğretmen Okulu İstatistikleri		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T
1924-25									
1925-26							12	0	12
1926-27							31	10	41
1927-28			9			9	9	5	14
1928-29			12			12	6	1	7
1929-30			18			18	22	3	25
1930-31			23			23	24	3	27
1931-32			26			26	16	8	24
1932-33	3	4	7			7	2	6	8
1933-34	13	14	27			27	15	13	28
1934-35						27	15	19	34
1935-36						9	7	10	17
1936-37						10	17	8	25
1937-38	18	17	35			35	20	10	30
1938-39	26	8	34			34	29	17	46
1939-40	7	3	10			10	13	7	20
1940-41						17	13	17	30

1941-42				20	11	15	26
1942-43	8	4	12	12	18	15	33
1943-44	14	8	22	22	26	15	41
1944-45	11	15	26	27	35	12	47
1945-46			19	19	24	19	43
1946-47			26	26	21	19	40
1947-48	50	35	85	85	35	24	59
1948-49	20	4	24	24			
1949-50				24			
1950-51							
1951-52	4	0	4	4			
1952-53							
1953-54	1	2	3	3			
1954-55	2	5	7	7			
1955-56	1	3	4	4			
1956-57	1	4	5	5			
1957-58	1	6	7	7			
1958-59	2	5	7	14			
1959-60	13	16	29	24			
1960-61	3	8	11		13	16	29
1961-62	10	10	20				
1962-63	9	15	24				
1963-64	9	18	27				30
1964-65	28	32	60				27
1965-66	24	25	49		29	31	60

1966-67	48	15	63	42	23	65	51
1967-68	50	19	69	45	13	58	65
1968-69	55	16	71	43	15	58	59
1969-70	80	6	86				
1970-71	290	108	398	145	56	201	
1971-72	176	91	267				
1972-73	204	109	313				
1973-74	149	68	217				
1974-75	76	23	99				
1975-76	24	18	42				
1976-77	24	15	39				

Tabloda 26'da görüldüğü üzere, 1925-1970 yılları arasında mezun öğrenci sayıları ile ilgili verilerde, İstatistik Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretmen Okulunun vermiş olduğu bilgilerde ciddi farklar olmuştur. Yukarıda öğrenci sayıları konusunda bahsi geçtiği gibi, verileri Yüksek Öğretmen Okulunun servis etmesine rağmen, Okulun öğrencilerinin verilerin toplanmasından sonra da hareketliliğinin devam etmesi tablodaki çelişkili rakamları ortaya çıkarmıştır. Mezun öğrenciler ile ilgili ortaya çıkmış olan çelişkilerin altında yatan sebep, Yüksek Öğretmen Okulunun kış, yaz, sonbahar olmak üzere farklı dönemlerde mezun vermiş olmasıdır (ÇEA, 1965-1966 İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Durumu; 19.06.1970 Tarihli Yazı [1963-1969 Öğretim Yılları Arası Öğrenci Genel Durumunu Gösterir Çizelge]; Yüksek Öğretmen Okulu Yıllara Göre Öğrenci Durumu, t.y.).

Genel itibari ile bakıldığında, Yüksek Öğretmen Okulunun arşivindeki istatistiklerde yer almış olan mezun sayıları, diğer kurumların vermiş olduğu sayılardan daha fazla

gözükse de, tabloda görüleceği üzere, bazı tarihlerde İstatistik Enstitüsü ve Milli Eğitim Bakanlığı verileri, Yüksek Öğretmen Okulu arşivinden çıkarılmış olan sayısal bilgilerden fazla olmuştur. Yukarıda, verilerin Yüksek Öğretmen Okulundan diğer kurumlara servis edilebileceği konusunda görüş bildirilmiş ve kurumlar arasındaki farklılıkların, istatistiklerin toplanmasından sonra bile Yüksek Öğretmen Okulunda öğrenci hareketliliğinin devam etmesi ile alakalı olduğu vurgulanmıştır. Bu hareketlilik, öğrenci sayıları ile ilgili, yukarıda değinildiği gibi, Okulun kendi istatistiklerinde de görülmüştür. Benzer şekilde, Okulda oluşturulmuş olan bir istatistiğin, daha sonra değişebileceği ve güncel bilgilerin diğer kurumlara aktarılabilmesi de bir ihtimaldir (BİGM, MEMTYÖİ, 1943-1944, 1946; 1946-1947, 1948; 1947-1948, 1949; BİUM, Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933; Maârif, 1932-1933 İstatistiği, 1934; Maârif, 1933-1934 İstatistiği, 1935; Maârif, 1937-1938 İstatistiği, 1939; Maârif, 1938-1939 İstatistiği, 1942; Maârif, 1939-1940 İstatistiği, 1942; ÇEA, 1924-1948 Mezunları Dosyası; 1965-1966 İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Durumu; 19.06.1970 Tarihli Yazı [1963-1969 Öğretim Yılları Arası Öğrenci Genel Durumunu Gösterir Çizelge]; Yüksek Öğretmen Okulu Yıllara Göre Öğrenci Durumu, t.y.; ÖOGM, 1969-1970 Yıllığı; 1971-1972 Yıllığı; TCMV, 1925-1926 DSİM, 1928; TCMV, 1926-1927 İstatistik Yıllığı, 1929; TCMV, 1923-1943, 1944).

Tablodaki sayısal farklılıklar sadece mevcut öğrenci ve mezun öğrenci sayılarındaki hareketliliğin devam etmesinden kaynaklı olmamıştır. Elbette bu durumun dışında, bazı farklılıklarında baskı hatasından kaynaklanabileceği mümkündür. Nitekim 1959-1960 döneminde, İstatistik Genel Müdürlüğü on üç erkek, on altı kız öğrenci olmak üzere yirmi dokuz mezundan bahsederken Yüksek Öğretmen Okulu arşivinde aynı veriler, 1960-1961 döneminde verilmiştir. Ayrıca İstatistik Genel Müdürlüğü yayımlarında, 1960-1961 döneminde toplamda on bir öğrencinin mezun olduğu bilgisi verilmiştir. Dolayısıyla bu

tarihlerde bir baskı hatası olması muhtemeldir (BDİE, MEİMTYÖ, 1961-1965, 1968; ÇEA, 1960-1961 Bölümlere Göre Diploma Alanlar).

Tablo 26'ya bakıldığında, 1960'lı yıllarda Okulun mezun sayıları düşük seyir ederken 1970'li yıllarda ciddi derecede artış göstermiştir. Bu durumda, şüphesiz öğrenci olaylarının varlığı ve bitişi etkili olmuştur. Eğitim-öğretim döneminde Okuluna devam etmekte zorlanan, Okula giremeyen öğrenciler, Türkiye'de ortamın sakinleşmesi ile birlikte Okullarına dönüp mezun olmuş olabilirler. Bu olasılık, yetmişli yıllarda birden açığa çıkan mezun öğrenci sayısını açıklayabilir (BDİE, MEİMTYÖ, 1953-1960, 1963; 1961-1965, 1968; ÇEA, 1965-1966 İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Durumu; 26.03.1970 Tarihli, 221.523 Sayılı Yazı; 14.05.1970 Tarihli, 520.924 Sayılı Yazı; 19.06.1970 Tarihli Yazı [1963-1969 Öğretim Yılları Arası Öğrenci Genel Durumunu Gösterir Çizelge]; Yüksek Öğretmen Okulu Yıllara Göre Öğrenci Durumu, t.y.; 06.03.1971 Tarihli 510.1.402 Sayılı Yazı; ÖOGM, 1969-1970 Yıllığı; 1971-1972 Yıllığı; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980).

Yukarıdaki tablolara hazırlık sınıfı öğrencileri dahil edilmemiştir. 1964-1965 döneminde başlanılan hazırlık sınıfı uygulaması, Okuldaki öğrenci sayısında artışa neden olmuştur. 1964-1965 döneminde seksen dokuz, 1965-1966 döneminde yüz altmış üç, 1966-1967 döneminde iki yüz altmış dokuz, 1967-1968 döneminde iki yüz dört, 1968-1969 döneminde ise yüz yirmi bir öğrenci Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfında okumuştur. Bu öğrencilerden 1964-1965 döneminde altı kişi, 1965-1966 döneminde iki kişi, 1966-1967 döneminde on kişi, 1967-1968 döneminde üç kişi başarısız olmuştur. Bu veriler, Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfı öğrencilerinin lise diplomalarını almakta çok başarılı olduklarını göstermiştir (ÇEA, 1963-1969 Öğretim Yılları Arası Öğrenci Genel Durumunu Gösterir Çizelge, 19.06.1970).

4.7.1.1.1. *Bölgümlere göre mezun sayısı.* Yukarıda bahsi geçtiği gibi, istatistiklere kesin sonuç olarak bakılmamalı, her zaman ihtiyatlı yaklaşılmalı ve elde edilmiş olan veriler genel bir bakış açısı çizmek için kullanılmalıdır. Ayrıca yukarıda bahsedildiği gibi, Yüksek Öğretmen Okulu arşivinden çıkarılmış olan istatistiklerin yer aldığı 1925-1948 yıllarını kapsayan mezunların listesindeki bilgilerin doğruluk payı yüksektir. Çünkü Yüksek Öğretmen Okulu tarafından bu istatistiksel bilgiler verilirken mezunların kimler olduğu hakkında da bilgi verilmiştir. Aşağıdaki tabloda, 1925-1948 tarihleri arasındaki bölüm bazında mezun sayılarının bilgisi verilmektedir (ÇEA, 1924-1948 Mezunları Dosyası).

Tablo 27

1925-1948 Arası Bölümler Bazında Mezun Sayısı

Bölüm	Mezunlar		
	Erkek	Kız	Toplam
Edebiyat	65	34	99
Felsefe	41	11	52
Tarih	51	39	90
Coğrafya	38	28	66
Matematik-Astronomi	88	21	109
Fizik-Matematik	18	9	27
Fizik-Kimya ve Kimya-Fizik	53	43	96
Kimya Mühendisliği	1	0	1
Tabiiye ^{ss}	39	61	100
Fransızca	2	3	5
İngilizce	2	4	6
Almanca	4	2	6

^{ss} Bu bölüm adı altında, Zooloji-Botanik ve Botanik-Zooloji olmak üzere iki dalda öğretim yapılmıştır (ÇEA, 14.12.1966 Tarihli, 531.924 Sayılı Yazı).

Mimarlık	3	1	4
Ticaret	16	0	16
Toplam	421	256	677

Tabloda, 1925-1948 arası bölümler bazında mezun sayısı verilmiştir. Görüldüğü üzere, mezun öğrencilerden erkeklerin sayısı, kızların sayısının neredeyse iki katına denk gelmiştir. Okulda, az sayıda da olsa, mimarlık ve kimya mühendisliği alanlarında da mezun verilmiştir (ÇEA, 1924-1948 Mezunları Dosyası).

Yüksek Öğretmen Okulunda, köy enstitülerine sağlık bilgisi öğretmeni ve doktor yetiştirilmesi için, 1947 yılında tıp fakültesi öğrencileri de alınmaya başlanmıştır (Cumhuriyet, 16.10.1947).

1948-1949 döneminde, dört erkek, bir kız tıp eğitimi almıştır. Okulun ilk tıp mezunu Osman Odabaş, 1949-1950 döneminde mezun olmuş ve Çamlıca Validebağ Sanatoryumuna atanmıştır (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı; 17.11.1957 Tarihli Yazı [Yüksek Öğretmen Okuluna Alınacak Öğrencilerin Sözlü İmtihanları]; 03.07.1956 Tarihli, 5323-1301 Sayılı Yazı; 07.07.1956 Tarihli, 570-747 Sayılı Yazı). Tıp fakültesinin süresi düşünüldüğünde, tıp okuyan öğrencilerden Osman Odabaş'ın bölümünün son senelerinde Yüksek Öğretmen Okuluna dahil olduğu söylenebilir.

Yabancı dil eğitimine bakıldığında ise Okulun, diğer alanlara göre, daha az öğrenci yetiştirmiş olduğu göze çarpmıştır. Bunun sebebi, yabancı dil eğitiminin diğer bölümlere nazaran daha geç tarihlerde başlamış olmasıdır. Dil bölümleri, 1950'den sonraki tarihlerde açılmıştır (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı; 17.11.1957 Tarihli Yazı [Yüksek Öğretmen Okuluna Alınacak Öğrencilerin Sözlü İmtihanları]; 03.07.1956 Tarihli, 5323-1301 Sayılı Yazı; 07.07.1956 Tarihli, 570-747 Sayılı Yazı).

4.7.1.1.2. *Yabancı dil derslerindeki öğrenci sayısı.* Yapılan çalışmada, öğrencilerin dil tercihleriyle ilgili düzenli istatistiğe, 1950-1970 tarihleri arasında rastlanılmıştır. Dil ile ilgili istatistikler, sadece İstatistik Genel Müdürlüğünün verilerinden alınmıştır. Dil seçimi ile ilgili yapılabilecek olan çıkarım, hangi dili kaç öğrencinin seçmiş olduğudur. Aşağıda tablo 28’de Yüksek Öğretmen Okulundaki öğrencilerin, yabancı dil olarak hangilerini seçmiş olduğunu gösteren bilgiler verilmektedir (BDİE, MEİMTYÖ, 1953-1960, 1963;1961-1965, 1968; BİUM, MİMTYÖ, 1950-1951, t.y.; 1951-1952, 1955; 1952-1953, 1957; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972).

Tablo 28

1951-1970 Arası Yabancı Dil Derslerini Takip Eden Öğrenci Sayısı

Tarih	İngilizce		Almanca		Fransızca		Başka Dil	
	<u>E</u>	<u>K</u>	<u>E</u>	<u>K</u>	<u>E</u>	<u>K</u>	<u>E</u>	<u>K</u>
1951-52	3	3	1		4	4		
1952-53	6	4	1		4	7		
1953-54	3	8	2	2	7	14		
1954-55	2	6	4	1	17	29		
1955-56	3	16		6	24	25		
1956-57	3	20	2	8	19	23		
1957-58	6	24	2	6	15	27		
1958-59	5	25	3	6	23	29		
1959-60	16	51	3	9	35	54		
1960-61	22	62	6	8	35	58		
1961-62	32	55	14	10	75	58		
1962-63	45	60	15	8	108	60		
1963-64	54	60	20	4	123	39		

1964-65	63	53	24	6	132	33	
1965-66	92	51	32	2	129	34	
1966-67	480	161	87	11	319	159	5
1967-68	46	29	6	2	27	7	
1968-69	347	127	88	15	164	63	
1969-70	334	143	100	25	161	69	
Toplam	1562	958	410	129	1421	792	5

Yüksek Öğretmen Okulunda, 1950-1970’li yıllar arasında, yabancı dil olarak İngilizceyi seçmiş olan öğrencilerin sayısı giderek artmıştır. Fransızca ikincil olarak önemsenmiştir. Almancayı tercih etmiş olan öğrenciler, sayısal olarak diğer iki dilin çok altında kalmıştır (BDİE, MEİMTYÖ, 1953-1960, 1963;1961-1965, 1968; BİUM, MİMTYÖ, 1950-1951, t.y.; 1951-1952, 1955; 1952-1953, 1957; TCBDİE, MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972).

4.7.2. Öğrencilerin faaliyetleri.

4.7.2.1. Eğitsel kollar. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri arasında çeşitli eğitsel kollar oluşturulmuştur. Öğretmen okulları için vazgeçilmez bir parça olarak görülen bu eğitsel kollar, alt seviyedeki okullarda da faaliyette olmuşlardır. Öğretmenlerin, gittikleri okullarda bu kolları çalıştırmaları söz konusu olduğu için, yüksek öğretmen okullarında da benzer uygulamalar yapılmıştır (ÇEA, 08.03.1967 Tarihli, 510.1 Sayılı Yazı; 1975-1976 Eğitsel Kollar; Demirel & Becerikli, 2017).

Yüksek Öğretmen Okulu içerisinde, her bir kolun bir, iki veya üç öğretmenin gözetiminde olduğu sağlık ve temizlik kolu, Kızılay ve gençlik kolu, kitaplık kolu, spor kolu, müzik kolu, folklor kolu, temsil ve eğlence kolu, kültür-edebiyat kolu, gezi inceleme ve turizm kolu, fotoğrafçılık kolu, bahçe işleri ve okulu güzelleştirme kolu oluşturulmuştur

(ÇEA, 1975-1976 Eğitsel kollar). 1967 senesinde ise bu kollardan farklı olarak öğrenci ihtiyaçları kolu da oluşturulmuştur (ÇEA, 08.03.1967 Tarihli, 510.1 Sayılı Yazı).

4.7.2.2. Öğrenci dernekleri. Yüksek Öğretmen Okulu içerisinde, öğrencilere ait bir kaç dernek kurulmuştur. Bu dernekler, öğrencilerin sosyalleşmesinde önemli katkı sağlamıştır. Okulun ilk yıllarında ‘Yüksek Muallim Mektebi Talebe Cemiyeti’ adıyla bir dernek kurulmuştur. Cemiyetin tam olarak ne zaman kurulduğu tespit edilememişse de 1931 yılında düzenlemiş olduğu kongresinde, Başkanlığa Tevfik, kâtipliğe Beşir, azâlıklara Sadık, Abidin, Süfyan ve Mustafa Beyler seçilmiştir. Talebe Cemiyeti, her yılki icraatlarını anlatmak için ‘Arı’ isimli bir dergi çıkarmıştır (Cumhuriyet, 11.12.1931).

Okulun ilk yıllarında Cemiyetin faaliyetleri hakkında çok fazla bilgi elde edilememiştir. 1947 senesinde yapılmış olan genel kuruldaki yönetim kurulu adayları arasında, yetmişli yıllarda Okulun müdürlüğünü yapmış olan Turan Birinci de yer almıştır. (ÇEA, 07.05.1947 Tarihli Genel Kurul Toplantısı). Söz konusu genel kurul toplantısında, Turan Birinci’nin dahil olduğu yönetim kurulu seçilmiş ve Birinci, Cemiyetin tertip kolunda görev almıştır. Yönetim kurulu başkanlığına Bekir Kütük, genel sekreterliğe ise Kamuran Kaymal seçilmiştir. Cemiyetin organizasyonlarını daha aktif hale getirebilmek için, yönetim kurulu ve üyelere, hesap kolu, spor kolu, kültür kolu, tertip kolu, yardım kolu, teftiş kolu olmak üzere çeşitli kollar oluşturulmuştur. Cemiyetin varlığı, 1948 senesine kadar izlenebilmiştir (ÇEA, 13.05.1947 Tarihli Yazı; 26.01.1948 Tarihli, 38 Sayılı Duyuru).

Okulun öğrenci derneğinden başka, bir de mezunlar derneği kurulmuştur. 1936 yılında Suadiye Kuru Parkı gezisinin akşam yemeğinde görüşülüp mezunlar derneğinin kurulma kararı alınmış, dernek faaliyet olarak 1937’de bir albüm basmış ve çeşitli geziler düzenlemiştir (Cumhuriyet, 04.08.1936; Cumhuriyet, 22.12.1936).

Ellili yıllardan sonra, iki dernek daha kurulmuştur (ÇEA, 26.01.1948 Tarihli, 38 Sayılı Duyuru). Okulda faaliyet gösteren derneklerden biri olan, ‘Türkiye Milli Talebe

Federasyonu (TMTF) İstanbul Yüksek Okullar Talebe Birliğine' bağlı 'Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti (YÖOTC)^{tt}', 1958 kurulmuştur (ÇEA, Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Tüzüğü [YÖOTCT], 1958).

Okuldaki öğrenci toplulukları arasında çeşitli huzursuzluklar olmuştur. Bu topluluklar, özellikle öğrencilerin siyasi mücadele alanı oluşmuştur. Aynı siyasi görüşü paylaşmış olan öğrenciler, derneklerin yönetimini elde etmek istemişlerdir. Nitekim bu anlayışla yapılmış olan seçimlerde dernek yönetimini kimi zaman sol görüşlü gruplar, kimi zamanda sağ görüşlü gruplar kazanmışlardır. Bu mücadelelerin birinden mağlup ayrılmış olan sağ görüşlü bir grup öğrenci, 'Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Derneğini (YÖOTD)^{uu}' kurmuştur (Bayata, 2011). YÖOTD, 1963 senesinde kurulmuş ve 'Milli Türk Talebe Birliği (MTTB)'ne bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmüştür (ÇEA, Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Derneği Ana Tüzüğü [YÖOTDAT], 1963).

Dernekler, tüzüklerinde, herhangi bir siyasi amaç gütmediklerini belirtmişlerdir. Okul dışında başka şubeleri açılmamış olan derneklerin üyelerini Yüksek Öğretmen Okulu mensupları oluşturmuştur. Eski mezunlar, oy hakkına sahip olmasa da doğal üye olarak görülmüşlerdir. Üyelerden cüz'î miktarda üyelik ücreti alınmıştır. Üyelerin aidatları dışında gelir kaynaklarını, toplanan bağışlar, yapılan çay toplantıları, devlet izni ile düzenlenen piyangolar oluşturmuştur (ÇEA, YÖOTCT, 1958; YÖOTDAT, 1963).

1958 yılında kurulmuş olan YÖOTC'nin amaçları şunlardır:

- a) Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin, yüksekokul ve fakülte derslerinin dışında, fikir, sanat, kültür hareketlerinden haberdar edilerek bilgili, kültürlü ve milli ilkelere inançla bağlanmış, tam bir aydın olarak yetiştirilmelerini sağlayacak yardımcı tedbirleri almak,

^{tt} Bundan sonraki paragraflarda cemiyetin adı YÖOTC diye geçecektir.

^{uu} Bundan sonraki paragraflarda cemiyetin adı YÖOTD diye geçecektir.

- b) Öğretmenlik mesleğinin kutsallığını, milletimiz için sahip olduğu hayati önemi, herkese daha iyi anlatmak ve itibarını daha yükseltmek gayesiyle öğrencileri şimdiden çalışmaya hazırlamak,
- c) Öğrenciler arasındaki birlik, bağlılık ve samimiyeti daha çok geliştirmek,
- d) Mezun olmuş arkadaşlarla münasebet kurmak, mevcut münasebetleri daha kuvvetlendirmek ve devam ettirmek,
- e) Yerli, yabancı üniversitelerle yüksekokul, kültür ve eğitim kurumları ve öğrenci teşekkülleriyle, milli emellerimize aykırı olmayan faydalı temaslar temin etmek,
- f) Kardeş okul İstanbul Eğitim Enstitüsü başta olmak üzere diğer bütün öğretmen okulları talebe cemiyetleri ile her türlü ortak meselelerde birlikte çalışmak ve beraber hareket etmektir (ÇEA, YÖÖTCT, 1958).

1963 senesinde kurulmuş olan YÖÖTD'nin amaçları ise şunlardır:

- a) Milliyetçilik mefhumunu gerçek manada geliştirmek ve idame ettirmek,
- b) Milli duygularımızı insan severlik anlayışı içinde korumak ve geliştirmek,
- c) Memleketin gelişmesi, yükselmesi için atılacak her sahada yapmaları gerekli işbirliğini bugünden hazırlamak,
- d) Cumhuriyet inkılâplarının ve milli kültürümüzün gelişmesine, kökleşmesini yardım etmek,
- e) Hocalar ile talebe münasebetlerini sağlamak, geliştirmek ve idame ettirmek,
- f) Türklük şuurunu kökleştirmek ve aykırı fikirlerle savaşmak,
- g) Yüksek Öğretmen Okulu Öğrencilerine maddi ve manevi yardımlarda bulunmak,
- h) Yüksek Öğretmen Okulu Öğrencilerine her türlü hakları sağlamak,
- j) Memleket içi ve dışı gezilerle yurdu ve dış ülkeleri tanımak,

k) Konferanslar, edebiyat matinerleri, şiir ve yazı müsabakaları, eğlence günleri, tiyatro çalışmaları tertip ederek sosyal ve kültürel ihtiyaçları karşılamaktır (ÇEA, YÖOTDAT, 1963).

Bahsi geçmiş olan iki dernek, yayın faaliyetleri de gerçekleştirmiştir. Mart 1960 tarihinde Pınar dergisi, Ocak 1964 tarihinde Genç Öğretmen dergisi, Mayıs 1973 tarihinde ise Ülkü Pınarı^{vv} dergisi çıkarılmıştır (Pınar, Mart 1960; Genç Öğretmen, 15.01.1964; Ülkü Pınarı, Mayıs 1973).

Pınar dergisini, YÖOTC çıkarmıştır (Bayata, 2011). Bu derginin ömrü çok uzun olmamıştır (Genç Öğretmen, Mart 1964). Talebe Cemiyeti, Ülkü Pınarı^{ww} dergisini de çıkarmıştır. Genç Öğretmen ise YÖOTD tarafından çıkarılmıştır. Öğrenci toplulukları, ekonomik olarak güçlü olmadıklarından dergilerini çıkarmayı sürdürmede zorlanmışlardır. Bu nedenle, dergilerin yayın tarihlerinde aksamalar olmuştur (Genç Öğretmen, t.y.).

Okulda çıkarılmış olan üç dergide, Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri ve mezunu olan önemli şahsiyetler yazılar yazmıştır. Dergilerin içerisinde Okul yöneticileriyle ve eski mezunlarıyla röportajlar, çeşitli çeviriler, makaleler, Okulun tarihçesi, gelişimi, eğitim öğretimle ilgili meseleler, edebiyat yazıları, Okulun faaliyetleri, yapılmış olan atamalarla ilgili yazılar yer almıştır (Bknz. Pınar; Genç Öğretmen; Ülkü Pınarı).

Öğrenci dernekleri oldukça aktif çalışmıştır. Öğretmen okullarının kuruluş yıldönümlerinin kutlanması organizasyonlarının gerçekleştirilmesi, Türk tarihinde iz bırakmış olan kişilerin anma törenlerinin yapılması, çeşitli yarışmalar, folklor gösterileri ve sportif etkinliklerinin düzenlenmesi gibi faaliyetler içerisinde bulunmuşlardır. YÖOTC'nin tiyatro-gezi, kültür-edebiyat kolları oluşturulmuş ve ayrı ayrı etkinlikler düzenlemişlerdir.

^{vv} Ankara Yüksek Öğretmen Okulunda da Ülkü Pınarı ismiyle bir dergi çıkarılmıştır (Ülkü Pınarı, Kasım 1976; Mart 1977).

^{ww} Ülkü Pınarı, 1973 senesinden sonra çıkarılmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu öğrenci derneklerini tek bir çatı altında birleştirmek istemiş ve muhtemelen bunu da gerçekleştirmişlerdir. Bu tarihte Yüksek Öğretmen Okulunda sadece Talebe Cemiyeti faaliyetleri takip edilebilmiştir (ÇEA, 07.05.1968 Tarihli Cemiyet Faaliyetleri Duyurusu; 08.07.1970 Tarihli, 520.1.10 Sayılı Yazı).

YÖOTD, 1964 senesinde büyük Ege gezisi düzenlemiş, İzmir, Muğla, Marmaris, Aydın, Nazilli, Denizli, Pamukkale, Uşak, Meryem Ana, Efes, Bergama, Ayvalık, Edremit, Akçay ve Çanakkale'nin tarihi turistik yerleri gezilmiştir. Ayrıca "Türkiye toplum meselelerinin çözümünde gazetecilik mi yoksa öğretmenlik mi daha yetkilidir?" konusunda YÖOTC'nin kültür-edebiyat kolu tarafından bir münazara gerçekleştirilmiştir (Genç Öğretmen, 15.01.1964; 02.02.1964; Mart 1964; Nisan 1964; Aralık 1964-Ocak 1965).

Okulda iki ayrı derneğin bulunması, bazen aralarında rekabetin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. 1965 yılında Bursa'ya YÖOTC tarafından yirmi liraya gezi düzenlenmek istenmiştir. Bu geziyi, YÖOTD on iki buçuk liraya yaptıracağını duyurunca, YÖOTC geziyi bedava yaptırmaya karar vererek duyuru yapmıştır (Genç Öğretmen, 1965). Bazen de bu iki topluluk, çay partilerini peş peşe yapmışlardır. Böyle durumlar, iki derneğin düzenlediği çay partilerini etkilemiş, katılımcıların sayısının düşmesine sebebiyet vermiştir (Genç Öğretmen, Ekim 1965).

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu idaresi, kendi içerisinde derneklerle ciddi bir mücadele içine girmiştir. Yönetim, derneklerin faaliyetlerine izin vermek için belirli kurallar koymuştur. Her türlü faaliyetin Okulun denetiminden geçirilmiş ve izinli olması, en önemli kurallar arasında yer almıştır. Okul idaresince, öğrencilerin faaliyet alanının tek bir dernek çatısı altında olması ve diğer topluluklarında öğrenci derneği bünyesinde çalışmalarını yürütmeleri gerektiği yönünde karar alınmıştır. Eğitsel kolların faaliyetlerinin de derneğin çatısı altında yapılması kararı alınmış ve dernek odasının, idarenin denetimine karşı, her an açık tutulması istenmiştir (ÇEA, 07.05.1968 Tarihli Cemiyet Faaliyetleri Duyurusu). Okul yönetimi, dernekleri tek çatı altında toplayarak belki de daha kolay kontrol edebileceğini düşünmüştür.

İdarenin dernekleri birleştirme girişiminden sonra, Yüksek Öğretmen Okulunda farklı iki derneğin faaliyetine rastlanılmamıştır. Muhtemelen dernekten biri kapatılmış,

kapanmış ya da dernekler aynı isim altında birleştirilmiştir. Yüksek Öğretmen Okulu idaresinin dernekleri tek çatı altında birleştirme amacını başardığı söylenebilir.

Yukarıda bahsi geçtiği gibi, ikinci derneğin kurulması sağ ve sol görüşteki öğrencilerin mücadelesi neticesinde ortaya çıkmıştır (Bayata, 2011). Derneklerin Okul tarafından tek çatı altında teşkilatlandırılması isteğinden sonraki süreç içerisinde farklı siyasi görüşteki öğrenciler, daha önceki gibi, tek bir dernek üzerinden mücadelelerini yeniden başlatmışlardır. Söz konusu durumlar, Okulda dernek sayısının teke düşürüldüğünün başka bir kanıtı sayılabilir. Okuldaki seçimlerde baş göstermiş olan huzursuzluk, Bakanlığa da yansımıştır. Bakanlık, derneklerin statüsü gereği herhangi bir müdahalede bulunamamıştır (ÇEA, 08.07.1970 Tarihli, 520.1.10 Sayılı Yazı). Fakat Bakanlık, derneğin yapmış olduğu bildirimlerde olumsuz içerikler yer alması karşısında, önlem olarak bildirimlerin örneklerini bünyesinde toplamıştır (ÇEA, 30.06.1970 Tarihli, 520.1.10 Sayılı Yazı).

YÖÖTC üyeleri, ellerinden geldiğince faaliyetlerini sürdürmeye çalışmış, okunmasını istedikleri kitapların indirimli satılması için Okulda stant kurulmasına yönelik idareden izin istemişlerdir. Daha öncede kitap satışı için benzer uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Okulda indirimli kitap satışı yapabilmek için yönetime başvurmuş, idare tarafından profesörler kurulu kararına göre, isteğin karşılanıp karşılanamayacağı kararı alınmıştır (ÇEA, 26.12.1968 Tarihli, 563.1411 Sayılı Yazı).

YÖÖTC'nin Okuldan kitap satışı için izin isteyeceğini öğrenmiş olan devrimci öğrenciler, Cemiyete bir dilekçe ve kitap listesi vermiştir. Cemiyetin bütün öğrencileri temsil etmesi gerektiğinden kendilerinin de okunmasını istedikleri kitapların ucuz olarak temin edilmesini talep etmişlerdir (ÇEA, 18.12.1968 Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Başkanlığına Dilekçe).

Devrimci öğrencilerin istediği kitaplarla YÖÖTC'nin Okuldan talep ettiği kitaplar arasında farklılıklar olmuştur. İstenilmiş olan kitapların listesi dönemin öğrencilerinin hangi

kitapları okudukları yönünde bilgiler vermiştir (ÇEA, 18.12.1968 Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Başkanlığına Dilekçe; 19.12.1968 Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Kitaplık Kolu Başkanı Dilekçesi).

Devrimci öğrenciler, Yaşar Kemal'in İnce Memed, Anadolu Efsanesi, Bütün Hikâyeler; Çetin Altan'ın Atatürk'ün Sosyal Görüşleri, Onlar Uyanırken; Talip Apaydın'ın Karanlığın Kuvveti; Osman Nuri Koçtürk'ün Barış ve Emperyalizm, Gıda Emperyalizmi; Hasan İzzettin Dinamo'nun Ateş Yılları; Çetin Özek'in, 141,142, Direnen Faşizm, 100 Soruda Gericilik Kavramı; Fethi Naci'nin 100 Soruda Atatürk'ün Temel Görüşleri, Emperyalizm Nedir; Sadun Aren'in 100 Soruda Ekonomi El Kitabı; Mehmet Ali Aybar'ın Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm; Bülent Ecevit'in Ortanın Solu, Bu Düzen Değişmelidir; Muvaffak Şeref'in Türkiye ve Sosyalizm; Behice Boran'ın Türkiye ve Sosyalizm Sorunları; Türkkaya Ataöv'ün Amerikan Belgeleriyle Amerikan Emperyalizminin Doğuşu; Ali Faik Cihan'ın Sosyalist Türkiye; Kemal Bilbaşar'ın Cemo; Mahmut Makal'ın Bu Ne Biçim Ülke, Bizim Köy, Yer Altında Bir Anadolu; Mustafa Kemal Söylev'in Tam Metin Anayasa; Şevket Süreyya Aydemir'in Tek Adam; Kemal Tahir'in Yorgun Savaşçı, Bozkırdaki Çekirdek; Jack London'ın Demir Ökçe; Stokely Carmichael'in Siyah İktidar; Mao Thse Tung'un Teori ve Pratik; Regis Debray'ın Devrimde Devrim; Münir Cerit'in Petrol Emperyalizmi; Ali Halil'in Atatürkçü Dış Politika ve Nato ve Türkiye; Roger Garaudi'nin İslamiyet ve Sosyalizm; Nazım Hikmet'in Kuvayı Milliye Destanı, Amerika Meydan Okuyor kitaplarının alınmasını talep etmişlerdir (ÇEA, 19.12.1968 Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Kitaplık Kolu Başkanı Dilekçesi).

Cemiyet ise Okuldan; Amerika'da Zenci Hareketleri, Namık Kemal, Anadolu Sahabeleri, İhtilallerin Gölgesinde, Macar İhtilali, Doğum Kontrolü, Büyük

Mazlumlar, Fazilet Mücadelesi, Pertev Bey'in Üç Kızı, Sarıklı Mücahitler,
 Coğrafyadan Vatana, Köle Bacası, Köy Kadını, Berksan, Varoluş Felsefesi, İradenin
 Davası, İslam Açısından Sosyalizm, Garp İlminin Kur'ân-ı Kerîm Hayranlığı,
 Gurbet, İnmeyen Bayrak, İdeal ve İdeoloji, Türk Gençliği, Büyük Fetih, Üniversite
 Problemi, İslam'da Kadın, Küçük Dünya, Masonluk ve Masonlar, Var olmak,
 Vietnam Çıkmazı, Türkiye'de Çağdaş Dünya Tarihi, Ayakta Durmak İstiyorum,
 Ruhçu ve Maddeci Görüş, İdeal Milliyetçilik, Sosyalizm ve Türkiye, Sovyetlerde
 Eğitim, Menemen Hadisesi, Maârifimizin Ana Davası, Gençlerle Baş Başa,
 Garplılışmanın Neresindeyiz, Bir Yürek Satıldı, Papaların Tarih Boyunca Türk
 Düşmanlığı, İslam'da İzdivaç, 27 Mayıs İhtilali, M. Kemal Enstitüsü Mecmûa II-M.
 Kemal'in Hatıraları, Aziz İstanbul, Rubailer, Eğil Dağlar, Siyasi Hikayeler, Eski
 Şiirin Rüzgarıyla, Kendi Gökkubbemiz, Angoisse, Din Niçin Lazımdır, İslam
 Prensipleri, Komünist Çin'den Geliyorum, Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri,
 İnsan ve Halk Mevhumu, Taklitlerin Çarpışması, Faiz Nazariyyesi ve İslam, İslam
 İnançları ve Felsefesi, Hadis Edebiyatı Tarihi, Dinler Tarihi, İslam'da Siyasi
 Düşünce ve İdare, Menemen Hadisesi (II. Baskı), Üç Büyük Tehlike, Türk Dış
 Ticaretinin İç Yüzü, Lider Kimdir, Dokuz Işık, Geobels, Dokuz Gizli Dosya,
 Karagömlekliler İhtilali, Korkunç Yıllar, Milli Savaş Hikayeleri, Yurdunu Kayıp
 Eden Adam, Abdülhak Şinasi Hisar'ın Kitapları, Milletlerin Karakterleri, Fransız
 İhtilali Tarihi, Türkçülüğün Esasları, Cengiz Dağcı'nın Bütün Eserleri, Bosna
 Hikayeleri, Dönüş, Onlarda İnsandı, O Topraklar Bizimdir, Edebiyatımızda İsimler
 Sözlüğü, Kavgam, Faşizm, Uyge Taba, 31 Mart Vakası (İsmail Hami Danişmend),
 Protokoller, Peyami Safa Külliyyatı, Ordu ve Politika, Gizli Komünist Belgeler, Bir
 Bayrak Rüzgar Bekliyor, Eski Türk Seciye ve Ahlâkı, Türklük Meseleleri, Safahat,
 1944 Milliyetçilik Olayı, İslam Peygamberi, İslam Medeniyeti Tarihi, İslam'da İlk

Mutasarrıflar, Eski Türkler, Fener Patrikhanesi, Türkiye’de Misyoner Hareketler, İslam’a Giriş, Kur’ân-ı Kerîm Tarihi, Hükümet Devirme Tekniği, Siyasi Doktrinler Tarihi, Çağdaş Sosyalizm, Karl Marks Hayatı Eserleri (Prof. Dr. Fındıkoğu), Solun 94 Yılı, Amerika Meydan Okuyor, El Munkuzu Mineddullah, İnsanlar Uyanın-İnsan Bu Meçhul-Duadır adlı kitapları talep etmiştir (ÇEA, 19.12.1968 Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Kitaplık Kolu Başkanı Dilekçesi).

Devrimci öğrenciler ve Cemiyetin idaresini elinde bulunduran milliyetçi öğrencilerin, dilekçelerinde bahsi geçmiş olan okumak istedikleri kitaplar arasında farklılıklar olsa da bu durum, öğrenciler arasında kitap okumaya meyilli, okuma alışkanlığı olan kişilerin varlığı hakkında ipuçları vermiştir (ÇEA, 19.12.1968 Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Kitaplık Kolu Başkanı Dilekçesi).

Okulun isteği üzerine profesörlerden oluşturulmuş olan komisyon, kitapların stantlarda satılıp satılamayacağı konusunda kararını vermiştir. Mehmet Kaplan, Faruk Timurtaş, Muharrem Ergin’den oluşturulmuş olan komisyon, Milli Eğitimin sağlamış olduğu kitaplar dışında Okulda kitap standı açmayı doğru bulmamış ve bu isteği geri çevirmiştir. Üyelere göre, gerekli görülen kitaplar Okul tarafından zaten satın alınmıştır (ÇEA, 24.12.1968 Faruk Timurtaş’ın Mütâlaası; 25.12.1968 Mehmet Kaplan’ın Mütâlaası, 25.12.1968 Muharrem Ergin’in Mütâlaası; 26.12.1968 Tarihli, 563.1411 Sayılı Yazı).

Altmışlı ve yetmişli yılların siyasi olayları ile birlikte, öğrencilerin kümелendiği dernekler de siyasallaşmıştır. 1968 senesinde öğretmenler kurulu, YÖÖTC’nin faaliyetlerinden rahatsızlık duymuş ve Okulun dışına çıkarılmasına çalışmış ve hatta böyle bir karar almıştır (ÇEA, 15.03.1968 Tarihli, 563.328 Sayılı Yazı). Bu kararın daha etkili olabilmesi için, Bakanlık nezdinde istekler de olmuştur. Sonuç olarak Bakanlık, Okul içinde huzursuzluğa neden olabileceğini düşündüğü yüksek öğretmen okullarındaki derneklerin, Okul dışında varlıklarını sürdürmeleri kararını almıştır (ÇEA, 13.06.1970 Tarihli,

520.1.10.9666 Sayılı Yazı). Alınan karar neticesinde, YÖÖTC'nin faaliyetlerine son verilmiş, Okuldaki cemiyet odası yönetime teslim edilmiştir (ÇEA, 30.06.1970 Tarihli, 0.46 Sayılı Yazı). Fakat karar ilk tebliğ edildiğinde Cemiyet, verilen sürede odasını tahliye etmemiştir (ÇEA, 30.05.1970 Tarihli, 563.898 Sayılı Yazı).

Cemiyetin odayı teslim etmeden önce polis, Okula gelmiş ve zabıt tutmuştur. Muhtemelen polis, bir direniş olma ihtimalinden Okula gitmiştir (ÇEA, 30.06.1970 Tarihli Zabıt Varakası). YÖÖTC üyeleri, -eğer tesadüf değil ise- polisin geleceğini haber almış olmalı ki polisin geleceği gün odayı boşaltmışlardır.

4.7.2.3. Öğrenci olayları. Türkiye Cumhuriyeti eğitimine en büyük darbelerden birini, öğrenciler arasındaki siyasi anlaşmazlıklar vurmuştur. Bir nesil, eğitim-öğretim faaliyetlerinden kopmuştur (ÇEA, 14.05.1970 Tarihli, 520.924 Sayılı Yazı; 06.03.1971 Tarihli 510.1.402 Sayılı Yazı; Demirel & Becerikli, 2017). Bu süreçte öğrencilerin Türkiye siyasetinden, okullarından ve okul arkadaşlarından rahatsızlık duyması, çeşitli şekilde eylemler ve boykotlara dönüşmüştür. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri de bu hareketlerden etkilenmiştir. Öğrenciler yapmış oldukları yayınlarla diğer öğrencileri, ulaşabildikleri kitleleri siyasi olarak etkilemeye çalışmışlardır. Öğrencilerin çıkarmış olduğu dergiler, yayınlar ve bildirimleri kontrol altında tutmak için, Bakanlık birer örneklerinin kendilerine gönderilmesi ve gerekli görülen durumlarda soruşturma açılması talimâtını Yüksek Öğretmen Okuluna bildirmiştir (ÇEA, 21.04.1969 Tarihli, 022.10 Sayılı Yazı). Hatta Bakanlık, Yüksek Öğretmen Okulunun bünyesinde cereyan eden bu gibi durumlara çok hâkim olmadığı ve gerekli tedbirleri almadığı konusunda Okula uyarı yazısı göndermiştir (ÇEA, 30.02.1969 Tarihli, 240.0 Sayılı Yazı).

Öğrencilerin siyasi eğilimleriyle ilgili ilk kayıt, 1925 senesinde görülmüştür. Altmışlı ve yetmişli yıllar kadar olmasa da Okulun ilk yıllarında öğrencilerin çeşitli siyasal akımlara yöneldikleri görülmüştür. 1-2 Haziran 1925 tarihinde gece saat 03:00'de Tarih

Bölümü öğrencilerinden Kııımlı Cevdet ve Ferit Efendiler, Fizik ve Kimya Bölümünden Selanikli Şamil Efendi komünistlikten tevkif edilmiştir. Yapılan sorgulama neticesinde, Cevdet ve Ferit Efendiler serbest bırakılmıştır. Cevdet Efendi daha sonra tutuklanarak Ankara'ya nakledilmiştir. Fakat bu olay, Okulda çeşitli sorunlar ortaya çıkarabilecek duruma gelmemiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Okulun asıl problemleri altmışlı yılların sonlarında başlamıştır (ÇEA, 14.05.1970 Tarihli, 520.924 Sayılı Yazı; 06.03.1971 Tarihli, 510.1.402 Sayılı Yazı; 11.03.1971 Tarihli, 510.1.472 Sayılı Yazı).

Altmışlı yılların sonu yetmişli yılların başında öğrencilerin siyasi çatışmalarının eğitim-öğretime yansması, derslere öğrencilerin girememesi, derslerin yapılamaması, okulların tatil edilmesiyle neticelenmiştir (ÇEA, 24.03.1972 Tarihli, Eğitim Öğretim 520.1.G.5635 Sayılı Yazı).

Olayların en trajik kısmı ise ölüm ve yaralanmaları doğuran çatışmaların bir eğitim kurumunda cereyan etmiş olmasıdır (ÇEA, 27.03.1972 Tarihli, 1972.155 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri de Üniversitelerde ve Okullarında ders yapılamamasından muzdarip olmuş ve öğrenciler takip etmeleri gereken öğrenim planlarını gerçekleştirememişlerdir (ÇEA, 14.05.1970 Tarihli, 520.924 Sayılı Yazı; 06.03.1971 Tarihli, 510.1.402 Sayılı Yazı; 11.03.1971 Tarihli, 510.1.472 Sayılı Yazı).

Olayların yaşandığı yıllarda, en yoğun mücadele alanını bildirilerin dağıtılması almıştır. Gruplar, fikirlerini yaymak için bu işe önem vermişlerdir. Bildiriler genelde “vatanın sahiplerinin kendileri olduğu” hissiyatını içermiş ve karşıt grubun suçlandığı, vatan için zararlı olduğu, mücadele edilmesi gereken hainler olarak kodlandığı metinler olarak ortaya çıkmıştır. Sol grupların bildirilerinde sadece karşıt görüş değil, aynı zamanda hükümete ve yetkililere de ağır eleştiriler yapılmıştır (Eşme, 2001). Öğrencilerin dağıtmış olduğu bildirilerde genel bir idealizm çizilmiş olsa da “iktidar uşakları, Amerikan

emperyalistlerinin işbirlikçileri, faşist yöneticiler, Atatürk düşmanları, mahkemelerimiz Amerikalıları yargılamamaktadır, satılık sınıf iktidarının polisi” gibi ifadeler kullanmışlardır (ÇEA, 03.10.1969 Tarihli, 520.1024 Sayılı Yazı ve Ekleri).

Okuldaki Fikir Kulübü üyeleri, Devrimci Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri adıyla bir bildiri dağıtmışlardır. Mustafa Kemal’i anmak adına dağıtılmış bildiride, Amerika emperyalizmine karşı söylemler kullanılmış ve “şehirlerimiz otuz bin Amerikan askerinin genelevi halinde” gibi bir cümle kurularak çok ağır eleştiride bulunmuşlardır. Bildirinin en son paragrafı ise şu şekilde yazılmıştır: “İki yol var önümüzde, ya milletçe esarete, uyduluğa ve yok olmaya razı olacağız veyahut da işçimizle, köylümüzle, aydınımızla, küçük esnaf, zanaatkâr ve milli burjuvazimizle, yani bütün halkımızla; emperyalizme, işbirlikçilerine ve feodal artıklara karşı, yani halk düşmanlarına karşı, Mustafa Kemal cephesinde, yani Milli cephe de Milli kurtuluşumuz olmaktadır...” denilip bildiri “Ya İstiklal Ya Ölüm” sloganıyla bitirilmiştir (ÇEA, 11.11.1969 Tarihli, 520.1218 Sayılı Yazı ve Ekleri).

Olayların başlaması altmışlı yılların sonuna denk gelmiştir. Dönemin tanınmış isimlerinden olan İbrahim Kaypakkaya, 845 no.lu Fizik-Kimya öğrencisi olarak İstanbul Yüksek Öğretmen Okuluna kayıt olmuştur. Kaypakkaya ve arkadaşları, Okul idaresinden izinsiz olarak İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Öğrencileri Fikir Kulübünü kurmuştur. Kulüp, 21.11.1967 tarihinde, İbrahim Kaypakkaya, Halit Koçer, Mehmet Çetin, Ali Taşyapan, Meliha Uysal, Mustafa Çoban, Pakize Yavru, Muzaffer Oruçoğlu, Şakir Kaymak, Hasan Sağlam tarafından kurulmuştur. Kurulduktan sonra faaliyetlerine başlamış olan üyeler, ilk bildirisini, kuruluş kararını açıkladıkları duyuruda yayınlamıştır. Fen Fakültesinde yapılmış olan duyuruda, Türkiye’nin ikinci kurtuluş savaşının verildiğine, bazı azınlıkta kalanların yararına bağımsızlığın dış ortaklara satılmış olduğuna, halktan yana olan öğretmenlerin doğuya sürülmüş olduğu ya da meslekten men edildiğine, yabancı eğitim uzmanlarının, barış gönüllülerinin ülkede cirit atıyor olduğuna vurgu yapmışlar ve Yüksek

Öğretmen Okulu öğrencilerini bu savaşa davet etmişlerdir (Yüksek Öğretmen Okulu Öğrencileri Fikir Kulübü Kuruluş Duyurusu, t.y.).

Fikir Kulübünün kuruluşuna ve bildiri dağıtmasına karşı olarak sağ görüşlü öğrenciler de bildiri dağıtmıştır. Dağıtılmış olan bir bildiride, hazırlık sınıfı öğrencilerinin kulüp tarafından etkilenmeye çalışıldığı ve bu gruba mensup olanların öğrenci derneğinden çıkarılmasını istediklerini duyurmuşlardır (Eşme, 2001).

Fikir Kulübü hakkında Okul idaresi tarafından tahkikat yapılmış, öğrencilerin ifadesi alınmıştır (ÇEA, 11.01.1968 Tarihli, 520.21 Sayılı Yazı; 11.01.1968 Tarihli, 520.22 Sayılı Yazı; 16.01.1968 Tarihli Yazı). Okul idaresi, Fikir Kulübü tarafından dağıtılmış olan kuruluş kararı bildirisinin siyasi ve Okul yönetmeliğine aykırı olduğu gerekçesiyle soruşturma açmıştır. Öğrenciler ise yönetmeliğe aykırı olmadığını ve siyasi bir bildiri yayınlamadıklarını vurgulamışlardır (ÇEA, 16.01.1968 Tarihli Yazı). Soruşturma sonucunda Kaypakkaya, 24.01.1968 tarihli, 4 sayılı Disiplin Kurulu kararı gereğince dokuz arkadaşıyla birlikte Okuldan bir ay uzaklaştırılmıştır (ÇEA, 24.01.1968 Tarihli, 4 Sayılı Disiplin Kurulu Kararı; 13.03.1973 Tarihli, 520.343 Sayılı Yazı; 14.03.1973 Tarihli, ?30.152 Sayılı Yazı). Fakat Kaypakkaya, arkadaşları ile birlikte eylemlerinden vazgeçmemiştir. Amerikan 6. Filosu ile ilgili dağıtmış oldukları bildirimleri neticesinde 09.10.1968 gün ve 8 sayılı Disiplin Kurulu kararınca Okuldan büsbütün çıkarılmışlardır (ÇEA, 08.01.1969 Tarihli, 520.35 Sayılı Yazı; 06.02.2969 Tarihli, 520.142 Sayılı Yazı; 03.10.1969 Tarihli, 520.1024 Sayılı Yazı ve Ekleri; 14.04.1969 Tarihli, 520.428 Sayılı Yazı).

Disiplin Kurulu ihraç kararını vermeden önce çeşitli soruşturmalar yapmıştır. Kaypakkaya'ya sorulmuş olan sorularda, bildiriye dağıtıp dağıtmadığı, kaç kişi ile dağıttığı, kaç adet dağıttığı, idareyi taraf tutmakla suçlayıp suçlamadığı sorulmuştur. Kaypakkaya, ifadesinde bildiriye dağıttığını kabul etmiş fakat Okul idarecilerine karşı kullandığı cümleleri sinirle ifade ettiğini belirtmiştir (ÇEA, 09.10.1968 Tarihli Savunma).

09.10.1968 gün ve 8 sayılı Disiplin Kurulu kararınca Yüksek Öğretmen Okulundan büsbütün çıkarılmış olan Kaypakkaya, idareye bir dilekçe vermiş, en azından ihraç kararının kesinleşmesine kadar kalacak yeri olmadığından Okulda kalmak istemiştir (ÇEA, 26.11.1968 Tarihli Dilekçe). Okulun ihraç kararını Bakanlığa iletmesi ve Bakanlığın da 27.11.1968 tarihinde bu kararı onaylamasıyla beraber Kaypakkaya Okuldan atılmıştır (ÇEA, 12.12.1968 Tarihli, 520.1.10 Sayılı Yazı ve Eki).

Kaypakkaya ihraç edildiği süre boyunca okula zorla girmeye devam etmiş, Okulda siyasi faaliyetlerini sürdürmüş, zorla yemek yemiş, yatakhaneyi kullanmış ve öğrenci kavgalarına karışmış, idareci ve çalışanları zor durumda bırakmıştır. Bu durum adli makamlara iletilmiştir (ÇEA, 08.01.1969 Tarihli, 520.35 Sayılı Yazı; 06.02.1969 Tarihli, 520.142 Sayılı Yazı; 11.02.1969 Tarihli, 520.168 Sayılı Yazı; 11.02.1969 Tarihli Tutanak; 24.02.1969 Tarihli, 520.203 Sayılı Yazı; 14.04.1969 Tarihli, 520.428 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulunda, 12 Nisan ve 14 Nisan 1969 tarihinde, Kaypakkaya'nın da karıştığı bir kavga çıkmıştır. Olaylara karışmış olan öğrenciler ihraç edilmiştir. Böylelikle daha önce ihraç edilmesine rağmen, Okula gelme konusunda ısrarcı olan Kaypakkaya ile ilgili bir sorun daha ortaya çıkmıştır. Olaylar neticesinde ihraç edilmiş olan öğrenciler, Okula dönmek için çabalamış ve nihayetinde, Danıştay'da Bakanlık aleyhine idari dava açmışlardır (ÇEA, 24.09.1969 Tarihli, 520.1.10 Sayılı Yazı; 03.10.1969 Tarihli, 520.1024 Sayılı Yazı ve Ekleri; 04.09.1969 Tarihli, 520.876 Sayılı Yazı; 04.09.1969 Tarihli, 520.877 Sayılı Yazı; 04.09.1969 Tarihli, 520.878 Sayılı Yazı; 04.09.1969 Tarihli, 520.879 Sayılı Yazı; 04.09.1969 Tarihli, 520.880 Sayılı Yazı; 04.09.1969 Tarihli, 520.881 Sayılı Yazı; 04.09.1969 Tarihli, 520.882 Sayılı Yazı; 04.09.1969 Tarihli, 520.883 Sayılı Yazı; 04.09.1969 Tarihli, 520.884 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu, dava açmış olan öğrencilerin bütün eylemlerini gösteren dosyaları Danıştay'a iletmiş ve açıklamalarda bulunmuştur (ÇEA, 15.09.1969 Tarihli,

520.919 No.lu Yazı). Yüksek Öğretmen Okulu, eylemci öğrencilerin sık sık Okulda kavga çıkarmış olduklarını, fikir ve kanaat bakımından bölücü tutum göstermiş ve gösteri yapmış olmalarını, devlet büyükleri ve Okul idarecilerine karşı asılsız ithamda bulduklarını gerekçe göstererek öğrencilerin dağıttığı bildirileri de savunmasına eklemiştir (ÇEA, 03.10.1969 Tarihli, 520.1024 Sayılı Yazı ve Ekleri).

Danıştay, mahkeme sürecinin devam etmiş olması dolayısıyla öğrencilerin mağduriyet yaşamaması için dava sonuçlanana kadar ihraç kararının yürütülmesini durdurmuştur. Böylelikle 12 Nisan ve 14 Nisan 1969 tarihinde Okulda çıkmış olan bir kavga neticesinde yargılanan Kaypakkaya'nın arkadaşlarının Okuldan ihraç edilme işlemleri durdurulmuştur. Böylece öğrencilerin Okula yeniden kayıtları yapılmıştır (ÇEA, 07.08.1969 Tarihli, 520.807 Sayılı Yazı). Fakat Kaypakkaya için bu durum geçerli olmamıştır (ÇEA, 02.08.1969 Tarihli, 230.4479 Sayılı Yazı). Esasen Kaypakkaya'nın ve arkadaşlarının yer almış olduğu 12 Nisan ve 14 Nisan 1969 tarihli kavganın neticesinde yargılama gerçekleşmiş, Danıştay Okuldan ihraçların mahkeme sonuçlanana kadar durdurulmasını emretmiştir. Fakat Kaypakkaya daha önce yapmış olduğu eylemler neticesinde Okuldan zaten ihraç edilmiştir. Bu nedenle bahsi geçen olayda bulunan öğrenciler için yürütme durdurulmuş olmasına rağmen Kaypakkaya için böyle bir durum geçerli olmamıştır. Kaypakkaya yürütmenin durdurulması üzerinden hareketle Okula gelmek için çok çabalamış fakat Yüksek Öğretmen Okulu idaresi, mahkeme kararının başka bir olaya ait olduğu gerekçesiyle buna sürekli karşı çıkmıştır (ÇEA, 12.05.1969 Tarihli, 520.530 Sayılı Yazı; 21.08.1969 Tarihli, 520.1.845 Sayılı Yazı).

Kaypakkaya, Okula dönme çabalarında başarılı olamadığından en azından ilk öğretmen okulu mezunu olabilmek için, ilk öğretmen okulunun dışardan bitirme sınavlarına girmek istemiştir. Kaypakkaya'nın Okuldan ihraç edilmesi ve Bakanlıkça onaylanmasının dışında, öğretmenler kurulu tarafından Kaypakkaya ve Fikir Kulübünün diğer kurucu üyeleri

hakkında da öğretmenlik yapamayacakları kanaatine varılmış, bu kanaat Bakanlık tarafından onaylanmıştır. Bu nedenle, Kaypakkaya'nın ilk öğretmen okulu sınavlarına girmesi uygun görülmemiş ve her derecedeki okullarda öğretmenlik yapması sakıncalı bulunmuştur (ÇEA, 21.08.1969 Tarihli, 520.1.845 Sayılı Yazı).

Kaypakkaya ve arkadaşları, öğretmen olamayacaklarını ilan etmiş olan öğretmenler kurulu kararına tepki göstermişlerdir. 'Türk Halkına' başlıklı bir bildiri yayınlamışlardır. Bu bildiri de, diğer devrimci teşkilatların da adı yer almıştır. Amerikan sömürgeciliğine karşı olan köy çocuklarının okullarından atılmasına tepki gösterilmiş "kahrolsun Amerikan sömürgeciliği, kahrolsun emperyalizm ve onun içimizdeki işbirlikçileri, yaşasın bağımsızlık için döğüşenler, yaşasın halk için savaşıyan halk çocukları" sloganıyla bildirimlerini bitirmişlerdir (ÇEA, Türk Halkına Başlıklı Bildiri, t.y.).

Öğrenciler arasında cereyan eden hadiselerde sopa, bıçak ve ateşli silahlar kullanılmıştır. Kavgalar esnasındaki en acı gerçek, bireylerin canlarına zarar verilmiş olmasıdır. Çıkmış olan olaylar neticesinde sadece kişiler zarar görmemiş, Okulda da çeşitli maddi hasarlar oluşmuştur. 1 Aralıkta başlamış ve üç gün sürmüş olan bir kavganın çıkış noktası, öğrenciler arasındaki Nazım Hikmet vatan haini mi değil mi tartışması olmuştur (ÇEA, 17.12.1969 Tarihli Öğretmenler Toplantısı Zabıtları).

1-3 Aralık 1969 tarihleri arasındaki gecelerde meydana gelmiş olan kavgalar neticesinde Okulda hasarlar oluşmuştur. Hasar tespitine dair bilgiler tablo 29'da verilmiştir (ÇEA, 03.12.1969 Tarihli Zabıt Varakası).

Tablo 29

Merkez ve Sarı Bina Hasarı

Merkez Bina

Adet Cins

2 110x44 cm. 3 mm.lik cam

1	55x53 cm. 3 mm.lik cam
1	80x65 cm. 3 mm.lik cam
1	67x44 cm. 3 mm.lik cam
2	80x49 cm. 3 mm.lik cam
1	46x32 cm. 3 mm.lik cam
1	67x33 cm. 3 mm.lik cam
1	180x65 cm. 5 mm.lik cam
38	Demir sandalye kırık
9	Yangın baltası kayıp
12	Yangın küreği kayıp
4	Yangın kancası kayıp
5	Asma kilit kayıp

Sarı Bina

<u>Adet</u>	<u>Cins</u>
1	67x33 cm. 3 mm.lik cam
1	40x40 cm. 3 mm.lik cam
2	Gömme kapı kilidi

Öğrencilerin disiplin kararlarında künyeleri de yer almıştır. Bu künyelerde, öğrenciler hakkında bölümleri ve kaçınıcı dönemde yer aldıkları bilgilerinin yanında aile ve geçim durumları da belirtilmiştir. Olaylara karışmış olan öğrenciler için aile durumu genellikle fakir olarak yazılmıştır (ÇEA, 22.04.1970 Tarihli, 520.1.10 Sayılı Yazı ve Ekleri; 27.04.1970 Tarihli, 520.756 Sayılı Yazı).

Bazı olaylar, Okuldaki idarecilere karşı cereyan etmiş, öğretmenler darp edilmiştir. Hatta çıkmış olan olaylarda Okul müdür yardımcıları da saldırıya uğramıştır (ÇEA, 14.03.1970 Tarihli, 520.1.10 Sayılı Yazı ve Ekleri; 20.04.1970 Tarihli, 520.628 Sayılı Yazı).

Olaylar neticesinde güvensiz ortamın oluşmasıyla bazı öğrenciler Okula devam edememişlerdir. Öğrencilerin yanı sıra öğrenci işlerinden sorumlu müdür yardımcılarının da Okula girmesi mümkün olamamıştır (ÇEA, 26.03.1970 Tarihli, 221.523 Sayılı Yazı).

Öğrenciler, Okul içindeki olaylara karıştıkları gibi, dışardaki eylemlerde de yer almışlardır. Esece Çiftliği sahiplerinin kullandığı toprağın kendilerinin olduğunu iddia eden Silivri'ye bağlı bir köy olan Değirmen köyünün sakinleri dönemin olaylarından da etkilenerek ve devrimcilerin de katkılarıyla çiftliği işgal etmek istemişlerdir. Köylüler tarafından işgal edilmeye çalışılan çiftlik olayına Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinden Muzaffer Oruçoğlu da karışmıştır. Okulun Fikir Kulübü kurucularından biri olan Oruçoğlu olay neticesinde tutuklanmıştır (ÇEA, 13.11.1969 Tarihli, 520.1231 Sayılı Yazı; Milliyet, 12.11.1969; 14.11.1969).

Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri, sadece kendi Okullarındaki olaylarda yer almamışlardır. Üniversite öğrencisi olduklarından Üniversitedeki siyasi kümelenmelerde de yer almışlardır. Üniversite ve Yüksek Öğretmen Okulundaki olayların genelde iki cephesi olmuştur. Yüksek Öğretmen Okulunda milliyetçi öğrenciler, İstanbul Üniversitesinde ise devrimci öğrenciler baskın gelmiştir. Böylelikle iki grup da güçlü olduğu yere, diğerini sokmamıştır. Gelişen olaylarla birlikte Yüksek Öğretmen Okulu, 07.12.1970 tarih ve 20.635 sayılı emirle kapatılmış ve 05.02.1971 tarih ve 2625 sayılı emir ile açılmış, 10.02.1971 tarihinde yeniden öğretime başlamıştır (ÇEA, 06.03.1971 Tarihli, 510.1.402 Sayılı Yazı). İstanbul Üniversitesi ise 06.04.1970 tarihinde kapatılmış, 04.05.1970 tarihinde tekrar açılmıştır (ÇEA, 14.05.1970 Tarihli, 520.924 Sayılı Yazı).

Dönem dönem artan şiddet dolayısıyla kapatılmış olan okullar, olayların yatışması ümidiyle belirli bir süre sonra tekrar açılmıştır. Okulda yaşanmış olan silahlı çatışmalarda veya kavgalarda yaralanan ve yaralayan öğrencilerin olması, Okulun kapatılmasında etkili olmuştur (ÇEA, 19.01.1971 Tarihli, 316.60 Sayılı Kayıt; 29.01.1971 Tarihli, 520.1.10 Sayılı Yazı; 26.02.1971 Tarihli, 520.333 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu kapatıldığında, hazırlık sınıfı öğretimine devam kararı alınmış, yüksek kısım öğrencilerinin ise ailelerinin yanına gönderilmesi kararlaştırılmıştır (ÇEA, 19.01.1971 Tarihli, 316.60 Sayılı Kayıt).

Okul kapatıldığında bazı öğrencilerin, özellikle kız öğrencilerin, açıkta kalmış oldukları basına yansımış ve kızların açıkta kalmaması için Okulda barındırılmaları yönünde karar alınmıştır (ÇEA, 19.01.1971 Tarihli, 316.59 Sayılı Kayıt).

Bir grup Üniversite öğrencisi tarafından, Yüksek Öğretmen Okulunun bazı öğrencilerinin Üniversiteye girmesine müsaade edilmemiştir. Bu öğrencilerden Fen Fakültesinde okuyan yüz doksan bir milliyetçi öğrenci, Fakültelerine girememiştir. Öğrencilerin Fakültelerine girebilmeleri için, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretmen Okulundan gelmiş olan taleplere binaen, Fakülte Dekanlığı tarafından, bu kişilerin emniyetlerinin sağlanıp kendilerinin derslerine girmeleri konusunda bölümleri tarafından azami dikkat gösterileceğinin taahhüdü verilmiştir (ÇEA, 01.03.1971 Tarihli, 129.E Sayılı Yazı).

Derslere devam edilememesi durumu, Bakanlığa karşı tazminatla yükümlü olan öğrencileri zor durumda bırakmış ve bu mağduriyetlerin giderilmesi için Yüksek Öğretmen Okulu, Üniversiteye yazı yazmıştır. Bu yazıda fakültelerine giremeyen öğrencilerin sınav haklarının kaybolmaması için, gerekli işlemin yapılmasına, fakültelerindeki sınavlara bir grup öğrenci tarafından sokulmayan Yüksek Öğretmen Okulu yatılı öğrencilerinin

imtihanlarının uygun görüleceği başka bir yerde yaptırılmasına müsaade istenmiştir (ÇEA, 06.03.1971 Tarihli, 510.1.402 Sayılı Yazı).

Öğrencilerin sadece fakültelerinde değil, Yüksek Öğretmen Okulunda da sorunları olmuştur. Bazı öğrenciler de fakültelerine gidebilmiş fakat can güvenliği korkusuyla Yüksek Öğretmen Okuluna devam edememiştir (ÇEA, 27.03.1971 Tarihli, 316.650 Sayılı Yazı). Bu ikili durum, Üniversitede sol görüşlü öğrencilerin, Yüksek Öğretmen Okulunda ise sağ görüşlü öğrencilerin güçlü olmasından kaynaklanmıştır.

Yüksek Öğretmen Okulunda milliyetçi öğrenciler derslerine devam etmiş fakat devrimci öğrenciler can güvenliği korkusuyla Okula girememiştir. Devrimci öğrenciler de Fen Fakültesinde yapmış oldukları forumda, Yüksek Öğretmen Okulunun Üniversiteye bağlı özerk bir kurum olmasını talep etmişlerdir. Bu durumun altında yatan sebep, devrimci öğrencilerin Üniversitede hâkimiyet kurmuş olmalarıdır. Eğer Yüksek Öğretmen Okulu Üniversiteye bağlı bir kuruluş haline getirilebilirse devrimci öğrencilerin derslerine girmesinin kolaylaşacağı düşünülmüş olabilir. Devrimci öğrenciler, Yüksek Öğretmen Okuluna giremezken milliyetçi öğrenciler de Üniversiteye girememiştir. Yüksek Öğretmen Okulu idaresi, devrimci öğrencilerin Okula girmeleri hususunda sorun görmediklerini ama herhangi bir olayda can güvenliklerini temin edemeyeceklerini belirtmiştir. Okulda toplum polisi ve sivil polis bulunmasına rağmen, devrimci öğrenciler, polislerin milliyetçi öğrencilerle iş birliği içerisinde olduğu, olayları engellemek yerine kızıştırdığı yönünde suçlamalarda bulunmuştur. Yüksek Öğretmen Okulu yönetimi ise böyle bir durumun olmadığı altını çizmiştir (ÇEA, 02.03.1971 Tarihli, 520.357 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu, 10.02.1971 tarihinde yeniden açıldıktan sonra asayişin sağlanmasına rağmen, bir kısım öğrencinin can güvenliği korkusuyla Okula devam edememe durumu devam etmiştir. Bakanlık duruma el koymuş ve okullarına devam etmeyen öğrencilere, velilerine okullarına güvenle gelmelerini belirten mektuplar

yazılmasını ve eğer Okula devam etmeyen olursa tazminat kovuşturması yapılacağını vurgulanmasını istemiştir (ÇEA, 18.05.1971 Tarihli, 520.1.10.10612 Sayılı Yazı; 24.05.1971 Tarihli, 221.1.1062 Sayılı Yazı).

Neticede Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri, 1969-1970 ve 1970-1971 öğretim yıllarında toplam olarak üç yüz on yedi gün, ya fakültelere sokulmamışlar veya öğrencilere Okula devam imkânları sağlanamamıştır. Bu konu, Turan Birinci'nin müdürlük görevine başlamış olduğu Eylül 1971 tarihinde toplanmış olan öğretmenler kurulunda görülmüş ve oy birliğiyle öğrenim planlarını gerçekleştirmemiş öğrenciler hakkında yatılılıktan ayırma işlemi yapılmamasına karar verilmiştir. Aynı şekilde uzatma almak isteyen öğrencilerin, disiplin suçları yoksa bu isteklerinin yerine getirilmesi de uygun görülmüştür (ÇEA, 07.04.1972 Tarihli, 316.534 Sayılı Yazı).

1974 senesinde Yüksek Öğretmen Okulu ve İlk Öğretmen Okulu öğrencileri, aynı binada okumuştur. Okullar arasında farkların olması, çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle yetmişli yılların siyasileşme akımlarından öğrencilerin sadece kendileri etkilenmemiş, alttan gelmekte olan İlk Öğretmen Okulu öğrencilerini de etkilemek istemişlerdir. İlk Öğretmen Okulu öğrencileri ise Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin kendilerini rahatsız ettiği konusunda yönetime şikâyetle bulunmuştur. İlk Öğretmen Okulu öğrencileri, okudukları kitaplara karışıldığını, bazı kitapların okunmasının istenmediğini, gitar çalmak isteyenlere kopuz çalınması için telkinde bulunulduğunu, bazı Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri ile öğretmenlerin yakın ilişki kurduklarını, tiyatroya gitmelerine izin verilmediğini belirten şikâyetlerde bulunmuşlardır (ÇEA, 13.03.1975 Tarihli İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ve İlk Öğretmen Okulu Yönetim Kurulu Kararı).

Şikâyetler üzerine toplanmış olan yönetim kurulu tarafından Okuldaki disiplini sağlamak amacıyla çeşitli tedbirler alınmıştır. Alınan kararlar, bu tip durumların varlığının kabul edilip önünün kesilmeye çalışıldığını ortaya koymuştur. Yöneticilerin tatil günlerinde

de nöbette kalması,^{xx} Okula giriş çıkışlarda konuk defterinin imzalanması ve görüşme kartının kullanılması, görüşme saatlerinin 09:00-18:00 arasında^{yy} ve yirmi dakikalık bir sürede sınırlandırılması, görüşmelerin sadece görüşme holünde yapılması, Okulun spor salonuna çalışmak için dışarıdan sporcu gelmesine izin verilmemesi, her sınıfın kendine ayrılmış derslikte ve o derslikten ayrılmadan etüt çalışması yapılması, etüt sırasında müzik salonu ve resim atölyesi açılmaması kararları alınmıştır. Bunların dışında, öğrencilerin rahatsız olduğu durumların öğretmenler tarafından takip edilmesi kararı da alınmıştır. Yönetim kurulunda, öğrencilerin Atatürkçü çizgiden ayrılmış olduklarından dolayı çeşitli siyasi akımlara meylettikleri, bu nedenle Atatürkçülüğü onlara öğretmek gerekliliği üzerinde durulmuştur. Alınmış olan kararda ise Atatürk ve Atatürkçülük konusunda bir konferans verilmesi planlanmıştır (ÇEA, 13.03.1975 Tarihli İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ve İlk Öğretmen Okulu Yönetim Kurulu Kararı).

4.8. Okulun Fiziki ve Ekonomik Şartları

4.8.1. Okulun fiziki şartları.

4.8.1.1. Bina durumu. Okulun açılışında erkek ve kız öğrenciler için ayrı binalar tahsis edilmiştir. Lağvedilmiş olan Harbiye Nezâreti binası erkeklere, Zeynep Hanım Konağı (Fen Fakültesi binası) ise kızlara ayrılmıştır (Akşam, 04.08.1340; BCA, 180.09.0.0/78.382.1; Cumhuriyet, 29.07.1924). Fakat bu karar hemen uygulamaya geçirilememiştir (Akşam, 04.08.1340).

Okulun açılması için Bakanlık tarafından 15.000 lira tahsisat ayrılmıştır. Bu miktar Okulun tesis, mutfak, çamaşırhane ve tadilat masraflarına yeterli gelmemiştir. Okulun müdürü Şekip Bey, ihtiyaçları olan bütçeyi yanlış hesapladıklarını belirterek Bakanlıktan ödenek istedikleri yönünde beyanatta bulunmuştur. Bakanlığın bütçe kanunu gereğince aynı

^{xx} Yöneticiler daha önce de tatil günlerinde nöbet tutmuşlardır. Demek ki bir ara bu uygulama bırakılmış fakat Okulun durumu dolayısıyla tekrardan yapılmaya başlanmıştır.

^{yy} Görüşme saatleri ile ilgili sık sık önlemler alınmıştır. Büyük olasılıkla bu saatlerin kontrol altına alınmasında sorunlar yaşanmış ya da her kural zamanla gevşetilmiştir. Dolayısıyla görüşme saatleri hakkında sürekli uyarılar yapılmıştır.

yıl içerisinde başka bir ödenek ayırma imkânı olmamış, bu nedenle eldeki bütçe ile kızlar kısmının ikmâl edilmesi yönünde karar alınmış, erkekler kısmının ise gelecek mart ayına kadar çözüme kavuşturulması düşünülmüştür (Akşam, 04.08.1340). Hatta Okulun öğrencilerin ihtiyacını karşılayabilecek tahsisatı olmadığından yatılı olarak değil, gündüzlü açılacağı yönünde söylentiler çıkmıştır (Cumhuriyet, 19.08.1924).

Yukarıda bahsi geçtiği gibi, ilk olarak kızların kalacağı yatakhanelerinin düzenlenmesi planlanmış ve muhtemelen buradaki sorun çözülmüştür.^{zz} Bütçe yetersizliğinden dolayı erkek öğrencilerin yatakhanelerinin 1925 yılının mart ayına bırakılması, erkek öğrenciler açısından mağduriyet ortaya çıkarmıştır (Akşam, 04.08.1340; Cumhuriyet, 01.09.1924; 02.09.1924).

Kasımın başına kadar yaklaşık iki yüz kişi, Erkek Muallim Mektebinde barınmıştır. Fakat Bakanlık, Erkek Muallim Mektebi Müdürü Alaaddin Bey'den öğrencilerin kendi Okullarına gönderilmesini istemiştir. Alaaddin Bey, bu durumu öğrencilere tebliğ etmiştir. Okulun teşkilat olarak hazırlıklı olmaması, öğrencilerin aç ve perişan şekilde ortada kalmalarına yol açmıştır. Üstelik öğrencilere kalacak başka bir yerde gösterilmemiştir. Öğrencilerden yetmiş kişi seslerini duyurmak için Cumhuriyet gazetesine gitmiş ve sorunlarını gazete aracılığıyla dile getirmişlerdir (Cumhuriyet, 01.09.1924).

Öğrencilerin mağduriyetlerini gidermek amacıyla Bakanlık tarafından ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için öğrencilere yüz yirmi kuruş günlük ödenmeye başlanmıştır (Cumhuriyet, 02.09.1924; Son Telgraf, 31.08.1340).

1925 senesi itibarıyla Yüksek Öğretmen Okulu, Üniversite Fen Fakültesini, İstanbul Kız Lisesinin bulunduğu kapatılmış olan meşihat binasının bir salonunu ve İstanbul Erkek Lisesinin ambarını kullanmıştır. Fen Fakültesinin üçüncü katında Okulun etüt salonları, lisân dersleri ile mesleki öğretime ait dersaneleri, yatakhaneleri, idare odaları, depoları yer

^{zz} Kızların barınması le ilgili herhangi bir sorun izlenmemiş, erkeklerin sorunları ise gazetelere yansımıştır.

almıştır. Ayrıca aynı katta bulunan yirmi odayı da Fen Fakültesi kullanmıştır. Binanın birinci katında ise bulaşıkhanesi, odunluk ve kimyahaneler yer almıştır (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Fen Fakültesinin Zeynep Hanım Konağındaki son katının Okul tarafından kullanılıyor olması, Üniversite için de büyük zorluk ortaya çıkarmıştır. Binada iki kurumun bulunması, bir bakıma ikisi açısından da büyüme ve kullanım alanlarında zorluklar oluşturmuştur (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

İstanbul Kız Lisesindeki salon, hanımlar için yatakhane olarak kullanılmıştır. Binaların bu denli dağınık olması, eğitim-öğretimi ciddi derecede etkilemiştir. Binaların farklı yerlerde olması kız öğrenciler için ise ayrıca bir zorluk teşkil etmiştir. Kız öğrenciler saat 20:00'den sonra Fen Fakültesine ait binadan İstanbul Kız Lisesinin bulunduğu binaya gitmekte çok zahmet çekmişlerdir. Kendilerine mahsûs bir etüt salonu bulunmadığından, gece mütalaalarından da mahrum kalmışlardır (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Okulun yemeği, İstanbul Erkek Lisesi mutfağından çıkarılmıştır. Yemekler, buradan da hademeler tarafından Fen Fakültesine nakledilmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Bu işleyiş, yemeklerin öğrenciye soğuk gelme ihtimalini yükseltmiştir.

Yemeklerin İstanbul Erkek Lisesinin mutfağında pişirilmesinden başka, kullanılan mutfak malzemeleri de Liseye ait olmuştur. Bu nedenle, Okul, Bakanlıktan tepsi, çeşitli ebatlarda tencere, kepçe, kevgir, bıçak, satır, merdane, oklava, süzgeç, elek, çeşitli boyutlarda tava, leğen gibi malzemelerin alınmasını talep etmiştir. Bakanlık, bu eksiklerin giderilmesi için Okula iki bin liralık bir meblağ göndermiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

1937 senesinde, ortaöğretimdeki öğretmen açığını gidermek amacıyla Okulun genişletilmesi için çalışmalara başlanmıştır (Cumhuriyet, 09.01.1937). Bakanlık, ortaöğretim öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere öğrenci sayısını artırmayı kararlaştırmıştır. 1937 senesinde yüz otuz olan öğrenci sayısının, yeni ders döneminde yetmiş kişi daha

alınarak iki yüze çıkarılmasına karar verilmiştir. Yeni öğrencilerin, Üniversitenin Edebiyat, Tarih, Coğrafya, Riyâziyat, Tabiat, Kimya bölümlerini yeni kazanan ve ikinci sömestrinde bulunan öğrencilerden seçilmesi uygun görülmüştür. Lakin Okulun bina kapasitesi artan öğrenci sayısını kaldıramayacağından, Şehzâdebaşı'nda Şeyhülislam Hayri Efendi tarafından yapımına başlanıp bitirilemeyen öğrenci yurdu binasının Okula tahsis edilmesi için çalışmalar başlatılmıştır. Bakanlık, inşası bitirilemeyen binanın alınıp yurt yapılmasını münasip görmüştür (Cumhuriyet, 01.05.1937).

Saffet Arıkan, Kültür Bakanlığı yaptığı dönemde, tamamlanamamış olan binayı Evkaf Nezâretinden satın almıştır. Esasen öğrenci sayılarının arttırılması yönündeki çalışmalarda sadece ortaöğretimin öğretmen açığının giderilmesine değil, aynı zamanda ortaöğretimin yüksek eğitimi öğretmenlere kavuşturulması isteklerinin de olduğuna Bakan tarafından dikkat çekilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi, Zabıt Cerîdesi, 26.05.1937).

Yeni bina, 1938 senesinde tamamlanabilmiştir. Kültür Bakanlığı, 1938-1939 döneminde binaya taşınması talimâtını vermiştir. Okula alınacak öğrenci sayısının ilk başta iki yüze çıkarılması hedeflenmesine rağmen, sonradan bu sayının yüz yetmiş olması kararı alınmıştır (Öztürk, 2007).

Şehzâdebaşı'nda yapılmış olan binanın (Cumhuriyet, 05.04.1938) kalorifer tesisatı, 18.07.1938 Pazartesi günü saat 11:00'de İstanbul'da Nafia Müdürlüğünde 8.641,85 lira keşif bedelli açık eksiltmeye konulmuştur. İhalenin teminatı, 649 lira olarak belirlenmiş ve girmek isteyenlerin en az 5.000 liralık bu işe benzer başka bir iş yaptıklarını ispatlamaları gerekmiştir (Cumhuriyet, 30.06.1938).

17.02.1939 Cuma günü saat 14:00'de İstanbul Nafia Müdürlüğü Eksiltme Komisyonu odasında, 2.654,90 lira keşif bedelli pansiyon binasında yapılacak tamirat işleri için açık eksiltmeye gidilmiştir. Teminat 200 lira olarak belirlenmiş ve başvuru yapmak

isteyenlerin daha önce bu gibi işlerden en az 1.000 liralık bir iş yapmış olmaları zorunlu tutulmuştur (Cumhuriyet, 30.01.1939).

Okul, uzun süre çeşitli binalarda barındıktan ve 1949 senesinde kısa süre kapatılıp tekrardan açılmasından sonra Çapa'ya yerleşmiştir. Yüksek Öğretmen Okulu, Çapa'da yeniden açıldığında, Eğitim Enstitüsü ve İlk Öğretmen Okulu ile aynı binayı paylaşmıştır (ÇEA, 15.02.1951 Tarihli, 88.72771 Sayılı Yazı; Ülkücü Öğretmen, 1966). Zaman zaman bu üç okulun taşınma serüvenleri olmuştur. Okullardan taşınanlar olmasına rağmen, genelde üç okul ya da iki okul aynı binada aynı müdürlüğe bağlı şekilde eğitim-öğretim yapmıştır. İlk Öğretmen Okulu, 1964 senesinde Ortaköy'e taşınmıştır. Taşınmadan sonra eşya paylaşımı yapılmış ve 1964-1966 seneleri arasında Yüksek Öğretmen Okulu ve İlk Öğretmen Okulu arasında demirbaş eşyalarla ilgili yazışmalar gerçekleşmiştir (ÇEA, 15.10.1964 Tarihli, 855.1.20.1 Sayılı Yazı; 15.01.1965 Tarihli, 855.35 Sayılı Yazı; 09.02.1966 Tarihli, 855.125 Sayılı Yazı). İlk Öğretmen Okulundan sonra Eğitim Enstitüsünün de taşınması gündeme gelmiş, hatta ilk hazırlık öğrencileri Okula geldikten sonra, Enstitü öğrencileri, kademeli olarak Ziverbey'deki binasına taşınmıştır (Demir, 2002).

Yüksek Öğretmen Okulunun Çapa'daki binasında çeşitli eksiklikler olmuştur. Bu eksiklikleri okulun idarecileri ve diğer personelleri dile getirmiştir. Okuldaki bazı memurlara aksaklıkları idareye iletme görevi verilmiştir. Fakat görevli memurların Okuldaki sorunları takip etmemesi, Okul idaresi tarafından kendilerinin uyarılması sonucunu ortaya çıkarmıştır (ÇEA, 06.11.1971 Tarihli, 221.2208 Sayılı Yazı).

Bursa Eğitim Enstitüsü de dahil olmak üzere (Demirel & Becerikli, 2017), ciddi bir idarecilik tecrübesi olan Okul Müdürü Turan Birinci, iç hizmetler şefine bir uyarı yazısı göndermiştir. Birinci, bu yazıda Okulda gördüğü aksaklıkları dile getirmiştir. Bu aksaklıklar mutfak tesis ve makinelerinin motor ve elektrik aksamalarında meydana gelen arızalar, su depolarının dolu olmasına rağmen binalara su verilmemesidir (ÇEA, 06.11.1971 Tarihli,

221.2208 Sayılı Yazı). Hatta kısa bir süre, suların akmasında sorun yaşanmış ve su ihtiyacının giderilmesi için itfaiyeden yardım istenmiştir (ÇEA, 19.10.1971 Tarihli, 370.1874 Sayılı Yazı).

Bütün tesislerin tamirâtı bittiği halde, bazı yerlerde kaloriferlerin çalışmaması, banyolara belirli saatlerde su verilememesi, müdüre göre, affedilmesi mümkün olmayan suçlar arasına girmiştir. Bu ihmallerin öğrencileri disiplinsizliğe sevk edeceği düşüncesini taşıyan Birinci, bu durumun ayrıca sıkıyönetim emirlerine karşı gelmek olduğunu da belirterek yazmış olduğu ikaz yazısını müdür yardımcılarına da iletmiş olup işlerin takibi için iç hizmetler şefine ve müdür yardımcılarına sorumluluk yüklemiştir (ÇEA, 06.11.1971 Tarihli, 221.2208 Sayılı Yazı).

1972 senesinde Okulun kalorifer, tuvalet, banyo ve benzeri tesisatlarının da sorunlu olduğu belirtilerek bunların tadilatı için Bakanlıktan bütçe talep edilmiştir. Okulda sadece bina sorunları ile karşı karşıya kalınmamıştır. Okul, demirbaş eşyada da sıkıntı yaşamıştır. Müdür odasının koltuklarının çok eski olduğu, öğrenci yataklarının paramparça olma durumuna geldiği belirtilmiş, bu nedenle Yüksek Öğretmen Okulunun makine ve teçhizat ödeneğinin artırılması talep edilmiştir. Bakanlık tarafından verilen, gerekli ödeneklerin 1973 mali yılında gönderileceği cevabı ise Okulu mevcut sorunları ile baş başa bırakmıştır (ÇEA, 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı, 1971-1972 Öğretim Yılı Raporu).

1971-1974 tarihleri arasında müdürlük yapmış olan Turan Birinci, Okul ile ilgili sık sık teftişler yapmış ve eksiklikleri tespit edip sorumlulara iletmiş, disiplin konusunda görevlileri sürekli uyarmıştır. Bu yoğun denetim sürecinde, özellikle sıkıyönetim döneminde olunması ve Sıkıyönetim Komutanlığından sürekli genelgelerin gelmiş olması etkili olmuştur. Birinci, hizmetlileri teftiş ettiği bir zamanda, işlerde aksama olduğunu, görevlerin yerine tam olarak getirilmediğini, bazı işçilerin yerinde bulunmadığını, kantinin temizliğinin kötü durumda olduğunu, Okulun binalarının da temizlik yönünden zayıf olduğunu, lavabo

ve banyoların pek iç açıcı durumda olmadığını müşahede etmiş, elektrik işlerine bakmakta olanların yapmaları gereken çok iş olduğunu ve akşamları da Okula uğramalarının gerektiği konusunda uyarılarda bulunmuştur (ÇEA, Aralık 1972 Tarihli Duyuru).

Yüksek Öğretmen Okulu, Bakanlığın 24.08.1972 tarihli emriyle Ortaköy'e taşınmıştır. O tarihlerde Ortaköy'de bulunan İlk Öğretmen Okulu ile Yüksek Öğretmen Okulu arasında takas gerçekleşmiştir. Bu bina değişikliği, Yüksek Öğretmen Okulu tarafından pek memnun karşılanmamış ve çeşitli sorunlar yaşanmıştır. Özellikle Ortaköy'deki binanın Üniversiteye olan uzaklığı, Okulu ciddi şekilde etkilemiştir. Öğrencilerin öğlen yemeklerine yetişememesi ve taşınılan binanın yetersiz olması gibi sorunlar ortaya çıkmıştır (ÇEA, 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı, 1971-1972 Öğretim Yılı Raporu; 17.11.1972 Tarihli, 510.1385 Sayılı Yazı; 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı; 1975-1976 İYÖÖLHR).

Bina değişikliği, öğrencilerin Üniversiteden Yüksek Öğretmen Okuluna gidiş-geliş süresini uzatmıştır. Ortaköy'deki Okulun binası ile Laleli'deki fakülte binaları arası mesafe, normal trafikte, araç bekleme dahil, bir buçuk saat, sıkışık trafikte iki buçuk, üç saat gibi bir süre kaybına neden olmuştur. Aynı şekilde bazı memur ve yöneticiler de sıkıntılar yaşamıştır (ÇEA, 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı).

Saat 12:00'de teorik dersi bitirip saat 13:00'de laboratuvara girmeleri gereken öğrencilerin, öğle yemeğine yetişme sorunu ortaya çıkmış, lisans dersleri sona erdikten sonra Okula dönüş süresi uzadığından akşam dersleri aksamaya başlamıştır. Dersler dışında, yeni taşınılan binanın eksikleri de Okulu zorlamıştır. Eski bir tütün deposu olan yatakhane'nin ıslah edilip öğrencileri barındıracak hale getirilmesi için ciddi bir masraf yapılmasına ihtiyaç duyulmuş, kantin, lokal ve temsil salonu olarak kullanılması düşünülen yerler dinlenilmeyecek ve oturulamayacak derecede kötü şartları barındırmıştır (ÇEA, 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulunun Çapa'dan taşınması ile ilgili bir söylentiye göre, öğrenci olayları neticesinde Çapa'daki tarihi binanın zarar görmesi nedeniyle Okulun buradan taşınmasını isteyenler olmuştur (Eşme, 2001). Okulun taşınması ile ilgili öne sürülmüş olan bir diğer iddia ise İlk Öğretmen Okulunun Ortaköy'deki binasının Okulun gelişmesine engel olduğu için Çapa'ya taşınması kararının alınmış olduğudur. Lakin bu kez de Yüksek Öğretmen Okulu gibi bir kurum üvey evlat muamelesiyle karşı karşıya kalmıştır. Ortaköy'deki binanın durumu, İlk Öğretmen Okulunun gelişmesine engel görülürken Yüksek Öğretmen Okulunun bu binaya taşınmasının neden istendiği konusunda soru işaretleri ortaya çıkarmıştır (ÇEA, Yerinin Değiştirilmesi Münasebetiyle İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Öğretim Üyesi Dr. Hüseyin Dağtekin, t.y.). Bu iddiaların doğruluğu kesin olmasa da Yüksek Öğretmen Okulunun Ortaköy'e taşınmasının isteğinin olduğu ve bu isteğin karşılık bulduğu söylenebilir.

Devlet İstatistik Enstitüsü, 29.03.1973 tarihinde Yüksek Öğretmen Okulunun yurt durumu ile ilgili bilgi talep etmiştir. Okul tarafından verilmiş olan cevaba göre; yurdun oda sayısı otuz, yatak sayısı yüz altmış üç olarak belirtilmiştir. Ayrıca yurttaki etüt salonu, kütüphane, revir, kantin, yemekhane, mutfak, banyo, çamaşırhanenin de varlığından bahsedilmiştir. Yurdun kalorifer ile ısıtıldığı ve yurttaki kalanlara üç öğün yemek verilmiş olduğunun da notu düşülmüştür. Bu tarihte okulda yönetici olarak dört erkek, iki bayan; memur olarak sekiz erkek, iki bayan; hizmetli olarak otuz beş erkek, sekiz bayan çalışmıştır. Okulun giderleri ise personel 108.212.015 lira, yemek 65.939.296 lira, yakacak 31.232.435 lira, aydınlatma 20.716.540 lira, tesis ve demirbaş 2.255.000 lira, diğer 55.226.453 lira olmak üzere toplamda 303.876.789 lira olmuştur (ÇEA, Devlet İstatistik Başkanlığı 29.03.1973 Tarihli Talebine Cevap, t.y.).

Ortaköy'de ciddi sorunlar yaşamış olan Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri, Çapa'ya geri dönmek için çeşitli isteklerde bulunmuş, hatta gösteri bile yapmışlardır.

Yüksek Öğretmen Okulu öğrenci ve idarecilerinin yoğun talebi (Eşme, 2001) üzerine, Okul, 1974 senesinde Çapa'ya geri dönmüştür (ÇEA, 1975-1976 İYÖÖLHR). Bu yeniden taşınma işini gerçekleştirmek için yeterli para olmadığından Bakanlıktan 7.500 liralık bütçe talep edilmiştir (ÇEA, 19.08.1974 Tarihli, 122.847 Sayılı Yazı). Ortaköy'deki tesislerde ise iki yıllık Eğitim Enstitüsü açılmıştır (ÇEA, 17.07.1974 Tarihli Yazı).

1973 senesinde çıkarılmış olan kanunla beraber ilk öğretmen okulları, öğretmen lisesi ve sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim enstitülerine dönüştürülmeye başlanmıştır (Akyüz, 2011). Böylece, Yüksek Öğretmen Okulu ile aynı binada eğitim-öğretim yapmış olan İlk Öğretmen Okulu yerine Öğretmen Lisesi kurulmuştur. Bina paylaşımı ise aynı şekilde devam etmiştir. Çünkü Öğretmen Lisesi, İlk Öğretmen Okulu öğrencilerini devir almıştır. Yukarıda da bahsi geçtiği gibi, Okulun taşınma işlemleri çeşitli problemleri de beraberinde getirmiştir. En sonuncu taşınma sırasında, bir kısım eşya Ortaköy'de kalmış, bazıları yıpranmış ve kullanılamaz hale gelmiştir. Birkaç görevli ise kadrosu Yüksek Öğretmen Okulunda olmasına rağmen Ortaköy'de açılmış olan Eğitim Enstitüsünde görev yapmaya başlayarak Çapa'ya dönmemişlerdir (ÇEA, 1975-1976 İYÖÖLHR).

Bursluluk sistemiyle beraber azalmış olan yatılı öğrenci sayısını artırmak için, 1975-1976 öğretim yılından itibaren Yüksek Öğretmen Okulunun yatılılık sisteminin geliştirilmesi yönünde eğilimler olmuştur. Ancak Öğretmen Lisesi bu isteğin önünde engel olarak görülmüştür. Hem öğrencilerin yaş itibarıyla benzerlik göstermemesi hem de bina kapasitesinin kısıtlanması nedeniyle iki okulun bir arada bulunmasında mahzur görülmüştür. Okul yönetimi, bir sonraki eğitim-öğretim yılında, Öğretmen Lisesinin Ortaköy'e nakledilmesini istemiştir. Eğer bu gerçekleştirilmezse Öğretmen Lisesine, sembolik olarak yirmiyi geçmeyecek şekilde, az sayıda öğrenci alınması talep edilmiştir (ÇEA, 1975-1976 İYÖÖLHR). Fakat 1978 yılında alınmış olan karar, Okulun yatılılık sisteminin

geliştirilmesi isteğinin aleyhinde olmuş, Yüksek Öğretmen Okuluna yatılı öğrenci, hatta öğrenci alımı yasaklanarak Okulun kapatılması süreci başlatılmıştır (RG, 30.11.1978).

Okul binası için dönem dönem tadilata ihtiyaç duyulmuştur. 1975-1976 döneminde binada sıva, badana, yer döşemelerinin değiştirilmesi gibi işler yapılması gerekmiştir. Fakat Okulun elinde kalmış olan yıllık tahsisat bitmek üzere olduğundan gerekli işlerin yapılması için, bir sonraki senenin bütçesi beklenmiştir (ÇEA, 1975-1976 İYÖÖÖLHR).

Çapa'daki tesisler zaman içerisinde oldukça yıpranmış, ancak her yıl yapılan onarımlarla ayakta durmaya devam etmiştir. Lakin tesislerden arzu edilen randıman tam olarak alınamamıştır. 1976-1977 öğretim yılında 1.188.950 liralık onarım yapılmış, fakat Okulun eksiklikleri tam olarak giderilmemiştir. Bu tadilatta sıhhi ve elektrik tesisatındaki eksiklerin tamamlanması, kapalı spor salonunun onarılması, merkez binanın bütün pencerelerinin onarılması, dışarıya karşı emniyetli olmayan Okul ihata duvarının ve demir parmaklıklarının tamamlanması üzerinde durulmuştur (ÇEA, 1975-1976 İYÖÖÖLHR).

Yüksek Öğretmen Okulu ve Öğretmen Lisesinin bir arada olması daha önce de istenmemiş ve bu durum raporlara yansımıştır. Okul yönetimi, bu birlikteliği sakıncalı görmüştür. Statüleri ayrı, yaşları farklı iki Okul öğrencilerinin, yatakhane, yemekhane, kantin vb. yerlerde devamlı bir arada bulunmalarının, eğitim-öğretim ve yönetim açısından idare önüne çok sayıda problem çıkarmakta olduğu rapor edilmiştir. Okul idaresi, Lisenin öğrencilerinden yatılı olanlarının civar öğretmen liselerine, gündüzlü olanlarının ise İstanbul'da modern fen programı uygulayan liselere verilmesini talep etmişlerdir (ÇEA, 18.07.1977 Tarihli, 002.1237 Sayılı Yazı Eki).

4.8.1.1.1. Kantin. Yoğun bir ders programı olan Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin dinlenmesi için, kantin iyi bir yer olmuştur. Fakat kantin ile ilgili hijyen ve kalite konusunda çeşitli problemler yaşanmıştır. Cemiyet, Okul kantininin idare tarafından teftiş edilmesini ve iç hizmetler şefinin kantini sık sık kontrol etmesini, kantinin ise saat

20:00'ye kadar ve hafta sonları açık tutulmasını, iyi kahve ve çay verilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını istemiştir. Bu raporun tarihi belirlenememesine rağmen, bahsi geçen kantinin Çapa'da yer aldığı belirtilmiştir (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.). Ayrıca Ortaköy'deki tesislerin -ki buna kantin de dahildir- çok kötü durumda olduğu önceki bölümlerde bahsedilmiştir (ÇEA, 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı).

4.8.1.1.2. Yatakhane. Yüksek Öğretmen Okulunun fiziki şartlarında çeşitli eksiklikler olmuştur (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.; 20.04.1972 Tarihli, 425.2.600 Sayılı Yazı). Okul bütçesinin zaman zaman açık vermesi dolayısıyla borçların ödenmesi konusunda zorluklar yaşanmıştır. Bu durum, bazı eksikliklere sebebiyet vermiştir (ÇEA, 24.08.1971 Tarihli, 425.1.1545 Sayılı Yazı; 21.12.1971 Tarihli, 221.2287 Sayılı Yazı; 30.07.1973 Tarihli Yazı; 21.08.1973 Tarihli, 1262.425.2 Sayılı Yazı).

Talebe Cemiyeti'nin hazırlamış olduğu rapor göre, Okulun önemli problemleri arasında, Çapa'daki binanın kız öğrenciler yatakhanelerinin perdelerinin olmaması, karyolaların eski ya da arızalı, yatakların eski ve yıpranmış olması yer almıştır. Cemiyet, bu eksikliklerin giderilmesini istemiştir. Ayrıca temizlik, havalandırma ve ısıtma konularında da şikâyetler olmuş, bu sorunlara el atılması talep edilmiştir. Isının biraz daha artırılması için kırık camların onarımı, yatakhanelerin havalandırılmasının sağlanması için yatakhanelere aspiratörler konulması önerileri getirilmiştir (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.).

Cemiyet, fiziki şartlar dışında toplu yaşamının ortaya çıkarmış olduğu rahatsızlıkları da dile getirmiştir. Cemiyet tarafından, yatakhanelere misafir getirilmemesi, ışıkların belirli bir saatten sonra kapatılması talep edilmiştir. Erkek yatakhaneleri için ise ayrıca bir rapor düzenlememekle beraber, kız yatakhaneleri için yapılması gerekenlerin onlar içinde yapılmasının doğru olacağı kanaatini bildirmişlerdir (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.).

Ortaköy'deki binanın yatakhanelerinde yapılmış olan teftiş neticesinde, Okul müdürü bir duyuru yaparak çeşitli uyarılarda bulunmuştur. Yatakhane koşullarının pis ve

düzensiz olduğu, koğuşlarda yemek pişirildiği, yemekhaneden getirilen yiyeceklerin dolaplarda kokmuş ve çürümüş olarak saklandığı, lavaboların kir içinde olduğu, koğuşların büyük çoğunluğunda çöp kutusu olmamakla birlikte çöp kutusu yerine paslanmış tenekelerin kullanıldığı, kaçak elektrik prizleri ve yangın için çok tehlikeli elektrik kordonlarının kullanıldığı gibi problemler tespit edilmiştir. Müdür tarafından yapılmış olan duyuruda kız ve erkek yatakhanelerindeki bavulların ve sürekli kullanılması gerekmeyen eşyaların, özel bavul odalarına teslim edilmesi, yatakların ise düzenli bırakılması istenmiştir (ÇEA, 20.04.1972 Tarihli, 425.2.600 Sayılı Yazı).

Turan Birinci, Okuldaki ufak tefek eksikliklerin giderilmesi konusunda diğer yöneticileri uyarmıştır. En azından maddi olarak kendi güçlerinin yetebileceği eksikliklerin giderilmesini amaçlamıştır. Okul müdürü, sorumlulukları önce kendilerinin yapması gerektiği ve daha sonra öğrencilerden disiplin beklenmesi üzerine bir mantık geliştirmiş ve işlerini bu yönde yapmaya çalışmıştır. Bu amaçla iç hizmetler şefinin her hafta pazartesi günleri yatakhaneler ve sınıflar için genel kontrol ve temizlik seferberliği yapması ve aynı günün akşamı müdürlüğe, neticeler hakkında yazılı bilgi vermesini emretmiştir (ÇEA, 20.04.1972 Tarihli, 925.2.600 Sayılı Yazı).

4.8.1.1.3. *Mescit*. Tarihi binanın içerisine büyük bir mescit yapılmıştır. Gayet hoş çinilerle süslenmiş olan mescit 'çinili cami' diye adlandırılmıştır. Cumhuriyet döneminde, belki de binanın yetersizliğinden, zaman zaman kütüphane, çalışma salonu ve yatakhane olarak kullanılmıştır (Bayata, 2011). Günümüzde ise cami olarak kullanılmaktadır.

Mescit, ilk defa hazırlık sınıfı açıldığında, okuma salonu olarak kullanılmış fakat salonu hazırlık öğrencilerinin kullanılmasına izin verilmemiştir. Ancak Üniversiteyi kazanmış olanların kullanmasına müsaade edilmiştir (Demir, 2002).

4.8.1.1.4. *Okulun kütüphanesi*. Kütüphanecilik ile ilgili teknolojik gelişmelerin çok ileri safhada olmadığı dönemlerde kütüphaneler, akademik görünen camialar için kenar

semtin çocukları durumuna düşmemiş ve okulların en önemli uzuvlarını oluşturmuştur.

Yüksek Öğretmen Okulu, geçmiş dönemlerinden beri kütüphanesini sürekli geliştirmeye çalışmıştır (BCA, 180.09.0.0/75.369.1; 180.09.0.0/78.383.1; MV, BMS, 1939).

Okulun ilk yıllarından beri, bir kütüphane memuru görevlendirilmiştir (BCA, 180.09.0.0/75.369.1). Bu memura, satın alınmış olan kitapların kontrolü, korunması, kayıt edilmesi, kütüphanenin açık tutulması, ödünç işlemleri gibi işler için görev tanımlanmıştır (RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Okulda çeşitli eserleri barındıran bir kütüphane oluşturulmuştur. 1924-1925 tarihlerinde bu kütüphane, içerisinde, 302'si Türkçe, 55'i batı dilleriyle, 11'de doğu dilleriyle yazılmış kitaplar; 173'ü edebi, 97'si fen alanına ait süreli yayınlar olmak üzere 634 eser barındırmıştır. Tablo 30'da, 1924-1925 tarihlerinde Yüksek Öğretmen Okulu kütüphanesinde yer almış olan kitap sayıları hakkında bilgi verilmektedir (TCMV, 1340-1341 ve 1924-1925 DSİM, 1927).

Tablo 30

1924-1925 Kütüphanedeki Kitap Sayısı^{aaa}

Dersler	Felsefe	Hukuk	Edebiyat	Rûhiyât	Fenn-i terbiye	Ulûm-1 tabîiyye	Ulûm-1 riyâziye	Kimya ve fizik	İktisat	Tarih, coğrafya, seyahatnameler	Teracim ahvali	Lügat, kamus, ansiklopedi	Kitab-1 muhtelif
Türk Dili	30	4	30	4	46	19	14	5	8	107	6	20	9

^{aaa} Yukarıda bahsi geçtiği gibi istatistiklerde verilmiş olan rakamlar genel bir bakış açısı oluşturmaktadır. Çünkü istatistiklerde verilen rakamların bahsi geçen sene içerisinde bile değişme ihtimali yüksektir. Bu nedenle istatistiklerden alınmış olan bilgilerin değişme özelliği göz önünde bulundurularak tahlil edilmesi gerekmektedir.

Batı Dili	10	26	5	2	2	10	2
Doğu Dili			2			9	

1925-1926 döneminde, Okulun kütüphanesi daha da geliştirilmiştir. Kütüphanede toplamda 955 kitap, 775 süreli yayın yer almıştır. Dergilerin 689'u Türkçe, 3'ü batı dilinde olmak üzere edebi; 56'sı Türkçe, 27'si batı dili olmak üzere fen alanlarında oldukları kayıt altına alınmıştır. Tablo 31'de 1925-1926 tarihleri arasında Yüksek Öğretmen Okulunun kütüphanesindeki kitap sayıları hakkında bilgi verilmektedir (TCMV, 1925-1926 DSİM, 1928).

Tablo 31

1925-1926 Kütüphanedeki Kitap Sayısı

Dersler	İctimâiyât	Hrfzissihha	Ulûm-ı ziraat	Felsefe	Hukuk	Edebiyat	Rûhiyât	Fenn-i terbiye	Ulûm-ı tabiiyeye	Ulûm-ı ri'yâziye	Kimya ve fizik	İktisat	Tarih, coğrafya, seyahatnameler	Teracim ahvali	Lûgat, kamus, ansiklopedi	Kitab-ı muhtelif
T.Dili	2	5	2	63	4	47	18	48	52	14	46	8	348	6	20	9
B.Dili				52		29	1		51	59	93		56		17	2
D.Dili									2						9	

1939 senesine gelindiğinde, Yüksek Öğretmen Okulunda, 5376'sı müracaat ve araştırma eserleri, 442'si öğrenci el kitabı, 121'i süreli yayın olmak üzere toplamda 5818 esere sahip bir kütüphane oluşturulmuştur. Öğrenciler, Üniversitede okuduğu için Üniversitenin ve şehrin kütüphanelerinden yararlanmışlardır. Ayrıca akşamları da Okulun

kütüphanesinden faydalanma imkânına sahip olmuşlardır. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin kitaba ulaşmakta çok fazla seçeneği olmasına rağmen, Birinci Maârif Şûrasında, Okul yönetimi tarafından kitap sayısının artırılması, bunun içinde ödeneğin artırılması teklif edilmiştir. Teklifi değerlendirmiş olan Şûra, komisyonun yapmış olduğu çalışmasında, Okulun kütüphanesi yeterli görülmüş fakat yine de ikmâl edilmesinin zorunlu olduğu konusunda öneri verilmiştir (MV, BMS, 1939).

Okul kütüphanesinden kitap almış olan öğrencilerden sınavların bitiminde, elindeki eserleri teslim etmeleri istenmiştir. Tatile girmiş olan öğrenciler istedikleri takdirde tatilde okumaları için üç kitap ödünç alabilmişlerdir (ÇEA, 04.06.1947 Tarihli, 21 Sayılı Duyuru).

Öğrencilerin derslerindeki ihtiyaçlara göre istekleri dikkate alınarak kitap alımı gerçekleştirilmiştir. Fizik-Kimya bölümü öğrencileri tarafından, Üniversitede görmüş oldukları atomistik derslerindeki konuları barındırmış olan Yüksek Öğretmen Okulu bünyesindeki kitabın bilgi yönünden eski olduğu, yeni konuları içermediği gerekçesiyle Ali Rıza Berkan'ın Atomistik kitabının alınması talep edilmiştir. Bu talep karşılık bularak kitaptan beş adet satın alınmıştır (ÇEA, 06.12.1961 Tarihli Yazı). Ayrıca Okulun ilk yıllarından beri, ders kitapları haricinde idareci, öğretmen ve öğrencilerin istekleri doğrultusunda kütüphane zenginleştirilmiştir (BCA, 180.09.0.0/75.369.1; 180.09.0.0/78.383.1; Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü [TCBDİE], Milli Eğitim İstatistikleri, Milli, Halk, Çocuk, Üniversite ve Okul Kütüphaneleri [MEİMHCÜOK], 1959-1968, 1972).

Milli Eğitim İstatistik Şubesi, uzun yıllar halk ve çocuk kütüphanelerine ait bilgileri toplamış fakat bu bilgileri bir kitap haline getirip yayımlatamamıştır. 1972 senesinde, 1957-1967 yıllarını kapsamış olan on yıllık bir süreçte toplanmış bilgiler ışığında, halk ve çocuk kütüphanelerine ait ve 1968 yılı üniversite ve okul kütüphaneleri istatistikleri verilmiştir. İstatistik Şubesi, bu istatistiklerden sonra kütüphanelerle ilgili her yıl kitap basmayı

planlamış fakat bu durum aksamıştır. Bundan sonraki istatistik kitabı, 1977 senesinde basılmış ve 1969-1973 tarihleri arasını kapsamıştır. Bu istatistikler, halk ve çocuk kütüphanelerine ait bilgiler içermiştir. Lakin üniversite ve okul kütüphanelerine ait bilgiler, 1972 senesindeki kitapta 1968 yılının bilgileri verilmiş olup daha sonraki yıllarda basılmış olan herhangi bir kütüphane istatistiğinde yer almamışlardır (TCBDİE, MEİMHCÜOK, 1959-1968, 1972; TCBDİE, Milli Eğitim İstatistikleri, Milli, Halk, Çocuk Kütüphaneleri [MEİMHCÜK], 1969-1973, 1977).

1968 senesinin istatistiki bilgilerine göre, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunun envanterinde 28676 adet kitap yer almıştır. Bu rakama bakıldığında, 1968 senesinde Türkiye sınırları içerisinde herhangi bir yüksekokulun kütüphanesi, Yüksek Öğretmen Okulu kütüphanesi kadar gelişmemiştir. Hatta Yüksek Öğretmen Okulu, Atatürk Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi gibi üniversitelerin merkez kütüphanelerinden daha fazla kitaba sahip olmuştur (TCBDİE, MEİMHCÜOK, 1959-1968, 1972). Bu durum Okulun tarihsel köklerinden ve çok uzun yıllar varlığını sürdürmesinden kaynaklanmıştır. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu kütüphanesinde, Birinci Maârif Şûrası toplandığında 5818 eser yer almıştır (MV, BMŞ, 1939).

Şûranın 1939 yılında toplanmış olduğu tarihten 1968 senesine kadar, Okul kütüphanesi sürekli geliştirilmiş ve öğrencilerin de istekleri göz ardı edilmeyip kitaplar satın alınmaya devam edilmiştir. Böylelikle bu büyük kitaplık ortaya çıkmıştır. Verilmiş olan bilgiler ışığında, 1939 yılından 1968 yılına kadarki kitap sayısını ortalama olarak hesaplamak mümkün olmuştur. Okulun bu yıllardaki kitap sayısına bakıldığında her yıl ortalama 788 kitap alınması gerekir ki 1968 senesindeki 28676 kitap sayısına ulaşılabilirsin. Tablo 32’de 1968 senesine ait Yüksek Öğretmen Okulu kitap sayısı ve tablo 33’de okuyucu sayısı hakkında bilgiler verilmektedir (TCBDİE, MEİMHCÜOK, 1959-1968, 1972).

Tablo 32

1968 Yılı Kütüphanedeki Kitapların Alanlara Göre Ayrımı

Genel	Felsefi	Dini	Sosyal	Filoloji	Teorik bilimler	Uygulamalı bilimler	Güzel sanatlar	Edebi	Tarih, coğrafya,	biyoloji	Toplam
1087	1795	63	4560	1058	4391	1826	879	7934	5083		28676

Tablo 33

1968 Yılı Okuyucu Sayısı

Genel		Felsefi		Sosyal		Filoloji		Teorik bilimler		Uygulamalı bilimler		Güzel sanatlar		Edebi		Tarih, Coğrafya, biyoloji	
E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
6	1	16		24	8	37	14	472	27	26	26	17	2	264	50	119	12

Yüksek Öğretmen Okulu kütüphanesinden, 1968 yılında, yararlanılmak üzere toplamda 1121 kitap ödünç alınmıştır. Alınmış olan kitaplar arasında en çok teorik eserler ve edebi kitaplar okunmuştur. Felsefe eserlerini kız öğrencilerden okuyanlar olmamış, dini kitaplar ise aynı yıl içerisinde hiç talip bulamamıştır (TCBDİE, MEİMHCÜOK, 1959-1968, 1972). Okul kütüphanesinden ödünç alınan kitabı geri getirmek için on beş günlük bir süre tanınmıştır. Bu süreyi aşanlara uyarı yapmak için çeşitli duyurular yapılmıştır (ÇEA, 26.03.1968 Tarihli Duyuru). Elleriindeki kitapları teslim etmeyenler, burslarını ve kıyafet yardımlarını alamamakla tehdit edilmiştir (ÇEA, 06.12.1971 Tarihli Duyuru).

Okulun ilk yıllarından beri kütüphanede bir görevlinin varlığı tespit edilmiştir. Hatta belirlenen ilk isim, 1928 senesindeki kadroda yer alan İstanbul Erkek Lisesi mezunlarından Münir Bey olmuştur (BCA, 180.09.0.0/75.369.1). Bakanlıktan, 1952 senesinden 1972 yılına kadar^{bbb} kütüphanede memurluk yapmış olan Berrin Aran'ın 1971 yılında kütüphaneye müdür olarak atanması ve kütüphane işleri için iki memurun tahsis edilmesi talep edilmiştir. Böylece son derece büyümüş olan kütüphanenin idaresinin daha kolay sağlanması düşünülmüştür. Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, Yüksek Öğretmen Okuluna göndermiş olduğu 08.03.1971 Tarih ve Eğitim-Öğretim 311.2.1.4886 Sayılı yazıda, kütüphanede, müdürün ve yeteri kadar personelin bulunması, bir de kütüphane kurulu oluşturulması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Yüksek Öğretmen Okulu idaresi de bu yazıya binaen, Berrin Aran'ın müdürlük görevi için kendisine kefil olmuştur. Fakat Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfının Ankara'ya nakli neticesinde, Okulun kadrosunda bir öğretmenin kalmış olması sebebiyle kütüphane kurulu için herhangi bir girişimde bulunulmadığı cevabı verilmiştir. Ayrıca 1969-1970 mali yılında 3500 lira olan kütüphane ödeneğinin 12.000 liraya çıkarılması talep edilmiştir (ÇEA, 11.03.1971 Tarihli, 316.471 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti, hazırlamış olduğu raporda, öğrencilerin rahat çalışabileceği yerler talep etmiştir. Muhtemelen Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin ders dışı çalışmalarında yaşamış olduğu sorunlar arasında kalabalık bir ortam olması ve bazen yer bulunulamaması da yer almıştır. Bu yüzden kütüphaneyi sadece Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin kullanması istenmiş, binadaki diğer okullarla paylaşmak istenmediklerini belirtmişlerdir. Kütüphanede gürültü, ikinci bir sorun olarak dile getirilmiştir. Gürültüyü azaltmak için paspas konulması, kütüphaneye bir memur görevlendirilmesi eğer buna imkân yoksa bir öğrencinin görevlendirilip sessizliğin temin

^{bbb} Berrin Aran, 10.01.1952 tarihinde görevine başlamış ve 10.01.1972 tarihinde görevinden ayrılmıştır (ÇEA, 04.02.1972 Tarihli Dilekçe).

edilmesi talep edilmiştir (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.). Okulda kütüphaneci her zaman olmuştur (ÇEA, 11.03.1971 Tarihli, 316.471 Sayılı Yazı). Fakat öğrencilerin talep ettiği ayrıca bir görevlidir. Muhtemelen kütüphanede bir memurun bulunması yeterli olmamış ki Yüksek Öğretmen Okulu idaresi de kütüphane için iki memur daha görevlendirilmesini Bakanlıktan talep etmiştir (ÇEA, 11.03.1971 Tarihli, 316.471 Sayılı Yazı). Öğrencilerin kütüphanede daha sağlıklı şartlarda çalışabilmesi için aydınlatmanın, havalandırmanın, temizlik işlerinin, sıcaklığın sıhhi şartlara göre olmasının göz önünde bulundurularak gerekli tedbirlerin alınması istenmiştir. Özellikle çalışma yerlerinin soğuk olması çalışma şartlarını çok ağırlaştırmıştır. Kütüphane dışında bulunan etüt yerlerinin çalışmaya elverişli hale getirilmesi için perdelerin temini, temizlik, aydınlatma ve ısıtma işlerinin normal olmasının sağlanması da talepler arasında yer almıştır (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.).

Cemiyet raporunda, mütâlaa için saatlerin ancak yukarıdaki şartların yerine getirilmesinden sonra belirlenebileceği ve bu saatlerin ise 08:30 ve 10:00 olarak ayarlanmasının doğru olacağı üzerinde durulmuştur. Raporda, öğrenciler tarafından, kütüphane hariç diğer etüt odalarında sigara içilmesi, bütün öğrencilerin mütâlaa haricinde istedikleri saate kadar çalışabilmesinin sağlanması ve bu hususta bir kısıtlama konulmaması gerekliliği vurgulanmıştır. Yüksek Öğretmen Okulunda öğrencilerin geç saatlere kadar çalışmaları konusunda sınırlamalar getirilmiştir. Okul idaresi, öğrencilerin derslerini geç saatlere kadar bırakmalarını istememiştir (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.). Bu istek tasarruf amaçlı yapılmış olabilir. Nitekim bu uygulamanın her zaman yapılmış olduğunu da söylemek mümkün değildir. Fakat Okulun genel olarak böyle bir anlayışı olmuştur. Lakin bu durumun Cemiyetin raporuna girebilecek kadar uzun sürdüğü ve can sıkıcı bir hal aldığı söylenebilir (ÇEA, 30.05.1969 Tarihli Duyuru).

Raporda, kız öğrencilere yatakhanelerinde çalışma imkânı sağlayacak olan etüt yerlerinin temin edilmesi, çalışma yerlerine yabancıların getirilmemesi ve çalışma yerleriyle ilgili bir nizâmname yapılıp asılması da talep edilmiştir (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.).

4.8.2. Okulun ekonomik şartları. Yüksek Öğretmen Okulu bir eğitim kurumu olarak birçok maddi kısıtlamalarla idare edilmeye çalışılmıştır. Yatılı okul olarak çok fazla gelire ihtiyaç duyulmuştur. Bakanlık her yıl göndermiş olduğu bütçenin etkin kullanılmasını istemiştir. Fakat Okulun bütçesi dönem dönem açık vermiştir. Bütçe açıkları dolayısıyla karşılaşılmış olan maddi zorluklar, Yüksek Öğretmen Okuluna, yemek masraflarının karşılanmasında zorlanması, faturaların ödenmemesi, Okuldaki eksikliklerin giderilememesi şeklinde yansımıştır (Akşam, 04.08.1340; BCA, 180.09.0.0/78.382.1; ÇEA, 24.08.1971 Tarihli, 425.1.1545 Sayılı Yazı; 21.12.1971 Tarihli, 221.2287 Sayılı Yazı; 17.01.1972 Tarihli, 122.73 Sayılı Yazı; 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı 1971-1972 Öğretim Yılı Raporu; 30.07.1973 Tarihli Yazı; 21.08.1973 Tarihli, 1262.425.2 Sayılı Yazı).

4.8.2.1. Okulun bütçesi. Okulun açılma aşamasında yapılmış olan hesaplama hatası sonucunda tahsis edilen 15.000 liralık bütçe, tesis, mutfak, çamaşırhane ve tadilat masraflarını karşılamada yetersiz kalmıştır. Bu nedenle harcamalarda öncelik oluşturulup kızlar kısmının ikmâl edilmesi ve erkekler kısmının ise daha sonra halledilmesi yönünde karar alınmıştır (Akşam, 04.08.1340).

Okul, açıldıktan sonraki tarihlerde de bütçe sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. 1925 yılında, verilen 30.500 liralık ödeneğin yeterli olmadığı yönünde Okul tarafından Bakanlığa yazı yazılmıştır. Devlet tarafından, yatılı okullar bir görülüp bütçelerde ayırım yapılmaksızın bu okullara aynı miktarlarda ödenek verilmiştir. Yüksek Öğretmen Okulu yetkilileri, kendilerinin diğer yatılı okullardan farklı olduğunu, öğrencilerinin yatılı lise öğrencilerinden yaşça daha büyük ve sayılarının daha fazla olduğunu, yaz aylarında bile öğrencilerinin

barınma ihtiyaçlarının karşılandığını öne sürerek ödeneğinin 47.027 liraya çıkarılmasını talep etmişlerdir. Hatta Okulun 1925 yılı yemeklik malzeme alımı 150 öğrenciye günlük 50 kuruştan 27.375 lira olarak, memur ve müstahdemlerin senelik masrafı 5.887 lira, elektrik, yakacak, tamirat, tedavi gibi ihtiyaçlar için gerekli meblağ 13.765 lira olarak hesaplanmıştır. Öğrencinin günlük harcaması bazen düşüş bazen de artış gösterdiğinden ortalama olarak 50 kuruş baz alınmıştır. Aşağıdaki tabloda Yüksek Öğretmen Okulunun ihtiyaçları için öngörmüş olduğu masrafların bilgisi verilmektedir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Tablo 34

Okulun 1925 Yılı İçerisinde Öngörülen Masrafları

Masraf kalemi	Ücret (lira)
Konferans ücreti	500
Banyo	810
Diş tedavisi (altı ayda 15 lira olduğuna göre)	50
İlaç masrafı	640
Levâzım-ı iksâiye talîmât-nâmesindeki eşyaya göre (öğrenci başına 568)	8.520
Eğitim-öğretim araçları (geçen seneki masrafa göre)	500
Kırtasiye ve defterler	300
Elektrik	415
Kışlık odun, kömür	600
Ayakkabı tamiri (öğrenci başına 300 kuruş)	300
Telefon	150
Öğrenciye gözlük	40
İyi su günde bin koçi	360
Kalay senede iki defa	80
Öngörülemeyen harcamalar	500

Memurlar ve müstahdemler 35X50X365	5.887
Mutfak Masrafı 365X50X150	27.375
Toplam	47.027

Tabloda da görüldüğü üzere, Okul tarafından bütçesinin artırılması için yapılacak harcamalar kalem kalem Bakanlığa bildirilmiştir. Fakat talep edilen bütçe onaylanmamış, Okula verilmiş olan 30.500 liralık bütçe artırılmamıştır. Hatta öğrenci sayısı az görülüp gönderilmiş olan 30.500 liralık bütçenin 8.000 lirası Bakanlık tarafından geri istenmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1) .

1926 bütçesi içerisinde öğrencinin yiyecek ve giyeceği için 31.831,60 lira, Okulun yakacağı için 2.936,47 lira, çeşitli alet, edevat ve derslerdeki gerekli malzemeler için 3.951,99 lira masraf yapılmıştır. Ayrıca aynı sene içerisinde okulun binalarının yıllık kirası için 39.915 lira tahsis edilmiştir (TCMV, 1925-1926 DSİM, 1928).^{ccc}

1926-1927 döneminde Okulun idarecileri, öğretmenleri ve memurlarının maaşları için senelik 4.056 lira, maktu ücret 5.340 lira, fevkalade tahsisat 7.318,44 lira olmak üzere 16.714,44 lira ayrılmıştır. Okulun tesisat ve her türlü masrafı için 32.460 lira, inşaat ve tamir giderleri için 700 lira, yemek ve elbise harcamaları için 25.171,50 lira, yakacak alımları için 5.728,50 lira olmak üzere 64.060 liralık bir bütçe ayrılmıştır. Toplamda, Okulun senelik bütçesi için 80.774,44 lira tahsis edilmiştir (TCMV, 1926-1927 İstatistik Yıllığı, 1929).

Okulun kendi binalarının yetersiz olması nedeniyle öğrencilerin banyo ihtiyaçlarını dışarıdan karşılamaları sağlanmıştır. 1928 senesinde hamamcıya her marka için 20 kuruş verilmiş, sabunlar ise 15 kuruşa mal edilmiştir. Her öğrenciye ise ayda üç hamam markası ve

^{ccc} Önceki bölümlerde bahsi geçtiği gibi, Okul ile ilgili istatistiki bilgilerde çeşitli farklılıklar olmuştur. Bu durum, istatistiğin yapıldığı tarihten sonraki günlerde de Okuldaki verileri etkileyebilecek şekilde öğrenci hareketliliğinin olmasından kaynaklanmıştır. Bütçeler ile ilgili istatistiksel bilgiler için ise durum biraz daha farklı olabilir. Devletin Okula göndermiş olduğu bütçeler sabit olduğundan istatistiklerde Okula ayrılmış olan tahsisat bilgilerinin sene içerisinde çok büyük değişikliğe uğraması söz konusu olmamıştır. Ancak devlet, istatistiklerin yayımlanmış olduğu tarihten sonra, sene içerisinde ek tahsisat gönderdiğinde bütçelerde farklılık olabilir. Dolayısıyla bütçeler ile ilgili verilmiş olan bilgiler büyük oranda doğru kabul edilmektedir.

bir kalıp sabun verilmiştir. Bir öğrencinin o yıl içerisindeki aylık temizlik masrafı, 75 kuruşu bulmuştur. Fakat bir takım olumsuzlukların ortaya çıkması neticesinde bu uygulamadan 1928 senesinde içerisinde vazgeçilmiştir. Eylül ayından itibaren 75 kuruşluk banyo ücretlerinin öğrencinin kendisine verilmesi kararı alınmıştır (BCA, 180.09.0.0/243.1216.1).

Yirmili yıllarda devletin ekonomisinin kötü oluşu, Okulun maddi olanaklarına da yansımıştır. Okul, ekstradan çıkabilecek ihtiyaçlar ve sorunlar için bile yeterli bütçeye sahip olamamıştır. Nisan 1928 tarihinde Okulun Fizik-Kimya bölümü mezunlarından Abdülkadir Efendi, Bakanlığa dilekçe göndermiştir. Dilekçede kendisi için yaptırılmış olan elbisenin üzerine olmadığını, bunun için terziye müracaat etmiş olduğunu fakat Okul idaresi tarafından eşyaların teslim alınmadan önce terzinin parasının verildiğinden terziden olumsuz yanıt almış olduğunu bildirmiştir. Ayrıca öğrenci kendine yeni bir kışlık elbise yaptırılması için Okula da müracaat etmiş fakat Okulun tahsisatında yeterli bütçesi olmadığından bu istek kabul görmemiştir. Bakanlık ise malların teslim alınmadan ücretlerinin ödenmemesi yönünde karar vermiş, öğrencinin eksikliğini giderecek herhangi bir maddi çözüm getirmemiş ya da getirememiştir. Bu durum büyük bir yatılı okulun fazladan tek bir elbiseyi bile yaptıramayacak kadar sınırlı bir bütçesi olduğunu ortaya koymuştur. Okulda öğrencilerin ihtiyaçları sadece okurken karşılanmamış, mezun olup ilk atama yerine gidecekleri zamanda karşılanmıştır. Gittikleri okullardaki öğrencilerin karşısına düzgün kıyafetlerle çıkmaları için Okul tarafından elbise alınması ve çeşitli ihtiyaçlarının giderilmesi, öğretmenliğe yeni başlayacak olan fakir öğrenciler için önem arz etmiştir. Fakat bütçe bu duruma her zaman elverişli olmamıştır. Nitekim yukarıda bahsi geçtiği gibi, mezun öğrenci Abdülkadir Efendi'nin elbisesindeki yanlışlık düzeltilememiştir (BCA, 180.09.0.0/243.1216.1). Okulun bütçesinin yetersiz gelmesi gibi sorunlar olsa da devlet, Yüksek Öğretmen Okulunun bütçesini her yıl arttırma taraftarı olmuştur. Aşağıdaki tabloda

daha net görülecek olan bu durum tablo 35’de verilmektedir (BİUM, Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933).

Tablo 35

1927-1932 Tarihleri Arasında Okulun Bütçesi

Dönem	Tahsisat		Sarfiyat	
		<u>Maaş ve Ücret</u>	<u>Diğer Masraflar</u>	<u>Toplam</u>
	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>
1927-1928	46.242	16.242	30.000	46.242
1928-1929	49.642	16.594	32.946	49.540
1929-1930	65.325	16.828	35.166	51.994
1930-1931	58.515	16.760	41.530	58.290
1931-1932	45.585	15.082	29.532	44.614

Tabloda görüldüğü üzere, Okulun bütçesi her yıl arttırılmıştır. Sadece 1931-1932 döneminde bir düşüş gerçekleşmiştir. Bunun sebebi hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır (BİUM, Maârif 1923-1932 İstatistikleri, 1933).

Ortaöğretimdeki öğretmen açığını gidermek için 1937 senesinde Okulun genişletilmesi için çalışmalara başlanmıştır. Böylece Bakanlık, öğrenci sayısını arttırmayı kararlaştırmıştır (Cumhuriyet, 09.01.1937; 01.05.1937). Lakin mevcut binanın, öğrenci artışını kaldıramayacağından yeni bina arayışlarına girişilmiştir (Cumhuriyet, 01.05.1937; Öztürk, 2007).

Yeni bina, 1938 senesinde tamamlanmıştır. Aynı tarihte bu binaya taşınılmış, Okulun öğrenci sayısı yüz otuzdan yüz yetmişe çıkarılmıştır. Öğrenci sayısındaki artışın ve yeni binanın getirdiği yükü birlikte, Okulun tahsisatı 50.120 lira olarak belirlenmiştir (Öztürk, 2007).

Yüksek Öğretmen Okulunun açılışından itibaren öğrenci sayısı artmış ve Okul gelişim göstermiştir. Fakat Okul kadrosunun gelirleri iyileştirilememiştir. Yüksek Öğretmen Okulunun kendine ait bütçesi ve bu bütçenin sınırlılıklarının olması, çalışanlarının maaşlarının artırılmaması neticesini doğurmuştur. Birinci Maârif Şûrasına sunulan raporda, Okulda on beş yıl boyunca aynı ücreti alanların varlığından söz edilmiştir. Bu nedenle, Okulun bütçesinin iyileştirilmesi talep edilmiştir (MV, BMŞ, 1939).

1941 senesinde, ders dönemleri ve tatil dönemlerinde yiyecek, yakacak, aydınlatma, temizlik, ilaç giderleri için 42.932 lira; idare masrafı, öğrencilerin ihtiyacı olduğu kitap, laboratuvar malzemeleri, defter ve sair ders araçları için 2.630 lira; elbise için 7.000 lira; hamam, tıraş, öğrencinin harçlık ve yol parası, araştırma harcamaları, telefon tesisatı ve görüşmelerin bedeli için 4.000 lira; dershane, yatakhane, mutfak, hastane ve sair tesisat, mefruşat, demirbaş, ders aletleri için 3.000 lira; elektrik, havagazı ve su tesisatı için 1.000 lira; Okulun kütüphanesine alınması planlanan kitap, mecmûa bedelleri ve bunlara ait ciltleme, bakım gibi masraflar için 1.000 lira; Okuldaki tamirat masrafları için 480 lira olmak üzere toplamda 62.042 liralık bir bütçe planlanmıştır (RG, 02.07.1941). 1940'lı yıllarda Okul, aşçısı ve yamağına aylık 60 lira, kalorifercisine 75 lira ödemiştir. Hademelerin ise en fazla 40 lira olmak üzere çeşitli miktarlarda aylıkları olmuştur. 1944 yılında ise bu ücretlere küçük miktarda artış yapılmıştır (RG, 02.07.1941; 01.07.1942; 01.07.1944). 1946 senesi için maaş ve diğer bütün masraflar dahil genel giderlere 143.400 lira ayrılmıştır (RG, 31.12.1945). Bu meblağ, daha öncekilerin çok üstünde olmuştur. Daha sonraki yıllarda da bu rakamın üzerine ancak altı sene sonra çıkılabilmektedir (BİUM, MİMTYÖ, 1952-1953, 1957).

1950-1951 döneminin bütçesi, 74.106 lira olarak belirlenmiştir. Bütçenin 31.678 lirası öğretim elemanlarının maaş, ücret, tazminat, yolluk ve ikramiyelerine; 8.721 lirası memur ve müstahdemlerin maaş, ücret, yolluk ve ikramiyelerine; 3.370 lirası tesisat, ders

araçları, onarım vb. harcamalara ayrılmıştır (BİUM, MİMTYÖ, 1950-1951, t.y.). 1951-1952 bütçesi, 86.041 lira olarak belirlenmiştir. Bu bütçenin 15.938 lirası öğretim elemanlarının maaş, ücret, tazminat, yolluk ve ikramiyelerine; 14.092 lirası memur ve müstahdemler maaş ve ücretlerine; 56.011 lirası ise onarım ve bakım işlerine harcanmıştır (BİUM, MİMTYÖ, 1951-1952, 1955). 1952-1953 bütçesi ise 145.971 liraya kadar çıkarılmıştır. Bu bütçenin 15.479 lirası öğretmenlere; 35.401 lirası memur ve müstahdemlere; 95.091 lirası bakım, onarıma ayrılmıştır (BİUM, MİMTYÖ, 1952-53, 1957). 1955 senesine gelindiğinde ise bütçe 233.521 lira olarak belirlenmiştir (BDİE, MEİMTYÖ, 1953-1960, 1963).

Altmışlı yılların bütçe kanunlarında Yüksek Öğretmen Okulları, Eğitim Enstitüleri ve Yüksek İslam Enstitüleri bütçeleri aynı kalemde yer almıştır. Bu nedenle hangi okula ne kadar bütçe tahsis edildiği tespit edilememiştir. Bu yıllarda, öğretmenler derecelerine göre 700 ile 1.500 lira arasında ücret almışlardır. Memurlara ise 500 lira aylık verilmiştir (RG, 02.03.1964).

Yüksek Öğretmen Okulu özellikle yetmişli yıllarda maddi olarak ciddi sorunlarla karşılaşmıştır. Yetmişlerin başında müdürlük yapmış olan Turan Birinci döneminde, maddi imkânsızlıklar çok derin bir şekilde yaşanmıştır. Birinci, yaşanan sorunların nedenini kendinden önceki yönetimlerin fazla cömert davranmaları ve aşırı masraf yapmaları ile bağdaştırmıştır. Fakat bu suçlama, Okulun, öğrencilerin yeme-içme ihtiyaçlarını asgari ölçülerde bile karşılayamayacak durumda olması gerçeğini ortadan kaldırmamıştır. Yüksek Öğretmen Okulu, ciddi bir ödenek yetersizliğiyle karşı karşıya kalmış olduğundan, Bakanlığa ek ödenek için müracaat etmiş fakat olumsuz yanıt almıştır. Bu yüzden Okul yönetimi, tasarruf tedbirlerine gitmiş ve ilk tedbir olarak, birinci sınıfa almakla yükümlü tutulduğu öğrenci sayısında indirim gitmiştir. Daha önce belirlenmiş olan yetmiş kişilik kontenjanın dolmaması ve otuz altı kişilik bir boşluğun kalması fırsat bilinerek eksik kalan kontenjanları doldurmak için tekrardan öğrenci alımına gidilmek istenmemiştir (ÇEA,

21.12.1971 Tarihli, 221.2287 Sayılı Yazı; 24.08.1971 Tarihli, 425.1.1545 Sayılı Yazı; TCBDİE, MEİYÖ, 1970-1974, 1977). İlk olarak kesin kaydı yapılmış olan otuz dört öğrenciden başka öğrenci alınmak istenmemesine rağmen, 1971-1972 döneminde dokuz öğrencinin daha kaydı yapılmıştır. Böylelikle Okulun sınırlama isteği bir ölçüde gerçekleşmemiştir. Belki boş kalan kontenjanların alımı için Bakanlıktan baskı yapılmış ve tekrardan ilana çıkılmış olabilir. Lakin ilana çıkılmış olsa da Okula ancak Okul tarafından istenilenden dokuz öğrenci daha fazla kaydedilmiştir (ÇEA, 21.12.1971 Tarihli, 221.2287 Sayılı Yazı; 24.08.1971 Tarihli, 425.1.1545 Sayılı Yazı).

1972-1973 döneminde Okuldaki eğitim-öğretimi daha kolay sürdürmek adına bursluluk sistemine geçilmiştir (ÇEA, 26.09.1972 Tarihli, 316.1157 Sayılı Yazı). Burs miktarı öğrencilerin aylık genel masrafları için 350 lira olarak belirlenmiştir. Ayrıca burslu öğrencilerin tedavi ve harç giderleri için 50 lira daha ek ödenek verilmiştir. Bursların yaz aylarında da ödenmesi kararı alınmıştır (ÇEA, 31.08.1972 Tarihli Burs Duyurusu). İlk uygulamada 350 lira olan burs miktarları ilerleyen senelerde artırılmıştır. 1975 senesine gelindiğinde, öğrencilere 500 lira verilmiştir (ÇEA, 02.04.1975 Tarihli, Bütçe 122.10.2.08895 Sayılı Yazı). 1976 senesinde ise bu miktarlar cüz'î oranda artırılmıştır (ÇEA, 15.03.1977 Tarihli Yazı ve Ekleri). Okulun yatılı öğrencilerine ise bazı ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için harçlık verilmiştir. Hazırlanmış olan bir raporda, öğrencilere yıllardan beri 30 lira harçlık verilmiş olduğu ve değişen enflasyon neticesinde, bu paranın yetmediği belirtilerek artırılması istenmiştir. Ayrıca öğrencilere yeterli miktarda yardım yapılamadığı belirtilmiştir (ÇEA, 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı 1971-1972 Öğretim Yılı Raporu).

Yetmişli yıllarda Okulun maddi sorunları gittikçe derinleşmiştir. Bazen borçların ödenmesinin uzun süre gecikmesi bazen de öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanamaması gibi durumlar ortaya çıkmıştır. 1970, 1971 ve 1972 seneleri içerisinde, bir petrol şirketinden

akaryakıt alınmış ve borçlanılmıştır. Okul, 1970 ve 1971 senesinde 42.732,30 TL'lik ve 1972 senesinde 8.987,50 TL'lik bir borcun altına girmiş ve bu borcu bir türlü ödeyememiştir. Borcun ödenmesi için uzun süre beklemiş olan şirket, 1973 senesinde ödemenin bir an evvel yapılması için Bakanlığa yazı yazmıştır (ÇEA, 30.07.1973 Tarihli Yazı). Bakanlık bu durumu Yüksek Öğretmen Okuluna sormuş, Okul idaresi ise daha önce Bakanlıktan bu borcun ödenmesi için bütçe talebinde bulunulduğunu belirtmiştir. Şirkete de ödemenin ancak bütçe geldiğinde yapılabileceği bildirilmiştir (ÇEA, 21.08.1973 Tarihli, 1262.425.2 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu, 1972 senesinde, yemek bütçesindeki açıktan dolayı yaklaşık olarak bir buçuk, iki ay yemek verememe sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Okul yönetimi, Bakanlıktan 150.000 TL'lik ek tahsisat talep etmiş, eğer mümkün olamayacaksa bu durumla ilgili çözüm önerisi istemiştir (ÇEA, 17.01.1972 Tarihli, 122.73 Sayılı Yazı). Yemek bütçesinde ortaya çıkmış olan bu sorun, Okulun eğitim-öğretim sürecini, Üniversite ile beraber yürütüyor olmasından kaynaklanmıştır. Bütçe planlamalarında Yüksek Öğretmen Okulu, diğer öğretmen okulları ile bir tutulmuştur ve doğal olarak diğer okulların tatil ayı olan şubat ayının Yüksek Öğretmen Okulu için de tatil olarak hesaplanması, ödenekte sorun çıkmasına neden olmuştur. Yüksek Öğretmen Okulu kendisi için farklı bir hesap yapılmasını ve daha fazla ödenek gönderilmesini talep etmiştir (ÇEA, 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı 1971-1972 Öğretim Yılı Raporu).

Bakanlık, genelde ek bütçe vermemek gibi bir tavır takınmıştır. Bu nedenle, gönderilmiş olan bütçeler kullanılırken önemli ihtiyaçlara öncelik verilmesi, resmi daire ve müesseselere borçlu kalınmaması için ödemelerin öncelikle onlara yapılması konusunda uyarılarda bulunulmuştur. 1972 bütçesinde günlük yemek masrafı için 500 kuruşluk olmak üzere toplam iki yüz elli günlük planlama yapılmıştır. Fakat tatil zamanlarında Okulda bulunmaları gereken öğrenciler ve Okul personeli için, iki yüz seksen günlük yiyecek

verilmesi planlanmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu, üst sınıflarındaki öğrenciler için kitap ve kırtasiye alımlarını sağlamak üzere 150 liralık, hazırlık sınıfı öğrencilerine ise 50 liralık bir ödenek sağlamıştır. Ayrıca yatılı olanlara 01.03.1972-30.01.1973 tarihleri arasında verilmek üzere, aylık 35 lira otobüs ücreti ayrılmıştır. Bakanlık, aynı binada ve tek müdür tarafından yönetilen Yüksek Öğretmen Okulu, Eğitim Enstitüsü ve İlk Öğretmen Okulunun bina ve tesis giderlerini de tek kalemde toplamıştır. Diğer giderler ise her bir okul için ayrı hesaplanmıştır. Nitekim öğrencilere tahsis edilmiş olan ücretler, Yüksek Öğretmen Okulunda diğer okullardan daha yüksek olmuştur. 1972 senesi için bahsi geçen giderler dışında, Yüksek Öğretmen Okulunun diğer kalemlerdeki giderleri için ayrılmış olan tahsisat aşağıdaki tabloda verilmektedir (ÇEA, 15.03.1972 Tarihli, Hesap Şb.122.10.1.5068 Sayılı Yazı).

Tablo 36

1972'de Okulun Diğer Giderlerine Ayrılmış Olan Bütçe

Ödeneğin Çeşidi	Gönderilen Miktar
Büro giderleri	240.000
Ulaştırma giderleri	4.000
Taşıt işletme ve onarım giderleri	3.600
Malzeme giderleri	78.000
Yiyecek giderleri	620.000
Okul kütüphane giderleri	1.200
Diğer alım ve giderleri	135.200

Önceki yıllardaki gibi, 1973 senesinde de Okula gönderilmiş tahsisat yeterli gelmemiş ve ek tahsisat talep edilmiştir. Okul idaresi, Bakanlığa yazmış olduğu yazıda, bütçelerinin bir kısmını harcadıklarını, kalan kısımlarının ise yetmeyeceğini, bu nedenle ek

ödenek talep ettiklerini belirtmiştir. Okul tarafından bu konuyla ilgili Bakanlığa birkaç defa yazı gönderilmiştir. 1973 senesi mali yılında Okulun telefon giderleri için 2.000 TL; posta, telgraf giderleri için 2.000 TL; yakacak için 152.000 TL; elektrik, su giderleri için 44.000 TL; büro malzemeleri için 10.000 TL ayrılmıştır. Okul tarafından bu tahsisatın bir kısmı harcanmış fakat yine de geçmiş dönemden kalma borçlar bitirilememiş, elde kalan tahsisatla birlikte yapılmış olan hesaplar Bakanlığa gönderilerek ek ödenek istenmiştir. Ekim 1973 tarihinde telefon giderleri için 5.000 TL; posta, telgraf giderleri için 3.000 TL; yakacak için 50.000 TL; elektrik, su giderleri için 75.000 TL; büro malzemeleri için 15.000 TL ek ödenek talep edilmiştir (ÇEA, 05.09.1973 Tarihli, 221.1.1349 Sayılı Yazı ve Ekleri).

Aralık 1973 tarihinde ise bazı kalemlerde değişiklik yapıp ek tahsisat yeniden talep edilmiştir. Talep edilen ödenekler değiştirilerek yakacak için 40.000 TL; elektrik ve su için 90.000 TL; büro giderleri için 10.000 TL tahsisata ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir. Posta ve telefon giderleri için ise daha önce yapılmış olan talep miktarı tekrarlanmıştır (ÇEA, 07.11.1973 Tarihli, 122.1687 Sayılı Yazı). Bu isteğin karşılanıp karşılanmadığı konusunda herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Fakat Bakanlığın genel tavrı, mümkün mertebede Okula gönderilmiş olan ödeneklerle idare edilmesi yönünde olmuştur (ÇEA, 15.03.1972 Tarihli, Hesap Şb.122.10.1.5068 Sayılı Yazı).

4.8.2.2. Öğrencilere sağlanan imkânlar ve onlar için yapılmış olan masraflar.

Yüksek Öğretmen Okulu, yatılı bir okul olup ilk yıllarından beri öğrencilerinin bütün ihtiyaçlarını karşılamıştır. Bazı durumlarda öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ek olarak onlara harçlık verildiği de olmuştur (MFV, MD-I, 1927; MV, TD, 3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955).

Okulun 1925 Talimâtnameinde, öğrencilerin bütün ihtiyaçlarının karşılanacağı yazılmıştır. Bundan dolayı onlara burs veya ücret verilmesi yönünde karar alınmamıştır (MFV, MD-I, 1927). Öğrencilerin isteklerinin büyük çoğunlukta karşılanmasına rağmen,

eksik kalınan durumlarda olmuştur. Öğrencilerin kırılan gözlük camlarının alınması için istek yapması, sürekli kalem isteğinde bulunması, kol çantası, fotoğraf, sinema parası istemesi karşılanamamıştır. Bu nedenle öğrenciler ufak tefek ihtiyaçlarını karşılamak için cep harçlığı talebinde de bulunmuşlardır. 1925 senesi başında öğrencilerin bu tip ihtiyaçlarının giderilmesi için, Okulun bütçesinden beşer lirayı geçmeyecek şekilde aylık verilmesi kararlaştırılmıştır (BCA, 180.9.0.0/78.382.1).

1926 senesinde tekrardan benzer şeyler gündeme gelmiş, devlet tarafından her türlü ihtiyacın karşılanacağını belirten 1925 Talimât-nâmesinin altıncı maddesine ilaveten bir cümle daha eklenerek fakülte ve meslek derslerine düzenli devam eden öğrencilere Eylül 1926 tarihinden itibaren aylık 250 kuruş harçlık verilmesi kararı alınmıştır (BCA, 180.9.0.0/78.383.1). Bu ilave cümle, 1925'teki kararın uygulanmış veya uygulanmamış ya da belli bir süre devam etmiş ve sonra da bütçe yetersizliğinden sürdürülememiş de olma ihtimalini akla getirmiştir. Belki de verilmiş olan miktar yeterli gelmemiş ya da harçlık verilmesi konusu yönetmelikte olmadığından bu işin hukuki düzene oturtulması gerekmiştir.

Öğrencilerin ihtiyaçları, her sene ekim ayı içerisinde karşılanmıştır. Hem erkek hem de kız öğrencilere verilmiş olan eşyaların yanında, cinsiyet farklılığı dolayısıyla erkek ve kızlara farklı eşyalar da temin edilmiştir. Öğrencilere iki adet mendil, iki adet havlu, iki adet tire^{ddd} fanila, iki adet yün fanila (iki senede bir adet), bir adet potin, bir adet laboratuvar önlüğü, dört çift çorap (ikisi tire, ikisi yün) verilmiştir. Bunlardan farklı olarak erkek öğrencilere bir adet elbise (ceket, yelek, pantolon), bir adet kaput, bir adet kasket, iki adet frenk gömleği, kız öğrencilere bir adet manto ve yünlü iç elbise (iki senede bir) verilmiştir (BCA, 180.09.0.0/75.369.1; 180.09.0.0/78.382.1; MFV, MD-I, 1927).

Öğrencilerin temizlik ihtiyaçları da karşılanmıştır. Okul açıldığı dönemden itibaren her öğrencisine ayda üç hamam markası ve bir kalıp sabun vermiştir. Bu hizmetten 1928

^{ddd} Dikişte kullanılan pamuk ipliği (Türk Dil Kurumu [TDK], 2018).

senesinde vazgeçilmiş, öğrencilere hamam için nakit para verilmesi yönünde karar alınmıştır (BCA, 180.09.0.0/243.1216.1).

Okulun öğrencisine sunduğu imkânlar sadece okurken asgari geçimlerini sağlayacak şekilde olmamıştır. 1928 senesinden itibaren Okulu bitirmiş olan öğrencilerden her sene iki kişiyi Avrupa'ya gönderme kararı alınmıştır (BCA, 180.09.0.0/75.369.1). Bu kararın ne derecede uygulandığı tespit edilememiştir.

Öğrenciler arasında Okulun iradesi dışında da Avrupa'ya gitmek isteyenler olmuştur. Kayseri'ye tayin edilen Memiş Efendi, Fransız Devletinin sağlayacağı bursla Fen Fakültesi tarafından Paris'e gönderilmek istenmiş fakat taahhüt senedi sorun teşkil etmiştir. Memiş Efendi, izin verilmesi karşılığında Türkiye'ye döndüğünde tekrar Bakanlık emrinde çalışacağını taahhüt eden bir dilekçe yazmıştır. Fakat Bakanlık tarafından bu gidişe izin verilmemiştir. Sonuç olarak Memiş Efendi, Avrupa'ya gitmek için, okuduğu dönemlerdeki mektep masraflarını Okula geri ödemiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). Buradan da anlaşıldığı gibi, Okul ve Bakanlık yetiştirdikleri elemanları kaybetme korkusundan dolayı kendi iradeleri dışındaki eylemlere pek sıcak bakmamıştır. Bu anlayış değişmeyerek Okulun geç dönemlerinde dahi sürmüş ve eleştiri almıştır. Bir öğrenci yazmış olduğu yazısında, Üniversite öğrencileri gibi yurt dışına çıkışta özgürlük istediklerini, geri döndüklerinde de öğretmenlik yapabileceklerini belirtmiştir (Genç Öğretmen, 1966). Ancak belirtmek gerekir ki, Bakanlık kendi kontrolünde yurt dışına öğretmen gönderilmesine değil, başka bir kurumun kontrolünde gidilmesine karşı çıkmıştır (ÇEA, 16.08.1965 Tarihli, 203.90(5)/8745 Sayılı Yazı; 18.09.1965 Tarihli, 203.(90)5/10037 Sayılı Yazı; 28.07.1976 Tarihli Burs Duyurusu).

Okulun bütün yönetmeliklerinde, parasız ve yatılı olduğu, öğrencilerin ihtiyaçlarının giderilmesi karşılığında onlardan senet alındığı belirtilmiştir. Öğrencilerin genel ihtiyaçları beslenme, barınma, kıyafet ve kırtasiye olarak belirlenmiştir (MFV, MD-I, 1927; MV, TD,

3/87, 09.09.1940; RG, 03.06.1972; YÖÖY, 1955). Fakat bunların dışındaki ihtiyaçlar da Okul tarafından karşılanmaya çalışılmıştır. Hatta Okuldaki dernekler de, öğrencilerin imkânlarını geliştirmeye çalışmıştır (Bayata, 2014).

Okulda sportif vb. faaliyetler yapmak isteyen öğrencilere malzemeler temin edilmiş, şehir dışı müsabakalara gidilmesi için gerekli destekler verilmiştir (ÇEA, 10.12.1965 Tarihli, 221.1.754 Sayılı Yazı; 17.12.1966 Tarihli Yazı; 02.01.1967 Tarihli Yazı; 28.11.1967 Tarihli Yazı; 10.04.1968 Tarihli, 1.1.463 Sayılı Yazı).

Öğrencilerin görgülerini ve mesleki becerilerini arttıracakları düşünülen ülkeyi tanıma, mesleki inceleme gezileri organize edilmiş ve masrafları Okul tarafından karşılanmıştır (RG, 03.06.1972).

Okuldaki derneklerde benzer organizasyonlar yapmış fakat bunlardan genelde cüz'î ücretler talep edilmiştir. Okulda yapılmış olan geziler çoğunlukla dernek eliyle yürütülmüştür. Ayrıca Cemiyet tarafından bir nevi indirim kartı ve paso özelliği taşıyan şebeke kartları bastırılmış ve bu kartlarla otobüslere indirimli binilmiş, tiyatro ve sinemalara gidilmiştir (Bayata, 2014).

Okulun burslu öğrenci almaya başlaması ile birlikte, öğrencilerin kendi masraflarını karşılamalarını sağlamak adına onlara aylık genel masrafları için 350 lira, tedavi ve harç giderleri için 50 lira olmak üzere toplamda 400 lira burs verilmiştir (ÇEA, 31.08.1972 Tarihli Burs Duyurusu).

1974 senesinde yönetmelikte yapılmış olan bir değişiklikle, öğrencilerin giyim-kuşam, kitap-kırtasiye masraflarının öğrencilere nakit olarak da ödenebilmesine izin verilmiştir (RG, 01.04.1974).

Öğrencilerin masraflarının karşılanmasının yanında, Yüksek Öğretmen Okulu mensubu olmaları neticesinde başka ayrıcalıklara da sahip oldukları yukarıda belirtilmiştir. 1965-1966 öğretim yılı içinde, lise öğretmeni yetiştirmek üzere, fizik, kimya, matematik,

biyoloji, botanik ve zooloji alanlarında burs vermiş olan Belçika'ya öğrenci gönderilmek istenmiştir. Bakanlık, Belçika'ya İstanbul Yüksek Öğretmen Okulundan Fransızca bilen öğrencilerin gönderilmesini uygun görmüştür. Burs için öğrencilerin Fransızca bilmeleri, hazırlık sınıfını bitirmiş ve yirmi üç yaşından gün almamış olmaları şartları aranmıştır (ÇEA, 16.08.1965 Tarihli, 203.90(5)/8745 Sayılı Yazı; 18.09.1965 Tarihli, 203.(90)5/10037 Sayılı Yazı).

1976 senesinde, Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü, yurt dışı bursu vermek için Yüksek Öğretmen Okulundan mezun olanlara yirmi kişilik bir kontenjan ayırmıştır. Bakanlık, yurtdışında İngilizce, Fransızca, Almanca, matematik, fizik, kimya ve botanik alanlarında doktora yaptırmak istemiştir. Bakanlığın sözkonusu burs için Yüksek Öğretmen Okuluna ciddi bir kontenjan ayırdığı söylenebilir (ÇEA, 28.07.1976 Tarihli Burs Duyurusu).

4.8.2.2.1. İhtiyaçlar için yapılmış olan ihaleler. Okuldaki yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarının karşılanması için, dönem dönem ihalelere çıkmıştır. Okulda sadece öğrencilerin değil, çalışanların ihtiyaçları için de ihaleler gerçekleştirilmiştir. Yemeklere Okul personelinin de katılması, alınmış olan gıda ürünlerinden sadece öğrencilerin yararlanmadığını göstermiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1; Cumhuriyet, 06.08.1930). 27 Ağustos 1930 saat 14.30'da kumaşı Okul tarafından tedarik edilmesi karşılığında hizmetlilerin elbise ve şapkaları için de açık eksiltmeye gidilmesi kararı alınmıştır (Cumhuriyet, 06.08.1930).

Okulun 1933 mali yılına ait sekiz aylık yiyecek, yakacak ve çeşitli ihtiyaçları için ekim ayının 22 ve 25. günlerinde saat 13:00'de yapılmak üzere ihale ilanı verilmiştir. Bu ihalede, Güzel Sanatlar Akademisinde bulunan Yüksek Mektepler Muhasipliği Dairesinde oluşturulmuş olan satın alma (mübayaa) komisyonu görevlendirilmiştir. 22 Ekimde ekmek,

et, sadeyağ, şeker, yumurta, odun, mangal kömürü, kok kömürü, krible kömürü^{eee} ihalesi; 25 Ekimde zeytinyağı, zeytin, pirinç, tuz, beyaz peynir, siyah ve kırmızı mercimek, kuru fasulye, nohut, sabun, un, irmik, pirinç unu, makarna, şehriye, sebze ihalesinin gerçekleştirilmesi planlanmıştır (Cumhuriyet, 02.10.1933; 07.10.1933; 12.10.1933; 17.10.1933).

1934 senesinin ihtiyaçlarını karşılamak için ise ihale günü 28, 29 ve 30 Temmuz olarak belirlenmiştir. Her ürün teker teker ihaleye çıkarılmış ve açık eksiltme usûlü uygulanmıştır. 1934 yılının ihtiyaç listesi ekmek, et, yaş sebze, odun, mangal kömürü, kok kömürü, krible maden kömürü, pirinç, tuz, beyaz peynir, kaşar peyniri, kuru fasulye, nohut, siyah ve kırmızı mercimek, kuru bezelye, kuru barbunya, pirinç unu, un, irmik, makarna, şehriye, sadeyağ, zeytinyağı, zeytin, sabun, şeker ve yumurtadan oluşmuştur (Cumhuriyet, 12.07.1934; 17.07.1934; 27.07.1934).

Okulun 1936 senesi mayıs sonuna kadar olan ihtiyaçları için ise 1935 yılında çeşitli yiyecek ve yakacakların eksiltme ihalesinin İstanbul Fındıklı'daki Güzel Sanatlar Akademisinde bulunan Yüksek Mektepler Muhasipliği Dairesinde toplanan satın alma komisyonunun huzurunda yapılması planlanmıştır. Eksiltmenin gün ve tarihi belirtilmiş, eksiltmeye girmek isteyenlerin ihale gün ve saatinden bir saat önce teminatları Yüksek Mektepler Muhasipliğine yatırmaları şart koşulmuştur. Eksiltme şartlarını görmek isteyenlerden ise Yüksek Öğretmen Okuluna müracaat etmeleri istenmiştir. Bu ihalenin günleri 15, 16 ve 19 Temmuz olarak belirlenmiştir. Tablo 37'de ihale ile ilgili bilgiler yer almaktadır (Cumhuriyet, 29.06.1935; 03.07.1935; 08.07.1935; 13.07.1935).

^{eee} Ayıklama ve eleme işlemine tâbi tutulmuş ham kömür.

Tablo 37

15/16.07.1935 ve 19.07.1935 Tarihlerinde Yapılması Planlanan İhaleler

Cins	En Çok Kg	En Az Kg	Teminat	Lira	Tahmini	Fiyat	Tarih	Gün	Saat
			<u>Lira</u>	<u>Kuruş</u>	<u>Kuruş</u>	<u>Santim^{fff}</u>			
Ekmek	17000	13000	140	25	11		15.07.1935	P.tesi	13:00
Et (koyun)	8000	6000	300	00	50		15.07.1935	P.tesi	13:30
Et (kuzu)	1000	700	37	50	50		15.07.1935	P.tesi	13:30
Et (sığır)	500	300	15	00	40		15.07.1935	P.tesi	13:30
Sadeyağ	2000	1500	120	00	80		15.07.1935	P.tesi	14:00
Zeytinyağı	900	600	25	65	38		15.07.1935	P.tesi	14:30
Zeytin	300	200	6	75	30		15.07.1935	P.tesi	14:30
Sabun	1000	700	18	75	25		15.07.1935	P.tesi	15:00
Şeker	3200	27000	63	00	26	25	16.07.1935	Salı	13:00
Pirinç	2500	2000	49	69	26	50	16.07.1935	Salı	13:00
Tuz	600	500	2	70	6		16.07.1935	Salı	13:00
K.fasulye	1000	800	10	50	14		16.07.1935	Salı	13:00
Nohut	300	200	3	38	15		16.07.1935	Salı	13:00
S.mercimek	100	75	1	13	15		16.07.1935	Salı	13:00
K.mercimek	150	100	1	92	17		16.07.1935	Salı	13:00
K.bezelye	100	50	1	13	15		16.07.1935	Salı	13:00
K.barbunya	300	200	2	03	9		16.07.1935	Salı	13:00

^{fff} Santim, Cumhuriyet döneminde kuruştan sonra kullanılmış olan bir birimdir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1). İhalede lira, kuruş tabiri kullanılmış fakat kuruştan sonraki kısım için herhangi bir şey yazılmamış boş bırakılmıştır. Dolayısıyla bu boş kalan kısmın santim olabileceği düşünülerek buraya santim yazılmıştır.

Yumurta	20000	15000	22	50	1	50	16.07.1935	Salı	13:00
	adet	adet							
B.peynir	700	500	21	00	40		16.07.1935	Salı	13:00
Kaşar	300	200	13	50	60		16.07.1935	Salı	13:00
Un	1400	1100	11	55	11		19.07.1935	Cuma	13:00
Makarna ve kuskus	300	200	6	08	27		19.07.1935	Cuma	13:00
İrmik	200	150	2	55	17		19.07.1935	Cuma	13:00
Şehriye	100	75	2	03	27		19.07.1935	Cuma	13:00
Pirinç unu	150	100	2	48	22		19.07.1935	Cuma	13:00
Odun	200	175	36	00	240		19.07.1935	Cuma	14:00
	çeki	çeki							
Mangal kömürü	2500	2000	6	57	3	50	19.07.1935	Cuma	14:00
Krible kömürü	40 ton	35 ton	43	50	1450		19.07.1935	Cuma	15:00

Okulun yaş sebze ihtiyacı için 5, 9, 14 ve 19 Temmuzda ihale ilanı yayınlanmıştır.

Bu ihalenin 23.07.1935 tarihinde, saat 13:00'de açık eksiltme usûlüne göre tertip edilmesi kararlaştırılmıştır. Aşağıdaki tabloda ihalenin ilanı yer almaktadır (Cumhuriyet, 05.07.1935; 09.07.1935; 14.07.1935; 19.07.1935).

Tablo 38

23.07.1935 Tarihinde Yapılması Planlanan Yaş Sebze İhalesi

Cins	En Çok Kg	En Az Kg	Teminat			Tahmini Fiyat	
			<u>Lira</u>	<u>Kuruş</u>	<u>Santim</u>	<u>Kuruş</u>	<u>Santim</u>
Kuru soğan	2500	2200	9	37	50	5	
Patates	3200	2700	18			7	50
Salça	15	100	2	81	25	25	
Limon	4000	3500	6			2	
	adet	adet					
Maydanoz	3500	3000	2	62	50	1	
	demet	demet					
Sarımsak	40	25				20	
Havuç	200	150	1	01	25	6	75
Kereviz	500	300	2	25		6	
Yeşil salata	3000	2500	2	81	25	1	25
Taze soğan	1500	1200	1	68	25	1	50
Taze kabak	1500	1000	5	62	50	5	
Taze bakla	500	350	1	50		4	
Dereotu	400	300		30		1	
	demet	demet					
Enginar	1500	1200	5	62	50	5	
	adet	adet					
Taze fasulye	300	200	1	12	50	5	
Ayşe fasulye	1200	1000	13	50		15	
Çalı fasulye	300	200	3	15		14	

Domates	1700	1400	6	37	50	5	
Bamya	300	200	4	87	35	21	66
Taze yaprak	50	30		37	50	10	
Hıyar	1500	1200	1	68	75	1	50
	adet	adet					
Marul	200 adet	150 adet		30		2	
Helvacı kabak	200	150		37	50	2	50
Salamura	60	40		90		20	
yaprak							
Pırasa	500	300	1	21	87	3	25
Lahana	600	400	1	23	75	2	75
Ispanak	1500	1200	5	62	50	5	
Karnabahar	300	200	3	31	87	14	75
Sivri biber	60	40		27		6	
Semizotu	80	50		24		4	
Patlıcan	15000	12000	17	77	50	1	58
	adet	adet					
Dolmalık biber	600	400		2	25	5	
Taze barbunya	600	400		7	20	16	
Pancar	100	75		18	75	2	50

Tablo 38’de bilgileri verilmiş olan ihale yapılmış fakat ekme, şeker ve kuru bezelye açık eksiltmesine katılım olmamıştır. Bu nedenle ekme, şeker ve kuru bezelye ihalesinin süresi uzatılarak açık eksiltme 30.07.1935 salı günü saat 13:00’e ertelenmiştir. Şartlarda

herhangi bir değişiklik olmamış, başvuru yapacakların daha önce gerçekleşmesi planlanan ihalenin prosedürünü takip etmeleri uygun görülmüştür (Cumhuriyet, 20.07.1935).

1938 Mayısına kadar olan sadeyağ ihtiyacı için çıkılan bir ihalede ise 2500 kiloluk yağ temin edilmek istenmiştir (Cumhuriyet, 05.08.1937). Ayrıca otuz dört kalem yaş sebze için 08.07.1937 tarihinde ihaleye çıkılması planlanmıştır (Cumhuriyet, 23.06.1937).

Mayıs 1939 sonuna kadarki et ve peynir ihtiyacı için, 21.11.1938 tarihinde açık eksiltmeye gidilmesi düşünülmüş ve gazeteye ilan verilmiştir. İlan metni aşağıdaki gibidir (Cumhuriyet, 08.11.1938):

Tablo 39

21.11.1938 Tarihinde Yapılması Planlanan İhale İlanı

Cins	En Çok Kg	En Az Kg	Teminat Lira	Tahmini Fiyat Kuruş
Et (dağlıç) ^{ggg}	5000	4000	267	42
Et (sığır)	1200	900	267	30
Et (kuzu)	2000	1500		55
Beyaz peynir	900	800		40
Kaşar peyniri	400	300	48	70

Yüksek Öğretmen Okulunun yiyecek, yakacak ihtiyaçlarının yanında öğrencilerinin ve personelinin giyecek ihtiyaçlarını da karşıladığı konusundan bahsedilmiştir. Aşağıda kız öğrencilerin giysi ihtiyacını karşılamak için yapılması planlanmış olan ihale ilanı hakkında bilgi verilmektedir (Cumhuriyet, 12.12.1940).

^{ggg} Kıvırcık koç ile Karaman koyununun birleşmesinden doğan melez koyun (TDK, 2018).

Tablo 40

*Yüksek Öğretmen Okulu Kız Öğrencileri İhtiyacı İçin Düzenlenmesi Planlanan**23.12.1940 Tarihli İhalenin İlanı*

Cins	Miktar	Teminat			Tahmini
		<u>Lira</u>	<u>Kuruş</u>	<u>Kuruş</u>	Fiyat
Mantoluk lacivert kalın kumaş	25 metre	21	57	1.150	
Mantoluk lacivert ince kumaş	20-50 metre	35	63	950	
Mantoluk kumaş muhtelif renkte	70-130 metre	93	60	960	
Tayyörlük kumaş muhtelif renkte	160-180 metre	102	70	760	

Okul idaresi ihtiyaçları karşılamak için, yukarıda görüleceği gibi, gazetelere çeşitli ilanlar vermiştir (Cumhuriyet, 07.07.1937; 11.07.1937; 21.07.1937; 27.06.1938; 06.07.1938; 17.02.1948; 19.04.1949). İhaleler, bazen istekliler çıkmadığından dolayı ertelenmiş ve yeni bir ihale için tekrardan gazetelere ilanlar verilmiştir (Cumhuriyet, 16.07.1938). İlanlar altı aylık ihtiyaçlar için verilmiştir. Okulun vermiş olduğu ilanlara bakıldığında, öğrenciler için her türlü besin kaynağının sağlanmak istendiği anlaşılmıştır. Et ve sebze çeşitlerinden meyve çeşitlerine kadar her türlü ürün satın alınmıştır. Et türü olarak sadece sığır etiyle yetinilmemiş, koyu ve kuzu eti dahi satın alınmıştır. Hatta bazı ilanlarda karaman, dağlıç koyunu gibi cinslerde belirtilmiştir (Cumhuriyet, 07.07.1937; 11.07.1937; 21.07.1937; 27.06.1938; 06.07.1938; 16.07.1938; 30.07.1939; 04.08.1939; 06.11.1939; 17.02.1948; 19.04.1949).

4.8.2.2.2. *Beslenme.* Öğretmen okullarının öğrencilere barınmanın yanında sağlamış oldukları en önemli katkılardan biri de onların günlük beslenmeleriyle alakalıdır. Her gün

düzenli olarak çıkarılmış olan yemekler, öğrencilerin yoğun çalışmalarında zinde kalmalarını sağlamıştır (Eşme, 2001).

Fakat bazen yemeklerin kalitesi konusunda öğrencilerin şikâyetleri olmuştur. Bu şikâyetlerin biri neticesinde, öğrenciler 11 Aralık 1924 tarihinde boykota gitmişlerdir (Cumhuriyet, 12.10.1924). Yapılan tahkikat sonucunda, öğrencilerin şikâyetleri haksız bulunmuş ve yemeklerin iyi durumda olduğuna kanaat getirilerek boykottan sorumlu olan öğrenciler cezalandırılmıştır. Hatta bu durum basına yansımış ve devletin ekonomik olarak zor durumda olduğu bir dönemde, iyi sayılabilecek yemekler verilmesine karşı, öğrencilerin nankörlük ettikleri yönünde haberler yapılmıştır (Son Telgraf, 24.10.1340). Yapılan çalışmada, 1925 senesindeki günlük yemek listesi bulunabilmiş ancak 1924 yılına ait yemek listesine ulaşılammıştır. Bu nedenle, 1924 senesindeki boykota sebep olan yemekler ile 1925 senesi yemek listesini karşılaştırmak her ne kadar güç olsa da, tablo 41’de görüleceği üzere, 1925 yılında Okulun günlük yemek listesinde yer alan yemeklerin, isimleri itibariyle iyi oldukları söylenebilir. Yemeklerde kullanılan malzemelerin kalitesinin ne derece iyi olduğu konusunda herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Tablo 41

1925 Senesi Yemek Listesi

Tarih	Kahvaltı (Sabah)	Sabah (Öğle)	Akşam
23.09.1925	Ekmek, çay, zeytin	Kızartma et, türlü, börek	Terbiyeli un çorbası, etli biber dolması, makarna böreği
24.09.1925	Ekmek, çay, peynir	Ekşili köfte, imambayıldı, zeytinyağlı lahana dolması	Düğün çorbası, etli pekirmiyeye dolması ^{hhh} , kıymalı makarna

^{hhh} İtalyan usûlü bir çeşit etli biber dolma.

25.09.1925	Ekmek, ay, zeytin	Sahanda yumurta, domates dolması, fasulye pilaki	Sebze orbası, patatesli et, makarna böreği
26.09.1925	Ekmek, ay, peynir	Altı yaprak olması, yağlı hamur böreği, sütlaç	Mercimekli hamur orbası, karnıyarık, nohutlu pilav

Tablo 41’de verilmiş olan dört günlük yemek listesini oluşturmak için Okul tarafından 23 Ekimde 5.339,545 lira; 24 Ekimde 5.021,96 lira; 25 Ekimde 5.434,235 lira; 26 Ekimde 6.569,95 lira masraf yapılmıştır. Ayrıca yemekhanede sadece öğrenciler değil, aynı zamanda öğretmenler, memur ve diğer çalışanlar da istifade etmişlerdir. Tablo 42’de yemekhaneden yemek yiyenlerin sayıları verilmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Tablo 42

1925 Senesinde Okul Yemekhanesinden Yararlanan Kişi Sayısı

	<u>23.09.1925</u>		<u>24.09.1925</u>		<u>25.09.1925</u>		<u>26.09.1925</u>	
	<u>Sabah</u>	<u>Akşam</u>	<u>Sabah</u>	<u>Akşam</u>	<u>Sabah</u>	<u>Akşam</u>	<u>Sabah</u>	<u>Akşam</u>
Öğrenciler	75	75	75	75	74	74	76	76
Öğretmenler	1	1	1	1	1	1	1	1
Memurlar	6	6	6	10	6	10	6	10
Hastalar	1	1	1	1	2	2		
Hademe, aşçı ve yamağı	26	26	27	27	27	27	27	27
Toplam	109	109	109	113	110	114	110	114

Yukarıda bahsedildiği gibi, sadece öğrenciler değil, müstahdemler, nöbetçi öğretmenler ve idare memurları da yemek listesine eklenmiştir. Yemekhane dışına yemek çıkarmak ve yemek saatleri dışında yemek vermek yasaklanmıştır (YÖÖY, 1955).

Yemek listelerinin kontrol işi, Okul doktorunun yetkisine bırakılmıştır. Doktor, gerekli gördüğü takdirde, müdüre bilgi vererek listede değişiklik yapma yetkisine de sahip olmuştur. Hasta olan öğrencilere yemek servisinin revirde yapılmasına müsaade edilmiştir. Ayrıca doktorun uygun görmesi durumunda hasta öğrencinin günlük yemeğinde düzenlemeye gidilmesine imkân tanınmıştır (YÖÖY, 1955).

Doktor tarafından hazırlanmış yemek listesinin tatbîk edilmesinde bazen sorunlar yaşanmış ve bu uygulama aksamıştır. Bu nedenle Talebe Cemiyeti, doktor tarafından hazırlanmış olan listenin aynen tatbîk edilmesini ve bu yemeklerin aksatılmamasını istemiştir. Cemiyet, düzenli bir şekilde on beşer günlük yemek listesinin yapılmasını, hatta listelerin idare ve öğrencilerle birlikte hazırlanmasını, bu yemek listelerinin Okul doktoru tarafından tasdik edilmesini talep etmiştir. Aslında yönetmeliklerde bu isteklere uygun talimâtlar yer almıştır. Fakat uygulamada istenilen seviyede denetim sağlanmamış olacak ki Cemiyet bu talepleri yönetime iletmıştır. Bunların dışında, yemeklerin iyi malzemeler ile sağlıklı pişirilmesini, miktar ve kalitesinin artırılmasını, yemekhanenin temizliğine çok dikkat edilmesini, yemeklere konan yağların gramajının tekrar gözden geçirilmesini, yemekhane çalışanlarının görevlerini doğru yapıp yapmadığının ilgili komisyonlarca dikkatli kontrol edilmesini, yemek takımlarının ihtiyaca cevap verecek hale getirilmesini talep etmişlerdir (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.).

Cemiyetin raporundan anlaşıldığı üzere, yemek kaliteleri bazen düşmüş ve öğrenciler de bu konularda istekte bulunmuşlardır (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.). Hatta öğrencilerin yemekleri boykot ettikleri zamanlar da olmuştur (ÇEA, 15.05.1969 Tarihli Duyuru). Yine de, özellikle ilk öğretmen okullarından öğrenci alınmaya başladıktan sonra,

çoğu fakir aile çocukları olan bu öğrenciler, kendi evlerinde bulamadıkları üç öğün yemeğe, Yüksek Öğretmen Okulu sayesinde kavuşmuşlardır (Eşme, 2001). Aşağıdaki tabloda, 1958 senesine ait on dört günlük yemek listesi verilmiştir (ÇEA, 1958 Senesi On Dört Günlük Yemek Listesi).

Tablo 43

1958 Yılı Yemek Listesi

Tarih	Kahvaltı	Öğle	Akşam
01.12.1958		Şehriye çorbası, salçalı köfte, revani	Etli patates, yoğurtlu havuç
02.12.1958		Süzme mercimek çorbası, balık tava, tahin-pekmez	Soğan yahni, şehriyeli pilav
03.12.1958	Süt, zeytin	Terbiyeli köfte, zeytinyağlı pırasa, muhallebi	Kırmızı mercimek çorbası, fırında patates
04.12.1958	Sana, çay, tahin-pekmez	Haşlama et, patatesli tas kebabı, ıspanaklı börek	Etli kuru fasulye, pilav, salçalı makarna
05.12.1958	Çay, zeytin	Fasulye pilakisi, etli yaprak sarması, zeytinyağlı barbunya, kabak tatlısı	Pirinçli ıspanak, kıymalı omlet, etli patates
06.12.1958	Reçel, saha, çay	Terbiyeli pırasa, salçalı makarna	Nohut, pilav
07.12.1958	Çay, peynir	Düğün çorbası, etli taze fasulye, tulumba tatlısı	Etli patates, yoğurtlu ıspanak
08.12.1958	Çay, zeytin	Kızartma et, zeytinyağlı fasulye	Süzme mercimek çorbası, etli yaprak sarması
09.12.1958	Süt, zeytin	Balık tava, şehriye çorbası,	Yoğurtlu ıspanak, peynirli

		tahin helvası	ıspanak
10.12.1958	Tahin-pekmez	Zeytinyağlı lahana sarması, pürelı rosto	Etli kuru fasulye, pilav
11.12.1958	Çay, peynir	Kırmızı mercimek çorbası, talaş kebabı, ayva kompostosu	Düğün çorbası, soğan yahni
12.12.1958	Çay, reçel, sana	Salçalı köfte, zeytinyağlı pırasa, mandalina	Kıymalı mercimek, şehriyeli pilav, turşu
13.12.1958	Çay, zeytin	Pürelı rosto, midye böreği, elma komposto	Nohut, salçalı makarna
14.12.1958	Tahin-pekmez	Terbiyeli köfte, fasulye pilakisi	Patates oturtması, şehriyeli pilav

Tablo 43'deki liste iyi gözüküyor olmasına rağmen, öğrencilerin bazı dönemler yemeklerden şikâyetleri olmuştur. Bu şikâyetler yukarıda da bahsi geçtiği gibi, yemeklerin iyi malzemeler ile pişirilmemesi, miktarlarının az olması ve sağlıklı pişirilmemesi ile ilgili olmuştur (ÇEA, Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.). Bazen de yemek menüsünde birbirine benzer yemeklerin çıkması, öğrencilerin şikâyetlerine konu olmuştur. 1971 senesinde yemeklerden şikâyet eden öğrenciler, yemekleri yememeye başlamıştır. Dönemin hassasiyeti göz önünde bulundurularak öğrencilerin, yemekleri boykot etmek amacıyla yemekhaneye inmelerinin birileri tarafından engellenip engellenmediğine dair bir soruşturma yapılmıştır. Öğrencilerin görüşleri alınmış ve neticede yemekhanenin yemeklerinin iyi olmadığı için yenmediği kanaatine varılmıştır. Öğrenciler savunmalarında yemeklerin iyi pişmediğini belirterek sürekli nohut, bulgur pilavı ve makarna çıkarıldığından şikâyet etmişlerdir. Yemekhane görevlileri de, bu durumu doğrulamakla beraber, yeterli bütçe olmadığı ve sebze fiyatlarının

çok pahalı olduğu için sürekli nohut, bulgur pilavı ve makarna çıkarmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir (ÇEA, 28.06.1971 Tarihli Yazı [22.06.1971 Tarihli Soruşturmanın Sonucu]).

4.8.2.3. Tazminat meselesi. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri okulu bırakır, okuldan ihraç edilir veya verilen göreve gitmezlerse kendileri için yapılmış olan masrafları karşılamayı devlete taahhüt etmiştir. Taahhütnameyi öğrenciler, öğrencilerin babaları veya velileri imzalamıştır. Öğrenci kimsesiz ise sadece kendisinin imzası yeterli görülmüştür (MFV, MD-I, 1927). Taahhüt bozulduğunda, gerekli masraflar öğrenciden veyahut kefilinden tahsis edilmiştir. Taahhüt karşılanmazsa öğrencinin başka bir yerde okumasına ya da görev yapmasına izin verilmemiştir (BCA, 180.9.0.0/78.382.1).

Mezun öğrenciler, sekiz yıl zorunlu hizmete tâbi tutulmuşlardır. Öğrencinin bu hizmetini liselerde yapması olağan bir mecburiyet olarak görülmüştür. Verilen göreve gitmeyenlerden masrafların alınması usûlünden (BCA, 180.09.0.0/78.382.1) başka uygulamaların da yapıldığı görülmüştür. Riyâziyat bölümü mezunu Faik Bey'in Rasathane birinci sınıf mülazimliğine tayinine ve zorunlu görevini burada ifa etmesine izin verildiği gibi, Bakanlığın izni dahilinde farklı bir devlet kurumunda bu zorunlu hizmetin doldurulmasına da müsaade edilmiştir (MFV, TEM, Müdürler Encümeni Kararları, 15.08.1927).

Tazminat, bahsi geçtiği gibi, öğrencinin sadece mezun olduktan sonra verilen görevleri reddetmesiyle değil, aynı zamanda okurken de Okulu terk etmesiyle ya da Okuldan ihraç edilmesiyle ortaya çıkan herhangi bir olumsuz durum neticesinde de öğrenciden talep edilmiştir. Öğrenciler içerisinde taahhüt bedelini karşılayıp kaydını alanlar olduğu gibi, karşılayamayanlar da olmuştur. Her öğrencinin Okulda bulunmuş olduğu müddete göre, kendisine yapılmış olan masraf ve üzerine düşen tazminat farklı olmuştur (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Taahhüdü bozmuş olan öğrencilerin masrafları karşılayamaması neticesinde de çeşitli yollar denenmiştir. 1927 senesi Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden 845 numaralı Hamit Efendi'ye Okulu bırakmış olması dolayısıyla 319.063 lira borç çıkarılmıştır. Öğrenci, bu borcu ödememesi karşılığında tekrar Okula dönmek istemiş ve öğrencinin talebi kabul görmüştür (BCA, 180.09.0.0/243.1215.1).

Okulun ilk yıllarında taahhüt senetleri üzerine çeşitli yazışmalar yapılmıştır. Özellikle bazı öğrencilerin bu senetleri imzalamakta isteksiz oluşu, önemli bir sorun olarak yöneticilerin başını ağrıtmıştır. Taahhüt senedi konusunda öğrenciler, çeşitli tereddütler yaşamıştır. Senet içerisinde yer almış olan 'sarfiyat-ı umûmiyesinden' kısmının açıklığa kavuşturulmasını isteyen yirmi dokuz Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi, Bakanlığa dilekçe yazmıştır. Bu umûmi masraf içerisinde, maaş, giysi, yiyecek ve tesisat masrafının olup olmadığı sorulmuştur. Bakanlık ise öğrencinin yiyecek, elbise, doktor ücreti, ilaç ve harçlıktan sorumlu olduğunu yazmıştır. Aşağıdaki tabloda bir öğrencinin taahhüdünde yer almış olan masraflar hakkında bilgi verilmektedir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Tablo 44

1925 Senesinde Okulu Terk Eden Fizik-Kimya Şubesi Öğrencilerinden Süheyla Hanıma Çıkarılan Borç Listesi

Talep Edilen Masraflar	Lira	Kuruş
Yiyecek-içecek ve yakacaktan hissesine düşen masraf	124	20
Eğitim araçları, hamam, doktor ve ilaç ücreti	22	0
Ayakkabı	4	79
Yedi arşın patiska (don ve gömlek için)	2	38
Çorap		50
Mendil		17
Başörtüsü	2	20

Fanila	2	20
Toplam	158	44

Eğitim-öğretim sürecinde Okulu terk edip başka fakültelerde okumaya başlayan öğrenciler de olmuştur. Bunun yanı sıra, öğrencilerin Okulu terk etmeyip kaçak olarak ikinci bir fakülteye devam ettikleri de görülmüştür. Öğrencilerin başka fakültelere gidebilmeleri için tek koşul olarak Okul masraflarını karşılamaları gerekmiştir. Nitekim Okulu terk edenlerden taahhütleri talep edilmiş, kaçak olarak başka bir fakültede okuyanlara da masrafların ödenmesi ya da kendi okumaları gerekli olan bölüme devam etmeleri hususunda tercih sunulmuştur (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

1925 senesinde Tarih-Coğrafya bölümünden Zahid ve Abdülhamid Şefik, Fizik-Kimya bölümünden Mustafa Tekin, Felsefe bölümünden Ahmet Remzi, Tabiat bölümünden Lütfü Konuralp, Riyâziyat bölümünden Hüseyin Avni adlı öğrencilerin Yüksek Öğretmen Okuluna devam ederken aynı zamanda Hukuk Fakültesinde de okudukları belirlenmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1).

Öğrenciler tarafından farklı fakültelerin tercih edilmesinin sebebi, Okulun mezuniyet öncesi ve sonrasındaki uzun ve yorucu bir sürecinin olmasından kaynaklanmış olabilir. Öğrencinin mezuniyet sonrası sekiz senelik hizmet zorunluluğu olmuştur. Belki büyük şehre alışmış olan kişiler, Anadolu'nun küçük kentlerinde sekiz yıl boyunca görev yapmaktan imtina etmiş olabilirler. Bazı öğrenciler ise üçüncü yıllarının sonunda üniversiteyi bitirip göreve başlama yolunu tercih etmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin bir kısmında bir an evvel göreve başlama isteğinin olduğunu göstermiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1; 180.09.0.0/78.383.1). Birinci Maârif Şûrasında ise iyi öğrencilerin Yüksek Öğretmen Okulunu tercih etmedikleri, geliri daha yüksek mesleklere yöneldikleri belirtilmiştir (MV, BMS, 1939). İyi öğrenciler Okulu tercih etmediği gibi, Okulda okuyan öğrencilerin de fırsat

bulduklarında geliri öğretmenlikten daha yüksek mesleklere geçmek için başka fakültelerde de okumaya başladıkları görülmüştür (BCA, 180.09.0.0/78.382.1; 180.09.0.0/78.383.1).

1940 senesinde, sekiz senelik görev yükümlülüğü, öğrencilerin tahsillerini bitirdikten sonra okudukları sürenin 'bir buçuk misli' çalışmak olarak değiştirilmiştir (MV, TD, 3/87, 09.09.1940). Devlet yetiştirmiş olduğu öğretmenlerden her şartta yararlanmak istemiştir. 1943 senesinde, 1940 Talîmât-nâmesinin yedinci maddesi değiştirilerek zorunlu hizmet için yeni bir madde eklenmiştir. Taahhüt süresi üzerinde değişiklik yapılmamakla beraber, Okuldan çıkarılmış olan fakat üniversite öğrenimini devam ettiren öğrenciler için mecburi hizmet tanımlaması yapılmıştır. Okulun birinci senesinde çıkarılanlar dört sene, ikinci senede çıkarılanlar üç sene, üçüncü senede çıkarılanlar iki sene, dördüncü senede çıkarılanlar bir sene sonra zorunlu hizmet takibine alınmışlardır. Bir öğrenci, Okulun ilk senesinde çıkarılsa bile, eğitimine dışardan devam etme hakkına sahip olmuştur. Fakat böyle bir durumda senetlerinin de devlet tarafından işletilmesi söz konusu olmuştur. Çünkü öğrenci sadece Yüksek Öğretmen Okulundan çıkmıştır. Üniversite eğitimini devam ettirmesinde sakınca görülmemiştir (MV, TD, 09.08.1943).

Yüksek Öğretmen Okulu görevlileri, öğrencilere her yıl yapılmış olan masrafların cetvelini tutmuştur. Böylece olası aksi bir durumda öğrencinin vermesi gereken tazminat hesaplanabilmiştir. Tazminat, öğrenciye Okulda yapılmış olan masrafın %50 fazlası olarak hesaplanmıştır. 1960 senesinde bir öğrenci için hesaplanmış tazminatın kalemleri, öğrencinin okumuş olduğu yıllar arasındaki senelik yiyecek, giyecek ve kitap masraflarını içermiştir. Bu masraflar öğrenciye hangi tarihlerde yapılmış, hangi tarihlerde kitap, harçlık, sınav harcı, giyecek verilmiş tek tek yazılmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu, öğrencilerin üniversite sınav ve kayıt harçlarını da yatırmıştır (ÇEA, 17.06.1960 Tarihli, 208.1 (110)-5771 Sayılı Yazı).

İki yıl okumuş olan bir öğrencinin yiyecek masrafı 661,50 lira, giyecek, kitap ve diğer masrafları 648,00 lira olarak hesaplanmış ve üzerine %50 eklenerek öğrencinin ödemesi gereken tazminat 1.964,25 lira olarak belirlenmiştir (ÇEA, 17.06.1960 Tarihli, 208.1 (110)-5771 Sayılı Yazı).

Okuldan mezun olduktan sonra, atanıp birkaç yıl çalışıp mesleğini terk edenlere de rastlanılmıştır. Fakat çalışıp bırakanlar için şöyle bir kolaylık sağlanmıştır: Çalışan kişi, çalıştığı senelere göre tazminat indiriminden yararlanmıştır. Böyle bir öğrencinin dört yıllık yiyecek masrafı 3.456,72 lira; giyim, kitap ve diğer masrafları 807,00 lira olmak üzere toplamda 4.263,41 lira olarak belirlenmiştir. Ödenmesi gereken tazminatın yerine iki yıl dokuz ay üç gün çalışan birinin hesabından 2.001,89 lira düşürülüp daha sonra %50 faiz eklenmiştir. Böylelikle 2.261,88 liraya düşürülen tazmin edilecek borca, 1.130,94 lira eklenerek geri ödenmesi istenen miktar 3.391,82 lira olarak hesaplanmıştır (ÇEA, 24.02.1959 Tarihli, 208.1.910 Sayılı Yazı).

Yetmişli yıllarda Ankara'dan İstanbul'a nakledilmiş olan birkaç öğrencinin nakli tazminat hesaplarıyla birlikte gerçekleşmiştir. Öğrencilerin Okula girdiği tarih 15.11.1970, Okuldan çıktığı tarih 31.01.1971 olmak üzere bir yıllık hesaplanmış olan tazminat; yiyecek için 620,44 lira, giyecek için 450 lira, kitap için 30,50 lira olarak belirlenmiştir. Bütün harcamaların üzerine %50'lik yani 550,47 liralık bir zam eklenmiştir (ÇEA, 15.03.1971 Tarihli Yazı).

Tazminatların hesaplanmasında bazen Okulun elektrik, ısıtma masraflarının da konulduğu görülmüştür. Fakat Bakanlık bu durumu engellemiş ve bu tip harcamaların, tazminatlara eklenmesine izin vermemiştir. Tazminata tâbi olan masraflar yemek, yatmak, giyim, kitap, ders araçları ve öğrenci harçlıkları olarak belirlenmiştir (ÇEA, 29.01.1974 Tarihli, 203.0.2259 Sayılı Yazı).

4.8.2.4. Senetler. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi bütün masraflarına karşılık devlete hizmet edeceğine dair senetler imzalamıştır. Böylelikle devlet, öğrenciye yapmış olduğu masraf karşılığında öğrencinin görevden kaçınması durumunda geri tahsil etmek amacıyla hukuki dayanak oluşturmuştur. Okulun ilk yıllarında öğrencilerden taahhünameler alınmıştır (MFV, MD-I, 1927). Daha sonraki yıllarda, taahhüt ve kefalet senetleri yapılmıştır (YÖÖY, 1955). Aşağıda okul tarafından öğrencilerden alınmış olan taahhüt örnekleri yer almıştır.

4.8.2.4.1. Taahhüname. İkmâl-i tahsilden sonra sekiz sene müddetle Maârif Vekâletinin teklif ve tayin edeceği vazife-i talîmiyeyi kabul edeceğimi ve herhangi bir sebeple kabul etmez veya ba'de'l-kabul terk-i hizmet eylediğim veya mahkumiyet-i kanûniyeden dolayı hizmet-i talîmiyeden ihraç olduğum veya terk-i tahsîl ettiğim veya mektebden esbab-ı sıhhiyenin gayri bir sebeple ihraç edildiğim veya müddet-i lâzımevi ikmâl ettiğim halde imtihanlarda muvaffak olamayarak mektebce kaydımın terkin edildiği takdirde devam ettiğim seneler için müesseseye devletin vuku bulan sarfiyât-ı umûmiyesinden talebenin yekûn-i umûmîsi nazar-ı dikkate alınarak her talibe isabet edecek miktar nisbetindeki meblağı tediye ederim veya velim müştereken ve yekdiğerimizin zimmetini mütekeffilen ve hiçbir mahkeme kararına lüzum olmaksızın zamîn olduğumuzu taahhüt eyleriz (MFV, MD-I, 1927, s. 443).

4.8.2.4.2. Yüklenme senedi. Parasız yatılıⁱⁱⁱ öğrenci olarak kayıt ve kabul olduğum Yüksek Öğretmen Okulunda kanun, Nizâmnâme ve yönetmeliklere uyarak bütün sınavları geçip mezun olduktan sonra Millî Eğitim Bakanlığının göstereceği herhangi bir okulda öğretmenlik yapmak üzere Yüksek Öğretmen Okuluna parasız yatılı

ⁱⁱⁱ 1978 yılında yatılılık kavramının geçmiş olduğu her ifade, burslu diye değiştirilmiştir.

olarak okuduğum sürenin bir buçuk katı kadar bir süre için bu yüklenme senedinin bütün şartlarına uyarak görev yapmayı şimdiden kabul eder ve yüklenirim.

1-Öğrenim süresinde:

- a) Kendi arzumuyla öğrenimi bıraktığım,
- b) Başka Bakanlıklar veya Kurumlar adına diğer bir öğrenim branşı seçerek Millî Eğitim Bakanlığınca istenen ve gerekli olan öğretmenliği bıraktığım,
- c) Okumakta olduğum Yüksek Öğretmen Okulunda sıhhî sebeplerden başka sebeplerle kanun, nizâmname ve yönetmeliklerde yazılı sınıf geçme ve bitirme sınavlarına girmediğim veya devamsızlığım veyahut cezalı bulunmaktığım yüzünden giremediğim veya girip de başarı gösteremediğim için Yüksek Öğretmen Okulundan çıkarıldığım,
- d) Kanun, nizâmname ve yönetmeliklerde yazılı hususlara Millî Eğitim Bakanlığı veya Yüksek Öğretmen Okulunun buyruklarına aykırı hareket etmek yüzünden veyahut kanun veya disiplin veya disiplin cezalarını icap ettiren hareketlerim dolayısıyla Disiplin Kurulu veya doğrudan doğruya Millî Eğitim Bakanlığı Disiplin Kurulu kararıyla çıkarıldığım,
- e) Herhangi bir sebeple yatılılıktan çıkarıldığım,
- f) Okulda bulunduğum süre içinde nikâhlanma ve evlenme gibi bir durum meydana getirdiğim;ⁱⁱⁱ

2 - Bitirdikten sonra:

- a) Yukarıda yazılı hükmü yerine getiremiyerek gösterilen yerde atandığım görevi kabul etmediğim,
- b) Atandığım görevde mecburî hizmet süremi doldurmadan mazeretsiz ve müsaadesiz işimi terkeylediğim,

ⁱⁱⁱ 1978 yönetmeliğinde bu madde çıkarılmış, evlenmenin yasak olduğu madde değiştirilmiştir (RG, 30.11.1978).

c) Mecburî hizmet sürem sona ermeden meslekten veya devlet memurluğundan çıkarılmayı icap ettiren şekilde suç işlediğim takdirde Millî Eğitim Bakanlığı teşkilatı hakkındaki 789 sayılı Kanunun 1338 sayılı Kanunla değiştirilen, 8 inci maddesine ve 788 numaralı Memurin Kanununun 64 üncü maddesiyle bu yüklenme senedine dayanarak Yüksek Öğretmen Okulunda parasız yatılı olarak okuduğum sürenin her bir yılı için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından zimmetime tazminat olarak tahakkuk ettirilecek meblâğı % 50 zammı ile nizâmî faizi de eklenerek ayrıca hükme hacet kalmaksızın hazine emrine ödeyeceğimi şimdiden kabul eder ve yüklenirim.

3-Bu tazminat yüklenmemden başka, sürem içinde okula ait olup da yok olmasına sebep olduğum bina ve eşyanın okul idaresi tarafından istenilecek bedellerini hemen ve itiraz eylemeksizin ve ayrıca bir hüküm almaya lüzum kalmaksızın hazine emrine ödeyeceğimi şimdiden kabul eder ve yüklenirim.

4-Devlete mecburî hizmet yükümümle ilgili olarak çıkmış veya çıkacak olan bütün kanunların hükümlerine tamamiyle uymayı ve yükledikleri veya yükleyecekleri hükümlere rıza göstermeyi kabul ederim.^{kkk}

5- Öğrenciliğim sırasında uzun süreli tatillerde ailemin yanına gideceğimi, okulda kalmak üzere hiçbir hak talebinde bulunmayacağımı ve okul idaresi tarafından lüzum üzerine tatilleri okulda geçirdiğim takdirde zimmetime tahakkuk edecek masrafları, herhangi bir tazminat muamelesi sırasında, ders zamanında yapılan masraflar gibi, ödeyeceğimi şimdiden kabul eder ve yüklenirim.^{lll}

6-İşbu yüklenme senedinde gösterilen hallerden herhangi birinin meydana gelmesi cezaî müeyyidelerinin tatbîkîni icap ettireceğini ve zimmetime tahakkuk ettirilecek

^{kkk} 1978'de bu maddenin yerine "Öğrenim sırasında verilecek burs miktarının Milli Eğitim Bakanlığında tespit olunmasına ve burs miktarında çeşitli sebeplerle Milli Eğitim Bakanlığınca ya da bütçede yapılacak değişikliklere hiçbir suretle itiraz etmemeyi" şeklinde değiştirilmiştir (RG, 30.11.1978, s. 6-7).

^{lll} 1978'de bu madde "Millî Eğitim Bakanlığınca burslu öğrenciler için konulmuş ya da konulacak yönetmelik hükümlerine usûl ve nizâmlara tâbi olmayı" şeklinde değiştirilmiştir (RG, 30.11.1978, s. 6-7).

tazminatın faiz başlangıcı şahsım için devletçe ihtiyar edilen giderlerin sarf tarihi olacağını tasdik eylerim.^{mmmm}

7-ⁿⁿⁿ

a) Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfında yaz ve güz dönemi imtihanlarımda başarı sağlayamadığım takdirde, son sınıf öğrencisi olarak gelmiş olduğum ilk öğretmen okuluna dönmeyi,

b) Hazırlık sınıfından mezun olup da üniversitelerarası giriş imtihanlarında ve eğitim enstitüleri giriş imtihanlarında başarı sağlayamadığım takdirde, ertesi yıl gelmiş olduğum ilk öğretmen okulunda meslek derslerinden ve farklı derslerden imtihana katılarak ve gerekli uygulamayı yaparak ilkökul öğretmeni olarak çalışmayı kabul ediyorum. (İsteyenler ertesi yıl Yüksek Öğretmen Okuluna müracaat ederek Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak tekrar üniversitelerarası giriş imtihanlarına katılabilirler)

Bu yüklenme senedinde yazılı bütün hususlar için meydana gelecek anlaşmazlıklarım halinde Ankara mahkemelerinin ve icra dairelerinin yetkili bulunduğunu da ayrıca kabul eylerim (RG, 03.06.1972, s. 8).

4.8.2.4.3. *Kefillik senedi.* Yüksek Öğretmen Okulunda parasız yatılı öğrenci olarak kayıt ve kabul olunan ----- Oğlu/Kızı tarafından Yüksek Öğretmen Okulu Müdürlüğüne verilen yukarıda yazılı yüklenme senedi hükümlerinin tamamen icrasına yükümlenen tarafından riayet edilmediği takdirde adı geçen kurum idaresi tarafından (...) liraya kadar kendisini, zimmetine tahakkuk ettirilecek tazminatı zamları, nizâmî faizleri ile ve yok olmasına ve zararına sebep olduğu eşyanın

^{mmmm} 1978'de bu madde "Öğrenimimi bitirdikten sonra en çok bir ay içinde dilekçe ile Milli Eğitim Bakanlığına başvurarak ödev istemeyi ya da Milli Eğitim Bakanlığı örgütünde görevli iken askere alınırsam, terhisimden sonra en çok bir ay içinde Milli Eğitim Bakanlığına başvurup görev istemeyi" şeklinde değiştirilmiştir (RG, 30.11.1978, s. 6-7).

ⁿⁿⁿ 1978'de bu madde kaldırılmıştır. Yerine "Bu yüklenme senedinde gösterilen hallerden herhangi birinin meydana gelmesi cezai müeyyidelerinin tatbikini icap ettireceğini ve zimmetime tahakkuk ettirilecek tazminatın faiz başlangıcı şahsım için devletçe ihtiyar edilen giderlerin sarf tarihi olacağını kabul ederim." yazılmıştır (RG, 30.11.1978, s. 6-7).

bedellerini ayrıca bir hükme hacet kalmaksızın Hazine emrine ödemeyi müştereken borçlu ve zincirleme kefil sıfatıyla şimdiden yüklenir ve kefillenirim (RG, 03.06.1972, s. 8).

Yukarıdaki kefillik ve yüklenme senetleri, 1978 senesinde çıkarılmış olan yönetmelikle bazı değişikliklere uğramıştır. Bütün öğrencilerin bursluluğa geçirilmiş olması ile birlikte senetlerde bulunan yatılılık kavramlarının yerine bursluluk yazılmıştır. Hazırlık lisesi ile ilgili maddeler de kaldırılmıştır (RG, 30.11.1978).

4.9. Sosyal Faaliyetler

Öğretmen okullarında öğrencilerin görgüsü artırmak ve öğrencilerin kendi aralarında kaynaşmalarını sağlamak için çeşitli geziler, Okul içi etkinlikler ve sportif faaliyetler gerçekleştirilmiştir (Becerikli & Demirel, 2017; ÇEA, 25.09.1961 Tarihli, 14927.514/13 Sayılı Yazı; Demirel & Becerikli, 2017). Yüksek Öğretmen Okulu da bu geleneği sürdürmüştür. İstanbul'da yıllık geleneksel geziler yapılmış ve ayrıca öğrenciler farklı şehirlere de götürülmüştür. Okulda konferanslar ve anma törenleri de düzenlenmiştir. Farklı okullar ziyaret edilmiş ve öğrenciler için tiyatrolardan biletler alınmış, onların genel kültürlerinin artırılması için çaba sarf edilmiştir (Cumhuriyet, 20.02.1936; 13.03.1936; 06.03.1934; 07.03.1934; 06.05.1947 Tarihli Öğretmen Adaylarına Duyuru; 17.10.1947 Tarihli, 24 Sayılı Duyuru; 24.02.1948 Tarihli Duyuru).

Öğretmen okulları, sosyal ve sportif faaliyetleri her zaman önemsemiştir. Bu nedenle öğrenciler, bu tip faaliyetler içerisinde olmaları için desteklenmiştir. Bazen Okul kendisi destek sağlamış bazen de başka kurumlardan destek almıştır. Öğrencilerin tiyatro, sinema gibi sosyal gelişimlerine katkı sağlaması düşünülen aktiviteler için, Yüksek Öğretmen Okulu tarafından harçlıklar verilmiştir. Bu harçlıkların yanı sıra kurumlarla anlaşılmış ve indirim elde edilmiştir. Bu gibi destekler, Okulun kendisi sağladığı gibi Bakanlıktan da destek gelmiştir. Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, 1961 senesinde Devlet Tiyatrosu Genel

Müdürlüğü ile anlaşmıştır. Anlaşma gereğince Yüksek Öğretmen Okulu, Eğitim Enstitüsü ve İlk Öğretmen Okulu öğrencilerine %50 indirim elde edilmiştir (ÇEA, 25.09.1961 Tarihli, 14927.514/13 Sayılı Yazı).

4.9.1. Spor. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri, öğretmenlerinin başkanlığında hem Okul içerisinde hem de Türkiye genelinde çeşitli sportif aktivitelerde bulunmuştur. Okulda futbol ve basketbol takımları kurulmuş, gerekli malzemelerin satın alınması yapılmıştır. Takım sporları dışında bireysel sporların yapılması konusunda da öğrenciler desteklenmiştir (ÇEA, 17.12.1966 Tarihli Yazı; 02.01.1967 Tarihli Yazı; 28.11.1967 Tarihli Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu, Eğitim Enstitüsü spor kolu başkanları ve İlk Öğretmen Okulu spor yurdu yönetim kurulu tarafından yapılmış olan toplantıda, her sınıftan oluşturulacak voleybol, basketbol, futbol, ping-pong takımlarıyla Okul içi müsabakalar düzenlenmesi kararı alınmıştır. Bu karar gereği, 01.12.1958 tarihinde maçlar başlamıştır. Okul öğretmenlerinin hakemlik yaptığı müsabakalarda sınıflar birbirleriyle karşılaşmışlardır (ÇEA, Spor Karşılaşması Duyurusu, t.y.). Bu tarz Okul içi yarışmalar, daha sonraki tarihlerde de gerçekleştirilmiştir (Genç Öğretmen, Şubat 1964).

Öğrencilerin beden eğitimi yapmaları, Yüksek Öğretmen Okulu idaresi tarafından önemli görülmüştür. Müdür Mesut Talaslıoğlu, erkek öğrencilerin boş zamanlarını beden eğitimi faaliyetleriyle geçirmelerine ve bedenlerini olgunlaştırmalarına yardımcı olacak öğretmenlerin bulunduğunu fakat kız öğrenciler için bu görevleri yerine getirebilecek kadrolu bir öğretmenin olmayışını Bakanlığa bildirmiştir. Okuldaki bayan öğretmenler, İstanbul Kız Lisesi kadrosunda olup ücretli olarak ders vermiş olduklarından Okulun kız öğrencileriyle yeteri kadar ilgilenemedikleri ve bu yüzden Kız Lisesi beden eğitimi öğretmeni Ziyne Baymur'un naklen İstanbul Yüksek Öğretmen Okuluna atanması talep edilmiştir (ÇEA, 10.12.1965 Tarihli, 221.1.754 Sayılı Yazı). İlk etapta, bu atama

gerçekleşmemiştir (ÇEA, 27.12.1965 Tarihli, 221.1(4)12 Sayılı Yazı). Fakat Okul müdürü, Okulda ücretli olarak ders vermeye devam eden öğretmenin kadrosunun Yüksek Öğretmen Okuluna alınması için çabalamış ve öğretmen hanımın, kız öğrencilerine ne kadar faydalı olduğunu belirten ve kadrosunu talep eden dilekçeler yazmaya devam etmiştir (ÇEA, 08.08.1966 Tarihli, 221.1.518 Sayılı Yazı). Okul müdürlüğünün Bakanlığa yazmış olduğu yazılardan anlaşıldığı gibi, kızlar için sadece bir beden eğitimi öğretmeni değil, aynı zamanda kızlar ile ilgili nöbetçilik yapabilecek ve farklı görevleri yerine getirebilecek bir bayan öğretmene ihtiyaç duyulmuştur (ÇEA, 02.10.1965 Tarihli, 221.568 Sayılı Yazı). 1965-1969 seneleri arasında, Okulda kadrolu bayan öğretmen olmamıştır. Ancak 1969 yılından itibaren Okula bayan öğretmen atanmıştır (TCBDİE, MEİMTYÖ, 1960-1961, 1965; 1961-1965, 1969; MEİYÖ, 1965-1967, 1969; 1967-1970, 1972; 1970-1974, 1977; 1974-1978, 1980).

Yüksek Öğretmen Okulunun, beden eğitimi öğretmenin başkanlığında, 1968 Nisan'ında Trabzon'da düzenlenmiş olan Yüksekokullar Arası Spor Karşılaşmalarına yirmi iki kişilik bir ekiple (ÇEA, 10.04.1968 Tarihli, 1.1.463 Sayılı Yazı), 1970 Nisan'ında ise Adana ve Mersin'de düzenlenmiş olan Üniversite ve Yüksekokullar Arası Spor Karşılaşmalarına yirmi kişilik bir ekiple katılmasına Bakanlık tarafından müsaade edilmiştir (ÇEA, 20.04.1970 Tarihli, 221.1.696 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri, katılmış oldukları yarışmalarda dereceler de elde etmişlerdir. 1965 senesinde Konya'da düzenlenmiş olan Üniversiteler, Yüksekokullar Ve Akademiler Spor Bayramına, Yüksek Öğretmen Okulu futbol, basketbol, voleybol, atletizm, güreş ve masa tenisi branşlarında katılmıştır. Takım sporlarında başarı elde edilememiş fakat bireysel de üç adım uzun atlamada bir öğrenci dördüncülük, güreşte ise başka bir öğrenci ağır sıklette birincilik kazanmıştır (Genç Öğretmen, t.y.).

4.9.2. Geziler. Düzenlenen gezilerde gidilen yerin tarihi mekânlarının ve doğasının yanı sıra okullarının ziyareti de gerçekleştirilmiştir. Şehir dışı ziyaretlerde genellikle şubat tatili ya da yaz tatili dönemleri seçilmiştir. Böylece Okulun eğitim-öğretim süreci aksatılmamıştır (ÇEA, 27.12.1960 Tarihli Yazı). Bu gezilerin bazıları mezunların da katılımıyla gerçekleşmiş ve gelenekselleşmiştir. Geziler genelde Okulun kontrolünde, öğrenciler tarafından organize edilmiş, masrafları ise Okul karşılamıştır. Fakat bunun dışında, öğrenci derneklerinin idareden izin alarak belli bir ücret karşılığında düzenlemiş oldukları geziler de olmuştur (Bayata, 2011; Cumhuriyet, 07.08.1931; 08.08.1931; 16.07.1935, 17.07.1935; 22.12.1936; 06.07.1937; 12.07.1937; 08.07.1939; 24.07.1940; 27.07.1942; 22.07.1943; ÇEA, 20.12.1965 Tarihli, 061-781 Sayılı Yazı; 16.12.1965 Tarihli Talebe Derneği Başkanının Dilekçesi; 31.12.1965 Tarihli, 061-820 Sayılı Yazı).

Eğitim kurumları tarafından yapılmış olan şehir dışı gezilerinde, gidilmek istenen yerdeki yatılı bir okulda kalmak suretiyle kurumlar arasında yardımlaşma gerçekleşmiştir. Bir kurum, başka bir kurumda yeme-içme ve yatma imkânlarının sağlanması için gezi programından önce yazışmalarını gerçekleştirmiştir. Bu yazışmalar neticesinde durumu müsait olan okulda kalınmıştır. Bazen de okullardan izin alınamamıştır.

Yüksek Öğretmen Okulu, İlk Öğretmen Okulu, Eğitim Enstitüsü aynı müdürlüğe bağlı olduğu dönemlerde, her kademedeki öğrenciler için gezi planları yapılmıştır. Bu planlar, aynı sene içerisinde olmakla beraber her okul için genelde farklı yerlere yapılmıştır (ÇEA, 27.12.1960 Tarihli Yazı; 05.01.1961 Tarihli Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu, çeşitli şehirlerdeki okullarda misafir olduğu gibi, İstanbul'u ziyarete gelmiş olan okullara da ev sahipliği yapmıştır (ÇEA, 30.01.1959 Tarihli Yazı). Bu ev sahiplikleri yurt içinden gelen okulların yanı sıra yurt dışından gelenlere de yapılmıştır (ÇEA, 23.05.1961 Tarihli Yazı). Yüksek Öğretmen Okulu, altmışlı yıllarda Kıbrıs, Irak ve Almanya okullarından gelen öğrencileri misafir etmiştir (ÇEA, 30.01.1959

Tarihli Yazı; 23.05.1961 Tarihli Yazı; 30.01.1967 Tarihli, 1155 Sayılı Yazı). Bu misafirlikler her zaman geziler dolayısıyla gerçekleşmemiştir. Öğrencilerin işleri dolayısıyla başka şehirlerde bulunmalarında bile, Okul öğrencileri için başka kurumlardan konaklama izni istenmiştir (ÇEA, 08.11.1961 Tarihli, 510-1-2557 Sayılı Yazı).

Mevcut çalışmada şehir içi gezilerinin planları içerisinde başka kurumlar var ise bu kurumlarla Yüksek Öğretmen Okulunun doğrudan yazıştığına rastlanılmışken, şehir dışı gezileri için Yüksek Öğretmen Okulunun doğrudan karar verme merci olmadığı, bu yüzden gezilerin planlarıyla beraber Bakanlıktan izin talep edildiği görülmüştür. Bu durumun, şehir dışı gezilerinin bütçe gerektirmesinden kaynaklandığı söylenebilir (ÇEA, 27.01.1959 Tarihli Yazı; 03.04.1959 Tarihli Yazı; 11.12.1959 Tarihli Yazı; 15.04.1960 Tarihli Yazı; 18.04.1960 Tarihli Yazı; 19.04.1960 Tarihli Yazı; 21.01.1960 Tarihli Yazı; 24.03.1960 Tarihli Yazı; 25.11.1960 Tarihli Yazı; 03.12.1960 Tarihli Yazı).

4.9.2.1. Şehir içi gezileri. İstanbul'da mezunların da katılımıyla her yıl düzenlenen ve gelenekselleşmiş olan geziler yapılmıştır (Akşam, 14.08.1934; Bayata, 2011; Cumhuriyet, 07.08.1931; 08.08.1931; 13.08.1934; 14.08.1934; 08.07.1939; 24.07.1940; 27.07.1942; 22.07.1943).

Okulun mezunlarının da katılımıyla 09.08.1931 tarihinde Fenerbahçe'ye bir gezi yapılması planlanmıştır. Katılımcılardan ise gezi için Ada iskelesinden kalkacak vapura gelmeleri rica edilmiştir (Cumhuriyet, 07.08.1931; 08.08.1931). Okulun onuncu kuruluş yılı münasebetiyle ise 16 Ağustos 1934'de Boğaziçi Sütlücesi'ne bir gezi planlanmıştır. Bu geziye, bütün öğrenci ve mezunlar, İstanbul Milli eğitim yetkilileri, rektör ve dekanlar da davet edilmiştir (Akşam, 14.08.1934; Cumhuriyet, 13.08.1934; 14.08.1934).

18 Temmuz 1935 Perşembe günü, Suadiye Kuru Parkı'nda Okulun senelik gezisinin yapılması planlanmıştır (Cumhuriyet, 16.07.1935, 17.07.1935). Yukarıda da bahsi geçen Fenerbahçe gezisi muhtemelen bu parkta yapılmıştır (Cumhuriyet, 07.08.1931; 08.08.1931).

Suadiye Koru Parkı'na yapılmış olan geziler, bir gelenek halini almıştır (Cumhuriyet, 12.07.1937). Bu geziye katılma hakkı, Okulun öğrencilerinin yanı sıra mezun öğrencilere ve öğretmenlere de verilmiştir. Gelmek isteyenlerin buluşma yeri, saat 08:30'da Ada iskelesi olarak ayarlanmıştır (Cumhuriyet, 16.07.1935; 17.07.1935).

1936'da, Suadiye Koru Parkı'nda, mezun öğrenciler arasında akşam yemeği yenmiştir. Yemekte mezunlar aralarında mesleki bir cemiyet kurmayı ve cemiyet aracılığı ile bir albüm yapmayı ve iki ayda bir çıkmak kaydıyla mesleki bir dergi çıkarmayı planlamışlardır (Cumhuriyet, 04.08.1936). Bu cemiyet kurulmuş, hatta 1936 senesinde Bayram tatilinden istifade eden mezunlar cemiyetinden bir grup, birkaç günlüğüne Bursa'ya gitmiş, spor yapmak üzere Uludağ'a çıkmıştır (Cumhuriyet, 22.12.1936).

1937 Temmuzunda Okulun eski ve yeni mezunlarının katılımıyla Suadiye Koru Parkı'nda her yıl yapılmakta olan geleneksel gezinin beşincisi yapılmıştır. Gezide yüzme ve kayak yarışları yapılmış, şiirler, şarkılar dinlenmiş, sazlı sözlü eğlenilmiştir. Geziye, Okulun Müdürü Hamit Ongun, Prof. Sadrettin Celal, eski müdürlerden Macit Bey, eski mezunlardan ve Yüksek Tedrîsât Şube Müdürü Ahmet Kutsi, Doç. Dr. Nihat Tarlan ve Mükrimin Halil'de katılmıştır. Gezi sırasında, yapılması için çalışmalara başlanılmış olan albüme fotoğraf ve biyografilerini göndermeyenlere 10 Ağustos'a kadar süre tanınmıştır. Bir sonraki gezinin ise 10 Temmuzda yapılması kararlaştırılmıştır (Cumhuriyet, 06.07.1937; 12.07.1937).

Yüksek Öğretmen Okulu senelik gezisini aksatmamış fakat gezilecek yer değiştirilmiştir. 1939 yılında Bostancı Çamlı Gazino'da eski öğrenciler, eski ve yeni öğretmenlerle birlikte Okulun öğrencilerine yönelik gezi tertip edilmiştir. 1940, 1942 ve 1943 tarihlerindeki yıllık gezilerin de aynı yere yapılması planlanmıştır (Cumhuriyet, 08.07.1939; 24.07.1940; 27.07.1942; 22.07.1943). 1945'de ise gezi bölgesi değiştirilmiş, bu kez gezinin Büyükdere'de Beyaz Park'ta yapılması planlanmıştır (Cumhuriyet, 22.07.1945).

Yüksek Öğretmen Okulu gezilerinde, sadece öğrencilerin görgüsü ve bilgisinin artırılmasını hedeflememiş; çalışanların, öğrencilerin, eski mezunların ve ailelerin katılımından oluşan gezi programlarıyla Yüksek Öğretmen Okulu ruhunun oluşturulması, mezunlarla öğrenciler arasında bir bağ kurulması, iletişimin koparılmaması istenmiştir. Böyle geniş katılımlı bir gezi, 4 Temmuz 1961 tarihinde Büyükkada'ya gerçekleştirilmiştir (ÇEA, 26.06.1961 Tarihli Yazı). Aynı şekilde geleneksel toplantı, 1962 Temmuzunda Heybeliada'da, 1963 senesinde de Kadıköy'deki Belvü Gazinosu'nda düzenlenmiştir (Bayata, 2011).

Piknik görünümlü gezilerden başka, tarihi yerlerin gezilerek öğrencinin bilgi ve görgüsünün artırılması da amaçlanmıştır. Özellikle, Topkapı Sarayı, Yedikule Müzesi, İslam Eserleri Müzesi, Mozaik Müzesi, Ayasofya Müzesi, Dolmabahçe Sarayı gibi öğrencilerin kültürünü geliştirebilecek yerler tercih edilmiştir. Öğrenciler bu müzelere genellikle kalabalık gruplar halinde gitmiş, ziyaretler tatil günlerinde yapılmıştır (ÇEA, 03.04.1959 Tarihli Yazı; 11.12.1959 Tarihli Yazı; 21.01.1960 Tarihli Yazı; 24.03.1960 Tarihli Yazı; 25.11.1960 Tarihli Yazı; 03.12.1960 Tarihli Yazı). Bazen de İstanbul içerisinde iki üç günlük uzun süreli geziler yapılmıştır (ÇEA, 27.01.1959 Tarihli Yazı). Bu geziler özellikle yeni gelen öğrencilere şehri tanıtmak amacı ile öğrenci derneğince gerçekleştirilmiştir (Bayata, 2011).

4.9.2.2. Şehir dışı gezileri. Üniversitenin çeşitli fakültelerinde okuyan öğrencilerden otuz kişilik bir grup, bayram tatilinden istifade ederek Umûmi Müfettiş General Kazım Diriğ'in daveti üzerine, Edirne'de dört gün geçirmişlerdir. Burada cami, kütüphane, müze gibi tarihi yerler gezilmiş, Yunan sınırındaki Musulbeyli köyü ziyaret edilmiştir (Cumhuriyet, 20.02.1936; 13.03.1936). Bu geziye öğrenci olarak katılan ve 1961-1963 seneleri arasında Okulda müdürlük görevini sürdürmüş olan Niyazi Akşit, kendilerini

Edirne’de bandonun karşıladığından, uğurlamak için ise kaymakamların ve nahiye müdürlerinin geldiğinden bahsetmiştir (Genç Öğretmen, 1965).

1960 senesi içerisinde, meslek dersleri öğretmeni Nusret Köymen’in kafiye başkanı olarak görevlendirildiği Konya ve Ankara’ya bir gezi düzenlenmiştir. Bu geziye, Yüksek Öğretmen Okulu son sınıf öğrencilerinden on kız, on iki erkek öğrenci seçilmiştir. Gezi programı, 21 Nisan 1960 Ankara’ya hareketle başlatılmış ve bu şehirde yapılmış olan incelemeler sonucunda 24 Nisan’da Konya’ya geçilmesi ve 27 Nisan’da dönüş yapılması planlanmıştır. Okul öğrencilerinin barınması için ise Ankara’da Gazi Eğitim Enstitüsü ve Konya’da Kız İlk Öğretmen Okulu ile yazışmalar yapılmıştır (ÇEA, 15.04.1960 Tarihli Yazı; 18.04.1960 Tarihli Yazı; 19.04.1960 Tarihli Yazı).

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, tarihsel gezilerini en fazla Bursa’ya yapmıştır. Şehrin yakınlığı ve tarihi özellikleri, Bursa’nın tercih edilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca Bursa Eğitim Enstitüsü, Yüksek Öğretmen Okulunun kardeş okulu olarak seçilmiştir. Yapılmış olan anlaşmaya göre, İstanbul’dan Bursa’ya giden öğrencilerin masraflarını Bursa Eğitim Enstitüsü, Bursa’dan İstanbul’a gitmiş olanların masraflarını ise Yüksek Öğretmen Okulu karşılamıştır (ÇEA, 31.12.1965 Tarihli, 061-820 Sayılı Yazı).

1965 senesinde öğrenci derneği, 31 Aralık-2 Ocak arasındaki yılbaşı tatilini Bursa’da geçirmek istemiş ve istek Okul tarafından kabul edilmiştir (ÇEA, 20.12.1965 Tarihli, 061-781 Sayılı Yazı; 16.12.1965 Tarihli Talebe Derneği Başkanının Dilekçesi). 30-31 Aralık 1967 tarihinde bayram tatillerini Bursa’da geçirmek isteyen otuz yedi kişilik bir kafiyeyle Yüksek Öğretmen Okulu şehri ziyaret etmiştir. Okulun bu gezide de kalacak olduğu yer, Eğitim Enstitüsü olarak belirlenmiştir (ÇEA, 25.12.1967 Tarihli, 061-1096 Sayılı Yazı; 26.12.1967 Tarihli, 061-1097 Sayılı Yazı).

4.9.3. Anma törenleri. Okulda çeşitli konularda anma etkinlikleri ve programlar düzenlenmiştir. Bir eğitim kurumundan her yıl düzenlemesi beklenen Cumhuriyet

kutlamaları, Yüksek Öğretmen Okulunda da yapılmıştır (ÇEA, 28.10.1948 Tarihli Cumhuriyetin 25. Yıl Dönümü Kutlama Programı). Resmi kutlamalar dışında, öğrenciler kendilerine has anma törenleri de düzenlemişlerdir (Cumhuriyet, 06.03.1934; 07.03.1934; ÇEA, 24.02.1948 Tarihli Duyuru). Törenlerde şiirler okunmuş, şarkılar, türküler söylenmiş, konuşmalar yapılmıştır (Cumhuriyet, 06.03.1934; 07.03.1934; ÇEA, 28.10.1948 Tarihli Cumhuriyetin 25. Yıl Dönümü Kutlama Programı).

6 Mart 1934 tarihi, Ömer Seyfettin'in ölümünün on dördüncü yıldönümü olduğundan öğrenciler, yazarı anmak için bir gece düzenlemiştir. Söz konusu gecede, Ömer Seyfettin'in hayatından bahsedilmiş, hikâyeleri okunmuştur (Cumhuriyet, 06.03.1934; 07.03.1934).

İstanbul'da yapılan organizasyonlarda da Okulun öğrencilerini ya da öğretmenlerini görmek mümkün olmuştur. Halkevlerinin onuncu yıl etkinliğinde düzenlenen törende, Okulun öğrencilerinden Nasıra Hanım'ın Vatan Duyguları, Seniha Hanım'ın İstiklal Savaşı Şehitleri adlı şiirleri okumaları planlanmıştır. Törene gündüz ve gece şeklinde uzun bir program yapılmış, gece programının konser ile başlanıp Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi Adnan Bey'in, Enis Behiç'in Milli Neşide şiirini okumasıyla devam edilmesi öngörülmüş, ayrıca Okulun törene katılmış olan bir diğer öğrencisi Şükrü Efendi'nin, Faruk Nafiz'in Kızılsaçlar adlı şiirini okuması planlanmıştır (Cumhuriyet, 23.02.1934).

Yüksek Öğretmen Okulu, ülkenin genelinde yapılmış olan törenlere İstanbul'un önemli bir kurumu olarak devamlı surette davet edilmiştir. 1960 senesinde 30 Ağustos Zafer Bayramı için Dumlupınar Anıtı önünde kutlama yapılmıştır. Bu kutlamaya, İstanbul'daki diğer yüksekokullarla birlikte Yüksek Öğretmen Okulu da davet edilmiştir (ÇEA, 08.08.1960 Tarihli Yazı).

Öğrenci dernekleri de çeşitli anma etkinlikleri yapmıştır. Mevlana İhtifali düzenlenmiş, 24.01.1964 tarihinde Tanpınar'ın ikinci ölüm yıldönümü vesilesiyle tören

yapılmıştır. Bu törenlere çeşitli çağrılı konuşmacılar davet edilmiştir. Bazen konuşmacıların gelmemesinden kaynaklı sorunlar çıkmış olmasına rağmen, törenler bir şekilde gerçekleştirilmiştir (Genç Öğretmen, 15.01.1964).

27.12.1964 tarihinde ise Mehmet Akif için anma töreni gerçekleştirilmiştir. Mehmet Kaplan, Akif'in din ve ilim karşısındaki davranışını; Ahmet Kabaklı, Akif'in öğretmenliğini; Faruk Kadri Timurtaş, Akif'e olan bağlılığın sebeplerini; Cahit Tanyol, Akif'i hazırlayan şartları ve Necip Fazıl Kısakürek, Akif'in ideolojisinin toplumdaki yerini belirten konuşmalar yapmıştır. Törende şiirler okunmuş ve Akif'in bestelenmiş olan eserlerinden konser verilmiştir (Genç Öğretmen, Aralık 1964-Ocak 1965).

Yüksek Öğretmen Okulu ve müdürlüğüne bağlı olan diğer okullar, öğretmen okullarının kuruluş yıldönümlerini kutlamaya özen göstermişlerdir. Okul müdürünün açış konuşması ile başlatılmış olan törende, her okulun gösterileri yer almış ve bazı öğrencilerin de konuşmalarına yer verilmiştir (ÇEA, 16.03.1968 Tarihli Öğretmen okullarının 120. Yıldönümü Programı).

Okul müdürünün törenlerdeki açış konuşması, öğrenci derneklerinin dergilerinde de yer almıştır (Pınar, Mart 1960). Okulun dergilerindeki bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla öğretmen okullarının kuruluş yıldönümleri her yıl kutlanmaya çalışılmıştır. Bu organizasyonları da Okuldaki dernekler düzenlemiştir. Bu törenlerde, çeşitli folklor gösterileri yapılmış, şarkılar söylenmiş, çay ikram edilmiştir (ÇEA, 05.03.1970 Tarihli, 443 No.lu Yazı; 23.03.1973 Tarihli, 040.338 Sayılı Yazı; Genç Öğretmen, Şubat 1964; Mart 1964).

Öğretmen okullarının 120. yıldönümündeki törene, dönemin Milli Eğitim Bakanı da katılmıştır. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi konferans salonunda düzenlenmiş olan toplantıyı Yüksek Öğretmen Okulu, Eğitim Enstitüsü, İlk Öğretmen Okulu ile İstanbul İlk Öğretmen Okullarını Bitirenler Derneği temsilcilerinden seçilmiş olan komite organize

etmiştir. Törenin programı aşağıdaki gibidir (ÇEA, 16.03.1968 Tarihli Öğretmen Okullarının 120. Yıldönümü Programı):

Tablo 45

Öğretmen Okullarının 120. Yılı Tören Programı

Sıra	Etkinlik adı
1	İstiklal Marşı (İlk Öğretmen Okulu korusu)
2	Açılış konuşması (Yüksek Öğretmen Okulu müdürü)
3	Öğretmen okulu marşları (İlk Öğretmen Okulu korusu)
4	Konuşma (Milli Eğitim Bakanı)
5	Konuşma (İstanbul Valisi)
6	Konuşma (İstanbul Öğretmen Okulunun en kıdemli öğretmeni)
7	Armağan dağıtılması (İstanbul Öğretmen Okulundan elli yıl önce mezun olanlar)
8	Konuşmalar (öğretmen yetiştiren okulların öğrencileri)
9	Beden eğitimi gösterisi (Yüksek Öğretmen Okulu kız öğrencileri)
10	Milli Oyunlar (Yüksek Öğretmen Okulu folklor ekibi)
11	Piyes (Eğitim Enstitüsü)
12	Kapanış

Yukardaki tabloda bir törenin akışı gösterilmiştir. Törenlere Bakanın, mülki amirin gelmesi öğretmen okullarının kuruluş yılının önemsendiğini ortaya koymuştur. En kıdemli öğretmenin konuşmacılar arasına alınması ise ayrı bir nezaket gösterisi olmuştur (ÇEA, 16.03.1968 Tarihli Öğretmen okullarının 120. Yıldönümü Programı).

Okulun idaresinin ve öğrencilerinin istekleri dışında, Bakanlığın da bazı konularda etkinlik yapılmasını, konferanslar düzenlenmesini istediği olmuştur. Özellikle sıkıyönetimle birlikte bu istekler artmış ve Türk milliyetçiliği esaslarının benimsetilmesi konusunda

konferanslar verilmesi istenmiştir. Bu bağlamda, Bakanlığın emriyle Yüksek Öğretmen Okulunda, Türk büyüklerini anma, kahramanlık günleri ve bölge özelliklerine göre yıldönümü ve kutlama günlerini kapsayan bir program hazırlığı istenmiştir. Programın uygulanmasında yetkili konuşmacının piyes, film şeridi, teyp bandı, folklor ekibi gibi unsurlardan yararlanarak konferansların dikkat çekici hale getirilmesi de istenmiştir. Ayrıca Bakanlık konferanslar için örnek konular da belirlemiştir (ÇEA, 07.11.1971 Tarihli, 040.2071 Sayılı Yazı).

Türkiye'nin jeopolitik mevkii ve savunması, İkinci Dünya Savaşı'nda ve sonunda beşinci kol hareketleri, tarih boyunca Türklerin uygarlığa hizmetleri, Türk'ün milli karakteri, tarih boyunca Türklerin kurduğu devletler, Türk destanları, Türk yüzyılı: 16. yüzyıl, Mimar Sinan, Türk mimarisi ve büyük mimari anıtlarımız, Namık Kemal'de vatan ve millet fikri, Ziya Gökalp ve Türk milliyetçiliği, en büyük Türk milliyetçisi: Atatürk, Atatürk İlkeleri açısından aşırı ve zararlı akımlar, Atatürk ve ulusal ülkümüz, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak ve çağdaş uygarlığın faal ortağı olmak, milletimizde egemenlik ve bu bağımsızlık aşkı, Türk edebiyatında vatan ve millet sevgisi, İstiklal Savaşı'mızda karşılaşılan güçlükler, dünkü ve bugünkü Türkiye, nerelerden nerelere geldik, bugünkü Türkiye'nin sağlam temelleri, iktisadi ve sosyal kalkınmamız, ulusumuzu tehdit eden tehlikeler, milli birlik ve bütünlüğümüz, milli eğitimimizin amaç ve ilkeleri, Balkan Harbi'nde niçin yenildik, İstiklal Harbi'ni neden kazandık, mütareke devrinde ve sonra vatana ihanet edenler, Atatürk devrimlerine karşı çıkanlar, milletimizin hürriyet ve istiklal aşkı, Atatürk'ün "hürriyet ve istiklal benim karakterimdir, ben ancak hür ve müstakil bir milletin evladı olabilirim" vecizesi başlıkları altında Bakanlık tarafından Yüksek Öğretmen Okulunda konferanslar verilmesi istenmiştir (ÇEA, 07.11.1971 Tarihli, 040.2071 Sayılı Yazı).

Okulda düzenlenmiş olan bir konferansta ise Türk donanması konusu işlenmiştir. Konferansın Türk Donanma Cemiyeti İstanbul Şubesi Başkanı Emekli Deniz Kurmay Albay Kemal Ülercin tarafından 14.01.1972 Cuma günü saat 19:30'da verilmesi, Türkiye'nin jeopolitik mevki ve savunması adlı bir başka konferansın ise Hüseyin Dağtekin tarafından 20.01.1972 Perşembe günü saat 19:30'da verilmesi planlanmıştır (ÇEA, 10.01.1972 Tarihli Konferans Duyurusu). Bakanlığın verilmesini istediği konulara bakıldığında, milliyetçilik duygularının ön plana çıkarılmak istendiği anlaşılmıştır. Bakanlığın talimâtından sonra Okulda verilmiş olan konferansların konuları değerlendirildiğinde, Okul idaresinin Bakanlığın belirlediği konuların ekseninde konferanslar vermiş olduğu söylenebilir.

4.9.4. Yayınlar. Okulda ilk kurulmuş olan öğrenci derneği, her yılki icraatlarını anlatmak için Arı isimli bir dergi çıkarmıştır (Cumhuriyet, 11.12.1931). 1936'da, Suadiye Kuru Parkı'nda, mezun öğrenciler arasındaki akşam yemeğinde alınmış olan karar neticesinde bir albüm yapılması ve iki ayda bir yayınlanmak üzere mesleki bir dergi çıkarılması planlanmıştır (Cumhuriyet, 04.08.1936). Albümün çıkartılması çalışmaları, Abdülkadir Karahan aracılığıyla yapılmıştır. Okulun mezunları şerefine 24 Nisan 1937 akşamı, Tokatlıyan salonlarında bir çay ziyafeti verilmiştir. Davete, Yüksek Tedrîsât Müdürü ve Teftiş Heyeti Reisi Cevat Bey, Üniversiteden profesör ve doçentlerde katılmıştır. Bu davetin önemli bir gayesi de eski ve yeni mezunları kaynaştırmak olduğundan, eski Dârülmualimîn-i Âliye mezunları da davet edilmiştir. Bu toplantının bir başka faydası da adresi ve isimleri bilinmeyen eski mezunların, hazırlanması planlanan albümde bilgilerinin yer almalarını sağlamak olmuştur. Davete gelen ve iletişim bilgileri daha önceden bilinmeyen mezunlardan fotoğraflarını ve özgeçmişlerini içeren bilgilerini Abdülkadir Karahan'ın adresine göndermeleri rica edilmiştir (Cumhuriyet, 25.04.1937).

Planlandığı gibi 1937 senesinde bir albüm çıkartılmıştır. Oluşturulan albümün ilk sayfasına, Okulun 1923 tarihli bir arması konulmuştur (YÖA, 1937). Bu arma, 1930'da

rozet olarak yaptırılmış ve 1923 yerine öğretmen okullarının kuruluş tarihi olan 1848 yazılmıştır (Bayata, 2014). Albümde, Atatürk ve İnönü'nün sözleri ve fotoğraflarıyla devam eden sayfalar içerisinde Okulun müzakereci öğretmenlerinin fotoğrafları, Okulun kullandığı binaların fotoğrafları, Edebiyat bölümü öğrencilerinden Abdülkadir Karahan'ın yazmış olduğu tarihçe, Okulun mezunlarının ve o yılki öğrencilerinin fotoğrafları yer almıştır (YÖA, 1937).

1950'lerden sonra kurulmuş olan öğrenci dernekleri tarafından da çeşitli dergiler çıkarılmıştır. Kültür, sanat içerikli olarak YÖÖTC tarafından Mart 1960 tarihinde Pınar dergisi, Mayıs 1973 tarihinde ise Ülkü Pınarı dergisi, YÖOTD tarafından ise Ocak 1964 tarihinde Genç Öğretmen dergisi çıkarılmıştır. Dergilerin içerisinde, Okul öğrencileri ve mezunlarının yazıları, yöneticileri ve eski mezunlarının röportajları, çeşitli çeviriler, makaleler, Okulun tarihi, eğitim öğretimle ilgili konular, edebi yazılar, Okulda yapılmış olan faaliyetler, mezunların atanmış oldukları yerler hakkında yazılar ve haberler yer almıştır (Bayata, 2011; ÇEA, 07.05.1968 Tarihli Cemiyet Faaliyetleri Duyurusu; 08.07.1970 Tarihli, 520.1.10 Sayılı Yazı; Pınar, Mart 1960; Genç Öğretmen, 15.01.1964; Ülkü Pınarı, Mayıs 1973).

4.9.5. Sanatsal faaliyetler. 1969 senesinde hazırlık sınıfı ve Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri arasında, Atatürk konulu bir resim yarışması yapılması planlanmıştır. Bu yarışmada ilk beşe girecek olanlara ödüller verileceğinin duyurusu yapılmıştır. Yapılmış olan resimlerin yarışmadan önce, Okulda on beş günlük bir sergi düzenlenerek sunulması düşünülmüştür. Kurallar gereği herhangi bir tabloda veya fotoğraftan bakılarak yapılan resimlerin yarışmaya katılmasına izin verilmemiştir. Bunların dışında duyuruda kâğıt ve boyaların teknik özellikleri verilmiş, bir kişinin birden fazla resimle katılmasında sakınca görülmemiş ve resimlerin son teslim tarihi 1969 Martının ilk haftası olarak ilan edilmiştir (ÇEA, 1969 Tarihli Yarışma Duyurusu).

Yüksek Öğretmen Okulunda tiyatro ile ilgilenmiş olan öğrenciler, çeşitli oyunlar ortaya koymuşlardır. Bu oyunların Okulda sahnelenmesinin yanında, başka şehirlerde de gösterileri yapılmıştır. Okulda kurulmuş Tiyatro Severler Kulübü ve öğrenci derneğinin kendi tiyatro ekibi tarafından her yıl birkaç oyun sahnelenmiştir. Öğrenciler tarafından Çürük Elma, Yapışkanlar, Bir Varmış Bir Yokmuş, Vatandaş Oyunu, Aceleci Kalp, Philipp Hottz'un Büyük Öfkesi, Mum Söndü, Karaların Memetleri, Kulaktan Kulağa, Caz, Yağmurcu adlı tiyatro oyunları sahnelenmiştir (Genç Öğretmen, 15.01.1964; Mart 1964; Nisan 1964; 1964; Aralık 1964-Ocak 1965).

4.9.6. Sosyal yardımlar. Ülke içerisindeki çeşitli sıkıntılar nedeniyle bazı kurumlar tarafından Yüksek Öğretmen Okulunda yardım toplanması için istekler olmuştur. Okul personeli ve öğrencileri bu yardım isteklerini geri çevirmemiş, ihtiyaç sahiplerine ulaşması için nakdi yardımlarda bulunmuştur. Bazen de Okul tarafından kurumsal olarak yardımlar yapılmıştır. 1953 senesinde Elazığ Lisesi için Okul tarafından on altı sandık fizik aleti gönderilmiştir (ÇEA, 25.04.1953 Tarihli, 1956.803 Sayılı Yazı). 1960 yılında Verem Haftası dolayısıyla Yüksek Öğretmen Okulunda 62.85 lira toplanmıştır (ÇEA, 17.03.1960 Tarihli, 624 Sayılı Yazı).

Fransa'da yaz kursuna katılmak için burs kazanmış olan Fransız Dili öğrencisi Salim Dalkıran'ın trafik kazasında vefat etmesinden sonraki süreçte, öğrencinin ailesine yardım etmek için okulda 500 TL yardım toplanmasına karar verilmiştir (Genç Öğretmen, 15.01.1964; Şubat 1964).

Okul, zor durumdaki kendi personeline de yardım etmiştir. Turan Birinci döneminde, Okulun bekçisi, evinde çıkmış olan yangında, eşini, çocuklarını ve bütün maddi olanaklarını kaybetmiştir. Birinci, Okula pijamayla gelen bekçiye yardım eli uzatılması için duyuru yapmış ve bütün Yüksek Öğretmen Okulu mensuplarından yardım talep etmiştir (ÇEA, Okul Bekçisi İçin Yardım Talebi, t.y.).

4.10. Yüksek Öğretmen Okulunun Kapatılma Süreci

Yüksek Öğretmen Okulu, kuruluşu ile birlikte bir takım sorunlar yaşamıştır. Okuldan istediği verimi alamadığını düşünen bürokratlar ve öğretmenler, Birinci (1939), Üçüncü (1946), Dördüncü (1949) ve Yedinci Maârif Şûralarında (1962) Okulun değiştirilmesi, geliştirilmesi düşüncelerini ortaya atmışlardır. Nitekim siyasi iktidarların da Yüksek Öğretmen Okulu için çeşitli tasarrufları olduğu görülmüştür. Okul ile ilgili raporlar hazırlanmış, Okulun geleceği hakkında çeşitli kararlar verilmiştir.

4.10.1. Albert Malche'nin raporu. 1932 yılında Türkiye'ye getirilerek (Ortak, 2004) üniversite reformu için rapor hazırlattırılan İsviçreli uzman Albert Malche, raporunda Yüksek Öğretmen Okuluna da değinmiştir. Malche, Yüksek Öğretmen Okulunun lise öğretmenlerini Fen ve Edebiyat Fakülteleri ile beraber yetiştirmesine rağmen, kurumlar arasında sıkı bir bağın olmadığını belirtmiştir (Malche, 1939).

Malche, Yüksek Öğretmen Okulunun mesleki derslerini ve uygulamalarını yetersiz görmüştür. Hatta matematik öğretmeni olmak üzere haziran ayında Okuldan ayrılacak olan son sınıf öğrencileri ile arasında geçen bir anısını paylaşmış, öğretmenlik yapacak olan öğrencilerin nasıl bir öğretim yapacağı konusunda fikirlerinin olmadığını, dahası bu konu üzerinde hiç düşünmemiş olduklarını belirtmiştir (Malche, 1939).

Malche, Edebiyat Fakültesinde lisân ve filoloji hakkında hiçbir eğitim yapılmadığını hatta Türkçe öğretmenlerinin nasıl yetiştirileceği hakkında dahi şüphelerinin olduğunu, Tarih bölümünden mezun olmak üzere olan bir öğrencinin İtalyan Birliği üzerine yapmış olduğu tez konusunda bile yetersiz olduğunu belirtmiştir. Malche'nin yapmış olduğu tetkikler sonucunda gerek alan bilgisi gerekse öğretim yöntemlerinin öğretiminde ıslahata ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır (Malche, 1939).

Malche'nin bazı eleştirileri çok ağır olmakla beraber, Üniversite ve Yüksek Öğretmen Okulu arasında bir kopukluk olduğu eleştirisi, kuruluş aşamasındaki belgelere de

yansımıştır. Nitekim iki kurum arasındaki kopukluğun önemli bir nedeni, yönetmeliklerin birbiri ile uyuşmaması olmuştur. Edebiyat Fakültesi, 1926-1927 senesinden itibaren alınacak öğrencilere her dönem sonunda sınav yapma usûlünden vazgeçmiştir. Edebiyat Fakültesi Yönetmeliğinde, sınavların ekim ve haziran olmak üzere dördüncü dönemden sonra yapılmaya başlanması kararı alınmıştır. Felsefe Bölümünün müderrisleri isteği doğrultusunda, bir istisna yapılmış ve Felsefenin sınav dönemi olarak ekim ve şubat ayları kabul edilmiştir. Bu durum, Okulun Talimâtname'si ile çelişmiştir. Çünkü Yüksek Öğretmen Okulu, her sömestri sonunda almış oldukları notları takip edip Bakanlığa bildirmekle yükümlü tutulmuştur. Bu değişiklik, devlet hesabına okuyan öğrencilerin başarı durumlarının sürekli kontrol altına alınmasını engellemiştir. Nitekim bazı öğrenciler hakkında Okulun Talimâtname'si tatbik edilememiştir. Bu nedenle Yüksek Öğretmen Okulu idaresi, en azından kendi öğrencileri için istisna yapılmasını istemiştir. Fen Fakültesi öğrencisinin başarılı sayılması için altıdan yukarı not alması şartı, Yüksek Öğretmen Okulu Yönetmeliğiyle uyumluluk göstermiştir. Oysaki Edebiyat Fakültesi Talimâtname'sinde beş puan alınması, başarılı olmak için yeterli görülmüştür. Bu durum, Yüksek Öğretmen Okulu Talimâtname'siyle çelişmiştir (BCA, 180.09.0.0/75.369.1). Rapor, bu kopukluğun devam ettiğini göstermiştir (Malche, 1939).

Okulun 1932 senesinde kapatılması yönünde haberler ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet Gazetesinde, İstanbul'daki Okulun lağvedilip lise öğretmenlerini sadece Gazi Terbiye Enstitüsünün yetiştirmesinin düşünüldüğü yönünde haber yapılmıştır. Bu haberin çıkmış olması, Yüksek Öğretmen Okulunun kapatılma isteğinin var olduğunun işareti olarak görülebilir (Cumhuriyet, 11.12.1932).

1933 senesinde Yüksek Öğretmen Okulunun Ankara'ya nakledilerek Gazi Terbiye Enstitüsüne yerleştirilmesi ve Okulun binasını ise Tıp Fakültesinin kullanması planlanmıştır (Öztürk, 2007). Bu kararlar uygulanmamakla beraber, Yüksek Öğretmen Okulunun

kapatılması ile ilgili yeniden ortaya çıkmış olan haberler neticesinde, Maârif Müsteşarı Avni Bey gazeteye bir demeç vermiştir. Avni Bey, Okulun kapatılmayacağı, 1933-1934 döneminde Okula yeni öğrenci alınmayıp devam eden öğrencilerin mezuniyetleri gerçekleştikten sonra Okulun yerine yeni bir yapıda okul açma isteklerinin olduğu yönünde açıklama yapmıştır. Açıklamada, Okulun kapatılmak istenmediği vurgulansa da Okulun yerine, yeni bir yapıda okul açılmak istendiğinin söylenmesi aslında Yüksek Öğretmen Okulunun kapatılacağını göstermiştir (Cumhuriyet, 28.07.1933). Fakat bu istekler de yerine getirilememiş, Okulda eğitim ve öğretime devam edilmiştir (Öztürk, 2007). Nitekim Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili kapatılma isteklerinin, Malche'nin raporunun ortaya çıkarmış olduğu söylenebilir ya da Okulun kapanması düşüncesinin zaten var olduğu ve bu raporla birlikte, kapatma fikrine dayanak oluşturulduğu şeklinde de yorum yapılabilir. Neticede Malche'nin raporuna dayanılarak Dârülfünûnun kapatılması gibi, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunun da benzer bir tehlike ile karşı karşıya kalmış olabileceği ihtimali de göz ardı edilmemelidir. Fakat Yüksek Öğretmen Okulunun bu tarihlerde kapatılmadığını düşünülürse kapatma ile ilgili görüşlerin iktidar nezdinde kabul görmediği söylenebilir. Özellikle Maârif Müsteşarının Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili Okulun yerine yeni bir yapıda Okul açma istekleri yönündeki açıklaması, yetkililerin aslında Yüksek Öğretmen Okulunu kapatmayı düşünmüş olduğunu fakat bundan vazgeçilmiş olduğunu ortaya koymuştur.

4.10.2. Birinci maârif şûrası. 10.06.1933 tarih ve 2287 sayılı Kanun ile kurulması emredilen Maârif Şûrasının ilk toplantısı, 17/29.07.1939 tarihleri arasında düzenlenmiştir. Şûra bünyesinde Plan, İlk Öğretim, Orta Öğretim, Teknik Öğretim, Yüksek Öğretim, Neşriyat, Beden Terbiyesi, Dilekler Komisyonu olmak üzere çeşitli komisyonlar kurulmuştur (MV, BMS, 1939).

Şûrada, Yüksek Öğretmen Okulunu temsilen müdür Ratip Berker katılmıştır. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Hamit Ongunsu, fakültesini temsil etmenin

yanında Ratip Berker ile Yüksek Öğretmen Okulunu da temsil etmiştir. İki öğretmen de, Şûra bünyesinde kurulmuş olan Yüksek Öğretim Komisyonunda yer almış ve bu komisyon, Okul hakkında Dilekler Komisyonuna gönderilmek üzere bir rapor hazırlamıştır (MV, BMS, 1939).

Dilekler Komisyonuna gönderilmiş olan rapor, komisyon tarafından çeşitli değişiklikler yapılarak kabul edilmiştir. Raporda, Yüksek Öğretmen Okulu, bina durumu, tadrîs vasıtaları, kitap ve laboratuvar, tadrîs unsurları, talebe, görevlilerin ekonomik durumu, talîmâtname olmak üzere altı başlık altında incelenmiştir. Yapılmış olan tetkikler doğrultusunda, Okulun eksiklikleri ve güçlü yanları ortaya konulmuş ve Birinci Maârif Şûrasında, Okulun bu başlıklar altında geliştirilmesi kararı çıkmıştır (MV, BMS, 1939).

Okulun geliştirilmesi kararının çıkmış olduğu Birinci Şûradan sonra, Okul ile ilgili Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Staj Talîmâtname, Yüksek Öğretmen Okulu Talîmâtname, Yüksek Öğretmen Okuluna Talebe Kayıt ve Kabul Talîmâtname olmak üzere üç talîmâtname hazırlanmıştır (MV, TD, 2/57, 12.02.1940; 3/87, 09.09.1940; 3/89, 23.09.1940). Şûradan sonra Okul ile ilgili önemli bir gelişme daha ortaya çıkmış olup Yüksek Öğretmen Okulu, 1941 senesinde 2/15549 sayılı Kararnameye göre, İstanbul'dan Ankara'ya nakledilmiştir. Aynı kararlar Tıp Fakültesi de Ankara'ya nakledilmiştir. Ancak daha sonra Bakanlığın teklifiyle 22.08.1941 tarihli İcra Vekilleri toplantısında, Yüksek Öğretmen Okulu ve Tıp Fakültesinin masraflarının karşılanarak tekrardan İstanbul'a nakledilmeleri kararı alınmıştır. Böylece Okul için kısa bir gidiş geliş macerası yaşanmıştır (BCA, 30.18.1.2/96.75.13).

4.10.3. Üçüncü maârif şûrası. 02/10-12.1946 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olan Üçüncü Maârif Şûrasında, doğrudan Yüksek Öğretmen Okulu hakkında toplantı yapılmamış fakat öğretmen yetiştirme hakkındaki oturumda, Yüksek Öğretmen Okulunun bahsi geçmiştir. Şûrada kurulan komisyonlardan olan Orta ve Bu Derecedeki Teknik

Öğretmen ve Öğreticileri ile İlgili Mevzuatı Ayarlama Komisyonu tarafından hazırlanmış olan raporda, Yüksek Öğretmen Okulu hakkında görüşler bildirilmiştir. Raporda, Ankara'da ikinci bir Yüksek Öğretmen Okulunun açılması temenni edilmiş, parasız yatılı liseleri bitirmiş olanların öğretmen yetiştiren okullara naklen alınması yönünde teklifte bulunulmuştur. Fakat bu teklif, Yüksek Öğretmen Okulunun sınav yaparak öğrenci alma usulü ile çelişmiştir. Bu nedenle, Yüksek Öğretmen Okulunun bu Kanunla çelişkisi ortadan kaldırılıp yatılı liselerden sınavsız öğrenci alınmasının uygun olacağı mülahaza edilmiştir. Ayrıca, Birinci Maârif Şûrasında da bahsi geçtiği gibi, Okulun mesleki yeterlilik bakımından donanımlı öğretmen yetiştirmesinin önemi vurgulanmıştır (MEB, ÜMŞ, 1946).

Üçüncü Şûrada, Yüksek Öğretmen Okulu hakkında çok fazla görüş bildirilmemesine rağmen, ikinci bir Yüksek Öğretmen Okulunun kurulması fikrinin bu tarihlerde ortaya çıktığının göstergesi olması açısından Şûra önem arz etmiştir.

4.10.4. Dördüncü maârif şûrası. Yüksek Öğretmen Okulunun geliştirilmesi, dönüştürülmesi yönündeki görüşlerin en ciddi şekilde hissedildiği ve en detaylı olarak ele alındığı yer, 23/31.08.1949 tarihleri arasında gerçekleştirilen Dördüncü Maârif Şûrası olmuştur. Şûra toplanmadan önce, Bakanlığın emri ile Mayıs 1949 tarihinde Gazi Eğitim Enstitüsünde toplanmış olan bir komisyon tarafından Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okulu Teşkilatı Hakkında Proje hazırlanmıştır (MEB, DMŞ, 1949). Bu proje, Şûraya sunulmuş ve Şûra komisyonu projede çeşitli değişiklikler yapmıştır (MEB, DMŞ, 1949).

Dördüncü Maârif Şûrasında İlkokul Programını İnceleyecek Komisyon, Ortaokul Programı Projesini İnceleyecek Komisyon, Lise Ders Konularının Dört Yıllık Teşkilata Göre Tespiti Komisyonu, Eğitim Enstitüleriyle Yüksek Öğretmen Okulu Teşkilatını Düzenleme Komisyonu, Eğitim ve Öğretimde Dayanılan Demokratik Esasları Gözden Geçirecek Komisyon olmak üzere çeşitli komisyonlar oluşturulmuştur (MEB, DMŞ, 1949).

Şûraya Yüksek Öğretmen Okulunu temsilen Okulun müdürü Cemal Artüz katılmıştır. Aynı zamanda Yüksek Öğretmen Okulunun görüşüldüğü komisyona da üye olarak katılmıştır. Komisyonun reisliğini ise Okulun eski müdürlerinden İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Hamit Ongunsu yürütmüştür. Komisyonun raporu üçüncü toplantıda okunmuş ve eğitim enstitüleriyle ilgili olan kısım ile Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili olan kısım ayrı ayrı görüşülmüştür. Yüksek Öğretmen Okulu ile ilgili görüşmeler, üçüncü toplantının ikinci oturumunda gerçekleştirilmiştir (MEB, DMS, 1949).

4.10.4.1. Eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okulu teşkilatı hakkında proje.

Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okulu teşkilatını ele alan projede, öğrencilerin sadece lisans derslerine önem verdiği, mesleki derslerine yeteri kadar enerji sarf etmedikleri, bu durumda da liselere atandıklarında mesleki formasyon yönünden eksik kaldıkları görüşü vurgulanmış ve proje, bu görüşler doğrultusunda inşa edilmiştir (MEB, Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okulu Teşkilatı Hakkında Proje [EEYÖOTHP], 1949).

Projede, alan derslerinin Üniversitede alınması anlayışından vazgeçilmemiştir. Dil dersleri ve temel bilimlerle ilgili bölümlerine ilaveten beden, resim ve müzik derslerini verecek öğretmenlerin de Okulda yetiştirilmesi düşünülmüş ve bu doğrultuda, Üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesinde ders verilmesinin yanında, Devlet Konservatuvarında ve Güzel Sanatlar Akademisinde de branş öğrenimlerinin gösterilmesi planlanmıştır. Bu projede, ‘öğrenim lisansı’ adı altında üniversitelerin edebiyat ve fen fakültelerinde türkçe-filozofi, tarih-coğrafya, matematik-fizik, kimya-tabiat bilgisi gibi bölümler oluşturmak istenmiştir. Böylelikle öğrenim lisanslarını elde eden öğretmen namzetleri, kendi bölümlerine yakın alanların derslerini de okutabilecek şekilde hazırlanmış olacaklardı (MEB, EEYÖOTHP, 1949).

Öğrencilerin branş öğrenimlerini üniversitelerden aldıktan sonra, pedagojik formasyon derslerini, Yüksek Öğretmen Okulu yerine kurulması teklif edilen ve bir yıllık bir

Okul olarak planlanan Yüksek Eğitim Enstitüsünde görmeleri düşünülmüştür. Böylece branş derslerini üniversitede ve alâkalı yüksek okullarda; meslek derslerini de yeni kurulacak enstitüde bir yıl öğrenim görerek almış olan öğretmen adayı, beklenen düzeyde öğretmenlik vasıflarına ulaşmış olacaktır. Bir yıllık Yüksek Eğitim Enstitüsünde öğrencilerin hangi dersleri alacakları da projede yer almıştır. Programda; felsefe tarihi, ahlâk felsefesi, deneysel psikoloji, çocuk ve gençlik psikolojisi, psikoloji akımları, ruh sağlığı, arızalı çocuklar psikolojisi, deneysel psikoloji, iş pedagojisi, pedagoji tarihi, genel öğretim metodu, cumhuriyet devrinde milli eğitim teşkilatı, seminer çalışmaları,^{ooo} okullarda ders gözlemleri ve uygulama dersleri,^{ppp} ders gözlemlerinin ve uygulama derslerinin tenkidi^{qqq} derslerinin yer alması planlanmıştır (MEB, EYÖTHP, 1949).

4.10.4.2. Dördüncü maârif şûrası komisyon raporu. Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okulu hakkındaki proje, Dördüncü Maârif Şûrasındaki komisyona sunulmuş fakat komisyon tarafından Yüksek Öğretmen Okulu hakkındaki rapor yeniden ele alınarak farklı bir rapor hazırlanmıştır (MEB, DMS, 1949). Raporla, Okulun yönetim ve öğretim kadrosu, staj ve yardımcı öğretmenlerin durumları da ele alınmıştır. Öğretim kadrosunun, öğretmen yetiştirmede liyakatli kişiler olması önemli görülmüştür (MEB, DMS, 1949).

Komisyonun raporunda, projedeki gibi, Yüksek Öğretmen Okulu asıl modelini oluşturan alan derslerinin Üniversite de görülmesi kısmı üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmamış, Üniversitenin yanında Devlet Konservatuvarında ve Güzel Sanatlar Akademisinde branş öğrenimlerinin görülmesi planlanmıştır (MEB, EYÖTHP, 1949).

^{ooo} Seminer çalışmalarında okullarda öğretim, eğitim ve sağlık problemleri üzerinde gözlemler ve araştırmalar yaptırılması, mesleki eserlerin okutulup özetlerinin çıkartılması, belli konuların ve özetlerin sınıfta müzakere edilmesi planlanmıştır (MEB, EYÖTHP, 1949).

^{ppp} Programda altı saatlik yer ayrılmış olan okullarda ders gözlemleri ve uygulama derslerinde öğrencilerin, haftanın belli günlerinde öğleden sonra liselerde veya ortaokullarda alanlarıyla ilgili dersleri dinleyip gözlemlerini uygulama defterine kaydetmesi, genel öğretim metodu öğretmeni ve uygulama öğretmenin danışmanlığında ders vermesi planlanmıştır (MEB, EYÖTHP, 1949).

^{qqq} Ders gözlemlerinin ve uygulama derslerinin tenkidi dersine her dönem için iki saatlik bir süre belirlenmiştir. Bu ders kapsamında öğrencilerin liselerde veya ortaokullarda dinledikleri dersleri, öğretim metodu veya uygulama öğretmeni ile beraber tartışmaları, derslerin iyi ve kötü yanlarını değerlendirmeleri amaçlanmıştır (MEB, EYÖTHP, 1949).

Komisyon, Yüksek Öğretmen Okulu hakkındaki projede de bahsi geçmiş olan bu kurumlara ek olarak, öğrencilerin Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsünde de eğitim almasına karar vermiştir. Ayrıca Yüksek Öğretmen Okulunun bir tane olması yeterli görülmemiştir. Bu nedenle, Ankara'da ikinci bir okulun açılması uygun görülmüş, meslek derslerinin her branşın kendine ait öğretimine paralel olarak verilmesi gerektiği ve ikinci bir Okulun, kontrol manasında önemli olduğu vurgulanmıştır. Önce Üçüncü Maârif Şûrası, daha sonra da Dördüncü Maârif Şûrasında gündeme gelmiş olan Ankara'daki ikinci bir okulun açılması yönündeki düşünceler (MEB, DMŞ, 1949; ÜMŞ, 1946), 1959 senesinde gerçekleşmiştir. Fakat yukarıda da bahsi geçtiği gibi, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, öğrenci alımında farklı bir sistemle yürütülmüştür (Eşme, 2001).

Projede bir çeşit enstitü olarak planlanmış olan Yüksek Öğretmen Okulunun son senesi, meslek derslerine ayrılmıştır (MEB, EEYÖOHP, 1949). Komisyonun raporunda ise öğrencilerin beşinci sömestir itibariyle mesleki derslere başlamaları önerilmiştir (MEB, DMŞ, 1949). Okulun kendi modelinde ise ilk dönemden itibaren meslek dersleri verilmiştir (BCA, 180.09.0.0/78.382.1; ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı; 01.12.1967 Tarihli, 316-1005 Sayılı Yazı ve Ekleri; 06.03.1969 Tarihli, 510.1.236 Sayılı Yazı; 07.05.1971 Tarihli Derslerin Duyurusu). Ayrıca komisyon tarafından, meslek derslerini kendi bünyesinde yürütmüş olan Okulun, bulunduğu şehirdeki pedagoji enstitüsü ile sıkı bir ilişkide olmasının altı çizilmiştir. Öğrencilerin, enstitünün kur, seminer ve uygulamalarına devam etmeleri öngörülmüş, Okulun öğretmenleri ile Enstitü öğretmenlerinin gözetiminde ve ortak düzenleyecekleri planlara göre uygulama okullarındaki çalışmalarını yürütmeleri amaçlanmıştır. Şûradan önce hazırlanmış olan projede, bir yıllık bir enstitü oluşturulmak istenirken Şûra komisyonunun raporunda ise öğrencilerin Pedagoji Enstitüsünden ders almaları ile birlikte, meslek derslerinin Okulun tekeline çıkarılıp Üniversiteye bırakılmasına yönelik bir karar alınmıştır (MEB, DMŞ, 1949). Bu uygulama, 1972 senesinde

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulundaki burslu öğrencilere yapılmış bir uygulamadır. Pedagoji enstitüsünde ders alan burslu öğrenciler, Yüksek Öğretmen Okulunu yurt gibi kullanmışlardır (ÇEA, 26.09.1972 Tarihli, 316.1157 Sayılı Yazı; 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı).

Raporda, danışma kurulu ve öğretim heyeti isimli iki kurul oluşturulmuş, bir uygulama öğretmeninden ve öğrenci temsilcilerinden kurulacak bir 'haysiyet divanı' oluşturulması kararlaştırılmıştır. Böylece Yüksek Öğretmen Okulu kurulları içerisinde değişiklik talep edilmiştir. Daha önce modelde yer almayan danışma kurulu, Yüksek Öğretmen Okulu müdürü, Üniversitesi Pedagoji Enstitüsünden bir temsilci, Edebiyat ve Fen Fakültelerinin birer temsilcisi, uygulama lisesi müdürü veya onun temsilcisi, Yüksek Öğretmen Okulu uygulama öğretmenlerinin kendi aralarında seçeceği iki üyeden oluşturulmuştur (MEB, DMS, 1949).

Okula seçilmiş olan öğrencilerin Üniversite öğrenimlerinin ilk dört sömestri süresince psikolojik, fizyolojik, ahlâki durumları ve çalışkanlıklarının takip edilerek birer fiş tutulması, dördüncü sömestr sonunda fişlerin incelenip Okulun danışma kurulu tarafından öğrencinin iyi bir öğretmen olup olmayacağı kararının verilmesi, uygun görülmeyen adayların ilişkisinin kesilmesi önerilmiştir. İlişigi kesilen öğrencinin taahhüt senedinin işleme konulmaması karşılığında, devlet tarafından başka bir görevde değerlendirilmesinin uygun olabileceği düşünülmüştür (MEB, DMS, 1949). Yüksek Öğretmen Okulu modelinde, öğrencilerin derslerindeki başarı durumlarının ve karakter olarak öğretmenliğe elverişli olup olmadıklarının takip edilmesi usûlü zaten uygulanmıştır (BCA, 180.09.0.0/243.1215.1). Raporda ise öğrencilerin ilk iki yılda takip edildikten sonra tekrardan öğretmen olup olmadıkları kararının verilmesi yönünde bir kural eklenmiştir (MEB, DMS, 1949).

4.10.4.3. Milli eğitim bakanının şûradaki görüşleri. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu, Dördüncü Maârif Şûrasında, Okul hakkında olumsuz görüşler beyan

etmiştir. Maârif Şûrasının açılışında konuşmuş olan Banguoğlu, öğretmen yetiştirme meselesine değinmiştir. Öğretmenlerin iyi birer formasyona sahip olmaları üzerinde durmuş, stajyerlik konusuna çok önem verdiklerini belirtmiştir. Banguoğlu, Yüksek Öğretmen Okulu hakkında ise bir pansiyon halinde olduğu eleştirisini yapmıştır. Bunun ancak iyi bir staj devresiyle hallolabileceği kanaatini dile getirmiştir. Banguoğlu ayrıca lise öğretmenliği için ‘öğretim lisansı’ modelini getirdiklerini açıklamıştır. Böylece lise öğretmenliği için üniversite Fen ve Edebiyat Fakültelerinde öğretim lisansı^{III} okuyanlar, öğretmen olma hakkı elde etmiş olacaktı (MEB, DMS, 1949). Öğretim lisansı, 1946-1947 öğretim döneminde Eğitim Enstitülerinde uygulanmaya başlayan ‘toplu dersler’ öğretmenliğinin lise öğretmenliğine yönelik uygulaması olarak göze çarpmıştır (Duman, 1991; Necati Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü [NOÖOEE], 1949-1950). Banguoğlu’na göre, lise öğretmeni ancak üniversitede yetiştirilebilmiştir. Dönemin ekonomik ihtiyaçları dolayısıyla Gazi Eğitim Enstitüsünde oluşturulmuş olan modelin benzeri üniversitelere de uygulanıp lise öğretmeni yetiştirmede farklı bir kaynak daha oluşturulmak istenmiştir. Bakan, öğretim lisansını ekonomik gerekçelerle yapmaları gerektiğini belirterek matematik okuyan birisinin ikinci bir alanda daha lisede öğretim yapabilecek bilgiler ile donatılıp birden fazla derse girmesinin amaçlandığını belirtmiştir (MEB, DMS, 1949).

Şûradan önce hazırlanmış olan Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okulu Teşkilatı Hakkında Proje’de öğretim lisansına atıfta bulunulmuştur. Üniversitelerin edebiyat ve fen fakültelerinde öğretim lisanslarını elde eden öğretmen namzetlerinin, Türkçe-Filozofi, Tarih-Coğrafya, Matematik-Fizik, Tabîat Bilgisi-Kimya gruplarını okutabilecek şekilde hazırlanmış olacağı görüşü ortaya koyulmuştur (MEB, EYÖTHP, 1949). Daha önce bu modelin sınırlarının çizildiği ve Yüksek Öğretmen Okulunun bu modele göre

^{III} Öğretim lisansı, öğretmenin kendi mezun olduğu alandan başka, yakın olan ikinci bir alanın derslerine girebilmesi için yapılmış olan uygulamadır. Bu uygulama ilk olarak enstitülerde ‘toplu dersler’ adı altında yapılmıştır (Duman, 1991; MEB, EYÖTHP, 1949; NOÖOEE;1949-1950).

dönüştürülmeye çalışıldığı söylenebilir. Fakat Bakanın bahsetmiş olduğu model, Yüksek Öğretmen Okulu dışında öğretmen yetiştirilmesi ile ilgili olmuştur.

Bakanın Yüksek Öğretmen Okulu modelini çok verimli görmemiş olması ve yerine öğretim lisansı diye bir model düşünmüş olması, Yüksek Öğretmen Okulunun gözden çıkarılmış olduğunu ortaya koymuştur (MEB, DMŞ, 1949). Devlet ileri gelenleri arasında Okulun kapatılması düşüncesi baskın gelmiş olacak ki 1949 yılında Okul kapatılmıştır (Eşme, 2001; Gelişli, 2006).

Okulun kapatılması konusunda çeşitli iddialar ortaya atılmıştır. İddialardan biri öğrencilerin yemekleri boykot etmesi olayı neticesinde, Okulun, Bakan tarafından komünist yuvası olarak görüldüğü ve bu yüzden kapatılmış olduğudur. Bir diğer iddia ise Bakanlıktaki, Gazi Enstitüsü mezunları ile Yüksek Öğretmen Okulu mezunları arasında ocak kavgası olduğu ve Milli Eğitim Bakanının da bu ocak kavgasında Enstitü mezunlarının tarafında olması neticesinde Okulun kapatıldığıdır (Eşme, 2001). İddiaların doğruluğuna şüpheyle yaklaşılsa bile, Yüksek Öğretmen Okulunun kapatılması ile ilgili şunları söylemek mümkündür: Dördüncü Şûraya gitmeden önce birçok defa eleştirilmiş olan Yüksek Öğretmen Okulu, Bakan tarafından gözden çıkarılmıştır. Bakan Banguoğlu, lise öğretmenlerini, üniversitenin yetiştirmesi gerektiğine de inanmıştır (MEB, DMŞ, 1949; Malche, 1939; ÜMŞ, 1946; MV, BMŞ, 1939). Belki de planlanan öğretim lisansı ile ekonomik tasarruf elde etmek istendiği için Bakan tarafından böyle bir inanç geliştirilmiştir.

Yüksek Öğretmen Okulu, kısa bir süreliğine kapatıldıktan sonra, Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri tarafından 23 Ekim 1950 tarihinde tekrar açılmıştır. Çapa'daki binada açılmış olan okul, Eğitim Enstitüsü ve İlk Öğretmen Okulu ile aynı müdürlüğe bağlanmış ve Okulun müdürlüğüne Kemal Kaya getirilmiştir (Cumhuriyet, 24.10.1950; ÇEA, 15.02.1951 Tarihli, 88.72771 Sayılı Yazı; Milliyet, 03.10.1950; 24.10.1950; Ülkücü Öğretmen, 1966). Derslerin başlaması ise 1 Kasım olarak planlanmıştır (Milliyet, 03.10.1950). Fakat Okulun

açılışı yapılmasına rağmen, planlandığı gibi dersler kasım ayında başlatılamamış ve Okulun faaliyete geçişi 1 Mart 1951 günü gerçekleşmiştir (ÇEA, 09.11.1951 Tarihli Yazı).

4.10.5. Türkiye eğitim milli komisyonu. Okulun yeniden açılışından sonra, Yüksek Öğretmen Okulunun eski sistemi devam ettirilerek modelde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Fakat Okulun geliştirilmesi, dönüştürülmesi düşüncelerine ve bu yöndeki çalışmalara devam edilmiştir. Okul ile ilgili çalışmalardan biri, Ford Vakfının desteklemiş olduğu ve Türkiye eğitiminin gidişatını inceleyen Türkiye Eğitim Milli Komisyonu tarafından hazırlanmış olan rapordur. 14.08.1958 tarihinde çalışmalarına başlamış olan komisyon, yurt içi ve dışında çeşitli tetkiklerde bulunmuştur. 1959 yılının sonlarına doğru tamamlanmış olan raporda, Yüksek Öğretmen Okuluna da yer verilmiştir (MEB, Türkiye Eğitim Milli Komisyonu Raporu [TEMKR], 1961).

Okula yapılmış olan ilk eleştiri, mevcut öğrenci sayısının, liselerin öğretmen ihtiyacını karşılamasının imkânsızlığı üzerine olmuştur. Kaliteli lise öğretmeni yetiştirmek için Yüksek Öğretmen Okulunun, Bakanlığa veya Üniversiteye bağlı olmamak şartıyla üniversite derecesinde, yeniden ve bir tür öğretmen koleji gibi teşkilatlandırılması önerilmiştir. Bu Yüksek Öğretmen Koleji, aynı zamanda ilmi çalışmaları da yürütebilmesi olanağına sahip olacak şekilde, öğretim süresi, lise veya öğretmen okulu üzerine beş yıl olarak planlanmıştır. Hazırlanmış olan bu raporda, kurulması öngörülen kolej, yapı itibariyle Yüksek Öğretmen Okulu ile benzerlik göstermemiştir. Daha önce yapılmış olan raporlarda, Yüksek Öğretmen Okulu modeli üzerinde bu kadar farklı değişiklikler önerilmemiştir. Önceki raporlardan farklı olarak bu raporda, Yüksek Öğretmen Okulu yerine, akademik çalışma yapılması amaçlanan bir kolej kurulması teklif edilmiştir (MEB, TEMKR, 1961).

Kolej hakkında çeşitli detaylar veren raporda, kolejin kuruluşunu beş kişilik bir heyetin sağlaması amaçlanmıştır. Bu heyetin, Talim ve terbiye heyeti ile müdürler komisyonunca seçilmiş olan iki kişi, her fakültenin göstereceği adaylar arasından

üniversitelerarası kurulca seçilecek iki profesörden ve başkanlık yapmak üzere Devlet Şûrâsı Umûmi Heyetince kendi aralarında seçilecek bir kişiden oluşan beş kişilik kadrodan oluşturulması planlanmıştır (MEB, TEMKR, 1961).

Kolejin sınavla öğrenci alması benimsenmiş, sınavda akademik durumun yanı sıra, adayların öğretmenlik vasıflarının olup olmadığı da tespit edilmek istenmiştir. Sınav ile öğrenci alınması, Yüksek Öğretmen Okulunun da zaten uygulanmış bir yöntemdi. Fakat Koleje, tecrübeli ve en az üç yıl başarı ile öğretmenlik yapmış olanlardan da öğrenci alınması kararı verilmiştir. Bu istek ile birlikte, Yüksek Öğretmen Okulu için daha önce yapılmamış bir uygulamanın daha teklifi dile getirilmiştir. Böylece ilkokul ve ortaokul öğretmenleri de lise öğretmeni olmaları yönünde teşvik edilmiştir (MEB, TEMKR, 1961).

Devletin ‘bolca’ burs vermesi düşünülmüş fakat bu ‘bolca’ bursun miktarı konusunda fikir beyan edilmemiştir. Öğrenci mevcudunun ise beş yüzden aşağı olmaması kararlaştırılmıştır (MEB, TEMKR, 1961).

Kolejin Pedagoji bölümünün, öğretim metotları ve müfredat programlarının geliştirilmesi, eğitim tarihi ve felsefesi, eğitim sosyolojisi ve psikolojisi, rehberlik ve danışma, teftiş ve idare, test, araştırma ve maârif bütçesi alanlarında öğretim yapması ve araştırmalarda bulunması amaçlanmıştır. Ayrıca Kolejin, Türkiye çapında, öğretmenlerin vazife başında yetiştirilmeleri işi ile de meşgul olması planlanmıştır (MEB, TEMKR, 1961).

Kolejde, Okul idarecilerinin, Kolej profesörlerinin, maârif müdürlerinin ve Bakanlık merkez teşkilatında çalışacak idarecilerin yetiştirileceği bir şube açılması, üniversiteler dışındaki değerli ilim, fen ve meslek mensuplarının da üniversite profesörleri gibi vazife almaları planlanmıştır. Ayrıca Kolejin, Ankara veya İstanbul’da kurulması planlanarak kendi gelişimini tamamladıktan sonra üniversitenin bir fakültesi haline getirilmesi uygun görülmüştür. Milli Eğitim bünyesindeki öğretmenlerden belirlenenlerin ise kolejde

çalışabilmeleri için yabancı ülkelere gönderilmeleri gerektiği ayrıca belirtilmiştir (MEB, TEMKR, 1961).

4.10.6. Öğretmen yetiştirme komitesi raporu. Yedinci Maârif Şûrası

düzenlenmeden önce, Öğretmen Yetiştirme Komitesi tarafından bir rapor hazırlanmıştır. Komite Türkiye Eğitim Milli Komisyonunun raporundan da faydalanmıştır. 1961 senesinde yapılmış olan Öğretmen Yetiştirme Komitesi raporunda, İstanbul ve Ankara'da bulunan yüksek öğretmen okullarının o tarihteki durumları ortaya konmuştur. Ankara'nın yeni açılmış olması dolayısıyla raporda daha çok İstanbul Yüksek Öğretmen Okulundan bahsedilmiştir. Son on yılı değerlendirilmiş olan İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunun nicelik olarak öğretmen yetiştirmede eksik olduğu, nitelik olarak da iyi öğrencilerin Okulu tercih etmediği vurgulanmıştır. Son on yılda 1076 lise öğretmeni ihtiyacı olduğu hesaplanmış fakat Yüksek Öğretmen Okulunun mezunlarının bu sayıyı karşılamaktan çok uzak olduğu belirtilmiştir (MEB, Öğretmen Yetiştirme Komitesi Raporu ve On Yıllık Plan [ÖYROYP], 1961). Yüksek Öğretmen Okulunu iyi öğrencilerin tercih etmemeleri ve yeteri kadar lise öğretmeni yetiştirilememesi sorununun, hazırlık uygulaması ile çözülmeye çalışıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Hazırlık sınıfına alınmış olan öğrencilerin niceliksel olarak önceki dönemlere göre fazla olmaları yanında, ilk öğretmen okullarının zeki ve başarılı öğrencilerinin Okula alınması, iyi öğrencilerin Yüksek Öğretmen Okulunu tercih etmeme sorununu ortadan kaldırmaya yönelik bir hamle olmuştur.

Komite, yüksek öğretmen okulları ile ilgili çeşitli önerilerde bulunmuştur. Okulların amaçları, eğitimin her alanında bilimsel araştırma ve incelemeler yapmak, lise ve lise derecesindeki okulların genel bilgi dallarına giren derslerin öğretmenlerini yetiştirmek, Türk milli eğitiminin çeşitli ihtiyaçları için uzman, idareci ve araştırmacı yetiştirmek olarak saptanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için yüksek öğretmen okullarının yeniden teşkilatlandırılması zorunlu görülmüştür. Teşkilatlanmanın eğitim fakültesi şeklinde olması

uygun görülmüştür. Böylece yüksek öğretmen okullarının alan derslerinin ilgili fakültelerde, mesleki derslerinin eğitim fakültesinde verilmesi planlanmıştır. Bunun neticesinde her üniversiteye bağlı yahut her üniversite şehrinde önce bağımsız olarak birer eğitim fakültesi kurulması gerekliliği öne sürülmüştür (MEB, ÖYROY, 1961). Eğitim Milli Komisyonunun raporunda, Kolej olarak planlanmış olan Yüksek Öğretmen Okulunun alan derslerini üniversitede, meslek derslerini Okulda vermesi modelinin dışına çıkmıştır. Öğretmen Yetiştirme Komitesi ise tekrardan eski modeli önermiştir (MEB, ÖYROY, 1961; TEMKR, 1961).

Eğitim fakültesinin kendi bünyesinde her branşla ilgili laboratuvarlar, araştırma enstitüleri ve kütüphaneler kurulması ve buralarda öğrencilerin kendi branşları ile ilgili çalışmalar yapması amaçlanmıştır. Bu çalışmalarda, öğrencilerin hem diğer fakültelerde aldıkları özel ve objektif bilgileri, disiplinleri birbiri ile bağlantılı bir hale getirmeleri hem de bu bilgilerin lise seviyesindeki bir okulda tatbik edebilmeleri sağlanmak istenmiştir. Ayrıca bu enstitü ve laboratuvarlar, ihtisas ve doktora gibi ilmi dereceleri kazanmak için çalışacak olanlara da gerekli imkânları vermesi yönünde planlanmıştır (MEB, ÖYROY, 1961).

Pedagojik formasyon bakımından eğitim fakültelerinin tam anlamıyla güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Raporda, lüzumsuz diye tabir edilen gece kursları ve verilen mesleki formasyon, fakültenin ilmi kontrolü altına bırakılmıştır. Genel bilgi ve branş öğretiminin dört sene, eğitim çalışmalarının da bir senelik sertifikaya bağlanması suretiyle eğitim fakültesi öğrencilerinin beş yıllık bir süreçten geçmesi kararlaştırılmıştır (MEB, ÖYROY, 1961).

Komite, lise öğretmeni yetiştirme işinin eğitim fakültelerine bırakılmasını önerdikten sonra, gelecek on yıl için çeşitli tespitlerde bulunmuştur. 1960'dan 1975'e kadar 12166 öğretmene ihtiyaç olacağı hesaplanmıştır. Bu hesap üzerinden eğitim fakültelerinin kurulması ve öğrenci sayılarının artırılması teklif edilmiştir. Komitenin Yüksek Öğretmen

Okulu yerine fakültelerin kurulmasını öne sürdüğü görüşünün akabinde, Erzurum ve İzmir’de de birer fakülte kurularak öğretmen ihtiyacının karşılanacağı kanaatine varılmıştır (MEB, ÖYROYP, 1961).

4.10.7. Yedinci maârif şûrası. Yukarıda bahsedilen iki raporun sunulmuş olduğu Yedinci Maârif Şûrası, 05/15.01.1962 tarihleri arasında toplanmıştır. Şûra açış konuşmasını yapmış olan Milli Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu, Erzurum ve İzmir’de de Yüksek Öğretmen Okulu açılmasını gerekli gördüğünü belirtmiştir (MEB, Yedinci Milli Eğitim Şûrası [YMŞ], 1962). Şûrada, öğretmen yetiştirme ile ilgili bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyona Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü Niyazi Akşit^{sss} de katılmıştır (MEB, YMŞ, 1962).

Şûrada oluşturulan komisyonda, diğer raporlar teyit edilerek lise öğretmeni yetiştirmede Ankara ve İstanbul modelinden mezun olan öğrenci sayılarının yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Diğer lise öğretmeni kaynağı olan üniversitelerin fen-edebiyat fakültelerinden de istenilen sayıda öğretmen çıkmamıştır. Komisyona göre, üniversite öğrencileri öğretmen olmaya istekli olmamışlardır. Bu nedenle, yüksek öğretmen okullarının sayılarının artırılması daha uygun görülmüştür. Böylece, Öğretmen Yetiştirme Komitesi raporunda da vurgulandığı gibi, üniversitelerin buldukları şehirlerde yüksek öğretmen okulları açılması için teklifte bulunmuşlardır (MEB, YMŞ, 1962).

Türkiye Eğitim Milli Komisyonu ve Öğretmen Yetiştirme Komitesi raporlarının ortak yanı, Yüksek Öğretmen Okulunun bilimsel çalışmaların yapılacağı, eğitim idarecilerinin yetiştirileceği bir kurum haline dönüştürülmesi düşüncesidir. Böylelikle Yüksek Öğretmen Okulu, bir fakülte hüviyetine kavuşmuş olacaktı (MEB, ÖYROYP, 1961; TEMKR, 1961). Şûra komisyonunun raporu da bu eksene göre düzenlenmiş olup Yüksek Öğretmen Okulunun üniversiteye bağlı veya müstakil bir eğitim fakültesi haline getirilmesi, öğrencilerin branş öğrenimlerini ilgili fakültelerde dört yıl boyunca gördükten sonra bir yıl

^{sss} Akşit, bu tarihte sadece Yüksek Öğretmen Okulu değil, aynı zamanda Enstitü ve İlk Öğretmen Okulu müdürlüğünü de üstlenmiştir (MEB, YMŞ, 1962).

da kendi fakültelerinde meslek derslerini almak üzere beş yıllık bir eğitimden geçirilmeleri düşünülmüştür. Yüksek öğretmen okulları yerine düşünülmüş olan eğitim fakültelerinin aynı zamanda eğitim araştırma merkezlerine dönüştürülmesi, böylelikle eğitim alanında uzman, idareci ve araştırmacı gibi personelin de yetiştirilmesi öngörülmüştür (MEB, YMŞ, 1962). Bu rapor, Öğretmen Yetiştirme Komitesi raporu ile bağdaşmış, raporda neredeyse aynı şeylerden bahsedilmiştir (MEB, TEMKR, 1961; YMŞ, 1962).

Komisyonun hazırlamış olduğu rapor üzerinde değişiklik yapılarak Şûra Kuruluna sunulmak üzere başka bir rapor daha düzenlenmiştir. Bu raporda ise Eğitim Bilimleri Yüksek Enstitüsü veya Eğitim Bilimleri Akademisi adı altında bir müessese kurulması uygun görülmüştür. Bu enstitünün önce üniversite dışında ve Bakanlığa bağlı olarak kurulup, kuruluşunu tamamladıktan sonra bir fakülte olarak üniversiteye katılması planlanmıştır. Enstitüde, eğitim sorunları üzerinde bilimsel araştırmalar yapılması ve araştırmacılar yetiştirilmesi, idarecilik ve rehberlik gibi hizmetlere uzman yetiştirilmesi, Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerine mesleki eğitimin sağlanması, diğer erkek teknik yüksek öğretmen okulları ve öğretmen yetiştiren kurumların meslek eğitiminde birlik sağlanması için tedbirlerin araştırılması, özel eğitim kurumları ve anaokulu gibi kuruluşlara uzman öğretmen yetiştirilmesi, her kademedeki öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinin gerçekleştirilmesi, eğitim enstitüleri ve öğretmen yetiştiren diğer kurumların meslek dersi öğretmenlerinin yetiştirilmesi, eğitimin dört yıl olması ve daha üst diplomaların verilmesi yani lisansüstü eğitimin yapılması amaçlanmıştır. Yapılan çalışmalar, Şûradan önce toplanmış komisyonların çalışmalarının özeti olmuştur (MEB, YMŞ, 1962).

Genel Kurul, yapılmış olan teklifleri değerlendirmiş ve bazı kararlar almıştır. Yüksek öğretmen okullarının üniversiteye bağlanması ve bu okulların bir akademi gibi çalışması kabul edilmiştir. Fakat Eğitim Bilimleri Yüksek Enstitüsü veya Eğitim Bilimleri Akademisi adı ile bir müessesenin kurulması uygun görülmemiştir. Okulun üniversiteye

bağlanarak akademik bir hüviyete kavuşturulması ise onaylanmış, öğretmen yetiştiriminin yanında idareci ve rehberlik uzmanlarının, eğitim enstitüsü ve öğretmen okullarının meslek dersi öğretmenlerinin yetiştirilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca yaz kurslarında alt kademelerdeki öğretmenlerin yetiştirilmesi de kararlaştırılmıştır (MEB, YMŞ, 1962).

Yukarıda bahsi geçmiş olan raporlar, altmışlı yıllarda yüksek öğretmen okullarının eğitim fakültelerine dönüştürülmesi konusunda ciddi bir kamuoyu oluştuğunu göstermiştir (MEB, ÖYROYP, 1961; TEMKR, 1961; YMŞ, 1962). Ayrıca İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu yöneticileri, öğrencileri ve öğretmenleri de bu düşüncelerden etkilenmiş, yüksek öğretmen okullarının akademik bir yapıya dönüştürülmesi kanaatini taşımışlardır (Genç Öğretmen, 15.01.1964; Mart 1964; 1964; Aralık 1964-Ocak 1965; 1965).

4.10.8. Yüksek öğretmen okulunun kapatılması. Yüksek Öğretmen Okulu, bahsi geçtiği gibi, çeşitli raporlar ve çalışmalarla geliştirilmek, değiştirilmek istenmiştir. Hazırlanmış olan raporlar, genel itibariyle Okulun daha iyi nasıl kurgulanabileceği üzerine olmuştur (MEB, DMŞ, 1949; EYÖOHP, 1949; ÖYROYP, 1961; TEMKR, 1961; YMŞ, 1962; MV, BMŞ, 1939).

6 Ekim 1970 tarihinde Milli Eğitim Bakanı önderliğinde, yüksek öğretmen okullarının geliştirilmesi için bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda, isteyen öğrencilere burs verilmesi, hazırlık sınıflarının bir yere toplanması, yüksek öğretmen okullarının karşılaşmış oldukları mali ve idari güçlüklerin giderilmesi, sosyal ve kültürel faaliyetlerin geliştirilmesi, okulların eğitim fakültelerine bağlanması kararlaştırılmıştır (Gelişli, 2006). Bu planlardan sadece burs verilmesi ve hazırlık sınıfının tek bir yere toplanması kararları hayata geçirilmiştir (ÇEA, 24.02.1971 Tarihli, 231/330 Sayılı Yazı; 26.09.1972 Tarihli 316.1157 Sayılı Yazı).

Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin burslu yapılması ile birlikte, Okul, ciddi bir darbeye maruz kalmış ve yurt konumuna düşürülmüştür. Burslu öğrencilerin Okuldaki

meslek derslerini alma zorunluluğunun olmayışı, hazırlık lisesinin Ankara'ya taşınması, öğrencilerin çoğunun bursluluğa geçişi ile birlikte İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu sadece bir yurt hüviyetine bürünmüştür (ÇEA, 24.02.1971 Tarihli, 231/330 Sayılı Yazı; 26.09.1972 Tarihli, 316.1157 Sayılı Yazı; 30.01.1973 Tarihli Burslu Öğrencilere Duyuru).

12.04.1977 tarihinde, Okulun geleceği için bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Okul Müdürü Yumni Sezen, toplantıya iştirak etmeleri için Okulda ders vermiş olan Üniversite öğretim elemanlarına, Mart ve Nisan 1977 tarihinde davetiyeler göndermiştir. Böylece Üniversitenin de desteği alınmak istenmiştir. Davetiyelerde Yüksek Öğretmen Okulunun milli eğitime katkılarının ortada olduğu, yeni statüye kavuşturulması gerektiği, Bakanlığın da bu konu üzerinde çalıştığı belirtilmiştir. Toplantı neticesinde, Yüksek Öğretmen Okulunun bütçesinin artırılması, Okulun Bakanlığa bağlı bir akademi haline getirilmesi mümkün olamayacaksa, en azından öğretmen lisesi öğrencilerinin Okuldan nakledilip binanın Yüksek Öğretmen Okuluna bırakılması, böyle bir durum da yeterli sayıda öğrenci kaydı yapılmazsa, gündüzlü olmak kaydıyla Okula üç yıllık eğitim enstitüsü de eklenmesi teklif edilmiştir (ÇEA, Okulun Yeni Statüsü Hakkındaki Toplantı, 1977).

Okulun kapanmaya giden sürecinde kaderi ile ilgili sürekli görüş alışverişi yapılmıştır. Okul Müdürü, Üniversite öğretim elemanları Okulun kaderine ilişkin görüşleriyle ilgili yazılı olarak sorular yöneltilmiştir. Müdür Yumni Sezen, Yüksek Öğretmen Okulunu kurtarmak ve bir akademiye dönüştürmek için çeşitli öneriler istemiştir. Yüksek Öğretmen Okulunun lisans ve lisansüstü eğitim yapan asistan, doktor gibi kadroları kendi bünyesinde barındırabilen bir kuruluş olması için öğretim üyelerine danışılmıştır (ÇEA, 221.0.771 Sayılı Yazı, t.y.). Okul Müdürü bu bağlamda Üniversite öğretim elemanlarına dört soru yöneltilmiştir:

1-Okul, Üniversiteye bağlı bir yüksekokul mu olmalıdır?

2-Okul, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir akademi mi olmalıdır?

3-Öğretim üyesi kaynağı nasıl olmalıdır?

4-Üniversite ile münasebeti ne olmalıdır?

Sorular, Yüksek Öğretmen Okulunun geleceği konusundaki tartışma eksenini göstermiştir. Nitekim Üniversite öğretim elemanlarının vermiş oldukları cevaplarda, Yüksek Öğretmen Okulunun Üniversiteye bağlı bir fakülte olmasını isteyenler ve Okulun bu duruma çok elverişli olduğunu ileri sürenler olmuştur (ÇEA, 09.06.1977 Tarihli Prof. Dr. Erol Tümertekin'in Cevabı).

Okulun geleceği için Üniversite öğretim elemanlarına başvurup çıkar yolu aramış olan Yüksek Öğretmen Okulu müdürlüğü tarafından öğretim elemanları cevapları ekseninde bir rapor hazırlanmıştır. Raporla, Yüksek Öğretmen Okulunun Üniversitenin bir öğrenci yurdu haline dönüşmüş olduğu, yöneticilerinin birer kâtip durumunda bulunduğu, gece derslerinin gereğine uygun gerçekleşmediği ve bu durumun ortadan kaldırılması gerektiği, Okulun kendi bünyesinde ders yapmasının çok önemli olduğu belirtilmiştir. Bu yüzden, Okulun kurtuluşu için, Yüksek Öğretmen Okulunun bir akademi haline getirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Okulun akademiye dönüştürülmesinin zorunluluğu hazırlanmış olan bu raporla şekilde gerekçelendirilmiştir. Öğrencilerin hem Üniversite hem de Yüksek Öğretmen Okulunda olmaları, iki yerin işgali olarak değerlendirilmiş, Üniversite ve Okul arasındaki gidiş gelişin zaman açısından da israfa sebep olduğu vurgulanmıştır. Hem gündüz hem gece eğitim-öğretim yapılması, pedagojik açıdan problemlidir. Okulun pansiyon görünümünden kurtarılması gerekliliğine tekrardan değinilmiş, ayrıca sadece Yüksek Öğretmen Okuluna dahil olan öğrenciler değil, aynı zamanda fakültelerden mezun olmuş olan öğrencilerin de istedikleri takdirde öğretmen olması mümkün olduğu için, ikinci bir kurumun sorumluluğu külfet olarak görülmüş ve mecburi hizmet yükümlülüğünün de kaldırılması talep edilmiştir. Ayrıca Okulun akademiye çevrilmesi ile birlikte, Üniversitenin yükünün hafifletilmiş olacağına ve branş bilgisi yanında öğretmenlik mesleğinin de ilmî bir

zemine oturtulmasına imkân sağlanmış olacağına kanaat getirilmiştir (ÇEA, 18.07.1977 Tarihli, 002.1237 Sayılı Yazı Eki).

Okul yöneticileri aralarında yapmış olduğu bir başka toplantıda, uygulamada görmüş oldukları aksaklıkların çözümünün yönetmeliklere yansması yönünde teklifte bulunmuşlardır (ÇEA, 19.09.1977 Tarihli, 510.1488 Sayılı Yazı). Toplantıda, yönetmeliğin bazı maddelerinin değiştirilmesi talep edilmiştir.

Burslu öğrencilerin Okul ile ilgilerinin bulunmadığı, çoğu kez sınavlara bile girmedikleri ve fakültelerinden mezun olmalarına rağmen, Yüksek Öğretmen Okulunu bitirmedikleri gerekçeleri sunularak burslu sisteminden vazgeçilmesi ve sadece yatılı öğrenci alınması talep edilmiştir. Yürürlükte olan 1972 Yüksek Öğretmen Okulu Yönetmeliği gereği, ara sınıflardan da öğrenciler alınmıştır. Ara sınıflardan alınan öğrencilerin eski alışkanlıklarını sürdürdükleri için Okula adapte olmalarında sorunlar görüldüğü ve meslek derslerini birinci sınıftan itibaren almadıkları için meslek derslerini tamamlayamadıkları, bu yüzden tamamlanamayan bazı derslerin yönetim kurulu kararınca geçmişe yönelik olarak sürekli iptal edilmesi gibi olumsuz durumlar ile karşı karşıya kalındığından Okul idaresi bu kuralın da değiştirilmesini istemiştir. Bu isteklerden başka, devamsızlık durumlarının da değiştirilmesi, öğrencilerin daha fazla devamsızlık yapmasına imkân verilmesi talep edilmiştir. Dört saat olan devamsızlık süresi çok az görülmüş ve bu nedenle, saat sayısının altıya çıkarılması talep edilmiştir (ÇEA, 19.09.1977 Tarihli, 510.1488 Sayılı Yazı).

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, tarihi sürecinde çeşitli evrelerden geçmiştir. Okulun son senelerinde, ayakta kalabilmesi için yapılmış olan çabalar başarıya ulaşamamıştır.

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu tarihi sürecinde, maddi ve fiziksel sorunlar yaşanmış (Akşam, 04.08.1340; BCA, 180.09.0.0/78.382.1; Cumhuriyet, 01.09.1924;

02.09.1924; ÇEA, 24.08.1971 Tarihli, 425.1.1545 Sayılı Yazı; 06.11.1971 Tarihli, 221.2208 Sayılı Yazı; 21.12.1971 Tarihli, 221.2287 Sayılı Yazı; 17.01.1972 Tarihli, 122.73 Sayılı Yazı; 27.07.1972 Tarihli, 425.1.954 No.lu Yazı, 1971-1972 Öğretim Yılı Raporu; 27.06.1973 Tarihli, 503.998 Sayılı Yazı; 30.07.1973 Tarihli Yazı; 21.08.1973 Tarihli, 1262.425.2 Sayılı Yazı; 1975-1976 İYÖÖLHR; Talebe Cemiyeti Raporu, t.y.), özellikle öğrenci olayları Okulda fiziksel ve eğitim-öğretim açısından ciddi tahribatlara neden olmuştur (ÇEA, 03.12.1969 Tarihli Zabıt Varakası; 14.05.1970 Tarihli, 520.924 Sayılı Yazı; 06.03.1971 Tarihli 510.1.402 Sayılı Yazı). Türkiye’de öğretmen yetiştirmenin üniversite bünyesinde olması görüşleri de okulların kapatılmasında önemli bir etken olmuştur.

Okulların kaynağı olan ilk öğretmen okullarının, öğretmen liselerine veya ilköğretim yetiştirmek üzere iki yıllık eğitim enstitüsüne dönüştürülmesi sürecinde yüksek öğretmen okulları, önemli bir darbe almıştır. Öğretmenlik mesleğinin yükseköğretimde olması amacı ile yapılmış olan bu değişiklik, çoğu görüşe göre, yüksek öğretmen okulları için bitişin başlangıcı olarak nitelendirilmiştir. Burada yüksek öğretmen okulları için şöyle bir darbe gerçekleşmiştir: İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, uzun yıllar Üniversiteden de öğrenci almıştır. Fakat lise mezunu Üniversite öğrencilerinin alınması modelinde istenilen sayıda öğretmen yetiştirilemediği eleştirisi yapılarak başka bir model geliştirilmiştir. Hazırlık lisesi modeli ile birlikte, Yüksek Öğretmen Okulunun öğrenci alımında büyük pay söz konusu modele ait olmuştur. Yine de ilk öğretmen okulu öğrencilerinin dolduramadıkları kontenjanlar, lise mezunları ile doldurulmaya devam edilmiştir. Fakat öğrencilerin büyük çoğunluğu ilk öğretmen okulu mezunlardan oluşturulmuştur. Aslında, yapılmış olan değişiklikle en eski modele geri dönmüştür. Fakat Okulun güçlü öğrenci kaynaklarından biri elinden alınmış, diğerinin de güçlendirilmesi için herhangi bir çaba sarf edilmemiştir. Ayrıca yüksek öğretmen okullarında okumayan üniversite öğrencilerinin de öğretmen olma hakkına sahip olması, yüksek öğretmen okullarının tercih edilme cazibesini azaltmıştır.

Okulun gözden çıkarıldığı, ilk öğretmen okulları kapatıldıktan sonraki süreçte, üniversiteden öğrenci alınması modelinin güçlendirilmesi için herhangi bir çaba sarf edilmemesinden anlaşılabilir. Dolayısıyla hazırlık sınıflarının ortadan kalkması, yüksek öğretmen okullarının öğrenci kaynağını kurutmuştur. Neticede yüksek öğretmen okullarının son yıllarındaki imaj eksikliği ve devlet ileri gelenlerinin öğretmen yetiştirmede anlayış değiştirmesi ile beraber 04.08.1978 tarih ve 405.1.37 sayılı kararla öğrenci alımı durdurulmuş ve okullar kapatılış sürecine girmiştir (Akyüz, 2011; ÇEA, 07.09.1964 Tarihli, 701.2.0 Sayılı Yazı; 10.06.1971 Tarihli Yüksek Öğretmen Okuluna Giriş Şartları İlanı; 02.09.1971 Tarihli, 513.1 Sayılı Yazı; 18.07.1977 Tarihli, 002.1237 Sayılı Yazı Eki; 02.01.1978 Tarihli Giriş Sınavı; Eşme, 2001; Gelişli, 2006; MEB, DMS, 1949; EEYÖOTHP, 1949; ÖYROYP, 1961; TEMKR, 1961; YMS, 1962; MFV, MD-I, 1927; TEM, T, 15.06.1926; MV, TD, 2/57, 12.02.1940; 3/87, 09.09.1940; 3/89, 23.09.1940; Kavcar, 1982; RG, 03.06.1972; 30.11.1978; YÖÖY, 1955).

1978 yılında, Ankara Yüksek Öğretmen Okulunda denetim yapmış olan müfettişler bir rapor hazırlamışlardır. Aynı sene içerisinde toplanmış olan Bakanlık Müdürler Komisyonu, okullara 1978 senesinden itibaren öğrenci alınmaması kararını almış ve müfettişlerin raporundan da yararlanarak bir rapor hazırlamıştır. Raporda, ilk öğretmen okullarının liselere dönüştürüldüğü belirtilip ilk öğretmen okulu mezunlarının Yüksek Öğretmen Okulu aracılığı olmadan üniversiteye girme haklarını elde etmiş oldukları, üniversitelerin de meslek formasyonu verebilecek düzeyde olduğu, ülkedeki öğretmen ihtiyacının da büyük oranda karşılandığı, yüksek öğretmen okullarının öğrenci yurtlarına dönüşmüş olduğu ve okul özelliğini kaybettiği vurgulanmıştır. Öğrencilerin genelinin yurtlarda kaldığı, Okullarına yemeklerini yemek için bile gelmedikleri, gece derslerine girmedikleri belirtilmiş ve mevcut durumda maddi olarak devletin olanaklarının boşa harcandığı üzerinde durulmuştur. Okullardaki siyasi çatışmaların da eğitimi engellemiş

olması, varlıklarını sürdürmenin gereksizliğine ciddi bir dayanak oluşturmuştur. Yetkililerin, yüksek öğretmen okullarını devlet için külfet olarak görmeleri ve üniversitelerin, eğitim enstitülerinin aynı işlevi yapabileceği inancını taşımaları, kapatılma kararının gerekçelerini oluşturmuştur (Gelişli, 2006; Kavcar, 1982).

1978 senesinde, yüksek öğretmen okullarına öğrenci alınmaması kararından sonra, okullar hakkında yeni bir yönetmelik hazırlanmıştır. Bu Yönetmelik, okulların işleyişi ile ilgili eski Yönetmeliğin birçok maddesini barındırır da öğrenci alımının durdurulması ile birlikte eklenen bazı maddelerde, elde kalan öğrencilerin yüksek öğretmen okulları ile bağlarını bir an evvel koparıp okulların kapatılma sürecini hızlandırmak amacıyla hazırlanmıştır (RG, 30.11.1978).

Yukarıda bahsi geçtiği gibi, ilk öğretmen okullarının liseye dönüşümü neticesinde hazırlık sınıfı oluşturma sistemi ortadan kalkmış ve 1978 yılında, hazırlık sınıfıyla ilgili bütün maddeler yürürlükten kaldırılmış, okullar tamamen burslu yapılmıştır. Yatılı olarak okumakta olanlar da bu Yönetmelik ile birlikte bursluya çevrilmiştir (RG, 30.11.1978).

Öğrencilerin alan derslerini üniversitelerde, meslek derslerini yüksek öğretmen okulunda almaları ile ilgili madde ise alan derslerini üniversitede, meslek derslerini “Yüksek Öğretmen Okulu ya da okulun bulunduğu kentteki yükseköğretim kurumlarından Milli Eğitim Bakanlığınca saptanacak olan birinde derslere devam etmek ve mesleki yetişme ile ilgili uygulama çalışmalarını yapmak” şeklinde değiştirilmiştir (RG, 30.11.1978, s.

3).Yüksek öğretmen okullarının yabancı dil kursları açma, ilgili ders, seminer, konferanslar ve benzeri etkinlikler düzenleme yetkileri elinden alınmamıştır. Bu etkinlikleri başka bir yükseköğretim kurumunun da yapmasına ve öğrencilerin yabancı dil kursu, ders, seminer, konferans vb. eğitsel faaliyetleri diğer yükseköğretim kurumlarından almalarına onay verilmiştir (RG, 30.11.1978). 1978 Yönetmeliği ile birlikte, bütün öğrencilerin burslu yapılması, böylelikle mesleki yeterlilikleri ve uygulama çalışmalarını da istedikleri

kurumlarda almalarının yolunun açılması, yüksek öğretmen okulları bünyesinde bulunan son öğrencilerin de bir an evvel okullarından ayrılıp, okulların kapatılma sürecinin hızlanması amaçlanmış olabilir.

Yüksek öğretmen okulları gözden çıkarılmış olsa da, okulların son öğrencileri Bakanlık tarafından gözden çıkarılmamıştır. Bu nedenle, eski yönetmeliklerde olan zorunlu hizmet yükümlülüğü 1978 Yönetmeliğinde de devam ettirilmiştir (RG, 30.11.1978).

4.11. Yüksek Öğretmen Okulunun Yaygın Etkisi

Dârülmualimînin Âlî şubesinin devamı olan Yüksek Öğretmen Okulu, Türkiye eğitim tarihi için önemli bir yer kaplamıştır. Okulun mezunları, başta liseler ve üniversiteler olmak üzere ülkenin çeşitli kurumlarında görev yapmışlardır (Bayata, 2014; Eşme, 2001; Pınar, Şubat 1973; Mart 1973; Nisan 1973).

Yüksek Öğretmen Okulundan mezun olmuş olan öğretmenlerin, eğitim-öğretime en büyük katkıları, birer eğitim neferi olarak Türkiye'nin başta liseleri olmak üzere çeşitli okullarında görev yapmış olmalarıdır. Mezunlar çoğunlukla liselere atanmıştır. Fakat liseler dışında, öğretmen okulları, teknik okullar, Hasanoğlan Köy Enstitüsü ve diğer köy enstitülerine, ortaokullara öğretmen olarak, kandilli rasathanesine ve Üniversitenin fakültelerine asistan olarak, kütüphanelere memur olarak atanmışlardır. Kütüphanelere edebiyatçılar ve tarihçiler atanmıştır (ÇEA, 1924-1948 Mezunları Dosyası).

Yüksek Öğretmen Okulu mezunları, ülkedeki birçok lisenin yanında; Adana İlk Öğretmen Okulu, Afyon Kız İlk Öğretmen Okulu, Ağrı Kız İlk Öğretmen Okulu, Artvin Erkek İlk Öğretmen Okulu, Balıkesir Necati İlk Öğretmen Okulu, Balıkesir Savaştepe İlk Öğretmen Okulu, Burdur Kız İlk Öğretmen Okulu, Çorum Erkek İlk Öğretmen Okulu, Diyarbakır Dicle İlk Öğretmen Okulu, Edirne Erkek İlk Öğretmen Okulu, Edirne Kız İlk Öğretmen Okulu, Elâzığ Kız İlk Öğretmen Okulu, Erzurum Yavuz Selim İlk Öğretmen Okulu, Isparta Gönen İlk Öğretmen Okulu, Isparta Kız İlk Öğretmen Okulu, Kars Kazım

Karabekir İlk Öğretmen Okulu, Kastamonu Göl İlk Öğretmen Okulu, Kastamonu Kız İlk Öğretmen Okulu, Kayseri İlk Öğretmen Okulu, Kayseri Kız İlk Öğretmen Okulu, Kırklareli Kepirtepe İlk Öğretmen Okulu, Konya Akşehir İlk Öğretmen Okulu, Malatya İlk Öğretmen Okulu, Malatya Kız İlk Öğretmen Okulu, Malatya Akçadağ İlk Öğretmen Okulu, Manisa Demirci İlk Öğretmen Okulu, Maraş Kız İlk Öğretmen Okulu, Mardin Kızıltepe İlk Öğretmen Okulu, Nevşehir Kız İlk Öğretmen Okulu, Sakarya Arifiye İlk Öğretmen Okulu, Samsun Akpınar İlk Öğretmen Okulu, Siirt Kız İlk Öğretmen Okulu, Sinop Kız İlk Öğretmen Okulu, Tokat Erkek İlk Öğretmen Okulu, Trabzon Beşikdüzü Kız İlk Öğretmen Okulu, Trabzon Erkek İlk Öğretmen Okulu, Trabzon İlk Öğretmen Okulu, Tunceli Erkek İlk Öğretmen Okulu, Urfa Kız İlk Öğretmen Okulu, Van Kız İlk Öğretmen Okulu ve Konya Selçuk Eğitim Enstitüsüne atanmışlardır. Ayrıca Sivas ve Kayseri İmam-Hatip Okullarına, İstanbul Motor Teknisyen, Ankara İnşaat Teknisyen gibi teknik okullara, Çanakkale, Elâzığ, Yozgat, Giresun, Siirt Halk Kütüphanelerine de atama yapılmıştır (Pınar, Ocak 1972; Şubat 1973; Mart 1973; Nisan 1973).

Yüksek Öğretmen Okulunda; Arif Nihat Asya (BCA, 180.09.80/392.1.33), Ahmet Kutsi Tecer, Behçet Necatigil, Cahit Külebi, Orhan Şaik Gökyay, Pertev Naili Boratav, Mehmet Kaplan, Nihat Sami Banarlı, Ömer Lütfi Barkan, Nihal Atsız, Reşat Şemsettin Sirer, Nuri Kodamanoğlu, Cavit Orhan Tütengil, Kaya Bilgegil gibi pek çok şair, edip, düşünür, bilim ve siyaset adamı öğrenim görmüştür (Eşme, 2001; Bayata, 2014). Bu isimler dışında üniversitelerde öğretim elemanı olarak çalışmış ve alanında tanınmış olan birçok kişi de Yüksek Öğretmen Okulundan mezun olmuştur. Eşme'nin (2001) çalışmasında, üniversitede görev yapmış olan Yüksek Öğretmen Okulu mezunları hakkında detaylı bir istatistik yer almıştır. Yüksek Öğretmen Okulu mezunu olup özel sektörde görev yapanlar, kendi işyerini, kendi dershanelerini kuranlar da olmuştur. Fakat Yüksek Öğretmen Okulu mezunları arasında en çok kümelenme üniversitelerde ve öğretmenlik mesleğinde olmuştur.

Yüksek Öğretmen Okulu mezunu olup üniversitelerde görev yapmış olan hocalardan bir kaçı şunlardır:

Prof. Dr. A. Hikmet Aksel (Fizik), Prof. Dr. Abdülkadir Karahan (Türk Dili ve Edebiyatı), Prof. Dr. Abdülkadir Poyraz (Matematik), Prof. Dr. Ahmet Ardel (Coğrafya), Prof. Dr. Ahmet Ateş (Türk Dili ve Edebiyatı), Prof. Dr. Ahmet Avınç (Fizik), Prof. Dr. Ahmet Canoğlu (Matematik), Prof. Dr. Ahmet Necdet Sözer (Coğrafya), Prof. Dr. Ali Pancar (Matematik), Prof. Dr. Asaf Koçman (Coğrafya), Prof. Dr. Atilla Çetin (Tarih), Prof. Dr. Bahattin Düzgün (Fizik), Prof. Dr. Basri Ünal (Fizik), Prof. Dr. Behiç Çağal (Matematik), Prof. Dr. Bekir Hazer (Kimya), Prof. Dr. Birol Emil Türk Dili ve Edebiyatı), Prof. Dr. C. Orhan Tütengil (Felsefe), Prof. Dr. Cemil İbiş (Kimya), Prof. Dr. Cemil Yapar (Matematik), Prof. Dr. Coşkun İşçi (Fizik), Prof. Dr. Cuma Bayat (Kimya), Prof. Dr. Gönül Uslu (Matematik), Prof. Dr. H. Dursun Yıldız (Tarih), Prof. Dr. Hamdi Arıkan (Matematik), Prof. Dr. Hanife Ünal (Fizik), Prof. Dr. Hasan Soydan (Matematik), Prof. Dr. Hikmet Savcı (Kimya), Prof. Dr. Hüseyin Cömert (Kimya), Prof. Dr. Hüseyin Uysal (Biyoloji), Prof. Dr. İlhan Sarı (Alman Filolojisi), Prof. Dr. İsa Eşme (Fizik), Prof. Dr. Kadir Kayman (Biyoloji), Prof. Dr. Kaya Bilgegil (Türk Dili ve Edebiyatı), Prof. Dr. Kemal Alnıaçık (Matematik), Prof. Dr. Kemal Çolakoğlu (Fizik), Prof. Dr. Leyla Karahan (Türk Dili ve Edebiyatı), Prof. Dr. Leyla Zeren (Matematik), Prof. Dr. M. Ali Gürkaynak (Kimya), Prof. Dr. Mansur Harmandar (Kimya), Prof. Dr. Mehmet Arısoy (Matematik), Prof. Dr. Mehmet Erdoğan (Matematik), Prof. Dr. Mehmet İşcan (Kimya), Prof. Dr. Mehmet Kaplan (Türk Dili ve Edebiyatı), Prof. Dr. Meral Alpay (Kütüphanecilik), Prof. Dr. Muhlis Özkan (Biyoloji), Prof. Dr. Musa Şahin (Kimya), Prof. Dr. Mustafa Kepez (Kimya), Prof. Dr. Mücteba İlgürel (Tarih), Prof. Dr. Mümin Y. Karadeniz (Matematik), Prof. Dr. Nazmiye Erdin (Kimya), Prof. Dr. Necati Beşirli (Kimya), Prof. Dr. Necdet Özkan (Tarih), Prof. Dr. Necmi Ülker (Tarih), Prof. Dr. Nihat Aktaç (Biyoloji), Prof. Dr. Nurbay Gültekin (Kimya), Prof. Dr. Ö.

Faruk Huyugüzel (Türkoloji), Prof. Dr. Ramazan Demir (Biyoloji), Prof. Dr. Refik Ozkan (Kimya), Prof. Dr. Saim Sakaoglu (Türk Dili ve Edebiyatı), Prof. Dr. Salih Özbaran (Tarih), Prof. Dr. Samat Maraşoglu (Matematik), Prof. Dr. Şefik Dursun (Fizik), Prof. Dr. Tahir Üzgör (Türk Dili ve Edebiyatı), Prof. Dr. Ulvi Avcıata (Kimya), Prof. Dr. Ünal Abalı (Felsefe), Prof. Dr. Y. Kemal Yoğurtçu (Fizik), Prof. Dr. Yusuf Avcı (Matematik), Prof. Dr. Zikri Altun (Fizik), Prof. Dr. Fethi Çallıalp (Matematik), Prof. Dr. Günay Kut (Türk Dili ve Edebiyatı) İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu mezunu akademisyenlerinden bazılarıdır.

5. BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlik mesleği, çok eski tarihlere kadar uzanmaktadır. Lakin öğretmenliğin günümüz anlayışına yakın bir şekilde profesyonelleşmesi süreci, 18. yüzyılda açılmaya başlanan öğretmen okulları ile birlikte başlamıştır. Osmanlı'da ise öğretmen okullarının açılmaya başlanması 19. yüzyılda gerçekleşmiştir.

Osmanlı'da modern okulların açılması ile birlikte, bu okullara modern yöntemleri bilen öğretmenlerin yetiştirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu ihtiyaç, 16 Mart 1848 tarihinde açılan Dârümuallimîn ile giderilmeye çalışılmıştır. Rüşdiye okullarına öğretmen yetiştirmek için açılan Dârümuallimîn'in 1868 senesinde Sıbyân şubesi, 1876 senesinde İdâdî şubesi açılmıştır. Dârümuallimînler daha sonraki tarihlerde taşrada da yaygınlaşmıştır. Fakat İstanbul'daki Dârümuallimîn, lise seviyesine öğretmen yetiştiren tek örnek olarak kalmıştır. Lise öğretmeni yetiştirilmesi için açılmış olan Dârümuallimîn'in idâdî şubesi, kısa bir süre sonra kapatılmıştır. 1891 yılında Dârümuallimîn-i Âlî adıyla tekrardan açılmış olan lise öğretmeni yetiştiren şube, Cumhuriyet Dönemine kadar varlığını sürdürmüştür. Genelde eğitim kurumlarını Fransa'dan modelleyen Osmanlı, 1908 senesinde başlatılmış olan lise öğretmenlerinin üniversitede yetiştirilmesi usûlünü, Fransa'da 1903 senesinde uygulamaya geçirmiş olan Ecole Normale Superieurdan almıştır. Bu sistemde, öğrencilerin alan derslerini üniversitede almaları planlanmıştır. Fakat Osmanlı'da bu uygulama çeşitli sektele uğramış, 1915 yılında Nizâmnâme çıkarılana kadar, alan dersleri bazı senelerde Dârülfünûnda ve bazı senelerde Dârümuallimîninde verilmiştir. 1915 yılından itibaren sistem tam olarak oturtulmuş ve model Cumhuriyet döneminde de sürdürülmüştür. Cumhuriyetin ilanından sonra okullardaki isimlerin ve bazı uygulamaların değiştirilmeye başlanması sürecinde, Âlî şubesi müstakil bir okul olarak teşkilatlandırılarak 1924 senesinde Yüksek Muallim Mektebi adı ile açılmıştır. Daha sonraki tarihlerde Yüksek Öğretmen Okulu diye

adlandırılmış olan okul, Türkiye öğretmen yetiştirme tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur.

Yüksek Öğretmen Okulunun kadro, eğitim-öğretim, disiplin ve yönetsel işlerinin düzenlenmesi için çeşitli yönetmelikler çıkarılmıştır. Yüksek Muallim Mektebi için 1924 senesinde iki talimâtname yayımlanmıştır. 1925 senesinde ise yeni bir Talimâtname olarak Yüksek Muallim Mektebi Talimâtnamesi yayımlanmıştır. Bu Talimâtnameye ek olarak, Yüksek Muallim Mektebi İdare Memurları Vazifesine Ait Talimât ve Yüksek Muallim Mektebi Levâzım-ı İksaiye Talimâtnamesi yayımlanmıştır. 1926 senesinde, Yüksek Muallim Mektebi Talebesine Eyyam-ı Tatiliyede Tatbik Olunacak Talimât; 1940 yılında, Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Staj Talimâtnamesi, Yüksek Öğretmen Okulu Talimâtnamesi, Yüksek Öğretmen Okuluna Talebe Kayıt ve Kabul Talimâtnamesi olmak üzere çeşitli talimâtname hazırlanmıştır. 1954 senesinde yeni bir yönetmelik yayımlanmış, 1962 senesinde ise İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Yönetmeliğinin on dördüncü maddesi değiştirilmiştir. Bahsi geçmiş olan yönetmelik ve talimâtname, sadece İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunu kapsamıştır. Ankara (1959) ve İzmir’de (1964) açılmış olan okullarla birlikte, Yüksek Öğretmen Okulu sayısı üçe çıkarılmıştır. Böylece 1972 senesinde yayımlanmış olan genel bir yönetmelik üç okulu da kapsamıştır. 1974 yılında iki küçük yönetmelikle birlikte, 1972 Yönetmeliğinin birkaç maddesi değiştirilmiştir. Yüksek öğretmen okulları ile ilgili son yönetmelik, 1978 senesinde çıkarılmıştır. Okulun disiplin işleri ise kendi yönetmelikleri ile yürütülürken 1968, 1970, 1971, 1975 senelerinde çıkarılmış olan Öğretmen Yetiştiren Yüksek Dereceli Okullar Disiplin Yönetmelikleri ile birlikte disiplin işleri, bu yönetmeliklere bağlanmıştır.

Talimât ve yönetmeliklerde Okulun genel işleyişini öğrenmek mümkün olabilmiştir. Yönetmelikler işleyiş açısından genellikle benzer özellikler etrafında örülmüş fakat aralarında bazı önemli farklılıklar da olmuştur. Açılış sürecinde yayımlanmış olan ilk

Yönetmelikte, idari açıdan Üniversiteye bağlı olan Okulun müdürlük seçimi, Bakanlık ve Üniversite tarafından tartışmalı hale gelmiş ve Bakanlık, 1924 yılında ikinci bir yönetmelik ilan ederek Yüksek Öğretmen Okulunu idari olarak kendisine bağlamış, böylece Okul sadece alan dersleri açısından Üniversiteye bağlı kalmıştır. Başlangıçta yatılı ve gündüzlü öğrenci alınması kararlaştırılan Okulda, 1940 Talimât-nâmesinden sonra gündüzlü öğrenci alınması yasaklanmıştır. Lakin 1940 yılına kadarki öğrenci sayısına bakıldığında, gündüzlü öğrencilerin varlığı çok fazla olmamıştır.

Yüksek Öğretmen Okulu yatılı öğrencilerinin bütün ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmıştır. Devlet, dört yıl boyunca gözlük camına kadar bütün masraflarını karşıladığı öğrencilerden mezun olduktan sonra mecburi hizmet sorumluluklarını yerine getirmeleri için bir taahhüt almıştır. Bu taahhüt, öğrencilere yapılmış olan masrafların karşılığında görevden kaçma, Okulu bitirememe gibi olumsuz durumlarda tazminat yükümlülüğü getirmiştir. Genelde Fen ve Edebiyat Fakültesinde öğrenci okutulmuş, az sayıda da olsa ticaret, ilahiyat, güzel sanatlar, mimarlık gibi alanlarda da öğrenci yetiştirilmiştir.

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunu tarihi sürecinde iki döneme ayırmak mümkündür. Okula, 1964 senesine kadar sadece lise mezunu Üniversite öğrencileri kabul edilmiş, bu tarihten itibaren ise ilk öğretmen okulu öğrencileri de alınmaya başlanmıştır. Üniversite mezunlarının da lise öğretmeni olma hakkının olması dışında, Yüksek Öğretmen Okulu uzun yıllar Türkiye’de lise öğretmeni yetiştiren tek öğretmen okulu olmuştur. Fakat üniversite mezunları ve Yüksek Öğretmen Okulundan yetişen öğretmenler, Türkiye’de lise öğretmeni açığını kapatmada yeterli olamamıştır. Bu nedenle, 1959 senesinde Ankara’da, 1964 yılında İzmir’de de Yüksek Öğretmen Okulu açılmıştır. Ankara’da açılan Okul ile beraber sistemsal değişikliğe gidilmiştir. Eski sistemde İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu sadece lise mezunu Üniversite öğrencilerini alırken, yeni sistemle beraber ilk öğretmen okullarında son sınıfa geçmiş öğrenciler de alınmaya başlanmıştır. Bu sisteme geçmeden

önce, Maârif Şûralarında tartışılmış mevcut sistemin yeteri kadar lise öğretmeni yetiştiremediği ve lise mezunu öğrencilerden başarılı olanlarının Yüksek Öğretmen Okulunu seçmediği gerekçeleri ile Ankara’da ikinci bir Yüksek Öğretmen Okulu açılarak zeki ve çalışkan ilk öğretmen okulu öğrencilerinin alınması yoluna gidilmiştir. Bu uygulama, 1964 senesinde İstanbul’da da faaliyete geçmiştir. İlk öğretmen okulu öğrencilerinin alınmaya başlanması ile birlikte, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunun öğrenci sayısı artmıştır. Bu yeni alımın yanında, lise öğrencileri alınmaya devam edilmiş lakin Okulun kapasitesini asıl ilk öğretmen okulu öğrencileri doldurmuştur. 1972 senesinden sonra başlatılmış olan bursluluk sistemi ile birlikte Yüksek Öğretmen Okulu mensuplarının meslek derslerini de Üniversitede almaları hakkına kavuşması, Okulu bir yurt konumuna düşürmüştür. Bu sistem 1978 senesinde teyit edilmiş ve bu tarihte öğrenci alımı durdurularak Yüksek Öğretmen Okulu kapatılma sürecine girmiştir.

Yüksek Öğretmen Okulu açılışından kapanışına kadar çeşitli sorunlarla karşılaşmıştır. Cumhuriyet tarihi boyunca eğitim kurumlarının karşılaştığı sorunları anlayabilmek için Yüksek Öğretmen Okulunun yaşadığı problemler önemli bir örnek teşkil etmiştir. Okulun bütçe sorunları, binaları ile ilgili sorunlar, altmışlı yılların sonu yetmişli yılların başında yaşanmış olan öğrenci olayları karşılaşılan güçlüklerin başında gelmiştir.

İlk yıllarda Okulun müstakil bir binası olmaması, geçici binalarda kalınmasına sebep olmuş, bu binaların kapasitesi yeterli gelmediğinden öğrencilerin bir kısmının dışarda kalması gibi bir durum ortaya çıkmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu, ilk yıllarında birden fazla kurumla aynı binayı paylaşmış, 1950 senesinde Çapa’daki tarihi binaya yerleştirilmiş, 1972 yılında Ortaköy’deki binaya taşınmıştır. Okul idaresi ve öğrencilerin yoğun isteği neticesinde Yüksek Öğretmen Okulu, 1974 yılında yeniden Çapa’ya dönebilmiştir. Çapa’daki binanın uzun yıllar Eğitim Enstitüsü ve İlk Öğretmen Okulu ile paylaşılması, bina kapasitesinin zorlanmasına sebebiyet vermiş olmasına rağmen, Yüksek Öğretmen Okulunun

kullanmış olduğu diğer binalara göre, bu binanın fiziksel durumu daha iyi düzeyde olmuştur. Fakat bütçe açığı nedeniyle Çapa'daki binada gerekli tadilatların yapılamaması, hijyenin sağlanamaması gibi sorunlar devam etmiştir. Bütçede ayrılan ödeneklerin yetersiz olması, Okulun önemli sorunlarından biri olmuştur. Yüksek Öğretmen Okulunun erken dönemlerinde karşılaşılan bütçe sorunları, geç dönemlerinde bile devam etmiş, bütçede bazı yıllarda açık verilmiştir. Ekonomik sıkıntılar, Okulun fiziki kapasitesinde iyileştirmeye gidilmesini güçleştirmiş, Okulun elektrik, su, gaz ve gıda ihtiyaçları için çeşitli firmalara borçlanılması hatta yetmişli yıllarda neredeyse öğrencilerin yeme-içme ihtiyaçlarının karşılanamayacak hale gelmesi gibi önemli problemleri ortaya çıkarmıştır.

Yüksek Öğretmen Okulunda öğretmen yetiştirmeye dair bir felsefe ortaya konulmuştur. Bu felsefeyi Okulun amaçları ve disiplin kurallarında görmek mümkündür. Okulun amaçları kısmında nasıl bir lise öğretmeni yetiştirilmesi gerekliliği üzerinde durulmuş, öğrencilere misyon ve vizyon yüklenerek milli ve manevi değerlere saygılı, pozitif bilim anlayışını kazanmış, mesleki bilgi yönünden donanımlı, örnek davranış gösteren, ahlâklı olan, anayasaya ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ilkelerine bağlı, Atatürk devrimlerini benimsemiş öğretmenler olarak yetişmeleri amaçlanmıştır. Okulun disiplin kuralları, ahlâklı ve örnek bir öğretmen yetiştirilmesi amaçlarını desteklemiş, öğrenciler öğretmenliğe yakışmayacak hareketlerden men edilmişlerdir. Fakat öğretmen adaylarının bu felsefeye aykırı davranışlar sergiledikleri de görülmüştür.

Türkiye tarihini bir dönem meşgul etmiş olan altmışlı yılların sonu ve yetmişli yılların başında gerçekleşmiş öğrenci olayları, Yüksek Öğretmen Okulunu ciddi derecede etkilemiştir. Maddi olarak zor durumda olduğundan dolayı eksiklerini zor karşılayabilen Yüksek Öğretmen Okulu, bu zorluklar ile mücadele ederken farklı görüşteki öğrenciler arasında çıkmış olan kavgalar neticesinde de fiziki zararlara uğramıştır. Olayların hakim

olduğu dönemlerde, öğretmen yetiştirme felsefesinin bazı öğrenciler tarafından tam olarak içselleştirilmediği söylenebilir.

Öğrenci olayları neticesinde bir eğitim kurumunun fiziksel olarak zarar görmesinin yanında, eğitim-öğretimin sekteye uğraması, can kayıplarının olması gibi daha ciddi sorunlarla da karşı karşıya gelinmiştir. Okurken ve mezun olup öğretmen olduktan sonra davranışlarıyla örnek bireyler olması beklenen kişilerin kendilerinden farklı görüşteki kişileri vatan haini ilan edip kendilerinin vatan uğruna mücadele ettikleri inancını taşıyarak başkalarının canlarına kıyması, öğrenci olaylarının en vahim sonucudur.

Yüksek Öğretmen Okulu, Osmanlı'nın Fransa'dan örnek aldığı modelin mirası olarak, yukarıda da bahsi geçtiği gibi, alan derslerinin Üniversitede, meslek derslerinin kendi bünyesinde verilmesi üzerine teşkilatlandırılmıştır. Okulun bu sisteminde hiçbir şekilde değişiklik yapılmamıştır. Bu modelde, alan derslerini üniversitede gören öğrenciler, akşam saatlerinde Okullarında meslek öğretimi yapmışlar ayrıca Üniversite öğretim elemanları akşam saatlerinde Okula gelerek alanları ile ilgili tekrar niteliğinde dersler verip çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Öğrencilerin son sene staj evresi olup liselerde staja gönderilmişler, bu dönemde, uygulamanın yanında meslek derslerine de devam edilmiştir. Okulun tarihi sürecinde meslek dersleri ile ilgili bazı değişiklikler olsa da genel itibariyle eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi, genel öğretim metodu, maârif teşkilatı ve idare dersi olmak üzere dört ana ders verilmiştir.

Öğretim faaliyetleri dışında, öğrencilerin sosyal ve kültürel faaliyetleri de desteklenmiştir. Öğrencilerin sportif faaliyetlere katılmasını desteklemek ve teşvik etmek için Okul tarafından spor malzemeleri tedarik edilmiş, Okul içi çeşitli müsabakalar düzenlenmiş, öğrenciler Türkiye çapında yarışmalara katılmışlardır. Okulda, spor faaliyetlerin yanında, güçlü bir sosyal faaliyet ağı da oluşturulmuştur. Yüksek Öğretmen Okulunda, geziler sayesinde öğrencilerin görgüsü ve bilgisinin artırılmasını hedeflenmiş,

ayrıca Okulun çalışanları, öğrencileri, eski mezunları ve ailelerinden oluşan gezi programlarıyla Yüksek Öğretmen Okulu ruhu oluşturmak, mezunlarla öğrenciler arasında bir bağ kurulmak istenmiştir. Öğrencilerin gezilerle kültürlerinin artırılmasının yanı sıra tiyatro, sinema seyretmeleri ve bu yönde de bir kültür kazanmaları için Yüksek Öğretmen Okulu tarafından harçlıklar verilmiş ayrıca öğrencilerin bu tarz aktivitelere katılmalarını sağlamaya yönelik olarak Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğü gibi kurumlardan bilet indirimini sağlanmıştır. Yüksek Öğretmen Okulu içerisinde aktif halde çalışan öğrenci dernekleri de geziler düzenlemiş, tiyatro ve sinema izlenmesine yönelik çalışmalar yapmış, Okulun desteklemiş olduğu kültürel faaliyetlerin bir ucundan da onlar tutmuştur. Bütün bunlardan ayrı olarak eğitim-öğretim faaliyetlerine katkı olması için, Okula çok gelişmiş bir kütüphane oluşturulmuştur. Bu kütüphaneye öğrencilerin dersleri ile ilgili kitapların yanında, çeşitli romanlar ve akademik eserler de alınmıştır. Kütüphanede olmayıp öğrencilerin, öğretmenlerin talep ettikleri kitaplar varsa, alınmaya çalışılmıştır. Öğrenci dernekleri ise öğrencilerin indirimli kitap satın alabilmeleri için çeşitli faaliyetler yürütmüşlerdir.

Yoğun bir eğitim-öğretim sürecinden geçirilmiş olan öğrencilerin mezun olduklarında ciddi bir bilgi ve kültürel birikime sahip oldukları söylenebilir. Nitekim Yüksek Öğretmen Okulu mezunları sadece lise öğretmenliği yapmamışlardır. Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde ve yüksek bürokratik işlerde görev yapmış, aralarında milletvekilliği yapanlar olmuştur. Ayrıca Okuldan mezun olanlar arasında önemli şair ve yazarlar da yer almıştır. Arif Nihat Asya, Ahmet Kutsi Tecer, Behçet Necatigil, Cahit Külebi, Orhan Şaik Gökyay, Pertev Naili Boratav, Mehmet Kaplan, Nihat Sami Banarlı, Ömer Lütfi Barkan, Nihal Atsız, Reşat Şemsettin Sirer, Nuri Kodamanoğlu, Cavit Orhan Tütengil, Kaya Bilgegil gibi pek çok önemli şahsiyet, Yüksek Öğretmen Okulunda öğrenim görmüştür. Bu durum, Yüksek Öğretmen Okulunu Türkiye'de lise öğretmeni yetiştirmiş kurumlardan biri

olmasının yanında ayrı bir öneme sahip olmasını sağlamıştır. Yüksek Öğretmen Okulu mezunlarının Türkiye’de önemli görevlere gelmesi, çeşitli etkenler ile açıklanabilir. Yüksek Öğretmen Okulunda verilmiş olan yoğun program ve sınav ile az sayıda ve nitelikli öğrenci alınması etkenlerden birkaçı olabilir. Yüksek Öğretmen Okulu mezunları, Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonraki kırk yılda yükseköğretim kurumlarının ve okuyan öğrenci sayısının azlığı dolayısıyla Türkiye bürokrasisi ve üniversitelerinde var olan görev boşluklarını doldurmuşlardır. Bu açıdan bakıldığında, Yüksek Öğretmen Okulu mezunları için diplomaları, önemli kapıların açılmasında anahtar olmuştur. Nitekim Türkiye’deki eğitimli kesim eksikliğinin Yüksek Öğretmen Okulu mezunları avantajına olması da etkenler içerisinde yer alabilir.

Okul, eğitim-öğretim açısından, yeterli sayıda öğrenci yetiştirilemediği, meslek derslerinin verilmesinde çeşitli sorunların yaşandığı, Okulun istenilen düzeyde olmadığı yönündeki görüşlerin yanında iyi öğrencilerin Okulu tercih etmediği konusunda da eleştirilmiştir. Lakin Yüksek Öğretmen Okuluna bu eleştiri getirilmesine rağmen, Okula az sayıda ve sınavla öğrenci alınmış olduğunu da belirtmek gerekir. Belki bu eleştiri daha üst düzey öğrencilerin alınması isteğinden kaynaklanmış olabilir, ya da eleştirinin yapıldığı dönemlerde öğrenci seviyesi istenilen düzeyin altında da kalmış olabilir. Yine de genele bakıldığında Yüksek Öğretmen Okuluna bazı dönemlerde başarılı, bazı dönemler de başarısız öğrencilerin alınmış olabileceğini söylemek daha doğru olacaktır. Bu eleştiriler genelde Şûralarda yapılmıştır. Eleştirilere çözüm olarak öğrenci alım politikası değiştirilmiş, ilk öğretmen okullarının zeki ve çalışkan öğrencileri alınmaya başlanmıştır. Zeki ve başarılı öğrencilerin ilk öğretmen okulu sürecinde takip edilmesi ve bunların Yüksek Öğretmen Okuluna alınması, Okul için yeni bir soluk getirmiştir, denilebilir. Fakat bu yıllarda Yüksek Öğretmen Okulu için öğrenci olayları gibi önemli bir sorun ortaya çıkmış, eğitim-öğretim engellenmiştir. Bütün olumsuzluklara rağmen Yüksek Öğretmen Okulunu bitirmeyi

başaranlar, üniversiteler ve liselerde görev yapmışlardır. Dolayısıyla Yüksek Öğretmen Okulu için, zeki ve başarılı öğrencilerin sınav ile alındığı bir sisteminin olmasından kaynaklı olarak, Okulun belirli bir düzeyde başarılı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bazı olumsuz durumlara rağmen bu başarılı öğrenciler Türkiye’de belli görevlere gelmişlerdir. Yüksek Öğretmen Okulu başarısı ise zeki öğrencilerin çalışmasını sağlayacak yoğun programa sahip olmasından gelmiştir. Zaten bilgiyi almaya elverişli öğrenciler, disiplinlerini bozmadıklarında Okuldan alabileceklerini maksimum düzeyde alıp, Türkiye’de kendileri açısından önemli olabilecek görevlere gelmeyi başarmışlardır.

Yüksek Öğretmen Okulu sistemi ile günümüz öğretmen yetiştirme usullerini karşılaştırmak gerekirse benzer yönler bulmak zor olmayacaktır. Yüksek Öğretmen Okulu modeli Şûralara sunulan raporlar ve önerilerle sistemselsel olarak farklılaştırılmak Eğitim Fakültesi gibi akademik bir yapıya dönüştürülmek istenmiş fakat bu istekler sonuçlanamamıştır. Planlarda Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri alan derslerini fakültelerinde gördükten sonra bir yıllık bir süre de ise meslek derslerini Yüksek Öğretmen Okulunda görecekle ve staj yapacaklardı. Yüksek Öğretmen Okulunun kendi sistemi ise öğrenciler alan derslerini fakültelerinde görürken meslek derslerini akşam saatlerinde Okullarında görmüşlerdir. Şûralara sunulmuş olan raporlardaki planlar Yüksek Öğretmen Okulu için uygulanamamış olsa bile 1996-1997 döneminde lisans programlarının güncellenmesi ile beraber eğitim fakültelerinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulamada Eğitim Fakültesi orta öğretim öğretmenlik alanı öğrencileri 3,5 yıl alan derslerini Fen-Edebiyat Fakültelerinde 1,5 yıl ise kendi fakültelerinde tezsiz yüksek lisans adı altında görmüşlerdir. Benzer şekilde Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden ise tezsiz yüksek lisans programına girmeye hak kazananlar 4 yıllık fakültelerini bitirdikten sonra 1,5 yıl boyunca pedagojik dersler alarak diploma almışlardır. 2000’li yıllarda bu uygulamadan vaz geçilerek orta öğretim alanındaki öğretmenlik lisans programları Eğitim Fakültelerinde yürütülmeye

başlanmış, Fen-Edebiyat Fakülteleri öğrencilerine ise günümüzde uygulanmaya devam eden pedagojik formasyon sertifikası vermeye başlanmıştır. Bu sertifikada programında; lisans öğrenimlerini bitiren ya da öğrenimlerine devam etmekte olan öğrencilere öğretmenlik meslek dersleri verilerek bir dönemlik staj görüldükten sonra sertifika verilmektedir. Genel olarak tartışmalara neden olan bu uygulamalar yeterli derecede görülmemiştir. Önce tezsiz yüksek lisans ile öğretmen yetiştirme kaldırılmış ve pedagojik formasyon sertifika programının ise kaldırılması yönünde çalışmalara başlanmıştır. Nitekim Şûralarda Yüksek Öğretmen Okulu için tavsiye edilmiş olan modellerin 2000’li yıllardaki bu benzerleri Yüksek Öğretmen Okulunun kendi modeline nazaran çok uzun süreli uygulamalar olmamışlardır. Yüksek Öğretmen Okulu sistemini diğer uygulamalardan ayıran kısım yatılılık durumu ve gece öğretimiyle öğrencinin lisans öğretimi boyunca alacağı dersler ile öğretmenlik disiplini kazandırılması olmuştur. Günümüzde öğretmenlik lisans öğretimi yatılı olarak planlanmamış olsa bile alan dersleri ve meslek dersleri birlikte, 4 yıl boyunca Eğitim Fakültelerinde verilmektedir. Sistemsel olarak tezsiz yüksek lisans, pedagojik formasyon ve öğretmenlik lisans programları uygulamaları ile Yüksek Öğretmen Okulu uygulamaları çeşitli benzerlikler taşımıştır. Bu benzerlikler ele alınıp hangi sistem daha iyidir şeklinde bir söylem kullanmak çok doğru olmayacaktır. Lakin Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin belli seviyenin üzerinde olduğu kariyer olarak ilerleyebilecek akademik bilgilerle donatılmak için çok yoğun programlara tâbi tutulduklarından yola çıkılarak günümüz öğretmen eğitimi için bazı fikirler sunulabilir. Özellikle Yüksek Öğretmen Okullarının lise öğretmeni yetiştirdiği dönemlerde öğretmen yetiştiren okulların sayısının azlığı ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunun 1959 senesine kadar tek örnek olması alınacak öğrencilerin az sayıda ve nitelikli olarak seçilmesine yönelik sınavların düzenlenmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Günümüzde Eğitim Fakültelerinde başarı sıralaması için yerleştirme sınavlarında baraj uygulanmaya başlanmıştır. Belli puanın

altındaki öğrencilerin öğretmen olmaması doğru bir yaklaşım olarak görülmektedir. Baraj puanlarının ileriki zamanlarda artırılması da söz konusudur. Fakat neredeyse her üniversite bünyesinde kurulmuş olan Eğitim Fakültelerinin olması baraj uygulamasının çok ciddi derecede aşağıya indirilememesine neden olabilir. Bu bakımdan öğretmenlik mesleğine daha başarılı bireyler kazandırmak için ilk yapılması gerekenler giriş sisteminde konulacak kotaların arttırılmasının yanında alınacak öğrenci sayısının düşürülmesi olabilir. Nitekim nicelik olarak çok fazla fakülte, öğretmenlik programı ve öğrencinin olması ciddi niteliksel problemlere yol açabilir. Yüksek Öğretmen Okullarındaki gibi az sayıda seçilmiş öğrencilere öğretmenlik mesleği açısından birebir ve daha etkili eğitim verilebilir. Özellikle öğretmen açığının eskisi kadar hissedilmediği Türkiye’de öğretmen yetiştiren kurumların da daha nitelikli öğretmenler yetiştirmek amacıyla öğrenci sayılarının düşürülmesi ve puan kontenjanının daha yukarılara çıkarılması etkili olabilir. Fakat bu uygulama birçok Eğitim Fakültesinin çoğu bölümlerinin kontenjanlarının boş kalmasına sebebiyet verebilir. Bu durumda Fakültelerin yeniden planlanması gibi bir seçenek ortaya çıkarmış olur. Ayrıca yüksek puanlı ve az sayıda öğrenci alabilmek için Eğitim Fakültelerini ve öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi sağlanmalıdır. Başarılı öğrencilerin Eğitim Fakültelerini seçmesi için en önemli ölçüt mezuniyetten sonra icra edilecek olan mesleğin statüsünün ve gelirinin yüksek olmasıdır. Ayrıca mesleğe başladıktan sonra da öğretmenin eğitim-öğretimden kopmayağı bir sistem geliştirilmelidir. Öğretmenlik mesleğinin problemleri sadece Fakülte de kaliteli eğitim almakla değil görev aldıktan sonra da öğretmenin meslekte canlı tutulmasıyla alakalıdır. Bu nedenle yeterli düzeyde ekonomik kazanç sağlamanın yanında tükenmişliğin önüne geçmek için öğretmenlerin sürekli öğretimde kalmasını sağlamak kaliteli öğretmenlerin yetişmesi için gerekli zemini oluşturabilir.

Kaynakça

Osmanlı Arşivi

İrâde Maârif [İ.MF], 15/11.

İrâde Meclis-i Mahsûs [İ. MMS], 126/5394.

İrade Şûrâ-yı Devlet [İ.ŞD], 9/476; 39/2047.

Maârif Nezâreti Mektûbî Kalemi [MF.MKT], 1000/41.

Maârif Nezâreti Tedrîsât-ı Âliye [MF. ALY], 17/77.

Yıldız Mütenevvi Marûzât Evrakı [Y.MTV], 294/37.

Cumhuriyet Arşivi

180.09.0.0/ 126.603.1.

180.09.0.0/ 242.1212.1.

180.09.0.0/ 243.1216.1.

180.09.0.0/ 75.369.1.

180.09.0.0/ 78.382.1.

180.09.0.0/243.1215.1.

180.09.0.0/74.368.1.

180.09.0.0/78.368.1.

180.09.0.0/78.383.1.

180.09.80/392.1.33.

30.18.1.2/96.75.13.

Çapa Eski Arşivi

Aralık 1972 tarihli duyuru.

Bekçi talîmâtı, t.y.

Bu yıl yatılı okuyacak öğrencilerimize duyuru, t.y.

Burslu öğrencilerimize duyuru, t.y.

Devlet İstatistik Başkanlığı 29.03.1973 tarihli talebine cevap, t.y.

Hazırlık sınıfı vakit cetveli, t.y.

Kapıcı talîmâtı, t.y.

Okul bekçisi için yardım talebi, t.y.

Okulun yeni statüsü hakkındaki toplantı, 1977.

Spor karşılaşması duyurusu, t.y.

Talebe cemiyeti raporu, t.y.

Türk halkına başlıklı bildiri, t.y.

Uygulamalarda öğretimin planlaştırılmasında dikkat edilecek hususlar (hülasa), t.y.

Yerinin değiştirilmesi münasebetiyle İstanbul yüksek öğretmen okulu, İstanbul yüksek öğretmen okulu öğretim üyesi Dr. Hüseyin Dağtekin, t.y.

Yüksek öğretmen okulu müdürlüğünden duyuru, t.y.

Yüksek öğretmen okulu öğrencileri fikir kulübü kuruluş duyurusu, t.y.

Yüksek öğretmen okulu öğretim planları, 25.11.1963 tarihli yazı ve ekleri.

Yüksek öğretmen okulu talebe cemiyeti tüzüğü, 1958.

Yüksek öğretmen okulu talebe derneği ana tüzüğü, 1963.

Yüksek öğretmen okulu yıllara göre öğrenci durumu, t.y.

221.0.771 sayılı yazı, t.y.

1928-1972 mezunlar dosyası.

1947-1948 ders yılı gece dersleri programı.

1947-1948 ders yılı gece dersleri programı.

1947-1948 yüksek öğretmen okulu giriş şartları.

1955-1956 ders yılı, haziran dönemi, başvekâlet istatistik umum müdürlüğüne gönderilmiş olan cetvel, (18.07.1956).

1957-1958 ders yılı, haziran dönemi, başvekâlet istatistik umum müdürlüğüne gönderilmiş olan cetvel, (28.08.1958).

1957-58 öğretim yılı yüksek öğretmen okulu ders programı.

1958 senesi on dört günlük yemek listesi.

1960-1961 bölümlere göre diploma alanlar.

1960-1961 ders yılı, başvekâlet istatistik umum müdürlüğüne gönderilmiş olan cetvel.

1960-1961 eğitim-öğretim dönemi gözlem formu.

1963-1969 öğretim yılları arası öğrenci genel durumunu gösterir çizelge.

1963-1969 öğretim yılları arası öğrenci genel durumunu gösterir çizelge (19.06.1970).

1965 tarihli yüksek öğretmen okulu akşam dersleri programı.

1965-1966 İstanbul yüksek öğretmen okulu öğrenci durumu.

1966 İstanbul yüksek öğretmen okuluna ait kadro cetveli.

1966 tarihli yüksek öğretmen okulu akşam dersleri programı.

1969 tarihli yarışma duyurusu.

1969-1970 hazırlık lisesi haftalık ders programı.

1969-1970 haziran teşkilat ve idare sınavı.

1969-1970 öğretim yılı hazırlık lisesi haftalık ders programı.

1970-1971 hazırlık lisesi haftalık ders programı.

1970-1971 haziran teşkilat ve idare sınavı.

1970-1971 öğretim yılı hazırlık lisesi haftalık ders programı.

1970-1971 öğretim yılı hazırlık lisesi haftalık ders programı.

1971-1972 eylül teşkilat ve idare sınavı.

1972 tarihli teşkilat ve idare sınavı.

1972-1973 burslu öğrenci öğrenim planı.

1972-1973 öğretim yılı yüksek öğretmen okulu maârif tarihi ve teşkilat dersi haziran dönemi ara sınavı.

1972-1973 öğretim yılı yüksek öğretmen okulu maârif tarihi ve teşkilat dersi haziran dönemi ara sınavı.

1972-1973 şubat dönemi genel öğretim metodu sınavı.

1973 tarihli sınav dosyası.

1973-1974 şubat dönemi eğitim felsefesi sınavı.

1973-1974 şubat dönemi eğitim sosyolojisi sınavı.

1975-1976 burslu-yatılı öğrenci öğrenim planı.

1975-1976 döneminde uygulanmış olan program.

1975-1976 eğitsel kollar.

1975-1976 İstanbul yüksek öğretmen okulu ve öğretmen lisesi hakkında rapor.

1975-1976 yaz dönemi eğitim idareciliği sınavı.

08.11.1946 tarihli duyuru.

02.01.1947 tarihli duyuru.

12.02.1947 tarihli duyuru.

17:03.1947 tarihli, 10 sayılı duyuru.

06.05.1947 tarihli öğretmen adaylarına duyuru.

07.05.1947 tarihli genel kurul toplantısı.

13.05.1947 tarihli yazı.

02.06.1947 tarihli, 20 sayılı duyuru.

04.06.1947 tarihli, 21 sayılı duyuru.

01.07.1947 tarihli duyuru.

08.10.1947 tarihli, 795 sayılı yazı.

08.10.1947 tarihli, 796 sayılı yazı.

- 08.10.1947 tarihli, 797 sayılı yazı.
- 08.10.1947 tarihli, 798 sayılı yazı.
- 08.10.1947 tarihli, 799 sayılı yazı.
- 17.10.1947 tarihli, 24 sayılı duyuru.
- 25.11.1947 tarihli, 29 sayılı ilan.
- 02.01.1948 tarihli, 33 sayılı ilan.
- 26.01.1948 tarihli, 38 sayılı duyuru.
- 24.02.1948 tarihli duyuru.
- 04.06.1948 tarihli, 44 sayılı duyuru.
- 06.07.1948 tarihli duyuru.
- 28.10.1948 tarihli Cumhuriyetin 25. yıl dönümü kutlama programı.
- 15.02.1951 tarihli, 88.72771 sayılı yazı.
- 09.11.1951 tarihli yazı.
- 25.04.1953 tarihli, 1956.803 sayılı yazı.
- 03.07.1956 tarihli, 5323-1301 sayılı yazı.
- 07.07.1956 tarihli, 570-747 sayılı yazı.
- 24.12.1956 Tarihli, 242 Sayılı Yazı
- 21.02.1957 tarihli, 329.10 sayılı yazı.
- 17.11.1957 tarihli yazı (yüksek öğretmen okuluna alınacak öğrencilerin sözlü imtihanları).
- 08.11.1958 tarihli yazı.
- 27.01.1959 tarihli yazı.
- 30.01.1959 tarihli yazı.
- 24.02.1959 tarihli, 208.1.910 sayılı yazı.
- 03.04.1959 tarihli yazı.
- 19.05.1959 tarihli, 925.11-1191 sayılı yazı.

22.06.1959 tarihli, 4414 sayılı yazı.

19.07.1959 tarihli, 325.11.1191 sayılı yazı.

11.12.1959 tarihli yazı.

21.01.1960 tarihli yazı.

17.03.1960 tarihli, 624 sayılı yazı.

24.03.1960 tarihli yazı.

15.04.1960 tarihli yazı.

18.04.1960 tarihli yazı.

19.04.1960 tarihli yazı.

17.06.1960 tarihli, 208.1 (110)-5771 sayılı yazı.

08.08.1960 tarihli yazı.

01.09.1960 tarihli, 510.1-500 sayılı yazı.

02.09.1960 tarihli, 510.1-1912 sayılı yazı.

07.09.1960 tarihli, 510.1-1868 sayılı yazı.

08.09.1960 tarihli, 510.1-1898 sayılı yazı.

13.09.1960 tarihli, 122.(10)2-9709 sayılı yazı.

30.09.1960 tarihli, 510.1-2156-57-58 sayılı yazılar.

25.11.1960 tarihli yazı.

03.12.1960 tarihli yazı.

27.12.1960 tarihli yazı.

05.01.1961 tarihli yazı.

30.03.1961 tarihli yazı.

31.03.1961 tarihli yazı.

10.04.1961 tarihli disiplin kurulu kararı.

12.04.1961 tarihli yazı.

- 13.04.1961 tarihli yazı.
- 23.05.1961 tarihli yazı.
- 26.06.1961 tarihli yazı.
- 07.11.1961 tarihli, 510-1-2498 sayılı yazı.
- 08.11.1961 tarihli, 510-1-2557 sayılı yazı.
- 25.09.1961 tarihli, 14927.514/13 sayılı yazı.
- 12.10.1961 tarihli, 510.1-2247 sayılı yazı.
- 16.11.1961 tarihli, 286 sayılı yazı.
- 06.12.1961 tarihli yazı.
- 28.02.1962 tarihli, 510-1-407 sayılı yazı.
- 05.03.1962 tarihli, 061(27) 1-2754 sayılı yazı.
- 25.05.1962 tarihli disiplin kurulu kararı.
- 06.06.1962 tarihli, 510.1-1147 sayılı yazı.
- 22.08.1962 tarihli, 510.1/2-2-7834 sayılı yazı.
- 24.09.1962 tarihli, 500/1207 sayılı yazı.
- 27.09.1962 tarihli, 510.1-2289 sayılı yazı.
- 25.12.1962 tarihli, 510.1-3361 sayılı yazı.
- 25.12.1962 tarihli, 510.1-3360 sayılı yazı.
- 03.01.1963 tarihli, 611/22 sayılı yazı.
- 07.01.1963 tarihli, 580.30 sayılı yazı.
- 28.01.1963 tarihli, 510.1-233 sayılı yazı
- 04.03.1963 tarihli, 510.1-510 sayılı yazı.
- 30.03.1963 tarihli, 510.1-478 sayılı yazı.
- 02.04.1963 tarihli, 061(10)1.2336 sayılı yazı.
- 02.04.1963 tarihli, 510.283 sayılı yazı.

- 17.04.1963 tarihli, 510.1-848 sayılı yazı.
- 29.04.1963 tarihli, 510.1-889 sayılı yazı.
- 02.05.1963 tarihli, 060.365 sayılı yazı.
- 08.05.1963 tarihli rapor.
- 11.05.1963 tarihli rapor.
- 15.05.1963 tarihli, 510.430 sayılı yazı.
- 19.03.1964 tarihli, 510.1-579 sayılı yazı.
- 20.03.1963 tarihli, 510.1.595 sayılı yazı.
- 06.04.1964 tarihli öğretmenler kurulu toplantısı.
- 07.09.1964 tarihli, 701.2.0 sayılı yazı.
- 15.10.1964 tarihli, 855.1.20.1 sayılı yazı.
- 26.12.1964 tarihli, 208.0-15714 sayılı yazı
- 11.01.1965 tarihli duyuru.
- 15.01.1965 tarihli, 855.35 sayılı yazı.
- 29.07.1965 tarihli, 221.414 sayılı yazı ve ekleri.
- 16.08.1965 tarihli, 203.90(5)/8745 sayılı yazı.
- 04.09.1965 tarihli, 221.482 sayılı yazı ve eki.
- 18.09.1965 tarihli, 203.(90)5/10037 sayılı yazı.
- 02.10.1965 tarihli, 221.568 sayılı yazı.
- 10.12.1965 tarihli, 221.1.754 sayılı yazı.
- 18.11.1965 tarihli duyuru.
- 16.12.1965 tarihli talebe derneği başkanının dilekçesi.
- 20.12.1965 tarihli, 061-781 sayılı yazı.
- 27.12.1965 tarihli, 221.1(4)12 sayılı yazı.
- 31.12.1965 tarihli, 061-820 sayılı yazı.

05.01.1966 tarihli, 120.35 sayılı yazı.

09.02.1966 tarihli, 855.125 sayılı yazı.

04.07.1966 tarihli, 531/433 sayılı yazı.

08.08.1966 tarihli, 221.1.518 sayılı yazı.

14.12.1966 tarihli, 531.924 sayılı yazı.

17.12.1966 tarihli yazı.

17.12.1966 tarihli yazı.

02.01.1967 tarihli yazı.

30.01.1967 tarihli, 1155 sayılı yazı.

08.03.1967 tarihli, 510.1 sayılı yazı.

01/02.04.1967 tarihli, 201.02.187 sayılı yazı 1 ve 2 numaralı cetveller.

14.06.1967 tarihli, 554/Kıbrıs-genel 01985 sayılı yazı.

28.09.1967 tarihli, 510/837 sayılı yazı.

28.11.1967 tarihli yazı.

04.01.1967 tarihli öğretmenler kurulu.

01.12.1967 tarihli, 316-1005 sayılı yazı ve ekleri.

02.12.1967 tarihli idarecilere duyuru.

25.12.1967 tarihli, 061-1096 sayılı yazı

26.12.1967 tarihli, 061-1097 sayılı yazı.

29.12.1967 tarihli, 510.1.1109 sayılı yazı ve ekleri.

11.01.1968 tarihli, 520.21 sayılı yazı.

11.01.1968 tarihli, 520.22 sayılı yazı.

16.01.1968 tarihli yazı.

24.01.1968 tarihli, 4 sayılı disiplin kurulu kararı.

26.01.1968 tarihli, 316.1157 sayılı yazı.

15.02.1968 tarihli duyuru.

15.03.1968 tarihli, 563.328 sayılı yazı.

16.03.1968 tarihli öğretmen okullarının 120. yıldönümü programı.

26.03.1968 tarihli duyuru.

10.04.1968 tarihli, 1.1.463 sayılı yazı.

06.05.1968 tarihli duyuru.

07.05.1968 tarihli cemiyet faaliyetleri duyurusu.

10.05.1968 tarihli, ??93.589 sayılı yazı.

12.05.1968 tarihli, 316-869 sayılı yazı.

18.07.1968 tarihli, 1438 sayılı yazı.

08.10.1968 tarihli, 4542 sayılı yazı.

09.10.1968 tarihli savunma.

23.10.1968 tarihli 513.10 sayılı yazı.

26.11.1968 tarihli dilekçe.

04.12.1968 tarihli, 510.1.1328 sayılı yazı.

05.12.1968 tarihli, 316.1.1332 sayılı yazı.

12.12.1968 tarihli, 520.1.10 sayılı yazı ve eki.

13.12.1968 tarihli yazı.

18.12.1968 yüksek öğretmen okulu talebe cemiyeti başkanlığına dilekçe.

19.12.1968 yüksek öğretmen okulu talebe cemiyeti kitaplık kolu başkanı dilekçesi.

24.12.1968 Faruk Timurtaş'ın mütalaası.

25.12.1968 Mehmet Kaplan'ın mütalaası.

25.12.1968 Muharrem Ergin'in mütalaası.

26.12.1968 tarihli, 563.1411 sayılı yazı.

08.01.1969 tarihli, 520.35 sayılı yazı.

06.02.1969 tarihli, 520.142 sayılı yazı.

06.02.1969 tarihli, 520.142 sayılı yazı.

11.02.1969 tarihli tutanak.

11.02.1969 tarihli, 520.168 sayılı yazı.

24.02.1969 tarihli, 520.203 sayılı yazı.

30.02.1969 tarihli, 240.0 sayılı yazı.

06.03.1969 tarihli, 510.1.236 sayılı yazı.

08.04.1969 tarihli duyuru.

14.04.1969 tarihli, 520.428 sayılı yazı.

21.04.1969 tarihli, 022.10 sayılı yazı.

03.05.1969 tarihli, 540.489 sayılı yazı.

12.05.1969 tarihli, 520.530 sayılı yazı.

13.05.1969 tarihli, 425.1.532 sayılı yazı.15.05.1969 tarihli duyuru.

30.05.1969 tarihli duyuru.

02.08.1969 tarihli, 230.4479 sayılı yazı.

07.08.1969 tarihli, 520.807 sayılı yazı.

21.08.1969 tarihli, 520.1.845 sayılı yazı.

04.09.1969 tarihli, 520.876 sayılı yazı.

04.09.1969 tarihli, 520.877 sayılı yazı.

04.09.1969 tarihli, 520.878 sayılı yazı.

04.09.1969 tarihli, 520.879 sayılı yazı.

04.09.1969 tarihli, 520.880 sayılı yazı.

04.09.1969 tarihli, 520.881 sayılı yazı.

04.09.1969 tarihli, 520.882 sayılı yazı.

04.09.1969 tarihli, 520.883 sayılı yazı.

04.09.1969 tarihli, 520.884 sayılı yazı.

15.09.1969 tarihli, 520.919 no.lu yazı.

24.09.1969 tarihli, 520.1.10 sayılı yazı.

03.10.1969 tarihli, 520.1024 sayılı yazı ve ekleri.

11.11.1969 tarihli, 520.1218 sayılı yazı ve ekleri.

13.11.1969 tarihli, 520.1231 sayılı yazı.

01.12.1969 tarihli, 425.1.1330 sayılı yazı.

03.12.1969 tarihli zabıt varakası.

16.12.1969 tarihli duyuru.

17.12.1969 tarihli öğretmenler toplantısı zabıtları.

05.02.1970 tarihli, 540.199 sayılı yazı.

05.03.1970 tarihli, 443 no.lu yazı.

14.03.1970 tarihli, 520.1.10 sayılı yazı ve ekleri.

17.03.1970 tarihli, 513.1 sayılı yazı.

24.03.1970 tarihli, 540.499 sayılı yazı.

26.03.1970 tarihli, 221.523 sayılı yazı.

27.03.1970 tarihli, ????.????.118 sayılı yazı (Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü

Başkanlığından İstanbul yüksek öğretmen okuluna gönderilmiş olan istatistiklerin nasıl doldurulacağı ile ilgili yazı).

20.04.1970 tarihli, 221.1.696 sayılı yazı.

20.04.1970 tarihli, 520.628 sayılı yazı.

22.04.1970 tarihli, 520.1.10 sayılı yazı ve ekleri.

27.04.1970 tarihli, 520.756 sayılı yazı.

14.05.1970 tarihli, 520.924 sayılı yazı.

30.05.1970 tarihli, 563.898 sayılı yazı.

13.06.1970 tarihli, 520.1.10.9666 sayılı yazı.

19.06.1970 tarihli yazı (1963-1969 öğretim yılları arası öğrenci genel durumunu gösterir çizelge).

30.06.1970 tarihli zabıt varakası.

30.06.1970 tarihli, 0.46 sayılı yazı.

30.06.1970 tarihli, 520.1.10 sayılı yazı.

08.07.1970 tarihli, 520.1.10 sayılı yazı.

20.08.1970 tarihli, 510.500 sayılı yazı.

22.08.1970 tarihli, 540.1471 sayılı yazı.

12.10.1970 tarihli teşkilat ve idare sınavı.

15.10.1970 tarihli, 540.1738 sayılı yazı.

26.10.1970 tarihli, 513.10 sayılı yazı.

27.10.1970 tarihli, 513.60 sayılı yazı.

06.11.1970 tarihli, 540.1868 sayılı yazı.

09.11.1970 tarihli teşkilat ve idare sınavı.

06.01.1971 tarihli, 520.1.60 sayılı yazı.

19.01.1971 tarihli, 316.60 sayılı kayıt.

29.01.1971 tarihli, 520.1.10 sayılı yazı.

05.02.1971 tarihli, 316.153 sayılı yazı.

17.02.1971 tarihli güz teşkilat ve idare sınavı.

24.02.1971 tarihli, 231/330 sayılı yazı.

26.02.1971 tarihli, 520.333 sayılı yazı.

01.03.1971 tarihli, 129.e sayılı yazı.

02.03.1971 tarihli, 520.357 sayılı yazı.

06.03.1971 tarihli, 510.1.402 sayılı yazı.

08.03.1971 tarihli duyuru.

11.03.1971 tarihli, 316.471 sayılı yazı.

11.03.1971 tarihli, 510.1.472 sayılı yazı.

15.03.1971 tarihli yazı.

27.03.1971 tarihli, 316.650 sayılı yazı.

01.04.1971 tarihli, 311.3.g.6940 sayılı yazı.

06.04.1971 tarihli duyuru.

06.04.1971 tarihli, 221.748 sayılı yazı.

15.04.1971 tarihli genel öğretim metodu sınavı.

16.04.1971 tarihli eğitim sosyolojisi sınavı.

16.04.1971 tarihli muavin arkadaşlara duyuru.

19.04.1973 tarihli, 510.1.456 sayılı yazı.

28.04.1971 tarihli duyuru.

03.05.1971 tarihli, 221.917 sayılı duyuru.

07.05.1971 tarihli derslerin duyurusu.

08.05.1971 tarihli, 221.982 sayılı yazı.

13.05.1971 tarihli duyuru (bayan öğrencilerin banyosunun açılış gün ve saatleri).

13.05.1971 tarihli duyuru.

13.05.1971 tarihli müdür muavinlerine talîmât.

14.05.1971 tarihli duyuru.

18.05.1971 tarihli, 520.1.10.10612 sayılı yazı.

24.05.1971 tarihli, 221.1.1062 sayılı yazı.

25.05.1971 tarihli muavin arkadaşlara talîmât.

07.06.1971 tarihli şikâyet dilekçesi.

10.06.1971 tarihli yüksek öğretmen okuluna giriş şartları ilanı.

28.06.1971 tarihli yazı (22.06.1971 tarihli soruşturmanın sonucu).

09.07.1971 tarihli eğitim sosyolojisi sınavı.

21.07.1971 tarihli dilekçe.

24.08.1971 tarihli, 425.1.1545 sayılı yazı.

31.08.1971 tarihli, 311.18455 sayılı yazı.

02.09.1971 tarihli, 513.1 sayılı yazı.

09.09.1971 tarihli duyuru.

11.09.1971 tarihli eğitim psikolojisi sınavı.

13.09.1971 tarihli öğretim metodu sınavı.

13.09.1971 tarihli yazı.

16.09.1971 tarihli Bedri Güler'in ayrılması ile alakalı görev taksimi duyurusu.

25.09.1971 tarihli duyuru (erkek öğrencilerin banyo gün ve saatleri).

25.09.1971 tarihli duyuru.

19.10.1971 tarihli, 370.1874 sayılı yazı.

06.11.1971 tarihli, 221.2208 sayılı yazı.

07.11.1971 tarihli, 040.2071 sayılı yazı.

11.09.1971 tarihli, 221.2.469 sayılı yazı.

11.11.1971 tarihli eğitim psikolojisi sınavı.

11.11.1971 tarihli, 221.1.2040 sayılı yazı.

12.11.1971 tarihli teşkilat ve idare sınavı.

15.11.1971 tarihli öğretmenler kurulu toplantısı gündem duyurusu.

17.11.1971 tarihli, 010.0.7 sayılı yazı.

29.11.1971 tarihli, 313.14.568 sayılı yazı.

06.12.1971 tarihli duyuru.

08.12.1971 tarihli, 2607 sayılı yazı.

- 13.12.1971 tarihli, 316.1.2226 sayılı yazı.
- 21.12.1971 tarihli, 221.2287 sayılı yazı.
- 10.01.1972 tarihli konferans duyurusu.
- 17.01.1972 tarihli, 122.73 sayılı yazı.
- 04.02.1972 tarihli dilekçe.
- 22.02.1972 tarihli eğitim psikolojisi sınavı.
- 23.02.1972 tarihli genel öğretim metodu sınavı.
- 25.02.1972 tarihli teşkilat ve idare sınavı.
- 15.03.1972 tarihli, hesap şb.122.10.1.5068 sayılı yazı, ek: 1.
- 15.03.1972 tarihli, hesap şb.122.10.1.5068 sayılı yazı.
- 24.03.1972 tarihli, eğitim öğretim 520.1.g.5635 sayılı yazı.
- 27.03.1972 tarihli, 1972.155 sayılı yazı.
- 28.03.1972 tarihli, 510.55271 sayılı yazı.
- 06.04.1972 tarihli, 510.1.524 sayılı yazı.
- 07.04.1972 tarihli 221.1.536 sayılı yazı.
- 07.04.1972 tarihli, 316.534 sayılı yazı.
- 15.04.1972 tarihli 316.581 sayılı yazı.
- 20.04.1972 tarihli, 425.2.600 sayılı yazı.
- 20.04.1972 tarihli, 925.2.600 sayılı yazı.
- 22.04.1972 tarihli, 510.1.52? sayılı yazı.
- 08.05.1972 tarihli, eğitim öğretim şb.513.1.8779 sayılı yazı.
- 10.05.1972 tarihli, 510.189 sayılı yazı.
- 12.05.1972 tarihli, 510.57946 sayılı yazı.
- 13.05.1972 tarihli, 510.58092 sayılı yazı.
- 18.05.1972 tarihli, 510.58629 sayılı yazı.

- 18.05.1972 tarihli, 510.1.625 sayılı yazı.
- 05.06.1972 tarihli eğitim psikolojisi sınavı.
- 20.06.1972 tarihli teşkilat ve idare sınavı.
- 23.06.1972 tarihli eğitim psikolojisi sınavı.
- 29.06.1972 tarihli, 510.1.737 sayılı yazı.
- 14.07.1972 tarihli, 510.62266 sayılı yazı.
- 27.07.1972 tarihli, 425.1.954 no.lu yazı 1971-1972 öğretim yılı raporu.
- 21.08.1972 tarihli, 221.0.1.15361 sayılı yazı.
- 31.08.1972 tarihli burs duyurusu.
- 13.09.1972 tarihli, bütçe-plan 010.0 (6-7) 1.19396 sayılı yazı.
- 18.09.1972 tarihli, 510.1.1229 sayılı yazı.
- 24.09.1972 tarihli, 231.2610 sayılı yazı.
- 26.09.1972 tarihli, 316.1157 sayılı yazı.
- 29.09.1972 tarihli, 316.719 sayılı yazı.
- 11.09.1972 tarihli, 510.1.1121 sayılı yazı.
- 17.11.1972 tarihli, 510.1385 sayılı yazı.
- 15.12.1972 tarihli, 101.1615 sayılı yazı.
- 19.12.1972 tarihli yazı.
- 28.12.1972 tarihli, 510.1.1724 sayılı yazı.
- 30.01.1973 tarihli burslu öğrencilere duyuru.
- 05.02.1973 tarihli eğitim psikolojisi sınavı.
- 06.02.1973 tarihli maârif tarihi ve teşkilatı sınavı.
- 07.02.1973 tarihli genel öğretim metodu sınavı.
- 13.03.1973 tarihli, 520.343 sayılı yazı.
- 14.03.1973 tarihli, ?30.152 sayılı yazı.

- 23.03.1973 tarihli, 040.338 sayılı yazı.
- 27.04.1973 tarihli eğitimde idarecilik sınavı.
- 28.04.1973 tarihli, 510.54759 sayılı yazı.
- 24.05.1973 tarihli genel öğretim bilgisi sınavı.
- 27.05.1973 tarihli, 510.58314 sayılı yazı.
- 28.05.1973 tarihli, 510.60880 sayılı yazı.
- 30.05.1973 tarihli, 510.61136 sayılı yazı.
- 31.05.1973 tarihli, 510.1.631 sayılı yazı.
- 07.06.1973 tarihli maârif tarihi ve teşkilatı sınavı.
- 07.06.1973 tarihli matematik-fizik fen öğretimi sınavı.
- 08.06.1973 tarihli, 510.1.676 sayılı yazı.
- 14.06.1973 tarihli eğitimde idarecilik dersi haziran dönemi sınavı.
- 27.06.1973 tarihli, 503.998 sayılı yazı.
- 30.07.1973 tarihli yazı.
- 21.08.1973 tarihli, 1262.425.2 sayılı yazı.
- 05.09.1973 tarihli, 221.1.1349 sayılı yazı ve ekleri.
- 03.10.1973 tarihli eğitimde idarecilik ve Türkiye maârif tarihi ve teşkilatı dersi imtihan soruları.
- 04.10.1973 tarihli genel öğretim bilgisi sınavı.
- 05.10.1973 tarihli İstanbul yüksek öğretmen okulu güz dönemi eğitim psikolojisi, ruh sağlığı ve ölçme değerlendirme dersleri sınavı.
- 08.10.1973 tarihli eğitim sosyolojisi sınavı.
- 07.11.1973 tarihli, 122.1687 sayılı yazı.
- 29.01.1974 tarihli, 203.0.2259 sayılı yazı.
- 04.03.1974 tarihli rehberlik teşkilatı ve tekniği sınavı.

- 17.04.1974 tarihli, tef. tah. 425.0.(40)I0227 sayılı yazı.
- 03.06.1974 tarihli eğitim sosyolojisi sınavı.
- 06.06.1974 tarihli eğitim felsefesi sınavı.
- 07.06.1974 tarihli matematik-astronomi fen öğretimi sınavı.
- 11.06.1974 tarihli fizik-kimya fen öğretimi sınav evrakları dosyaları.
- 27.06.1974 tarihli maârif teşkilatı sınavı.
- 17.07.1974 tarihli yazı.
- 19.08.1974 tarihli, 122.847 sayılı yazı.
- 19.09.1974 tarihli müdür yardımcılara duyuru.
- 05.11.1974 tarihli duyuru.
- 11.11.1974 tarihli öğretmenler kurulu kararı.
- 26.11.1974 tarihli eğitim sosyolojisi sınavı.
- 04.12.1974 tarihli burs duyurusu.
- 03.02.1975 tarihli eğitim sosyolojisi sınavı.
- 03.02.1975 tarihli tarih özel öğretimi sınavı.
- 03.02.1975 tarihli Türk dili özel öğretimi sınavı.
- 05.02.1975 tarihli sınavlar.
- 06.02.1975 tarihli coğrafya özel öğretimi sınavı.
- 04.03.1975 tarihli duyuru.
- 13.03.1975 tarihli İstanbul yüksek öğretmen okulu ve ilk öğretmen okulu yönetim kurulu kararı.
- 14.03.1975 tarihli toplantı duyurusu.
- 02.04.1975 tarihli, bütçe 122.10.2.08895 sayılı yazı.
- 28.07.1976 tarihli burs duyurusu.
- 15.03.1977 tarihli yazı ve ekleri.

25.05.1977 tarihli hizmetli sınav dosyası.

09.06.1977 tarihli, Prof. Dr. Erol Tümertekin'in cevabı.

18.07.1977 tarihli, 002.1237 sayılı yazı eki.

19.09.1977 tarihli, 510.1488 sayılı yazı.

02.01.1978 tarihli giriş sınavı.

13.02.1978 tarihli Türk maârif teşkilatı tarihi sınavı.

Gazete ve Mecmûalar

Akşam. (04.08.1340). *Yüksek muallim mektebinin kuruluşunun onuncu yıldönümü.*

Akşam. (13.08.1340). *Yüksek muallim mektebinde bir ihtilaf.*

Cumhuriyet. (24.06.1924). *Dârülfünûn edebiyat ve fen fakültesinden.*

Cumhuriyet. (03.07.1924). *Yüksek muallim mektebi.*

Cumhuriyet. (29.07.1924). *Dârülfünûn tadrîsat.*

Cumhuriyet. (08.08.1924). *Yüksek muallim mektebinde imtihanlar.*

Cumhuriyet. (09.08.1924). *Yüksek muallim mektebine gireceklerin imtihanı.*

Cumhuriyet. (19.08.1924). *Yüksek muallim mektebi hâlâ açılmıyor.*

Cumhuriyet. (29.08.1924). *Yüksek muallim mektebi müdürü neden çekildi.*

Cumhuriyet. (01.09.1924). *Yüksek muallim mektebi talebesi.*

Cumhuriyet. (02.09.1924). *Yüksek muallim mektebi.*

Cumhuriyet. (06.09.1924). *Yüksek muallim mektebi müdürlükleri.*

Cumhuriyet. (19.09.1924). *Meliha İbrahim Hanım.*

Cumhuriyet. (14.10.1924). *Yüksek muallim mektebi.*

Cumhuriyet. (06.12.1925). *Yüksek muallim mektebi müdüriyeti vekâleti.*

Cumhuriyet. (06.08.1930). *Yüksek muallim mektebi mubayaat komisyonundan.*

Cumhuriyet. (07.08.1931). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*

Cumhuriyet. (08.08.1931). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*

Cumhuriyet. (11.12.1931). *Mühendis mektebi talebesi kongresi, mühendis mektebi talebesi içtima halinde.*

Cumhuriyet. (01.02.1932). *Yüksek muallim mektebi müdüriyetinden.*

Cumhuriyet. (03.02.1932). *Yüksek muallim mektebi müdüriyetinden.*

Cumhuriyet. (11.12.1932). *Yüksek muallim mektebi kaldırılacak.*

Cumhuriyet. (28.07.1933). *Yüksek muallim mektebine ne olacak.*

Cumhuriyet. (02.10.1933). *Yüksek mektepler mubayaa komisyonu riyasetinden.*

Cumhuriyet. (07.10.1933). *Yüksek mektepler mubayaa komisyonu riyasetinden.*

Cumhuriyet. (12.10.1933). *Yüksek mektepler mubayaa komisyonu riyasetinden.*

Cumhuriyet. (17.10.1933). *Yüksek mektepler mubayaa komisyonu riyasetinden.*

Cumhuriyet. (23.02.1934). *Halkevleri.*

Cumhuriyet. (06.03.1934). *Ömer Seyfettin gecesi.*

Cumhuriyet. (07.03.1934). *Ömer Seyfettin gecesi.*

Cumhuriyet. (12.07.1934). *Yüksek mektepler mubayaa komisyonu riyasetinden.*

Cumhuriyet. (17.07.1934). *Yüksek mektepler mubayaa komisyonu riyasetinden.*

Cumhuriyet. (27.07.1934). *Yüksek mektepler mubayaa komisyonu riyasetinden.*

Cumhuriyet. (13.08.1934). *Yüksek muallim mektebinin kuruluş yıldönümü.*

Cumhuriyet. (14.08.1934). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*

Cumhuriyet. (17.09.1934). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*

Cumhuriyet. (19.09.1934). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*

Cumhuriyet. (29.06.1935). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*

Cumhuriyet. (03.07.1935). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*

Cumhuriyet. (05.07.1935). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*

Cumhuriyet. (08.07.1935). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*

Cumhuriyet. (09.07.1935). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*

- Cumhuriyet. (13.07.1935). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*
- Cumhuriyet. (14.07.1935). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*
- Cumhuriyet. (16.07.1935). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*
- Cumhuriyet. (17.07.1935). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*
- Cumhuriyet. (19.07.1935). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*
- Cumhuriyet. (20.07.1935). *Yüksek muallim mektebi müdürlüğünden.*
- Cumhuriyet. (20.02.1936). *Üniversitede Edirneye gidecek talebeler.*
- Cumhuriyet. (13.03.1936). *Muallim mektebi talebeleri Edirne'de.*
- Cumhuriyet. (04.08.1936). *Kültür işleri.*
- Cumhuriyet. (22.12.1936). *Muallim mektebi mezunları cemiyeti azası Uludağ'da.*
- Cumhuriyet. (09.01.1937). *Muallim mektebi teşkilatı büyüyor.*
- Cumhuriyet. (25.04.1937). *Yüksek muallim mektebi talebelerinin çayı.*
- Cumhuriyet. (01.05.1937). *Yüksek muallim mektebi genişliyor.*
- Cumhuriyet. (23.06.1937). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonu başkanlığından.*
- Cumhuriyet. (06.07.1937). *Yüksek öğretmen okulu direktörlüğünden.*
- Cumhuriyet. (07.07.1937). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonu başkanlığından.*
- Cumhuriyet. (11.07.1937). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonu başkanlığından.*
- Cumhuriyet. (12.07.1937). *Yüksek muallim mektebinin gezintisi.*
- Cumhuriyet. (21.07.1937). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonu başkanlığından.*
- Cumhuriyet. (05.08.1937). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonu başkanlığından.*
- Cumhuriyet. (05.04.1938). *Resmiküşadı yapılacak müessese ve mektepler.*
- Cumhuriyet. (27.06.1938). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonu başkanlığından.*
- Cumhuriyet. (30.06.1938). *İstanbul nafia müdürlüğünden.*
- Cumhuriyet. (06.07.1938). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonu başkanlığından.*
- Cumhuriyet. (16.07.1938). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonu başkanlığından.*

- Cumhuriyet. (08.11.1938). *Yüksek öğretmen okulu direktörlüğünden.*
- Cumhuriyet. (30.01.1939). *İstanbul nafıa müdürlüğünden.*
- Cumhuriyet. (02.04.1939). *Kültür işleri.*
- Cumhuriyet. (08.07.1939). *Yüksek öğretmen okulu direktörlüğünden.*
- Cumhuriyet. (30.07.1939). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonu başkanlığından.*
- Cumhuriyet. (04.08.1939). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonu başkanlığından.*
- Cumhuriyet. (06.11.1939). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonu başkanlığından.*
- Cumhuriyet. (22.02.1940). *Muallim mekteplerinde mesleki staj.*
- Cumhuriyet. (24.07.1940). *Yüksek öğretmen okulu direktörlüğünden.*
- Cumhuriyet. (12.12.1940). *Yüksek öğretmen okulu eksiltme komisyonundan.*
- Cumhuriyet. (27.07.1942). *Yüksek öğretmen okulu müdürlüğünden.*
- Cumhuriyet. (01.10.1942). *Yüksek öğretmen okulu müdürlüğünden.*
- Cumhuriyet. (22.07.1943). *Yüksek öğretmen okulu müdürlüğünden.*
- Cumhuriyet. (16.10.1947). *Yüksek öğretmen okuluna öğrenci alınacak.*
- Cumhuriyet. (17.02.1948). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonundan.*
- Cumhuriyet. (19.04.1949). *Yüksek öğretmen okulu satınalma komisyonundan.*
- Cumhuriyet. (24.10.1950). *Yüksek öğretmen okulu diin törenle açıldı.*
- Genç Öğretmen. (15.01.1964). *1(1).*
- Genç Öğretmen. (Şubat 1964). *1(2).*
- Genç Öğretmen. (Mart 1964). *1(3).*
- Genç Öğretmen. (Nisan 1964). *1(4).*
- Genç Öğretmen. (1964). *1(9).*
- Genç Öğretmen. (Aralık 1964/Ocak 1965). *2(10).*
- Genç Öğretmen. (Ekim 1965). *2(11).*
- Genç Öğretmen. (1965). *2(12).*

Genç Öğretmen. (1966). 3(13).

Genç Öğretmen (t.y.). 3(15).

İkdam. (18.08.1340). *Yüksek muallim mektebi idaresi ile kayd olunan talebe arasındaki ihtilaf.*

Milliyet. (03.10.1950). *Yüksek öğretmen okulu ve eğitim enstitüsü 1 kasımında açılacak.*

Milliyet. (24.10.1950). *Yüksek öğretmen okulu dün törenle yeniden açıldı.*

Milliyet. (12.11.1969). *Silivri köylüleri arazi işgâl etti.*

Milliyet. (14.11.1969). *Silivri'de, iki öğrenci ile bir köylü tutuklandı.*

Mirat-ı Maârif. (1324). *Şikâyet. 1(1).*

Necati Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü. (1949-1950). Balıkesir.

Pınar. (Mart 1960). 1.

Pınar. (Ocak 1972). 1.

Pınar. (Şubat 1973). 14.

Pınar. (Mart 1973). 15.

Pınar. (Nisan 1973). 16.

Son Telgraf. (14.09.1340). *Maârif vekili ve Dârülfünûn arasında yüksek muallim mektebi yüzünden bir müsademe.*

Son Telgraf. (16.10.1340). *Yüksek muallim mektebi.*

Son Telgraf. (24.11.1340). *Yüksek muallim mektebi.*

Son Telgraf. (31.08.1340). *Yüksek muallim mektebi meselesi etrafında.*

Takvîm-i Vekâyi. (23 Muharrem 1291).

Tedrisât Mecmûası. (Şubat 1920). *Dârülmualimîn şûnu. 11(52).*

Tedrisât Mecmûası (07.05.1330). *Nazariyât ve malûmât kısmı, mağlubiyetimizin terbiye nokta-i nazarından tetkiki. 4(27), 374-381.*

Tedrisât Mecmûası. (07.01.1331). Şuûn-ı maârif, dârümuallimîn-i âliyede yeni dersler. 5(28-1), 550.

Tedrisât Mecmûası. (Teşrîn-i Evvel 1337). Maârif şuûnu, dârümuallimînin kısmı âlîsîne yeniden alınan talebe, 12(61), 64-65.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (2010). *Türkiye Büyük Millet Meclisi albümü-I: 1920-1950*. Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No: 1.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (26.05.1937). Zabıt cerîdesi, 18. Cilt, 2. İçtima, 5. Devre, Altmış Beşinci İnikad.

Ülkü Pınarı. (Mayıs 1973). 1.

Ülkü Pınarı. (Kasım 1976). 8.

Ülkü Pınarı. (Mart 1977). 1(12).

Ülkücü Öğretmen. (Haziran 1966). İstanbul ilköğretmen okulu ile çapa eğitim enstitüsü'nün durumu hakkında, 8/85.

Vakit. (14.09.1340). *Yüksek muallim mektebi*.

Vakit. (15.09.1340). *Yüksek muallim mektebi meselesi*.

Yüksek Öğretmenliler Albümü. (1937).

Yönetmelikler, Talîmât-nâmeler ve Yönergeler

Düstûr-I/II. (1289). 1869 Maârif-i umûmiye nizâm-nâmesi. İstanbul: Matbaa-i Âmire

Maârif Vekâleti. (1926). Encümen kararları. *Tebliğler Mecmuası*, 8, 15.09.1926.

Maârif Vekâleti. (1926). Talîmât-nâmeler, yüksek muallim mektebi talebesine eyyam-ı tatiliyede tatbîk olunacak talîmât. *Tebliğler Mecmuası*, 5, 15.06.1926.

Maârif Vekâleti. (1927). *Maârif düsturu-I*. İstanbul: Milli Matbaa.

Maârif Vekâleti. (1928). Müdürler encümeni kararları. *Tebliğler Mecmuası*, 19, 15.08.1927.

Maârif Vekilliği. (1940). Yüksek öğretmen okulu talebe staj talîmât-nâmesi. *Tebliğler Dergisi*, 2(57), 12.02.1940.

Maârif Vekillîği. (1940). Yüksek öğretmen okulu talîmât-nâmesi. *Tebliğler Dergisi*, 3(87), 09.09.1940.

Maârif Vekillîği. (1940). Yüksek öğretmen okuluna talebe kayıt ve kabul talîmât-nâmesi. *Tebliğler Dergisi*, 3(89), 23.09.1940.

Maârif Vekillîği. (1943). Yüksek öğretmen okulu talîmât-nâmesinin 7. maddesi hakkında. *Tebliğler Dergisi*, 5(236), 09.08.1943.

Maârif-i Umûmiye Nezâreti. (1329). *Devre-i tatbikiye talebesi talîmât-nâmesi*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.

Maârif-i Umûmiye Nezâreti. (1331). *Dârülmua'llimîn ve dârülmua'llimât nizâm-nâmesi*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.

Resmi Gazete. (13.01.1340). *Orta tedrisat muallimleri kanunu*.

Resmi Gazete. (31.01.1931). *Muallim mektepleri talîmât-nâmesi*.

Resmi Gazete. (09.01.1935). *Ortamekteb ve lise yoklama talîmât-nâmesi*.

Resmi Gazete. (08.07.1939). *Devlet memurları aylıklarının tevhid ve teadülüne dair kanun*.

Resmi Gazete. (02.07.1941). *1941 mali yılı muvazene-i umûmiye kanunu*.

Resmi Gazete. (01.07.1942). *1942 mali yılı muvazene-i umûmiye kanunu*.

Resmi Gazete. (01.07.1944). *1944 mali yılı muvazene-i umûmiye kanunu*.

Resmi Gazete. (31.12.1945). *1946 yılı bütçe kanunu*.

Resmi Gazete. (18.06.1946). *Üniversiteler kanunu*.

Resmi Gazete. (10.08.1961). *İstanbul üniversitesi edebiyat fakültesi lisans öğretim ve imtihan yönetmeliği*.

Resmi Gazete. (07.08.1962). *İstanbul yüksek öğretmen okulu yönetmeliğinin 14'üncü maddesinin değiştirilmesi hakkında yönetmelik*.

Resmi Gazete (26.01.1963). *İstanbul üniversitesi fen fakültesi öğretim ve imtihan yönetmeliği*.

Resmi Gazete. (02.03.1964). *1964 yılı bütçe kanunu.*

Resmi Gazete (19.11.1968). *Öğretmen yetiştiren yüksek dereceli okullar disiplin yönetmeliği.*

Resmi Gazete. (07.04.1970). *Öğretmen yetiştiren yüksek dereceli okullar disiplin yönetmeliği.*

Resmi Gazete. (10.11.1971). *Öğretmen yetiştiren yüksek dereceli okullar disiplin yönetmeliği.*

Resmi Gazete (03.06.1972). *Yüksek öğretmen okulu yönetmeliği.*

Resmi Gazete. (01.04.1974). *Yüksek öğretmen okulu yönetmeliğinin 86 ıncı maddesinin değiştirilmesi hakkındaki yönetmelik.*

Resmi Gazete. (28.05.1974). *3 Haziran 1972 tarih ve 14204 sayılı resmi gazete 'de yayımlanan yüksek öğretmen okulu yönetmeliğinin 48 ve 49 uncu maddelerinin değiştirilmesi hakkında yönetmelik.*

Resmi Gazete. (29.12.1975). *Öğretmen yetiştiren yüksek dereceli okullar disiplin yönetmeliği.*

Resmi Gazete. (30.11.1978). *Yüksek öğretmen okulu yönetmeliğinin bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı maddelerinin kaldırılması ve bu yönetmeliğe bazı maddeler eklenmesine ilişkin yönetmelik.*

Yüksek Öğretmen Okulu Yönetmeliği. (1955). İstanbul: Matbaacılık Okulu.

İstatistikler ve Yıllıklar

Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. (1946). *Milli eğitim meslek, teknik ve yüksek öğretim istatistikleri 1943-1944.* İstanbul: Pulhan Matbaası.

Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. (1948). *Milli eğitim meslek, teknik ve yüksek öğretim istatistikleri 1946-1947.* İstanbul: Pulhan Matbaası.

- Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. (1949). *Milli eğitim meslek, teknik ve yüksek öğretim istatistikleri 1947-1948*.
- Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. (1952). *Milli eğitim meslek, teknik ve yüksek öğretim istatistikleri 1949-1950*.
- Başvekâlet Devlet İstatistik Enstitüsü. (1963). *Milli eğitim istatistikleri, meslek, teknik ve yüksek öğretim, 1953-1960*.
- Başvekâlet Devlet İstatistik Enstitüsü. (1968). *Milli eğitim istatistikleri, meslek, teknik ve yüksek öğretim, 1961-1965*. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğü. (1933). *Maârif 1923-1932 istatistikleri*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğü. (1934). *Maârif 1932-1933 istatistiği*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğü. (1935). *Maârif 1933-1934 istatistiği*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğü. (1939). *Maârif 1937-1938 istatistiği*. İstanbul: Suhulet Basımevi.
- Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğü. (1942). *Maârif istatistiği 1938-1939*. Ankara: Ulusal Matbaa.
- Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğü. (1942). *Maârif istatistiği, 1939-1940*. Ankara: Ulusal Matbaa.
- Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğü. (1955). *Maârif istatistikleri, meslek teknik ve yüksek öğretim, 1951-1952*. Ankara: Akın Matbaacılık Ltd. Or.
- Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğü. (1957). *Maârif istatistikleri, meslek teknik ve yüksek öğretim, 1952-1953*. Ankara: Saim Toraman Matbaası.

Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğü. (t.y.). *Maârif istatistikleri, meslek teknik ve yüksek öğretim, 1950-1951*. Ankara: Biricik Matbaası.

Dârülmualimîn-i Âliye Mezûnînine Mahsûs İstatistik Defteri. (1325).

İstanbul Darülfünun Talebe Rehberi 1340-1341 Sene-i Dersiyesi. (1341). İstanbul: Yeni Matbaa.

Maârif-i Umûmiye Nezâreti. (1316). *Sâlnâme-i nezâret-i maârif-i umûmiye*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.

Maârif-i Umûmiye Nezâreti. (1317). *Sâlnâme-i nezâret-i maârif-i umûmiye*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.

Maârif-i Umûmiye Nezâreti. (1318). *Sâlnâme-i nezâret-i maârif-i umûmiye*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.

Maârif-i Umûmiye Nezâreti. (1319). *Sâlnâme-i nezâret-i maârif-i umûmiye*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.

Maârif-i Umûmiye Nezâreti. (1321). *Sâlnâme-i nezâret-i maârif-i umûmiye*. İstanbul: Asır Matbaası.

Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü. (1968). *1967-1968 yıllığı*.

Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü. (1969). *1968-1969 yıllığı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü. (1970). *1969-1970 yıllığı*. Ankara: Nam Matbaası.

Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü. (1972). *1971-1972 yıllığı*. Şereflikoçhisar: Yatılı Bölge Okulu Basımevi.

Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü. (t.y.). *1970-1971 yıllığı*. Şereflikoçhisar: Yatılı Bölge Okulu Basımevi.

- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. (1965). *Milli eğitim istatistikleri meslek, teknik ve yüksek öğretim, 1960-1961*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. (1968). *Milli eğitim istatistikleri meslek, teknik ve yüksek öğretim, 1961-1965*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. (1969). *Milli eğitim istatistikleri yüksek öğretim 1965-1967*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. (1972). *Milli eğitim istatistikleri, milli, halk, çocuk, üniversite ve okul kütüphaneleri 1959-1968*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. (1972). *Milli eğitim istatistikleri yüksek öğretim, 1967-1970*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. (1977). *Milli eğitim istatistikleri, milli, halk, çocuk kütüphaneleri 1969-1973*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. (1977). *Milli eğitim istatistikleri yüksek öğretim 1970-1974*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. (1980). *Milli eğitim istatistikleri yüksek öğretim 1974-1978*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Maârif Vekâleti. (1927). *1340-1341 ve 1924-1925 ders senesi ihşaiyat mecmuası*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Maârif Vekâleti. (1928). *1925-1926 ders senesi ihşaiyat mecmuası*. İstanbul: Devlet Matbaası.

Türkiye Cumhuriyeti Maârif Vekâleti. (1929). *1926-1927 istatistik yıllığı*. Devlet Matbaası.

Türkiye Cumhuriyeti Maârif Vekâleti. (1944). 1923-1943.

Kitap, Makale ve Tezler

Açıkgöz, S. (2006). *Kıbrıs barış harekâtı (20 Temmuz 1974)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.

Akdemir, M. (2015). Öğretmenliğin tarihi. *İstanbul Eğitim ve Kültür Dergisi*, 11, 10-14.

Akşin, S. (2008). Türkiye tarihi (Cilt 4). S. Akşin (Ed.), *Siyasal tarih (1950-1960)* (s. 215-227). İstanbul: Cem Yayınevi.

Akyüz, Y. (2011). *Türk eğitim tarihi (19. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.

Altın (2009). *II. Abdülhamid ve II. Meşrutiyet devirlerinde öğretmen yetiştirme meselesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Bayata, N. (2011). *Giderayak anılar*. Ankara: Ankamat Matbaacılık.

Bayata, N. (2014). *İstanbul (Çapa) yüksek öğretmen okulu anıları*. Ankara: Ankamat Matbaacılık.

Becerikli, S., & Demirel, M. (2017). Osmanlı'dan Cumhuriyet Bursa'sına miras kalan öğretmen okulları (1883-1975). *History Studies*, 9(1), 65-84.

Binbaşıoğlu, C. (1999). *Cumhuriyet dönemi eğitim bilimleri tarihi*. Ankara: Tekişik Yayıncılık A.Ş. Veb Ofset Tesisleri.

Cubberley, E. P. (2004). *Eğitim tarihi I-II*. (Çev. E. Noyan). Ankara: Yeryüzü Yayın Evi. (Eserin orijinali 1920'de yayımlanmıştır).

Demir, R. (2002). *Işığın arayan genç -Yüksek muallim'linin hikâyesi-*. Ankara: Palme Yayıncılık.

Demirel, F. (2012). II. Meşrutiyetten sonra Osmanlı'da ortaöğretim: sultaniler. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXVII(2), 339-358.

- Demirel, F. (2015). Dârümuallimîn-i âliyyede fenn-i terbiye dersi ve bir öğrenci isyanı, *Bellekten*, LXXIX(284), 319-334.
- Demirel, M. (2002). Türkler (Cilt 15). H. C. Güzel, K. Çiçek & S. Koca (Ed.), *Türk eğitiminin modernleşmesinde rüşdiye mektepleri* (s. 44-60). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Demirel, M. (2013). Osmanlı modern mekteplerinde mükâfat. *Turkish History Education Journal*, 2(1), 62-75.
- Demirel, M., & Becerikli, S. (2017). Bursa eğitim enstitüsü. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 341-374.
- Duman, T. (1991). *Türkiye 'de ortaöğretime öğretmen yetiştirme (tarihi gelişimi)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Eşme, İ. (2001). *Yüksek öğretmen okulları*. İstanbul: Bilgi-Başarı Yayınevi.
- Ferid. (1325a). Dârümuallimîn-i âliyenin lağvı üzerine maârif nezâretine açık mektup. *Dârüşşafaka*, 6, 281-284.
- Ferid. (1325b). Dârümuallimîn-i âliyenin lağvı üzerine maârif nezâretine açık mektup. *Dârüşşafaka*, 7, 313-315.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1948). Yüksek muallim mektebi ve bugünkü durumu. *Yeni Bilgi*, 1(10), 44-50.
- Gelişli, Y. (2006). *Öğretmen yetiştirmede Ankara yüksek öğretmen okulu uygulaması*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Güler, Y. (2004). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar Kıbrıs meselesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 101-112.
- Gündüz, M. (2013). *Osmanlı eğitim mirası*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Gündüzalp, F., & Uyanık, M. (1962). *Teşkilat ve idare*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Hasip Ahmet (1931). *Metodika*. İstanbul: Devlet Matbaası.

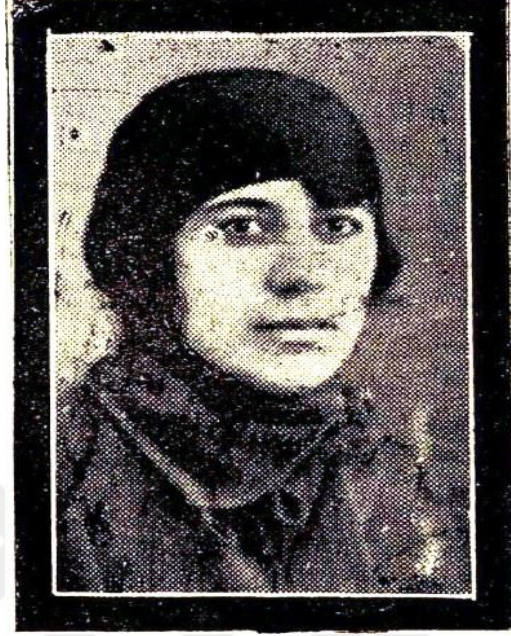
- İbrahim Alaaddin (1923). Dârümuallimîn ve dârümuallimât-ı âliye teşkilatı, *Muallimler Mecmuası*, 1(5), 74-76.
- İsimsiz. (1336). *Dârümuallimîn -i âliye talebesine aiddir*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Kanad, H. F. (1963). *Pedagoji tarihi-1 (4. Baskı)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Karahan, A. (1937). Okulumuzun tarihçesi. *Yüksek Öğretmenliler Albümü*, 12-18.
- Kavcar, C. (1982). Tarihe karışan bir öğretmen yetiştirme modeli: yüksek öğretmen okulu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(15), 197-214.
- Kocaçınar, M. (1969). *Genel öğretim metodu*. İstanbul: As Matbaası.
- Ladd, A. J. (1907). *École normale supérieure, an historical sketch*. North Dakota: The Herald Publishing Company.
- Maârif Vekilliği. (1939). *Birinci maârif şûrası*. 17/29.07.1939.
- Mahmud Cevat İbnü'ş Şeyh Nâfi. (2001). *Maârif-i Umûmiye Nezâreti târihçe-i teşkilât ve icrââtı-xix. asır Osmanlı maârif tarihi-*. (Haz. T. Kayaoğlu). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. (Eserin Orijinali 1338'de yayımlanmıştır).
- Malche, A. (1939). *İstanbul üniversitesi hakkında rapor*. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Mart, Ö. (1953). *Eğitim psikolojisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1949). *Eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okulu teşkilatı hakkında proje*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1947). *Üçüncü milli eğitim şûrası*. 2/10.12.1946.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1949). *Dördüncü milli eğitim şûrası*. 21/31.08.1949.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1961). *Öğretmen yetiştirme komitesi raporu ve on yıllık plan*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1961). *Türkiye eğitim milli komisyonu raporu*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1962). *Yedinci milli eğitim şûrası*. 05/15.01.1962.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (1972). *Orta öğretim programlarındaki yönelmeler (1924-1970)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Muallim Cevdet (1332). Dârümuallimînin yetmişinci sene-i devriyesi münasebetiyle verilen konferans. *Tedrisat Mecmuası, Nazariyât ve Malûmât Kısmı*, 6(33), 175-200.
- Ortaç, S. (1973). *Milli eğitimde teşkilat ve idare*. Ankara: Eti Matbaası.
- Ortak, Ş. (2004). *Atatürk Dönemi eğitim politikalarında yabancı uzman raporlarının etkileri* (Yayımlanmamış doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Öztürk, C. (1998). *Türkiye 'de dünden bugüne öğretmen yetiştiren kurumlar*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Öztürk, C. (2007). *Atatürk devri öğretmen yetiştirme politikası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Pars, V. B., Cırtlı, H., Enç, M. & Oğuzkan, T. (1961). *Eğitim psikolojisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Satı. (1327). Dârümuallimînin bir senelik hayatı, *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası, Nazariyât ve Malûmât Kısmı*, 2(15), 81-85.
- Satı. (1334). Meşrutiyetten sonra maârif tarihi. *Muallim*, 2(19), 654-665.
- Smith, R. J. (1982). *The ecole normale supérieure and the third republic*. New York: State University of New York Press.
- Sorenson, H. (1964). *Eğitim psikolojisi*. (Çev. G. Yazgan). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. (Eserin orijinali 1948'de yayımlanmıştır).
- Şahin, M. (1996). *Türkiye'de öğretmen yetiştirme uygulamalarında yabancı uzmanların yeri (1923-1960)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Taşer, S. (2010). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e modernleşme sürecinde öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitim yönetimi ve denetimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

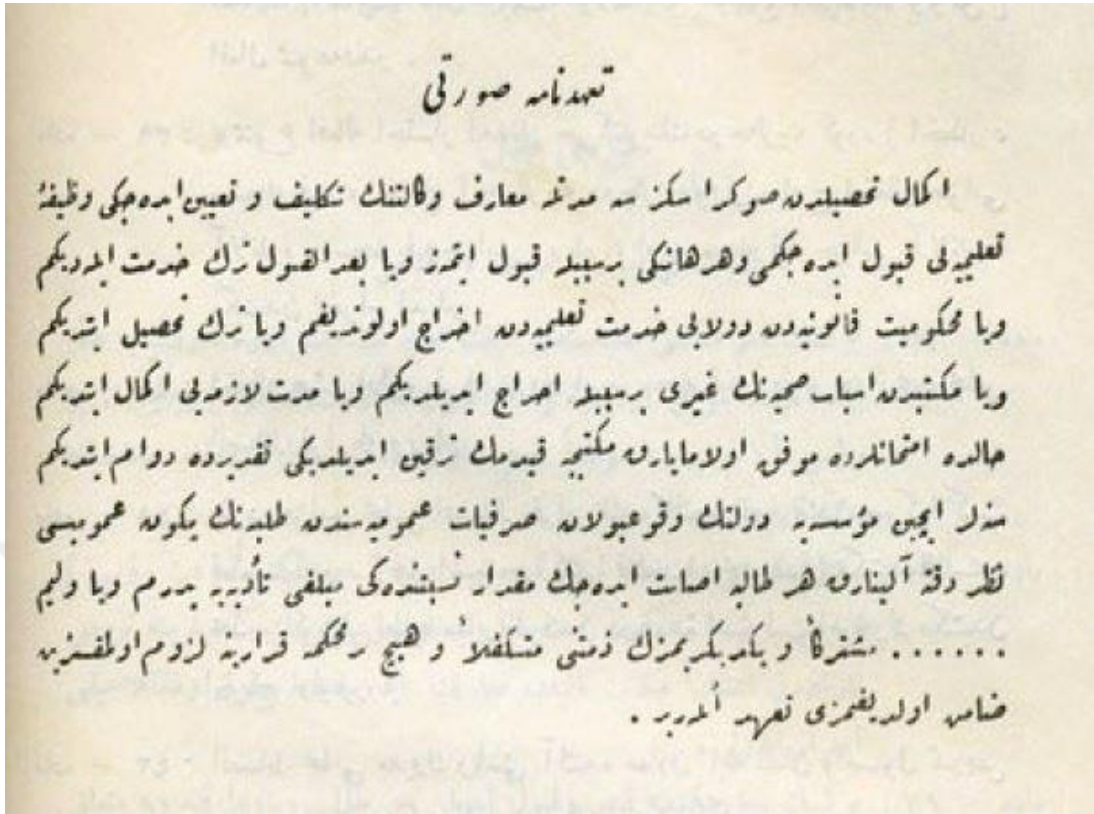
Türk Dil Kurumu -TDK-, (2018). “tire”; “dağlıç”. www.tdk.gov.tr adresinden 10.10.2018 tarihinde alınmıştır.

Ünal, U., & Birbudak, T. S. (2013). *İstanbul dârülmualimîni (1948-1924)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

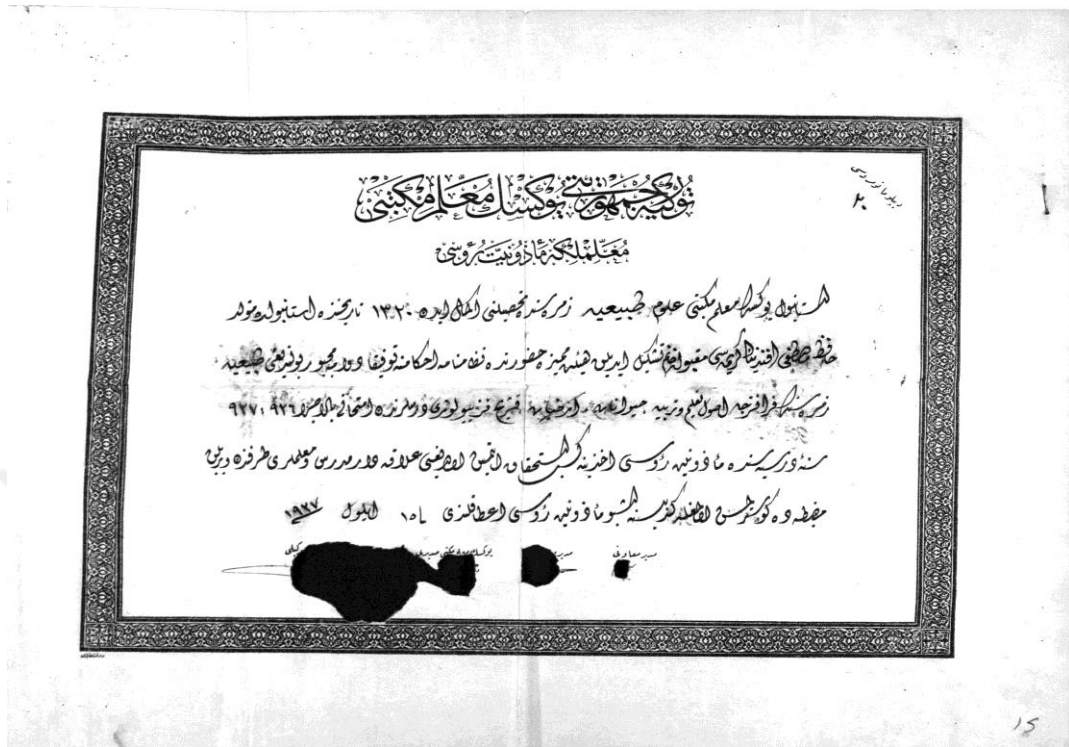
Ekler**Ek-1: Okulun İlk Kadın Müdür Yardımcısı Meliha İbrahim Hanım**

Ek-2: Taahhütname Sûreti

İkmâl-i tahsilden sonra sekiz sene müddetle Maârif Vekâletinin teklif ve tayin edeceği vazife-i talîmiyeyi kabul edeceğimi ve herhangi bir sebeple kabul etmez veya ba'de'l-kabul terk-i hidmet eylediğim veya mahkumiyet-i kanûniyeden dolayı hidmet-i talîmiyeden ihraç olunduğum veya terk-i tahsîl ettiğim veya mektebden esbab-ı sıhhiyenin gayri bir sebeple ihraç edildiğim veya müddet-i lâzimeyi ikmâl ettiğim halde imtihanlarda muvaffak olamayarak mektebce kaydımın terkin edildiği takdirde devam ettiğim seneler için müesseseye devletin vuku bulan sarfiyât-ı umûmiyesinden talebenin yekün-i umûmîsi nazar-ı dikkate alınarak her talibe isabet edecek miktar nisbetindeki meblağı tediye pederim veya velim müştereken ve yekdiğerimizin zimmetini mütekeffilen ve hiçbir mahkeme kararına lüzum olmaksızın zamîn olduğumuzu taahhüt eyleriz (MFV, MD-I, 1927, s. 443).

Ek-3: Yüksek Muallim Mektebi Diploması

TÜRKİYE CUMHURİYETİ YÜKSEK MUALLİM MEKTEBİ

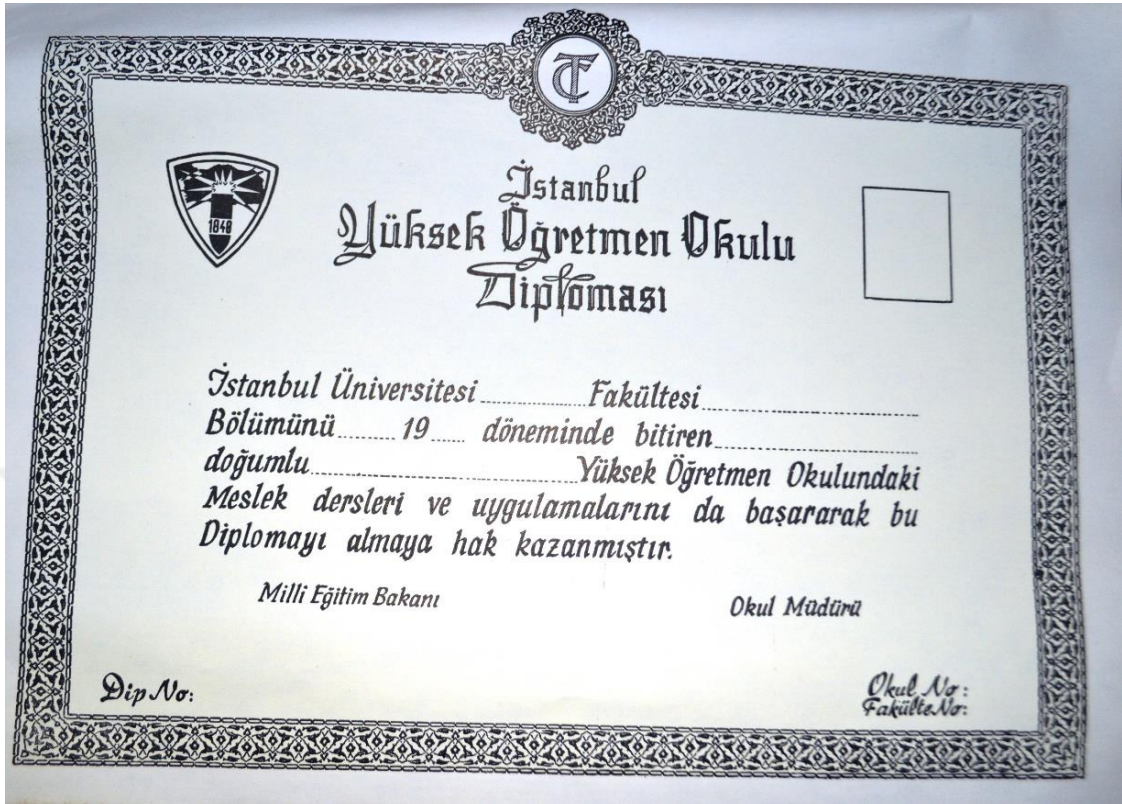
Diploma Numrosu 20

Muallimliğe Mezuniyet Rûûsu

İstanbul Yüksek Muallim Mektebi Ulûm-u Tabîiye zümresinde tahsîlini ikmâl eden 1320 tarihinde İstanbul'da mütevellid Hafız Mustafa Efendi'nin kerimesi Makbule Hanım teşkil edilen heyeti mümeyyize huzurunda Nizâm-nâme ahkâmına tevîkan devama mecbur bulunduğu tabîiye zümresinin Fransızca, usûl-ı talim ve terbiye, hayvânât, arziyât, teşrîh-i fizyolojiyi derslerinden imtihanı bi'l-icra 926: 927 sene-i dersiyesinde mezuniyet rûûsi ahzine kesb-i istihkak etmiş olduğu alâkadar müderris ve muallimleri tarafından verilen mazbatada gösterilmiş olmakla kendisine iş bu mezuniyet rûûsu ita kılındı fi. 15 Eylül 1927

Müdür Muavini /müdür muavini (?) / Yüksek Muallim Mektebi Müdürü/----- Vekili

Ek-4: Yüksek Öğretmen Okulu Diploması

 İstanbul
 Yüksek Öğretmen Okulu
 Diploması

İstanbul Üniversitesi Fakültesi
 Bölümünü 19 döneminde bitiren
 doğumlu Yüksek Öğretmen Okulundaki
 Meslek dersleri ve uygulamalarını da başarılarak bu
 Diplomayı almaya hak kazanmıştır.

Milli Eğitim Bakanı
 Okul Müdürü

Dip No:
 Okul No:
Fakülte No:

Ek-5: Gece Ders Programı

1970-1971 ÖĞRETİM YILI GECE DERSİ PROGRAMI						
PAZARTESİ	Eğitim Sos. H. Dağtekin 19.30-21.30 30	Botanik M. Ünal 18.00-20.00 19		Edebiyat M. Ergin 17.00-19.00 21		Felsefe V. Elalp 19.00-21.00 20
SALI	Diksiyon-Komp. A. Kabaklı Fen 5-6-7-8 19.30-21.30 20	Eğitim Pak. B. Güler 19.00-21.00 30	Edebiyat M. Keleş 19.30-21.30 19	Sanat Tarihi O. Aşlanapa 18.00-20.00 40	İngilizce B. Alender 17.00-19.00 21	Eski edebiyat A. Karahan 17.30-19.30 48
ÇARŞAMBA	Gen. Öğr. Mkt. B. Güler 19.00-21.00 30		İngilizce B. Alender 19.00-21.00 21			
PERŞEMBE	Diksiyon-komp A. Kabaklı 19.00-21.00 20			Teşkilat ve İdare H. Dağtekin 17.30-19.30 Tek No: lar 30	Teş. ve idare H. Dağtekin 19.30-21.30 Çift No: lar 30	Kimya A. Rıza Berken 18.00-20.00 19
CUMA		Gen. Öğr. Mkt. B. Güler 19.00-21.00 30			Zooloji Ağşengün 20.00-22.00 20	Diksiyon Komp. F. Timurtaş 18.00-20.00 21

KENAN BURENT
MÜDÜR

Ek-6: Gece Ders Çizelgesi

İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETİM OKULU GECE DERSİ ÇİZELGESİ					
Günler	Dersin Adı	Saat	Öğretim Üyesi sının adı ve soyadı	Öğretim Üyesi sının imzası	Düğünceler
5 / 7 / 19 71 Pazartesi	Eğitim Fak. Botanik Edebiyat Felsefe	19.30-21.30 18.00-20.00 17.00-19.00 19.00-21.00	B. Güler M. Ergin V. Ermiş		
6 / 7 / 1971 Salı	Dikasyon Komp Eğitim Sos Edebiyat Sanat Tarihi İngilizce Eski edebiyat	19.30-21.31 19.00-21.00 19.30-21.30 18.00-20.00 17.00-19.00 17.30-19.30	A. Kobaklı B. Doğan M. Kaplan O. Salıncı B. Alender A. Karabab		
7 / 7 / 1971 Çarşamba	Gen. Öğr. Met. İngilizce	19.00-21.00 19.00-21.00	B. Güler B. Alender		
8 / 7 / 1971 Perşembe	Dik. Komp. Teş. ve İdare Kıyafet	19.00-21.00 17.30-19.30 19.30-21.30 18.00-20.00	A. Kobaklı B. Doğan A. R. Berkun		
9 / 7 / 19 71 Cuma	Gen. Öğr. Met. Zooloji Dik. Komp	19.00-21.00 20.00-22.00 18.00-20.00	B. Güler A. Yengin F. Timurtaş		

Ek-7: Vakit Cetveli

T. C.
MAARİF VEKİLLİĞİ
YÜKSEK ÖĞRETİM OKULU
MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZÜ:

SAYI:

1946-1947 Ders yılı
VAKİT CETVELİ

Istanbul, 8/XI/946

1 - Kalkma	: 7.30
Yatakhanein kapanması	: 9.00
2 - Kahvaltı	: 7.30 - 8.45
Yemekhanenin kapanması	: 8.45
3 - Öğle yemeği	: 12.00 -13.30
Yemekhanenin kapanması	: 13.30
4 - Akşam yemeği	: 19.00 -20.00
Yemekhanenin kapanması	: 20.00
5 - Kapının kapanması	: 20.00
6 - Birinci mütalâa veya ders	: 20.10 -21.00
7 - Teneffüs	: 21.00 -21.10
8 - İkinci mütalâa veya ders	: 21.10 -22.00
9 - Yatakhanein açılması	: 22.00
10 - Teneffüs	: 22.00 -22.30
11 - Serbest mütalâa	: 22.30 -23.30
12 - Elektriklerin söndürülmesi	: 24.00

1 - İzin Salı ve Cumartesi geceleridir. İzin erkek öğrenci için saat 24.00'e kadar sürer. Bu saatden sonra gelenler okula alınmaz ve haklarında talimatname hükmü tatbik olunur. İzin geceleri kız öğrenciler diğer gecelerde olduğu gibi saat 20.00 de okulda bulunmak mecburiyetindedirler. Kız öğrenci, 20.00 den itibaren dairelerine çıkmış bulunacaklardır. (İzin gecelerinde saat 21 de)

2 - Evcil öğrenciler ancak Cumartesi ve Pazar gecelerinde evlerinde kalabilirler. Bunlar evlerine çıkacakları haftalar Cuma günü akşamıdan evvel Müdür muavinliğine haber vereceklerdir.

3 - Mütalâa saati ders saati gibidir. Mütalâa saatlerinde herkes dershanede bulunur ve tam bir sessizlik içinde derslerle meşgul olur. Birinci ve ikinci mütalâa mecburidir. Saat 22.30 ile 23.30 arasında yapılan serbest mütalâa mecburi değildir. Fakat saat 22.00 dan sonra yatmayan öğrenciler bu mütalâaya iştirak etmek yani sınıfta bulunmak ve derslerle meşgul olmak mecburiyetindedirler. İzin gecelerinde mütalâa saatleri serbesttir.

4 - Şube binasında yatan öğrencilerden ikinci mütalâa sonunda yatakhanelerine gitmek isteyenler için kapı beş dakika müddetle açık bulundurulur. Bu zamanda gitmeyenler ancak üçüncü mütalâa sonunda gidebilirler.

5 - Cumartesi ve Pazar günleri yatakhaneler saat 12.00 ile 14.00 arasında açık bulundurulur ve izin gecelerinde saat 21.00 de açılır. Yine izin gecelerinde akşam yemeği saat 18.30 dan 19.30'a kadar devam eder. Pazar günleri öğle yemeği saat 12.00 den 13.00'e kadar verilir.

M ü d ü r

Ek-8: Uygulama Devam Karnesi Kapak

Öğretmen Adayının Notları

ULGULAMAYA DEVAM KARNESİ

Öğrencinin:
Adı ve Soyadı:
Şubesi:
Sömestr:

İlköğretmen Okulu
1960-1961 Ders Yılı

Y.Ü.D. Müdürü
Niyazi Akgit

Ek-8.1: Uygulama Devam Karnesi İç Sayfa

EK - II

Tarih 0-10-1961 1-10-1961 2-10-1961 3-10-1961 4-10-1961 5-10-1961 6-10-1961 7-10-1961 8-10-1961

Olanın Adı	Öğretmen	Konu	Faaliyetin nevi (+)	Öğretmenin İmzası
Franklin KJ	Fahre Öktem	Doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma	Doğru yazma, doğru okuma	Fahre Öktem
Franklin KJ	Ziya Çamur	Doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma	Doğru yazma, doğru okuma	Ziya Çamur
Franklin KJ	Ziya Çamur	Doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma	Doğru yazma, doğru okuma	Ziya Çamur
Franklin KJ	Fahre Öktem	Doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma	Doğru yazma, doğru okuma	Fahre Öktem
Franklin KJ	Fahre Öktem	Doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma	Doğru yazma, doğru okuma	Fahre Öktem
Franklin KJ	Fahre Öktem	Doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma	Doğru yazma, doğru okuma	Fahre Öktem
Franklin KJ	Fahre Öktem	Doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma	Doğru yazma, doğru okuma	Fahre Öktem
Franklin KJ	Fahre Öktem	Doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma, doğru yazma, doğru okuma	Doğru yazma, doğru okuma	Fahre Öktem

(+) Not Uygulamaya iştirak etmediği takdirde sebebi bu haneğe yazılmalıdır.

Lise Müdürü, İmzası? ..
Kontrol eden Öğretmenin imzası
Fahre Öktem

Ek-9: Öğrenci Gözlem Formu

Ek - III

GÜZLEM FORMU

1- Kalmakta olduğunuz lisede, öğrenciler derslerden sonraki zamanlarını nasıl değerlendirirler?

Bu zamanlarda en çok ilgilendikleri Vaha spor sahaları. Ping-pong, voleybol oynamaları yaparlar. Her sınıf ayrı ayrı çay tertip ediyor. Ve bunlarla ilgili olarak edebiyat, müzik, dans gibi etkinlikleri vakitlerinde de yapıyorlar. Çantaları taşıyorlar.

2- Etüdüleri verimli olmaktadır? Evetse bu nasıl sağlanmaktadır? Değilse neden?

Etüdüleri verimli sayılabilir. Okulda aktif hane bellekleri var, onlar vaktinde vakitlerini verimli kullanabiliyor. Yalnız dikkatini çekmek için okulu. Çantaları için etüdü saatleri çok fazla olduğundan genellikle dersleri etüdü hiç verimli olmuyor.

3- Öğrencilerin ilgi duydukları belli başlı konular nelerdir? (Genel Olarak)

Okulda da belli başlı ilgiyi spor, edebiyat, müzik en çok ilgilendikleri belli başlı konulardır.

4- Okul öğrencilerin ders dışı faaliyetlerini nasıl ayarlamıştır? Bu faaliyetleri okul nasıl desteklemektedir?

Okulda her sınıfta bir öğretmen var. Bu sınıf öğretmeninin sorumluluğunda her türlü dersleri ile yakından alakalı oluyor. Ders dışı faaliyetleri ile de yardımcı oluyor. Edebiyat, tarih, müzik ve beden eğitimi derslerini öğretmenleri de ayrı ayrı yapıyorlar. Okul bu faaliyetleri destek için destek amaçlı olarak etüdü nedir? nasıl?

Diğer okullar ile kültürel ve sosyal minna sohbetleri az da olsa yine tesis edilmiştir. Mesela; Amerikan erkek kolejini ziyaret edenleri olarak gidip gelir. Aynı okulda da kendilerini ziyaret ediyorlar. Diğer etkinlikleri de aynı şekilde yapıyorlar. Okulda da sosyal faaliyetleri yapıyorlar.

5- Okul çevresinde kültürel ve sosyal etkinlikler tesis edilmiştir? nasıl?

Okulda her sınıfta bir öğretmen var. Bu sınıf öğretmeninin sorumluluğunda her türlü dersleri ile yakından alakalı oluyor. Ders dışı faaliyetleri ile de yardımcı oluyor. Edebiyat, tarih, müzik ve beden eğitimi derslerini öğretmenleri de ayrı ayrı yapıyorlar. Okul bu faaliyetleri destek için destek amaçlı olarak etüdü nedir? nasıl?

6- Okulda tutulan kayıt işleri defterler ve dosyalar hakkında ne gibi bilgi edindiniz?

Okulda her sınıfta bir öğretmen var. Bu sınıf öğretmeninin sorumluluğunda her türlü dersleri ile yakından alakalı oluyor. Ders dışı faaliyetleri ile de yardımcı oluyor. Edebiyat, tarih, müzik ve beden eğitimi derslerini öğretmenleri de ayrı ayrı yapıyorlar. Okul bu faaliyetleri destek için destek amaçlı olarak etüdü nedir? nasıl?

7- Okul idaresi idareciler arasında nasıl bir iş bölümü yapmıştır? Sorumluluklar nasıl paylaşılmıştır?

Okulda her sınıfta bir öğretmen var. Bu sınıf öğretmeninin sorumluluğunda her türlü dersleri ile yakından alakalı oluyor. Ders dışı faaliyetleri ile de yardımcı oluyor. Edebiyat, tarih, müzik ve beden eğitimi derslerini öğretmenleri de ayrı ayrı yapıyorlar. Okul bu faaliyetleri destek için destek amaçlı olarak etüdü nedir? nasıl?

8- Okulda tutulan kayıt işleri defterler ve dosyalar hakkında ne gibi bilgi edindiniz?

Okulda her sınıfta bir öğretmen var. Bu sınıf öğretmeninin sorumluluğunda her türlü dersleri ile yakından alakalı oluyor. Ders dışı faaliyetleri ile de yardımcı oluyor. Edebiyat, tarih, müzik ve beden eğitimi derslerini öğretmenleri de ayrı ayrı yapıyorlar. Okul bu faaliyetleri destek için destek amaçlı olarak etüdü nedir? nasıl?

9- Okulda tutulan kayıt işleri defterler ve dosyalar hakkında ne gibi bilgi edindiniz?

Okulda her sınıfta bir öğretmen var. Bu sınıf öğretmeninin sorumluluğunda her türlü dersleri ile yakından alakalı oluyor. Ders dışı faaliyetleri ile de yardımcı oluyor. Edebiyat, tarih, müzik ve beden eğitimi derslerini öğretmenleri de ayrı ayrı yapıyorlar. Okul bu faaliyetleri destek için destek amaçlı olarak etüdü nedir? nasıl?

10- Öğrenciler gerek ihtisas subelerini seçmede gerekse melek neşede yardım görmekte midir? Nasıl?

Okulda her sınıfta bir öğretmen var. Bu sınıf öğretmeninin sorumluluğunda her türlü dersleri ile yakından alakalı oluyor. Ders dışı faaliyetleri ile de yardımcı oluyor. Edebiyat, tarih, müzik ve beden eğitimi derslerini öğretmenleri de ayrı ayrı yapıyorlar. Okul bu faaliyetleri destek için destek amaçlı olarak etüdü nedir? nasıl?

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Ad-Soyad Sabri BECERİKLİ
Doğum Yeri ve Tarihi Çaykara / 10.05.1986

Eğitim Bilgileri

Lisans Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği (2003-2008)

Yüksek Lisans Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD (2008-2012)

Yüksek Lisans Tezi Temettuat Defterlerine Göre XIX. Yüzyılda Bursa Şehri Gayrimüslim Mahallelerinin İktisadi Yapısı. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Doktora Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim ABD (2012-2019)

İş Deneyimi

Araştırma Görevlisi Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Öğretmenliği (2013-)

İletişim

E-Posta adresi beceriklisabri@uludag.edu.tr

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Sabri Becerikli
Tez Adı	Öğretmen Yetiştirmede İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Modeli (1924-19798)
Enstitü	Eğitim Bilimleri
Anabilim Dalı	İlköğretim
Tez Türü	Doktora
Tez Danışman(lar)ı	Prof.Dr. Muammer Demirel
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum ☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin vermiyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih : 07.01.2019

İmza :